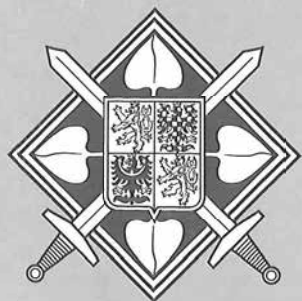

VOJENSKÝ PROFESIONÁL

4-5-6/ 2001 Armádní odborný časopis

K NĚKTERÝM PROBLÉMŮM ZPRACOVÁNÍ A VEDENÍ BOJOVÝCH DOKUMENTŮ

pplk. doc. Ing. BEDŘICH RÝZNAR, CSc.

PROSAKOVÁNÍ - realizace jiných taktických činností jednotkami a malými taktickými uskupeními

pplk. Ing. ZDENĚK FLASAR, CSc.

TĚLOCVIK, výcvik a změny v právní opoře

Mgr. ANTONÍN KONRÁD

ZÁKLADNÍ PRAVIDLA PRO VYDÁVÁNÍ NAŘÍZENÍ A POVELŮ

pro palbu dělostřeleckého oddílu

plk. doc. Ing. MILAN GOLIAN, CSc.

VLIV VÝSTAVBY KLAMNÝCH OBJEKTŮ na efektivitu objektové protiletadlové obrany

kpt. Ing. VLASTIMIL ŠLOUF

VOJENSKÝ PROFESIONÁL

Armádní odborný časopis

• Vydává Ministerstvo obrany ČR
v Agentuře vojenských informací a služeb
(AVIS Praha),
IČO vydavatele 60 16 26 94

• Šéfredaktor = redakce
Ing. Vilibald Dvorský, plk. v zál.
(tel. Praha 215 731)

• Grafická úprava a DTP Jaroslava Lažanová

• Redakční rada:
plk. Mgr. Ing. Vladimír Bartoš,
plk. Ing. Jan Doksanský,
plk. Ing. Rudolf Fojtík,
plk. gšt. Ing. Jiří Halaška,
plk. doc. Ing. Jiří Herynk, CSc.,
plk. Ing. Miloslav Chaloupka,
doc. Ing. Josef Kašpar, CSc., plk. v zál.,
plk. prof. Ing. Aleš Komár, CSc.,
Mgr. Antonín Konrád, plk. v zál.,
plk. Ing. Jaroslav Koubek,
plk. Ing. Petr Kondrata, plk. v zál.
plk. gšt. Ing. Alexander Lehner,
plk. Ing. Jan Mazal, CSc.,
plk. Ing. Radomír Mikeš,
plk. Ing. Petr Obraz,
plk. doc. Ing. Vítězslav Stodůlka, CSc.,
kpt. Ing. Vladimír Šlouf,
plk. Ing. Štefan Zigo.

• Adresa redakce:
AVIS redakce Vojenský profesionál,
Rooseveltova 23, 161 05 Praha 6
• Časopis vychází čtvrtletně
v rozsahu 80 - 128 tiskových stran
a 4 strany obálky. Místo vydání: Praha.
Číslo 4-6/2001 má dne vydání: 15. 5. 2001
• V ozbrojených silách rozšiřuje AVIS odd.
marketingu vydavatelské a nakl. činnosti,
Rooseveltova 23, 161 05 Praha 6
(tel. č. 02 20 / 215 563), expedice: Vlastina 23,
160 01 Praha 6 (tel. č. 02 20 / 213 769).
Pro čtenáře ve Slovenské republice rozšiřuje
MAGNET-PRESS SLOVAKIA, s. r. o.,
P. O. Box 169, 830 00 Bratislava,
tel./fax.: 07/525 45 59 (444 545 59)
- předplatné, 07/525 46 28 (444 546 28)
- administrativa. Sídlo firmy: Teslova 12,
821 02 Bratislava
• Uveřejněný obrazový materiál a nevyžádané
rukopisy se nevracejí
• Zveřejněné názory nemusí být totožné
s názory redakce a vydavatele
• Tiskne Vojenský zeměpisný ústav,
Rooseveltova 23, Praha 6

• Rukopis tohoto čísla byl předán tiskárně:
30. 3. 2001

• Podávání novinových zásilek povolila
Česká pošta, s. p. odštěpný závod Praha,
č. j.: nov 6534/99, ze dne 19. 11. 1999
• Evidenční číslo periodického tisku
přidělené ministerstvem: MK ČR E 6123
• ISSN 1210-3179
• © AVIS Praha

OBSAH

Ing. P. SIČAK, CSc.:	
Co rozhoduje o profesionalizaci armády	1
Ing. M. PELIKÁN:	
Krizový management - faktory ohrožení	4
plk. doc. Ing. B. RÝZNAR:	
K některým problémům zpracování a vedení bojových dokumentů	13
plk. Ing. V. TRLICA:	
Mechanizovaná a tanková četa v obraně (6. část)	18
plk. Ing. Z. FLASAR:	
Prosakování - realizace jiných taktických činností jednotkami a malými taktickými uskupeními (2. část)	25
kpt. Ing. Z. FOGL:	
Vedení boje malými jednotkami proti technicky a takticky lépe připravenému protivníkovi	32
plk. doc. Ing. M. GOLIAN, CSc.:	
Základní pravidla pro vydávání nařízení a povelů pro palbu dělostřeleckých oddílů s implementací k standardizačním dohodám STANAG NATO	36
Prof. Ing. F. BARTA, CSc.:	
Hlavní zásady řízení dělostřeleckého průzkumu	44
mjr. Ing. L. KROUPA, CSc.:	
Přípustná tolerance odporu větvi při serioparalelním zapojení elektrických rozvětvovacích sítí	47
kpt. Ing. V. ŠLOUF:	
Vliv výstavby klamných objektů na efektivitu objektové protiletadlové obrany	50
RNDr. ZEMAN, plk. v zál.:	
Vojenská hlediska vlivu vodních překážek na území ČR a informace nezbytné k jejich analýze (2. část)	61
plk. doc. Ing. P. HAJNA, CSc., Ing. V. KUČČÁK:	
Řetězové smyčkové efekty v materiálových tocích logistické podpory	66
Mgr. A. KONRÁD:	
Tělocvik, výcvik a změny v právní opoře	70
pplk. PaedDr. L. PŘÍVĚTIVÝ, CSc.:	
Metodika výcviku v horách u nás a v zahraničí	73
plk. Ing. D. SABOLČÍK, CSc.:	
Konference NATO, Kanada (Gagetown) FIBUA/MOUT - WG	80
Ing. J. NASTOUPIL:	
Bitva o Groznyj	86
Ing. B. SEDLÁK, kpt. Ing. P. HARAŠTA:	
Perspektivy stanového vybavení ACR	91
Doc. Ing. J. DVORÁK, CSc., plk. v zál.:	
Činnost záchranných útvarů sil územní obrany	94
plk. Ing. V. VINCENEC:	
Specifické stupně velení logistiky v německé armádě	97
Doc. Ing. I. HAMTIL, CSc.:	
Systémy navedení vysoce přesných zbraní	106
mjr. O. PATOČKA:	
Psychologie v armádní praxi, seminář s mezinárodní účastí	111
JUDr. J. CHAMRÁD, JUDr. A. PŘIKRYL:	
Nová právní úprava branné povinnosti a postavení vojenských správních útvarů (2. část)	115
PhDr. J. KOZÍLKOVÁ, CSc.:	
Vojensko-odborný kurz pro učitele, tlumočníky a překladatele cizích jazyků	125
• Šachy	127
• Křížovka	128

Foto na první straně obálky: kpt. Mgr. Miroslav Jebavý

PŘIPRAVUJEME DO ČÍSLA 7-9/2001

- Clonění - realizace jiných taktických činností jednotkami a malými taktickými uskupeními
- Použití protitankových zbraní a jejich účinnost
- Některé otázky efektivitu výcviku při použití moderní simulační techniky
- Taktika pro civilní ochranu
- Vedení vzdušného boje osádkami letounů letectva určeného k plnění stíhacích úkolů
- Zabezpečení mechanizované brigády materiálem pohonných hmot a maziv (PHM) v boji
- Pracovní postup velitele a štábu praporu logistiky při plánování logistické podpory bojové činnosti brigády

CO ROZHODUJE O PROFESIONALIZACI ARMÁDY

Ing. PAVOL SIČAK, CSc.

Současný stav mezinárodního vojensko politického bezpečnostního prostředí lze v obecné rovině hodnotit pozitivně. Tendence jeho dalšího vývoje je však závislá na mnoha faktorech. Jejich působení v kladném nebo záporném směru a smyslu ovlivní celou řadu skutečností. Mezi jiným také působení ČR na mezinárodní scéně. A to, jak politické, tak i vojenské. Jedním z těchto faktorů je i další vývoj vojensko politické situace ve světě a v Evropě.

Z globálního pohledu je možné konstatovat, že současná vojensko politická situace na evropském kontinentě je stabilní. Charakteristickým rysem je to, že konfrontační přístupy při řešení neshod a rozporů jsou historickou záležitostí. Pokud se někde projevují, jsou zpravidla regionální záležitostí. Na této úrovni se také řeší. mezinárodní bezpečnostní organizace disponují dostatečným množstvím prostředků, s jejichž využitím vzniklý problém lokalizují v daném regionu. Jedním z těchto prostředků jsou i ozbrojené síly. Množství jejich použití a rozsah působení jsou vždy závislé na konkrétní situaci.

Existující stav bezpečnostního prostředí, především však vývoj vojensko politického faktoru, je důvodem ke všeobecnému snižování početního stavu ozbrojených sil jednotlivých států. Vzhledem k těmto skutečnostem je potřeba i v podmínkách České republiky rozhodnout o tom:

1. Jak početnou mít armádu?
2. Kdo v ní má vykonávat službu?

Vztaženo na budoucí stav, je nezbytné rozhodnout o tom, zda mít nebo nemít profesionální armádu.

Profesionalizace ozbrojených sil je nepochybně složitým společenským problémem. Ozbrojené síly jsou na jedné straně ekonomickou zátěží společnosti, na druhé straně potom vyjádřením určité úrovně atributu státnosti. Stát, který chce sehrávat ur-

čitou úlohu v rámci mezinárodního společenství se s těmito dvěma problémy musí vyrovnat. Musí rozhodnout o tom, co je pro něj z uvedených hledisek důležité a vyvážit pozitivní i negativní stránky jevu.

Česká republika řeší rozpor mezi uvedenými stránkami jevu od počátku svého vzniku. Přístupy k problému, hledání cest a východisek byly po celou tuto dobu ovlivňovány vývojem bezpečnostního prostředí ve světě a v evropském regionu. Svoji úlohu sehrávala i ekonomická situace ve státě po přechodu k tržní ekonomice. V neposlední řadě také hledání spojenců, zejména pod vlivem rozpadu Varšavské smlouvy. Nutno konstatovat, že některé z uvedených problémů se již podařilo vyřešit.

Vývoj problému profesionalizace Armády České republiky však dospěl do stadia, kdy je potřeba zaujmout jednoznačné stanovisko. Je potřeba rozhodnout, jak o početnosti armády, tak o tom zda provést její úplnou profesionalizaci.

K takovému zásadnímu rozhodnutí je nezbytné učinit následující kroky:

- společným úsilím politické reprezentace státu, vládních a zákonodárných institucí a specialistů zabývajících se danou problematikou specifikovat poslání, cíle a úkoly, které bude AČR plnit na základě přijatých mezinárodních závazků (v podstatě to znamená stanovit pro ozbrojené síly státu politické zadání),

- na základě toho stanovit varianty použití sil a prostředků, které se budou podílet na realizaci bojové činnosti, jež pro ně vyplýve z postaveného cíle a možných úkolů,

- rozpracovat scénáře alternativního použití sil a prostředků (v souladu s postavenými cíli a úkoly) a na jejich základě stanovit ekonomické náklady,

- srovnat požadavky a možnosti, především z ekonomického hlediska a na základě získaných poznatků (výsledků) zahájit jednání se smluvními partnery v Alianci.

Pod pojmem politické zadání pro AČR chápeme takový přístup politického vedení státu, kterým vyjádří (bude deklarovat) pohledy na způsoby a formy realizace vlastní národní bezpečnostní strategie. V ní specifikuje místo a úlohu všech orgánů a institucí, které v různé podobě a různou formou zajišťují bezpečnost státu a jeho obyvatelstva. Národní bezpečnostní strategie rozhodujícím způsobem ovlivní formulaci zásad vojenské strategie (mimochodem takový dokument doposud není zpracován na podmínky toho, že se ČR v roce 1999 stala členem Aliance). Tato je následně základním dokumentem, který ovlivní místo a úlohu ozbrojených sil (AČR jako hlavní složky) v systému bezpečnosti státu.

Vlivem celé řady okolností je v podmínkách ČR formulace politického zadání pro armádu značně složitým problémem. Armáda se po dlouhou dobu profileovala jako ta součást společnosti, která plnila úkoly ve prospěch existujícího společenského zřízení, vnímaného po roce 1989 jako výrazně negativní. Byla proto řadou politiků a značnou částí obyvatelstva vnímána jako nespolehlivý element nové demokratické společnosti.

Vývoj bezpečnostního prostředí, především jeho vojensko politického faktoru, od konce období „studené války“, je poznamenán podstatným snížením konfrontačních přístupů k řešení možných rozporů. Politická reprezentace ČR vnímá toto prostředí, jako prostředí ze kterého nevyplývají hrozby takového rozsahu, aby proti nim bylo nutno stavět velký vojenský potenciál.

Nicméně je si vědomá toho, že **ČR se svojí zahraniční a vojenskou politikou má přizpůsobit nové strategické koncepci NATO**. To znamená, že má respektovat poslání Aliance, které je v současné době zaměřeno na zajištění bezpečnosti všech jejích členských států. V tomto smyslu je nezbytné, především ve vojenské oblasti, přijímat taková opatření, jejichž realizací by ČR dostála svým závazkům, které na sebe při vstupu do organizace převzala.

Zahraníční politika, prováděná v případě vzniku krizové situace na kontinentě, je v souladu se zájmy spojenců v Alianci. I když má některá svá specifika, v podstatě nevybočuje z této tendence. Přijímaná opatření a jejich následné plnění přispívají k realizaci priorit státu. Mezi rozhodujícími je možné jmenovat zajištění státní suverenity, zachování přítomnosti USA v Evropě, urychlení procesu evropské integrace. Přítom ČR není státem, který by mohl svá diplomatická vystoupení při řešení krizových situací opírat o vojenskou sílu. Takový stav však neopodstatňuje to, aby se řešení problematiky spojené s profesionalizací armády odsouvalo na „pozdější dobu“.

Závazky ve vojenské oblasti nelze plnit bez ozbrojených sil. Je možné přihlédnout k tomu, že ČR je členem Aliance krátkou dobu. Z tohoto pohledu je požadováno, aby náklady na vojenská opatření dosahovaly kolem 50-60% nákladů spojenců, kteří jsou členy Aliance od doby jejího vzniku a kteří jsou ekonomicky silnější. Proto se ČR v oblasti budování svých ozbrojených sil nemůže poměřovat s velkými státy. Žádoucí však je, aby se dosáhlo úrovně srovnatelných států, především z hlediska počtu obyvatelstva. Takovými státy jsou například Holandsko, Belgie, Dánsko. Mají profesionální armády, kterými jsou schopni přispívat k realizaci vojenských úkolů plněných při zajišťování bezpečnosti.

Transformační proces v ekonomické oblasti neproběhl a neprobíhá v souladu s představami politické reprezentace. Jeho výsledkem je především vysoká státní zadluženost a nedostatek finančních prostředků. Je druhým z důvodů odsouvání problému na „pozdější dobu“.

Za zástupné mohou být považovány samotné vnitřní problémy armády. Po celou dobu od jejího vzniku působili na vedoucích a rozhodujících funkcích důstojníci a generálové, kteří do služby vstupovali před rokem 1989. Způsoby realizace úkolů spojených s transformací, redislokací a profesionalizací armády, které se řešily v průběhu devadesátých let nepřispěly k tomu, aby se zvýšila důvěra politiků v armádu a její velení.

V **neposlední řadě** může být za příčinu toho, že dosud není definováno politické zadání armádě považováno i to, že vojenští specialisté nejsou schopni předkládanými argumenty přesvědčit politiky o jeho nezbytnosti.

Přitom mezi takové argumenty nepochybně patří hrozby, které vyplývají z celkové bezpečnostní situace. Hrozby, které budou-li uskutečněny, si vyžádají aktivní účast značného počtu ozbrojených sil a prostředků. Stejně tak může být argumentem skutečnost, že nelze spoléhat na ochranu mocností, či pomoc spojenců. Politikům, kteří nejsou specialisty v oblasti vojenství, ale z titulu postavení a funkcí o záležitostech armády rozhodují, je nezbytné vliv hrozeb a z nich plynoucích rizik na bezpečnost státu objasnit a podrobně vysvětlit. Na základě toho mohou reálně uvažující politici změnit názory nejen na potřebu mít akceschopnou armádu, ale také na nezbytnost její všestranné podpory a zabezpečení.

Požadovaná schopnost vojenských specialistů přesvědčit politiky o nutnosti zabývat se stavem armády je pouze jednou stránkou problému.

Za druhou považují skutečnost, že **pouze určitý konsenzus politické reprezentace může být základem formulace politického zadání pro armádu**. A jen z něho vyplynou konkrétní úkoly pro formulaci zásad vojenské strategie, na jejichž základě lze rozhodnout o budoucím početním a kvalitativním stavu armády.

Avizovaný početní stav AČR k roku 2010 - 42 tisíc sloužících mužů a žen, může vycházet z představy Generálního štábu

AČR o tom, k jakým úkolům by takto početní armáda mohla být využita a jakým způsobem by je mohla plnit. S největší pravděpodobností lze předpokládat, že by se mohlo jednat o následující **úkoly**:

- **účast v operacích**, prováděných s cílem bránit územní celistvost ČR, její suverenitu a demokratické zřízení. (takové operace mohou být vedeny buď samostatně AČR, nebo společně s koaličními partnery),

- **účast v konfliktech různé intenzity**, které mohou vzniknout na teritoriu sféry vlivu Aliance nebo mimo toto teritorium,

- **účast v mírových misích**,

- **účast na opatřeních** prováděných k ochraně ústavního pořádku a demokracie,

- **účast v boji proti organizovanému zločinu**,

- **poskytování pomoci** civilnímu obyvatelstvu v případě vzniku živelních pohrom, přírodních nebo průmyslových katastrof.

Generální štáb, který v sobě zahrnuje potřebný potenciál vojenských specialistů, je schopen rozpracovat především vojenskou stránku problematiky. Za tuto považují rozpracování alternativ použití AČR při plnění výše uvedených možných úkolů. Pracovníci generálního štábu jsou schopni na základě vyhodnocení poznatků o způsobech a formách vedení bojové činnosti při jejich plnění:

- **stanovit potřebu sil a prostředků** (v jaké sestavě vysílat jednotky k účasti na plnění jednotlivých úkolů),

- **podílet se na zpracování podkladů** pro výpočet finančních nákladů, které si každá varianta vyžádá,

- **navrhnout množství** a technickou úroveň zbraní, bojové a přepravní techniky a způsoby a formy logistické podpory.

• • •

Symbióza politického zadání a vojenského rozpracování jeho realizace může posloužit jako základ pro rozhodnutí o profesionalizaci AČR.

KRIZOVÝ MANAGEMENT - FAKTORY OHROŽENÍ

Ing. MILAN PELIKÁN

Z úvodního článku, zveřejněného v předchozím čísle časopisu *Vojenský profesionál* je zřejmé, že k tomu, aby se dalo čelit hrozbám a možným následným ohrožením nestačí vědomí síly autority státu, respektive vstřebání obecných závěrů Rady obrany státu. Ukazuje se, že pro vykonavatele, v demokratické společnosti, je vhodné kromě cílové stránky, tzn. dosažení účelu, vidět také souvislosti, které nemusí být vždy zřejmé. Z hlediska vojenské vědy to znamená citlivěji zvažovat jednu ze základních filozofických párových kategorií „příčina a účinek“ někdy nazýváno „důsledek“. Částečně (z hlediska analyticko-syntetické metody), by můj dnešní článek mohl inspirovat „lidi z praxe“. V dalším volném pokračování se pokusím interpretovat svoje názory na řešení krizových situací s asistencí vojsk, politické, tak i vojenské. Jedním z těchto faktorů je i další vývoj vojensko politické situace ve světě a v Evropě.

Krizový management je součástí celkového managementu, jeho subsystémem. Vzniká, jako jeho relativně samostatná část tehdy, pokud rozsah a obsah jím řešené problematiky vyžaduje také relativně samostatné rozpracování a v řadě případů, v průběhu realizace plnění hlavních záměrů, také jejich upřesňování. Významným faktorem obvykle bývá změna vnějších podmínek. Není v praktické činnosti možné vysvětlovat, mimo válečný stav, proč se s tím a nebo jiným činitelem vzniklého problému (krizového stavu) nepočítalo. Zpětná vazba mezi klasickým a krizovým managementem spočívá v tom, že podstata závěrů krizového managementu je součástí rozhodnutí odpovědných orgánů nebo organizací, či institucí, která by měla přinést pevnou půdu pro další rozvoj postiženého společenského systému v jehož prospěch jsou tyto aktivity vytvářeny.

Předmětem krizového managementu je teorie a praxe ochrany zdraví a života obyvatele, jeho hmotných statků, organizací a státu jako celku proti možným narušitelům. Východiskem pro zpracování jeho ucelené teorie a praxe jsou analýzy možných ohrožení, jejich příčin, průvodních jevů a následků. Z nich potom vychází požadavky především na organizační struktury, je-

jich vybavení prostředky materiálního, technologického i lidského charakteru a systému řízení.

Podle své působnosti a významu mohou být organizovány jako celostátní a také na principu nižších územních celků.

Ohrožení jsou spojena s přírodními zákony, s vědeckotechnickým pokrokem a mohou být způsobena nerovnoměrným společenským vývojem. Svou roli hraje také skutečnost, že nežijeme ve světě, který by umožňoval zvolenou strategií, nebo s použitím dílčích taktik, dosahovat bezkonfliktně žádoucích cílů. Řečeno jinak, člověk nedokáže plně eliminovat negativní důsledky své vlastní činnosti, natož aby si mohl ve svých rozhodovacích aktivitách dovolit přeceňovat nepoznané. Kdyby tomu tak bylo, veškeré problémy bychom s využitím znalostí o řízení společenských systémů předvíдали a následně zahrnuji do příslušných plánů. Bohužel chod věcí v našem životě tak uspořádan není.

Murphyho zákony říkají, že „jsou-li předmětem problému čtyři skutečnosti, které zvládneme, v realizaci se projeví pátá.“

Základní pojmy

Krizi můžeme chápat jako vážnou překážku v procesu dosahování stanoveného

cíle, která ohrožuje funkčnost organizace, popřípadě její samotnou existenci.

Krizová situace - krizový stav vzniká jako důsledek nepředvídatelného nebo neobjektivně a reálně vyhodnoceného možného nejhoršího průběhu ohrožení dosažení stanovených cílů, narušením rovnovážných stavů přírodních, technologických a společenských systémů. Příčinou narušení stability systémů je akumulace hmot, energií a sil, které po dosažení určitých hodnot, svým nežádoucím uvolněním ohrožují životy lidí, životní prostředí, ekonomiku, duchovní a hmotné hodnoty státu a jeho obyvatelstva.

Dojde-li k nežádoucímu uvolnění potenciálních zdrojů hmot, energií a sil s negativními následky na přírodu a společnost, **vzniká mimořádná událost**, kterou podle stupně následků lze rozdělit na přestupky, havárie, katastrofy.

Každá mimořádná událost, ať je přírodní, technologická nebo společenských vztahů, je provázána působením škodlivých a ničivých faktorů, které z hlediska vzniku jsou povahy fyzikální, chemické, biologické, ekonomické, sociální a psychologické.

V konkrétních lokalitách, kde tyto škodlivé a ničivé faktory působí, vzniká **mimořádná situace**, která je časově omezena rychlostí zásahu, dobou působení škodlivin a likvidace následků.

Rozsah mimořádné situace je dán:

a) velikostí ztrát na lidských životech, rozsahem devastace životního prostředí, škodami na ekonomice a mírou zničení kulturních hodnot,

b) náročností likvidace zdrojů ničivých a škodlivých faktorů,

c) možnostmi realizace záchrany hmotných a kulturních hodnot,

d) složitostí likvidace následků a normalizace ekonomických a sociálních vztahů.

Podstata, cíle a fáze krizového managementu

Úsilí společenských systémů zvládnout příčiny ohrožení vlastní existence v celém svém vývoji jsou doprovázeny snahou najít obecné zákonitosti vnímaných specifik a na

základě vědy se jim nejen bránit, ale především jim předcházet. Tuto úlohu musí řešit vrcholové vedení organizace, které musí stát za vytýčenými cíli, programy a postupy jejich dosahování.

Na krizový management se můžeme dívat jako na souhrn vědeckých poznatků, metod, postupů a aplikačních nástrojů preventivních a rozhodovacích opatření, která umožňují řídicím pracovníkům dosahovat vytýčených cílů a souběžně řešit krizové situace.

Předmětem jeho zkoumání jsou zákonitosti možného chování potencionálních zdrojů krizí, tzn. ničivých a škodlivých faktorů, způsobujících mimořádnou situaci. K omezení následků možných krizí musí být pozornost odpovědných funkcionářů zaměřena na zajištění monitorování, včasného varování a řízení.

Sem především patří aktivace režimových činností, zejména plánování krizových plánů, způsoby jejich realizace s důrazem na organizaci integrovaného záchranného systému a odolnost prvků a systémů jak technického, tak i společenského charakteru, kde dominantní úlohu sehrávají psychologické stavy či jevy.

Na krizový management můžeme pohlížet jako na systém a jako na proces.

Jako systém je tvořen orgány řízení, výkonnými silami a prostředky, pomocnými silami a prostředky, speciálními silami a prostředky, legislativními a znalostními normami a integrovaným informačním subsystémem, které jsou vazebně propojeny v celek a mají společný funkční účel.

Procesní stránku krizového managementu tvoří korekční, preventivní, záchranná a renovační opatření.

Úkolem krizového managementu je předcházet a omezovat možnosti vzniku krizových situací. V případě jejich vzniku minimalizovat následky a v co nejkratší době normalizovat životní podmínky v postižené oblasti.

Cílem krizového managementu, je minimalizovat ztráty a škody způsobené ničivými a škodlivými faktory a zajistit dosažení vytýčených cílů na všech úrovních, jichž se

ohrožení týká. Pokud to není možné, pak alespoň vytvořit podmínky rychlého přechodu k plnění původních či upravených cílů komplexního systému ochrany státu.

V praktické podobě své cíle krizový management naplňuje v následujících fázích.

V první fázi analyzuje potenciální zdroje krizových stavů, kde se stanovuje, které zdroje, v jakém množství a s jakou účinností mohou ohrožovat životy lidí, jejich hmotné a kulturní hodnoty a s jakým dopadem na životní prostředí.

Druhou fází je korekce již existujících potenciálních zdrojů mimořádných situací.

Ve třetí fázi krizový management řeší otázky spojené s prevencí. Na rozdíl od korekce, v této fázi řídící pracovníci rozhodují o problémech, které spočívají v přípravě podmínek pro minimalizaci škod a ztrát v případě vzniku mimořádné situace. Tato fáze v praxi zahrnuje sledování možných jevových stavů, čili monitorování, ale především musí zajistit efektivní systém vyrozumění a varování z hlediska informační dostupnosti pro rozumné (očekávané) chování postižených prvků problémového subsystému (regionu, lokality).

Z procesního hlediska, řídící aparát má za úkol v této fázi zajistit zvyšování odolnosti ochranných prvků systému a tvorbu hmotných rezerv z hlediska uvažovaného ohroženého systému (subsystému). Velmi důležitá je příprava režimového řízení života postižené oblasti, kde rozhodující úlohu by měla hrát legislativa a v neposlední řadě z hlediska prevence, je rovněž potřebné věnovat pozornost i úsilí propracování organizace záchranných prací. Mluvím-li o organizaci, mám na mysli celou šíři významu tohoto slova. Je málo platné pro lidi v postižené lokalitě, když vidí na řídícím centru schopnost vcítit se do problému, přesně pojmenovat skutečné jevy a žádoucí stav, určit potřebnou míru zásahu, k tomu kompetentní orgány (organizační strukturu), ale vlastní organizování ponechají lidově řečeno „Pánu Bohu“.

Musím připomenout, že efektivně a především účinně se dá zvládnout (organizovat) cokoliv, ale musí být respektovány

takové principy (obecné zásady) řízení jako jsou delegace pravomoci a odpovědnosti.

Protože skutečně není v silách hierarchicky nejvýše postaveného orgánu krizového managementu řešit veškeré potřeby, je nezbytné, aby legislativní rámec na státní úrovni, vymezil potřebné kompetence a zároveň určil nebo pojmenoval státní instituce, které zajistí splnění návazných cílů na nižších - realizačních stupních řízení. Jednou z možností dosažení integrujícího výsledku ve vztahu k vynaloženým silám a prostředkům, je tak často proklamované, systémové řešení.

Čtvrtou fází je vlastní záchrana postiženého obyvatelstva, jimi vytvořených hmotných a kulturních hodnot, která je spojená s likvidací následků působení ničivých faktorů.

Úspěšnost záchrany má svá měřítka v požadavcích, kapacitě, čase a hodnotě vždy ve vazbě k vynakládaným prostředkům. I v této fázi krizového managementu, které se budu podrobněji věnovat v následující kapitole však platí, že rozhodujícím faktorem nejen úspěšnosti, ale hlavně spokojenosti postižených, protože přeci jenom se jedná o službu, jsou odborné schopnosti řídících a výkonných složek záchranného systému spolu se zajištěnými disponibilními zdroji. V jejich potřebném množství a kvalitě.

Závěrečnou, pátou fází krizového managementu představuje obnova narušeného životního prostředí, ekonomiky a sociálně ekonomických vztahů nebo také systémů řízení lidského společenství.

Jedná se o problém velmi důležitého úseku řešení především sociálních vztahů, i když na první pohled se může zdát, že jde jen o to, navést systém do původního stavu. Východiskem k řešení jsou opět zdrojové možnosti, ale i lidská solidárnost a vlastní přičinění. Tato fáze bezprostředně navozuje zvýšený pocit bezpečí. Je to dáno tím, že po všech strastech již nehrozí přímé nebezpečí újm na zdraví.

Vždy bude spojena s množstvím, kvalitou a sortimentem disponibilních zdrojů pro obnovovací práce. Je přirozené, že požadavků bývá více než reálných možností, a proto

se mohou objevovat tendence stavět své požadavky vůči svým šťastnějším spoluobčanům nereálně. Dále je také nutno brát v úvahu některé lidské slabosti, odvádějící pozornost od plnění zásadních činností spojených s normalizací života.

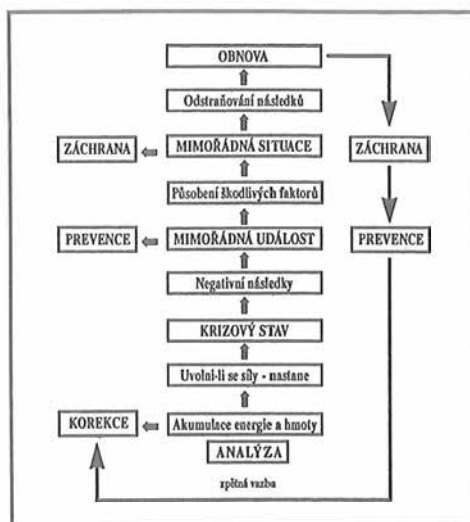
Domnívám se, že úlohou státu a následně regionálně nižších útvarů státní správy je, aby už v závěrech analytické části stanovily relativně konkrétní, i když ještě hypoteticky formulované úkoly pro případ vzniku mimořádné situace a legislativně je ošetřily. Výsledkem by měl být jednotný výklad jejich realizace v rámci všeobecně chápané sociální odpovědnosti a citlivosti, samozřejmě ve vztahu k cíli, přesněji řečeno k poslání krizového managementu. V opačném případě jsou, byť nechtěně, vytvářeny podmínky pro zneužití disponibilních zdrojů, které jsou mnohdy vytvořeny převážně na principech lidské solidárnosti. Kromě osob postižených působením škodlivých faktorů, lze také očekávat zklamání nebo dokonce rozčarování ze strany pracovníků obnovovacích prací. V každém případě úsilí mnoha lidí, řídících a výkonných profesí, může být systémovou chybou, kterou v tomto případě lze nazvat nedůsledností, zmařeno.

Systémovou návaznost fází krizového managementu znázorňuje obr. 1.

Dílčí závěr

Úsilí společenských systémů zvládnout příčiny ohrožení vlastní existence je doprovázeno snahou najít obecné zákonitosti vnímaných specifik. Na základě poznatků vědy se jim nejen bránit, ale především jim předcházet. Tento úkol musí řešit vrcholové vedení organizace, které k tomu využívá znalosti obecného managementu. Jeho vůle se odráží v rozhodnutí a má podobu přijatých opatření na podporu dosažení konečných cílů organizace.

Na krizový management se můžeme dívat jako na souhrn vědeckých poznatků, metod, postupů a aplikačních nástrojů preventivních a rozhodovacích opatření, která umožňují řídicím pracovníkům dosahovat vytýčených cílů a souběžně řešit krizové si-

Obr. 1.

Systémová návaznost fází krizového managementu

tuace. Z tohoto důvodu lze krizový management považovat za subsystém obecného (všeobecného) managementu.

Cílem krizového managementu, je minimalizovat ztráty a škody způsobené ničivými a škodlivými faktory a zajistit dosažení vytýčených cílů na všech úrovních, jichž se ohrožení týká. Pokud to není možné, pak alespoň vytvořit podmínky k rychlému přechodu, který s přijatelnými dopady umožní plnění původních či upravených cílů.

Smysl své existence krizový management naplňuje v pěti fázích. V preventivních opatřeních je třeba rozhodnout v uvažovaných podmínkách a způsobech přípravy vyrozumění a aktivitách pro minimalizaci škod a ztrát. V realizační fázi, provést konkrétní opatření na záchranu postiženého obyvatelstva, hmotných a kulturních hodnot, která jsou spojená s likvidací následků působení ničivých faktorů. V závěrečné fázi realizovat opatření, jenž povedou k obnově systému a normalizaci života v postižené oblasti a zároveň budou efektivní.

Ohrožení lidských aktivit v míru

Od počátku své existence jsou lidé na jedné straně nuceni bojovat s živelným působením přírodních sil a energií o uchování

svých životů a záchranu artefaktů, které svou produkční činností vytvořili. Na druhé straně mnohdy svými aktivitami ohrožují nejen sebe navzájem, ale i ostatní živou a neživou přírodu.

Ohrožení přírodními živly

Přírodní pohromy vznikají zpravidla nezávisle na lidské existenci. Uvolněné energie a síly mají svůj původ mimo společenské bytí. Postupné poznávání přírodních zákonitostí umožnilo lidstvu předvídat ničivé jevy. Rostoucí úroveň techniky a technologií umožňuje vzdorovat jim. V souboji s přírodními živly je však člověk nadále citelně ohrožován.

Nejčastějším zdrojem přírodních mimořádných událostí na zemském povrchu je zemská atmosféra. Ničivé účinky způsobují extrémní atmosférické výkyvy, které jsou dané pohybem velkých vzdušných hmot. Tyto pohyby jsou vyvolány zemskou gravitací, rotací, nerovnoměrným ohříváním hmot a následně změnou tlakových poměrů. Svou úlohu v atmosféře sehraává i složení planety, její energetický potenciál v jádře Země, rozložení kontinentů, vodních ploch a lidská aktivita, spočívající v těžbě surovin, průmyslové a zemědělské výrobě, dopravě, ale i ve způsobu žití.

Změny teploty a tlaku v jednotlivých částech atmosféry vyvolávají pohyby vzdušných hmot a mění stavy sytosti par. Nerovnoměrný pohyb vytváří elektrický potenciál. Dochází ke kumulaci a následně uvolňování značného množství energie, která se projevuje v podobě větrů, srážkové činnosti a elektrických výbojů. Působení silných větrů má za následek destrukce objektů, ničení komunikací, dopravních prostředků, mořské bouře a záplavy mořských pobřeží. Intenzivní srážky způsobují povodně, sesuvy půdy, sněhové bouře, lavinové závaly a další mimořádné události.

Elektrické výboje mají na svědomí destrukci objektů a požáry porostů, obytných a výrobních zařízení.

Extrémní teploty, jako jsou horka, sušata, námrazy způsobují požáry, kalamitní situace v zásobování vodou, dopravě, poruchy

inženýrských sítí a vytvářejí podmínky pro tvorbu zátěžových biologických procesů.

Zemětřesení vyvolávané tektonickými procesy v jádru země, je dalším zdrojem přírodních katastrof. Zemětřesení zasahuje značné části území. Podle intenzity dochází k narušení zemské kůry, boří se budovy, objekty i celá města. K rozrušení dochází na komunikacích a energetických sítích, v horách dochází k sesuvům půdy nebo lavin. Při zemětřesení pod vodou se vytvářejí obrovské vlny, které způsobují velké škody na pobřeží.

Sopečná činnost má svůj původ také v jádře zemské planety, ale zasahuje pouze určitá území. Svými účinky zejména ničí obydlí a přírodu zalitím lávou v okolí sopky. Způsobuje požáry a výrony škodlivin, jako jsou sopečné plyny, tvořící směs vodních par, oxidů síry, chlorovodíku a fluorovodíku. Navíc vytvořená sopečná mračna mohou obsahovat i směsi horkých plynů. Dále mohou vznikat i sopečné povodně z tání ledovců a sněhových vrstev na tělese vysokých sopek.

Poslední skupinu přírodních pohrom představuje **pád kosmického tělesa** na zemský povrch a kosmické záření. Dojde-li k protnutí dráhy kosmického tělesa s drahou Země vznikají následky, které závisí na velikosti planety. Může jít o drobná poškození objektů až po zničení rozsáhlých územních celků včetně ztrát na životech. Ve druhém případě příčina spočívá v porušení ochranné vrstvy atmosféry, která nestačí odfiltrovat škodlivé druhy záření např. UV záření, X záření, gama záření. Následky se projevují ve zhoršeném zdravotním stavu obyvatelstva, ale i „snížením zemědělských výnosů“, jak uvádí Veverka [2, str. 11].

Technologické havárie

V současnosti se člověk stává silou, která je schopna úplně přeměnit původní přírodu a krajinu. Vědeckotechnický pokrok a koncentrace výroby přináší stále nové a složitější postupy tvorby produktů, dopravy, manipulace a skladování. Vysoká chemizace, moderní energetické a materiálové zdroje, složité a mohutné infrastrukturní sí-

tě jsou potencionálními riziky a spolu s lidskou nedokonalostí také zdrojem vzniku mimořádných situací.

Proto je nutné poznat systémovou spolehlivost, bezpečnost, odolnost i zranitelnost vytvářených a využívaných zařízení a materiálů, abychom mohli předvídat nejen jejich užitečnost, ale také případný dopad při jejich poškození. Technologické havárie možno charakterizovat jako **neplánované narušení technologického procesu**, při kterém dochází k působení škodlivých a ničivých faktorů na lidské životy, životní prostředí a společenské hodnoty.

Můžeme je rozdělit do těchto skupin:

1. Požáry.
2. Výbuchy.
3. Úniky nebezpečných škodlivin.
4. Dopravní havárie.
5. Záplavy.
6. Epidemie a nákazy.

1. Požáry

Nejčastějšími provozními haváriemi jsou požáry. Vznikají v důsledku rozrušení energetických systémů, technologických zařízení a nedodržováním bezpečnostních opatření při manipulaci s hořlavinami a ohněm. K požárům dochází při současném přítomnosti hořlavého materiálu, oxidačního činidla a iniciační zápalné teplotě. Podle rozsahu a mohutnosti požáry dělíme na masové a jednotlivé. Při hodnocení požáru jsou charakteristická tři pásma: vlastního hoření, přípravy hoření a zakouření.

Na šíření požáru mají vliv fyzikálně chemické složení látek, které se v pásmu hoření nacházejí a povětrnostní podmínky. Při tvorbě zápalných směsí mohou vznikat výbuchy. Vlivem požáru dochází ke ztrátám na lidských životech, újmám na lidském zdraví, ale i ničení materiálních hodnot a zatežování životního prostředí.

2. Výbuchy

K výbuchům dochází, jsou-li splněny tyto dvě základní podmínky: Vytvoření výbušné směsi a její iniciace. K výbuchu mohou být dovedeny nejen plyny, ale také prachovzdušné směsi a aerosolové směsi. Jako iniciátor může posloužit elektrická jis-

kra, otevřený plamen, jiskra z ohniště, elektrostatický výboj, jiskřící brzdné plochy, horké a žhavé předměty. Účinnost iniciátoru je dána horní a dolní mezí výbušné směsi. Výbuch je charakteristický tím, že v poměrně krátké době je uvolněno velké množství energie ve formě tlakové vlny a světelného impulsu.

Prostor zasažený výbuchem dělíme na tři základní zóny.

První zóna je nazývána zónou brizantního působení v hranicích samotného zdroje. Zde je ničivé působení výbuchu charakterizováno rozrušením jednotlivých prvků objektu, jako výsledek tvrdého úderu produktu detonace. Velikost této zóny je závislá na množství detonující látky a charakteru prostoru. Účinky jsou nejničivější.

Druhá zóna je prostorem, kde působí produkty výbuchu a tlaková vlna dosahuje velikosti nad 30 kPa. Tato zóna je asi 1,7 krát větší než zóna brizantního působení a dochází v ní k usmrcení osob, zvířat, úplnému ničení materiálních hodnot, požáru a zavalení.

Třetí zóna zahrnuje prostor působení tlakové vlny nad hodnotu 10 kPa a dochází v ní k újmám na zdraví, rozrušení staveb, požáru a zavalení.

Výbuchy způsobují rozrušení energetických inženýrských sítí, produktovodů a sekundárně mohou způsobit výrony dalších nebezpečných škodlivin.

3. Úniky nebezpečných škodlivin

Objektů a zařízení, ve kterých se životu nebezpečné látky zkoumají, vyvíjejí, vyrábějí, skladují, dopravují a používají stále přibývá. Mezi nejrozšířenější škodliviny patří chlór, amoniak, oxid siřičitý, etylén, propan - butan, acetylén, ropné produkty, zemní plyn, kyseliny a další. Narušením technologických procesů manipulace s těmito prostředky, zejména při destrukci zařízení obsahujících tyto látky, dochází k jejich uvolnění do okolí. Nebezpečné škodliviny se uvolněním dostávají do ovzduší, vody a půdy, svojí koncentrací, toxicitou a množstvím znehodnotí určitý prostor, na kterém je ohrožen lidský život a život vůbec.

Zasažený prostor nebezpečnou škodlivinou charakterizujeme jako **prostor zamoření**, který zahrnuje:

- **ohnisko zamoření**, které je dáno místem zahrnující objekt, nebo zařízení, z kterého je škodlivina uvolněna a jeho bezprostřední okolí, kde se daná škodlivina nachází v maximálním množství,

- **oblast smrtelného zamoření**, což je území s koncentrací škodliviny, která způsobuje usmrcení osob a ničení živých organismů,

- **oblast zraňujícího zamoření**, která je vymezena koncentrací způsobující poškození zdraví osob, vyléčitelné otravy a podléhá trvalejším následkům z hlediska nepoužitelnosti půdních zdrojů, vody a ovzduší.

Míra ohrožení osob je daná výší obdržené toxické látky dobou jejího působení. Toxickou dávkou z hlediska následků uvažujeme jako zraňující a smrtelnou. Udává se zpravidla v miligramech na kilogram hmotnosti.

Konkrétní rozsah a intenzita zamoření jsou dány množstvím uniklé nebezpečné škodliviny, rychlostí výronu, jejími fyzikálně chemickými vlastnostmi, toxicitou, klimatickými podmínkami, při kterých dojde k úniku, charakterem terénu a životně důležitých zdrojů v prostoru zamoření.

Specifickým výronem nebezpečných škodlivin je havárie na jaderných zařízeních, kdy může dojít k úniku radioaktivních látek do okolí. Příčinou takové havárie je úplné selhání bezpečnostních opatření, jistících technických prvků a selhání lidského faktoru, jak obsluhy tak i řídících pracovníků. K havárii však může dojít i z vnějších příčin: zemětřesením, pádem letadla či kosmického tělesa na objekt, popřípadě provedením diverzní nebo teroristické akce. Vyloučit nelze ani důsledek válečného konfliktu.

Následky havárie jsou obrovské. Představují ztráty na životech nebo těžké poškození zdraví zaměstnanců objektu. Vzniká silná kontaminace blízkého i vzdáleného okolí. Ohrožení života a zdraví se rozšiřuje i na okolní obyvatelstvo. Je nutno počítat s obrovskými náklady na likvidaci a renovaci.

Objekty těžby ropy, plynu, důlní činnosti, chemického a potravinářského prů-

myslu a dalších zpracovatelských aktivit, dopravní a skladovací zařízení mají svou zvláštnost z hlediska úniku nebezpečných škodlivin tím, že kromě zamoření ovzduší, půdy a vodních zdrojů je mimořádná situace zpravidla doprovázena výbuchy a požáry. **Únik ropy** a ropných produktů způsobuje trvalou devastaci přírody a omezuje její využití k produkci potravin a krmiv. **Toxické odpady** spolu s kyselými dešti vytvářejí nekontrolovatelné reakce. Výsledkem jsou jedovaté produkty, kterými je kontaminována pitná voda, dochází k prosakování jedovatých roztoků do půdy, což způsobuje, že v tomto prostředí vypěstované zemědělské produkty nesplňují hygienické normy a vážně ohrožují zdraví obyvatelstva.

Příčiny této skupiny havárií, "jako ve všech technologických procesech jsou ze 70-95% v lidském faktoru", uvádí Veverka [2, str.31]. Převážně spočívají v neodhalené únavě materiálu, nezabezpečení vhodných podmínek pro technologický proces, použití nevhodného nástroje, nesprávné nastavení elektrických veličin, selhání monitorovacího a bezpečnostního zařízení a v neposlední řadě nedodržení bezpečnostních předpisů a mnohdy i legislativních norem.

Následky spočívají v poškození zdraví při otravách, při poleptání kyselinami a louhy, při popáleních, při intoxikaci dýchacích cest a zažívacího ústrojí, v poškození či ztrátě zraku, může dojít ke kontaminaci vzduchu, půdy, vody a následně ke kontaminaci potravinového řetězce cizorodými látkami. Taktéž ekonomické ztráty výrobních organizací i obyvatelstva v postižené oblasti nejsou malé.

4. Dopravní havárie

Dopravou rozumíme přesun osob, materiálů, surovin a zařízení po trajektoriích ve vzduchu, na zemi a po vodě. Hustota, četnost, technická složitost dopravních systémů, ale i protínání transportních tras zvyšuje pravděpodobnost selhání člověka nebo řidčeji vznik poruchy na technickém systému dopravy. Taktéž extrémní povětrnostní podmínky jsou častou příčinou dopravních kalamit.

S nejvýznamnějšími následky se setkáváme u letecké dopravní katastrofy. Kromě naprosto zničeného letadla, letecká neštěstí se převážně vyznačují úmrtím všech cestujících. Dojde-li k pádu letadla do zalidněných aglomerací jsou ztráty na životech a zařízeních ještě větší.

Závažné následky přináší také neštěstí v kolejové dopravě, kam se řadí provoz železnic, tramvají a metra. Dochází k rozsáhlým zdravotním ztrátám, poškození nebo zničení železničních souprav, kolejového svršku i okolí. Výjimkou nejsou ani požáry zejména v metru.

Primát v počtu havárií drží silnice. Ročně jen na silnicích Evropy umírá v posledních letech kolem 70 tisíc lidí a ze dvou milionů zraněných je řada poznamenána na celý život.

Příčiny dopravních neštěstí jsou nejčastěji v selhání lidského činitele, ale také selhání techniky nebo náhlé povětrnostní změny mají ve statistikách dopravních nehod své místo.

Následky při dopravních neštěstích mají své zvláštnosti z hlediska druhu dopravy a místa, kde k dopravnímu neštěstí dojde. Zátím co při nehodě v dopravě surovin, paliv a jiných druhů materiálů dojde zpravidla k hmotným škodám, vzniku požárů, výbuchu a výronu nebezpečných škodlivin, při neštěstí v hromadné dopravě osob dochází k usmrcení osob, ohrožení životů a značným újmám na zdraví v závislosti na lokalitě, kde k havárii dojde.

Příznivější situace je v lodní dopravě. Naše řeky nejsou tolik nebezpečné a rozsah lodní dopravy, oproti ostatním druhům, je velmi malý. Přesto i zde čas od času dochází k poruchám technického rázu, které však z hlediska následků nejsou tak tragické, převažují ekonomické škody.

Nejbezpečnějším typem dopravy je **lanová doprava**, ale i ta si za dobu své existence vyžádala řadu obětí. Příčinami byl převážně technický stav zařízení a přírodní pohromy, zejména silné námrazy. Bohužel neštěstí ani u lanové dopravy nevznikala bez lidských chyb, které spočívaly v zajištění spojení a zejména v dodržování technolo-

gické kázně obsluhy. V poslední době se ukazuje, že zvýšený provoz vzdušných dopravních - sportovních prostředků, může být taktéž faktorem ohrožení tohoto relativně bezpečného druhu dopravy. Následky tragédií v lanové dopravě spočívají ve ztrátě lidských životů, v dlouhodobých až trvalých újmách na zdraví a ekonomických škodách.

5. Zápaly

Mohou vzniknout buď v důsledku poruchy potrubního systému nebo havárie vodních staveb. K porušení potrubního systému, kromě působení přírodních činitelů dochází korozi a nebo různou stavební aktivitou.

Následky mají charakter lokálních havárií. Projevují se převážně malým poškozením obytných a skladovacích prostor, výpadkem energetických a výrobních zařízení, vynucenými dopravními uzávěrami, ale také způsobují sociální napětí v takto postižených místech.

Podstatně složitější situace vzniká v důsledku havárií vodních děl.

Příčiny mohou být různé. Může dojít k prolomení přehradní hráze buď v důsledku špatně provedeného geologického průzkumu, nebo v důsledku dlouhotrvajících dešťů může dojít k sesuvu velkého množství horniny ze svahů do přehradního tělesa a v neposlední řadě může dojít k protržení hráze následkem jiných stavebních nebo dopravních činností, s kterými původní technologie stavby nepočítala. Vyloučit nelze ani diverzní akce.

Následky jsou podobné jako u záplav v důsledku působení přírodních činitelů. Zničení vodního díla, devastace okolní krajiny, zničení nebo poškození stavebních a výrobních objektů včetně infrastruktury ap. To vše je doprovázeno ztrátami na lidských životech, úrazy a psychickými traumaty.

6. Epidemie a nákazy

Epidemie a nákazy způsobuje samovolné rozšiřování choroboplodných zárodků a jejich toxinů, vyvolávajících různé přenosné nemoci, které způsobují smrt osob, zvířat a ničení zdrojů výživy a krmiv. Příčinou vzniku epidemií a nákaz je zpravidla **nedo-**

držování hygienických zásad a technologických postupů při práci s potravinami, krmivý, ošetřování nemocných, při likvidaci uhynulých zvířat ap.

Následky se pak objevují ve formě nemocí virového charakteru, nemocí způsobených bakteriálními plísněmi a rostlinnými toxiny. Mezi nejzákeřnější patří nemoci zasahující genetický a imunologický systém skupin lidí. Sekundární dopad epidemií a nákaz se odráží v sociálně-ekonomické situaci postižené oblasti.

Násilná řešení společenských vztahů

V průběhu 20. století dosáhl svět nejvyšší technické a společenské úrovně složitosti, ale zároveň také nesmírné napjatosti a nejistoty, která spočívá v obavách o budoucnost. Nerovnoměrný hospodářský vývoj jednotlivých společenských uskupení, z toho plynoucí sociální nespokojenost, která za využití současného zbraňového arzenálu při řešení společenských vztahů může vést ke katastrofám apokalyptického rázu, mě vede k domněnce, že svět na konci tisíciletí dospěl k prahové hranici stavu hrozeb, násilí a zbrojení.

Události spojené s násilným řešením společenských vztahů v míru lze vyčlenit do následujících skupin:

1. násilné sociální pohyby,
2. emigrační vlny,
3. teroristická a diverzní činnost.

1. Násilné sociální pohyby

Jejich potencionálním zdrojem jsou odlišné zájmy skupin obyvatelstva, které se projevují určitým stupněm sociální tenze v různých oblastech společenského života. Může se jednat o napětí v politické sféře, může jít o hospodářskou nespokojenost, masové projevy při sportovních akcích, stávky a demonstrace. Uvolněné napětí má podobu davového střetu, při kterém dochází ke zranění a úmrtí lidí, ničení materiálních a kulturních hodnot. Významným průvodcem ničivých projevů je panika. V takovém případě lze škody z hlediska rozsahu přirovnat k ničivému působení jak přírodních sil, tak technologických havárií lokálního významu.

2. Emigrační vlny

Velmi často vznikají v důsledku prudkého zhoršení sociální, ekonomické, politické, legislativní a ekologické situace v domovské zemi. Emigrační vlna může být vyvolána snahou opustit území postižené válečným konfliktem. Také může být způsobena populační explozí, nebo zidealizovanou představou o blahobytu v cílové zemi.

Ať už jde o snahu zachovat holé životy nebo o vylepšení životních podmínek, do pohybu se dostávají masy lidí, které pro průchod i cílové státy znamenají možnost narušení jejich vlastní hospodářské, sociální i politické stability. Zvláště významná je legislativní a sociální vybavenost cílové země, protože při asimilaci domácího a cizího obyvatelstva vznikají menšinové komunity, které ovlivňují navyký způsob života hostitelského regionu, což může uvádět do pohybu různá silová hnutí a následně vést až k destabilizaci politického systému cílové země.

3. Teroristická a diverzní činnost

Na rozdíl od dvou předcházejících, teroristická a diverzní činnost je záměrnou násilnou aktivitou malých organizovaných skupin, které prosazují polovojeckými metodami cíle institucí, které je vytvořily. Objekty jejich zájmu jsou únosy lidí i letadel, pumové útoky na obytné, hospodářské i komunikační uzly. Svou činností se snaží vyvolat sociální napětí, ovlivnit veřejné mínění i orgány státní správy ve svůj prospěch. Kromě politických cílů svojí aktivitou sledují také materiálový prospěch, jehož dosahují různými kriminálními praktikami.

Jejich nebezpečnost a zákeřnost spočívá v umění prudce vyvolávat konflikty za použití moderních ničících prostředků včetně použití bojových chemických látek. Následky počínání skupin tohoto ražení spočívají ve značných materiálních ztrátách na jimi napadených objektech a v poměrně velkých obětech na životech.

• • •

Vyjdou-li z poznatků, které jsem rozebral, docházím k závěru, že následky nepříznivých projevů na život lidského společenství v míru jsou spojeny se zákonem

zachování energie, možnostmi poznávání zákonitostí jejího nežádoucího uvolnění a s předvídáním důsledků ničivých jevů.

Faktory ohrožení vznikají jednak nezávisle na lidské existenci - přírodní pohromy, nebo jako negativní důsledek lidských aktivit při zajišťování svých potřeb využíváním a tvorbou produktů na bázi vědeckotechnického pokroku - technologické havárie. Poslední skupinu ohrožení, založenou na nerovnoměrném hospodářském vývoji světa a následné sociální nespokojenosti některých částí společenského uskupení, představují události spojené s násilným řešením společenských vztahů.

Vrcholové vedení organizace spolu s orgány, silami a prostředky činnými v krizovém managementu, soustředěnými v tzv. integrovaném záchranném systému (IZS) přijímají opatření, která umožní dosahovat

vytýčených cílů a souběžně řešit krizové situace. V sestavě IZS v rámci nevojenských - humanitárních operací může působit také armáda ČR, bude-li to vyžadovat situace. Právě o jejích možnostech by měl pojednávat můj příští článek.

Literatura:

1. Rejdovjan, J. - Kolář, P.: *Úvod do krizového managementu*. Praha, VŠE 1993
2. Veverka, I.: *Kvalitativní analýza mimořádných událostí. Lom u Mostu, Aa / PRINT 1996*
3. Tůma, J.: *Katastrofy děsí svět*. Praha, Technický týdeník 1994

K NĚKTERÝM PROBLÉMŮM ZPRACOVÁNÍ A VEDENÍ BOJOVÝCH DOKUMENTŮ

Podplukovník doc. Ing. BEDŘICH RÝZNAR, CSc.

Podle zkušeností z vojskové i pedagogické praxe se v činnosti velitelů a příslušníků štábů stále častěji projevují nedostatky ve zpracování a vedení některých bojových dokumentů.

Již před lety byl zrušen předpis Štábní práce v poli (Oper-2-1) vydaný v r. 1970 a dosud nebyl zpracován a vydán jiný normotvorný dokument, který by jej nahradil. Polní řád pozemních sil ani žádá ze čtyř částí navazujícího Bojového předpisu řešit tyto otázky nemůže. Kromě toho postupně ubývá pamětníků, kteří mají staré otázky štábní práce tak říkajíc „v krvi“. Kromě toho - počínaje rokem 1995 byly v AČR přijaty vojenské situační značky (STANAG 2019) platné v armádách členských států NATO, jejichž použití zatím není zcela zažito.

Proto považuji za vhodné pokusit se formulovat některé zásady zpracování (popř. vedení) bojových dokumentů a navázat

tak na ustanovení Polního řádu Bojového předpisu pozemních sil AČR, pomůcky Vojenské situační značky v souladu s potřebami vojskové praxe.

Podle Polního řádu pozemních sil AČR se všechny dokumenty týkající se přípravy (plánování) a vedení (řízení) bojové činnosti, jakož i přesunů a rozmístění vojsk mimo boj nazývají bojovými dokumenty.

Bojové dokumenty se dělí na:

- dokumenty pro velení vojskům,
- dokumenty pro práci štábu,
- výkazové a informační dokumenty.

Dokumenty pro velení vojskům jsou určeny ke stanovování úkolů podřízeným a k řízení boje.

Patří k nim: Předběžná nařízení; bojový rozkaz velitele s přílohami; výpis z bojového rozkazu s přílohou; bojová nařízení; pracovní mapy s fóliemi s plánovaným použitím druhů vojsk a zabezpečením činnosti vojsk; plánová tabulka boje a další.

Dokumenty pro práci štábu se vedou na stupních prapor (oddíl) a výše. Jsou určeny pro přípravu rozhodnutí velitele.

Patří k nim: Různé přehledy; tabulky; schémata; fólie s grafickým vyjádřením plánované činnosti atd.

Výkazové a informační dokumenty jsou určeny pro hlášení nadřízenému štábu, pro vnitřní informaci vlastního štábu, podřízených a spolupůsobících vojsk.

Patří k nim: Bojová hlášení; souhrnná bojová hlášení; válečný deník; informace aj.

V průběhu boje se vedou pracovní mapy, výkazová mapa, vydávají se dílčí (doplňkové) bojové rozkazy s přílohami, bojová nařízení a zpracovávají se bojová hlášení a souhrnná bojová hlášení.

Bojové dokumenty mohou být písemné i grafické, či zaznamenané na magnetofonových páskách a jiných nosičích (médii) pro počítače. Po formální stránce se zpracovávají podle zásad pro ochranu informací. Každý dokument musí podpsat příslušný funkcionář a čitelně uvést svou funkci, hodnost, jméno a příjmení. Písemné dokumenty se vedou jen v nezbytně nutné míře jako pomůcky pro řízení boje. Bojové dokumenty se mohou doručovat osobně, spojovacími prostředky, pohyblivými pojiťky, jakož i prostředky polního poštovního spojení.

Při zpracovávání bojových dokumentů nutno dodržovat tato pravidla:

A. Čas se v bojových dokumentech uvádí šestimístnou skupinou čísel, z nichž:

- první dvojčíslí udává den v měsíci,
- následující čtyřčíslí udává hodinu a minutu.

Zpravidla se uvádí středoevropský čas; je-li třeba (v mezinárodním styku vždy!), připojuje se zkratka světového času:

• Z (ZULU) - greenwichský (západoevropský),

- A (ALPHA) - středoevropský,
- B (BRAVO) - východoevropský.

Na dokumentech dlouhodobé platnosti se uvádí i zkratka měsíce následovně:

- JAN - leden,
- FEB - únor,
- MAR - březen,
- APR - duben,
- MAY - květen,
- JUN - červen,
- JUL - červenec,
- AUG - srpen,
- SEP - září,
- OCT - říjen,
- NOV - listopad,
- DEC - prosinec.

Příklad: 251130 NOV A = 11,30 h 25.

11. středoevropského času.

B. Názvy sídlišť a terénních předmětů je třeba psát velkými písmeny, přesně tak, jak je uvádí mapa (bez jejich skloňování, oddělovat je od sebe čárkami, a podle potřeby uvádět jejich souřadnice nebo směr a vzdálenost od orientačního bodu).

Příklad: ... přesunout se po ose VYŠKOV, PUSTIMĚŘ, DRYŠICE ...

C. Malá sídliště a terénní předměty je třeba orientovat vzhledem k větším místům nebo podle souřadnicové sítě.

Příklad: PUSTIMĚŘ (sv. VYŠKOV).

D. Značky jednotek (útvary, svazků) a zařízení je nutno uvádět grafickým symbolem v předepsané podobě (není-li značka předepsána, je nutno název vypsát).

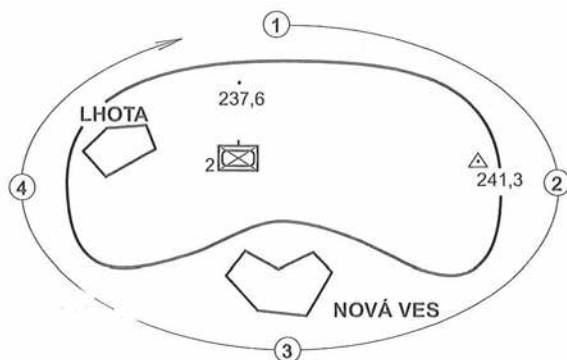
E. Zákres situace nebo úkolů na mapách se provádí tak, aby nepřekryl názvy obcí a dalších terénních předmětů, jiné důležité údaje a popisy.

F. Prostory rozmístění vojsk (prostor soustředění, výchozí prostor, prostor rozmístění aj.) se označují nejméně třemi body a při výčtu sídlišť a terénních předmětů, které označují tyto prostory, se začíná nahoře (na severu) a pokračuje ve směru pohybu hodinových ručiček.

Poznámka: Při určování bojových úkolů (prostorů, čar apod.) je třeba snažit se

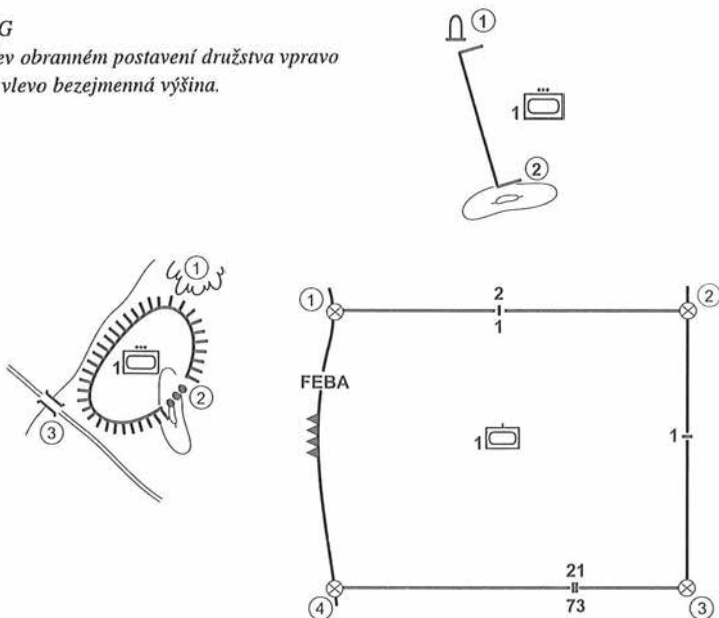
Příklad F

2 tr. je rozmístěna v prostoru k. 237,6,
rig. 241,3, mimo Nová Ves, Lhota

Příklad G

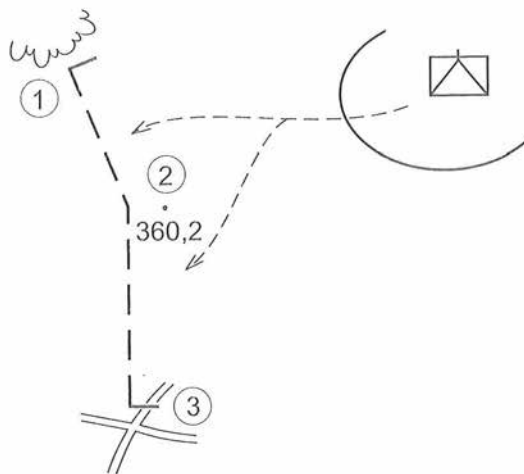
1. mdr. jev obranném postavení družstva vpravo
pomník, vlevo bezejmenná výšina.

vždy tyto body „opřít“ o terénní předměty. Není vhodné uvádět např. „... 450 m j. osady ...“. Obdobně formulace „... oboustranně trig. ...“ může být příjemcem úkolu nebo zprávy nesprávně nebo nepřesně interpretována nebo pochopena.

H. V obraně se obranná postavení druž-

stev označují nejméně dvěma body, opěrné body nejméně třemi body, prostory obrany nejméně čtyřmi body a slovně (textově) se uvádějí vždy od bodu na předním okraji obrany shora ve směru pohybu hodinových ručiček (tedy např. opěrný bod čtyři v pořadí: vpravo ..., vzadu ..., vlevo ...).

J. Čáry (např. přední okraj obrany, čáry rozvinování, čáry zasazení, koordinační čáry aj.) se označují nejméně dvěma body, v případě zakřivení nebo zalomení čáry je nutné toto označení provést více body.

K. Směr útoku se určuje několika body do celé hloubky bojového úkolu počínaje od předního okraje obrany protivníka (čáry přechodu ke zteči, čáry zasazení do boje).

L. Osy přesunu se určují několika body: První bod označuje místo, odkud jednotka (útvar, svazek) vyráží, a dále se uvádějí body, jimiž osa přesunu prochází (poslední bod je v prostoru soustředění nebo na čáře rozvinutí (rozvinování)).

M. Při označování rozhraní mezi jednotkami (útvaru, svazky) uvádět body z vlastního týlu k přednímu okraji, při vyjítí z boje a při ústupu (odchodu) od předního okraje ve směru ústupu (odchodu); nejdříve uvádět rozhraní vpravo a potom vlevo; za útoku se rozhraní uvádějí do celé hloubky bojového úkolu, v obraně na maximální dosah palebných prostředků jednotky (útvaru, svazku); není-li daný bod v pásmu

činnosti jednotky (útvaru, svazku), uvede se před jeho názvem výraz „mimo“.

N. Břehy kanálů, jezer a přehradních nádrží, svahy výšin a hor, okraje lesů a sídlišť se označují podle světových stran (břehy řek se označují ve směru toku jako pravý a levý břeh).

O. Počet jednotek (útvarů, svazků) v bojových dokumentech je třeba uvádět slovy, například: pět čet, jeden mpr, dva shdo, dvě mb; v tabulkách poměru sil a v propočtech číslicemi za zkratkou, například: tanků T-72 - 15, mr - 2, automobilů P V3S - 53, mopr - 3 apod.; číslování sledů bojové sestavy uvádět vždy slovy (první sled, druhý sled).

• • •

Jsem toho názoru, že by bylo účelné obdobným způsobem formulovat zásady zpracování a vedení bojových dokumentů co nejdříve v příslušném předpise pro velení vojskům a štábní práci. K tomuto problému uvítám i případné ohlasy čtenářů, které je možné zasílat na **E-mail adresu** ryznar@vvs-pv.cz, nebo faxem na číslo 45 2191.

MECHANIZOVANÁ A TANKOVÁ ČETA V OBRANĚ aneb na pomoc velitelům mechanizovaných a tankových čet

6. část:

Zaujetí a organizace obrany mechanizované a tankové čety

Podplukovník Ing. VRATISLAV TRLICA

Postup práce velitele čety, zaujetí a příprava opěrného bodu jednotkami čety závisí na způsobu přechodu do obrany (mimo dotyk nebo v přímém dotyku s protivníkem). Vždy však musí zabezpečovat rychlé zaujetí obrany a organizaci palebného systému do stanovené doby. Obecné zásady přechodu čety do obrany mimo dotyk a v přímém dotyku s protivníkem jsme si objasnili v 1. části tohoto seriálu (viz VP č. 10-12/1999). ZOPAKUJTE SI !!! Z tohoto důvodu se nyní soustředíme na konkrétní praktickou činnost velitele a jednotek čety, včetně možných příkladů povelů.

Zaujetí a organizace obrany mimo dotyk s protivníkem

Při přechodu do obrany mimo dotyk s protivníkem, umožňuje-li to situace, může četa zaujmout obranu v předem rekognoskovaném prostoru, v němž pak bez prodlení zahájí budování (dobudování) obrany.

Po obdržení bojového úkolu je velitel mechanizované (tankové) čety povinen:

- rozmístit četu ve skrytu poblíž opěrného bodu čety,
- organizovat pozorování a přímé zajištění,
- ujasnit si úkol, vyhodnotit situaci,
- provést rekognoskaci s veliteli družstev (tanků),
- vydat bojový rozkaz,
- řídit zaujímání opěrného bodu,
- organizovat palebný systém (včetně vyčlenění skupiny pro střelbu na nízkoletící letouny protivníka),
- řídit ženijní budování opěrného bodu,
- organizovat zabezpečení činnosti podřízených, součinnost a velení,

- řešit další nezbytné otázky,
- zpracovat schéma opěrného bodu čety,
- ve stanovenou dobu a stanoveným způsobem hlásit nadřízenému veliteli pohotovost čety k plnění bojového úkolu.

Řízení zaujetí opěrného bodu velitelem čety

V souladu s výše uvedenou činností velitele čety a k vytvoření reálné představy o situaci uvádím:

- četa je v prostoru soustředění, provádí přípravu bojové techniky a zbraní k plnění bojového úkolu, maskování, doplňování materiálu s důrazem na munici atd.,
- velitel čety zorganizoval pozorování a přímé zajištění,
- dále provedl ujasnění úkolu, zhodnocení situace, rekognoskaci s veliteli družstev (tanků) a vydal jim bojový rozkaz (možné příklady těchto činností velitele čety byly uvedeny ve 3. části seriálu, viz VP č. 4-6/2000),
- velitel čety obdržel od velitele rotý povel (signál) k zaujetí stanoveného opěrného

bodů čtyř v rámci prostoru obrany roty.

Nato velitel čety přistupuje k řízení zaujetí opěrného bodu čety.

Shromáždí příslušníky čety u vozidel povel: „Četo - K VOZIDLŮM!“ (signálem - K VOZIDLŮM!). Jednotlivá družstva (osádky) nastoupí k vozidlům v souladu s ustanovením Cvičebního řádu (Zákl-2, str. 75, obr. 41).

Dále velí: „Četo - NASEDNOUT!“ (vydá signál NASEDNOUT!). Četa nasedá do vozidel a velitelé družstev (tanků) do 1 min. navazují spojení s velitelem čety.

K zahájení přesunu čety do opěrného bodu velí např.: „DOSAH 8, 9, zde DOSAH 7, motory - SPUSTIT!, zde DOSAH 7, příjem“, „DOSAH 8, 9, zde DOSAH 7, za mnou-VPŘED, VPŘED!, zde DOSAH 7, příjem“, nebo vydává signály Motory - SPUSTIT!, VPŘED!.

Dále velitel čety směřuje řidiče svého bojového vozidla, s využitím VHZ, do opěrného bodu čety povel: „Řidič, směr výšina, podél lesa - VPŘED“ a ostatní vozidla čety ho v proudu následují.

Po přiblížení se k opěrnému bodu a k jeho zaujetí velitel tankové čety velí např.: „DAKON 8, 9, zde DAKON 7, směr výšina před námi, do záložních palebných stanovišť - K BOJI!, zde DAKON 7, příjem“. Za určitých výhodných podmínek (např. v noci, za omezené viditelnosti, v lese, v horách ap.) může i mechanizovaná četa zaujmout opěrný bod na BVP (OT). Pak předchází možný příklad povelu lze využít i pro ni.

***Poznámka:** Nyní může čtenáře napadnout vcelku logická otázka, proč bojová vozidla zpravidla nejprve zaujímají záložní a ne hlavní palebná stanoviště? Je tomu tak z prostého důvodu, protože hlavní palebná stanoviště v této době ještě nejsou ženijně vybudována. Avšak jako záložní palebná stanoviště nám mohou, v této situaci, posloužit např. jámy po výbuších dělostřeleckých granátů, leteckých bomb, staré okopy, různé terénní nerovnosti nebo alespoň skrytí za keři, zdmi, rozvalinami budov, hromadami kamení ap.*

Mechanizovaná četa bude však zpravidla z důvodu utajení zaujímat opěrný bod

pěšky, tedy se sesednutými roji BVP (OT). Dále si proto uvedeme možné příklady povelů velitele čety pro řízení této varianty činnosti čety. Četa postupuje k opěrnému bodu v proudu vozidel a její velitel ji musí rozvinout do bojové sestavy tak, aby BVP jednotlivých družstev směřovala k jim stanoveným obranným postavením, která byla již dříve upřesněna v rámci rekognoskace.

K tomu velitel čety velí např.: „DOSAH 8, 9, zde DOSAH 7, směr výšina před námi - K BOJI!, zde DOSAH 7, příjem“, nebo může vydat signál V LINII VOZIDEL!.

Četa se rozvinula do bojové sestavy a blíží se k výšině (horizontu, terénní vlně, pásu keřů nebo stromů ap.), kterou může velitel čety využít ke skrytému sesednutí rojů BVP. K této činnosti čety velí např.: „DOSAH 8, 9, zde DOSAH 7, k sesednutí - PŘIPRAVIT!, zde DOSAH 7, příjem“, „DOSAH 8, 9, zde DOSAH 7, za keři - STÁT!, SESEDNOUT, SESEDNOUT!, zde DOSAH 7, příjem“, nebo použije signál SESEDNOUT!.

Okamžitě po sesednutí rojů družstev velitel čety upřesňuje způsob zaujetí opěrného bodu a k tomu velí např.: „3. mdr, okrajem lesa vlevo, do obranného postavení (během - VPŘED!“, „Četo, směr DOMEK (za mnou), k boji - VPŘED!“ a velitelé družstev navádějí svá družstva za jejich obranná postavení.

Velitel čety zamýšlí opěrný bod zaujmout přiskoky, a proto po překonání výšiny na čáře, odkud je na něj vidět, velí např.: „Četo, na čáře oboustranně DOMEK - STÁT!“ a roje družstev zaléhávají v rojnici na stanovené čáře. Dále velí např.: „Četo, přiskoky zprava i zleva jednotlivě, do opěrného bodu - VPŘED!, ZAKOPAT!“. Tímto způsobem mohou roje mechanizovaných družstev zaujmout svá obranná postavení.

Pozorný čtenář si však nyní uvědomil, že **opěrný bod ještě nezaujala BVP čety,** která zatím stojí ve skrytu keřů za horizontem výšiny. Jak je tam velitel čety dostane? Může v zásadě využít tři možných variant. Buď přibere řidiče BVP čety na rekognoskaci s veliteli družstev, kde jim na místě upřesní jejich hlavní a záložní palebná stanoviště, způsob zaujetí záložních palebných stanovišť a na jaký signál tuto činnost pro-

vedou. Nebo nařídí velitelům družstev, že společně s roji sesednou i střelci operátoři BVP. Velitelé družstev jim upřesní obdobné údaje a odešlou je zpět k BVP. Střelci operátoři následně zavedou BVP do záložních palebných stanovišť. Anebo určí některého příslušníka družstva jako spojku, upřesní mu potřebné skutečnosti a vydá mu úkol k zavedení BVP do opěrného bodu.

Dále velitel čety pokračuje ve své činnosti organizací palebného systému.

Palebný systém organizuje velitel čety s přihlédnutím k palebným možnostem všech druhů zbraní čety a spočívá v jejich těsné součinnosti za využití zátarasů a přírodních překážek. Musí zabezpečovat ničení protivníka na přístupech k obraně, před předním okrajem, v mezerách mezi obrannými postaveními družstev (palebnými stanovišti tanků) a v hloubce obrany. Dále musí umožňovat vedení čelní, boční, křížové a nastražené palby.

Při organizaci palebného systému je velitel čety povinen:

- v terénu určit rozmístění podřízených jednotek (palebných prostředků),
- stanovit jim palebné úkoly,
- chránit civilní obyvatelstvo a objekty,
- dodržovat normy mezinárodního humanitárního práva.

Palebná pásma (palebné sektory) sousedních jednotek (palebných prostředků) se musejí vzájemně překrývat.

Pohotovosti palebného systému čety je dosaženo tehdy, jestliže jsou splněny následující čtyři podmínky:

- její příslušníci (osádky tanků) znají bojový úkol,
- zaujali obranná postavení družstev (palebná stanoviště tanků),
- mají připraveny prvky pro vedení palby ve dne i za omezené viditelnosti,
- jsou zásobeni municí.

Dále velitel čety řídí ženijní budování opěrného bodu, organizuje zabezpečení činnosti podřízených, součinnost, velení a řeší další nezbytné otázky (možný obsah a příklady uvedených činností velitele čety jsou zahrnuty ve 3. a 5. části seriálu - viz VP č. 4-6/2000, 1-3/2001).

Obsah a postup zpracování „SCHÉMATU OPĚRNÉHO BODU ČETY“

Poté, co provedl výše uvedené činnosti, velitel čety přistupuje ke zpracování „SCHÉMATU OPĚRNÉHO BODU X. ČETY“. Jedná se o bojový grafický dokument velitele čety, který plní dvojí úlohu. Jednak slouží jako „bojové hlášení“ velitele čety pro velitele roty o zorganizování obrany s důrazem na palebný systém a jednak je zejména určen pro řízení palby velitelem čety. Uvedený dokument velitel čety zpracovává zpravidla ve svém „Pracovním sešitě“.

Z hlediska postupu a obsahu zpracování „SCHÉMATU OPĚRNÉHO BODU“ si velitel čety nejdříve zachytí tzv. „**topografický podklad**“ terénu v opěrném bodu a jeho okolí s důrazem na zájmový směr. Tedy, výrazné terénní tvary (výšiny, lesy, hájky, vodní toky, rybníky ap.) a terénní předměty (osady, komunikace, křižovatky, mosty, samostatné budovy ap.), z kterých velitel čety může následně zvolit vhodné orientační body.

Po zpracování topografického podkladu do něj velitel čety zakresluje „**taktickou situaci**“, která obsahuje:

- orientační body (jejich pořadí, názvy a vzdálenosti k nim),
- opěrný bod čety (hlavní a pokud je určen i záložní),
- palebné pásmo čety (i ze záložního opěrného bodu, pokud je určen),
- obranná postavení družstev nebo palebná stanoviště tanků (hlavní, záložní),
- palebná pásma družstev nebo palebné sektory tanků (z každého obranného postavení družstva nebo palebného stanoviště tanku),
- palebná stanoviště BVP (hlavní, záložní, popř. dočasné),
- palebné sektory BVP (z každého palebného stanoviště),
- úseky soustředěné palby čety v úsecích soustředěné palby roty,
- úsek soustředěné palby čety s vyznačením úseků soustředěné palby družstev (tanků),
- úseky soustředěné palby družstev (tanků),

• čáry zahájení palby jednotlivých družů zbraní,

• palebná stanoviště přidělených palebných prostředků a prostředků, které působí ve prospěch čety a jejich palebné úkoly,

• palebná stanoviště prostředků, které zabezpečují boky a mezery mezi opěrnými body čet (se sousedy) a jejich palebné sektory,

• rozmístění sousedů (zakreslit alespoň krajní obranné postavení družstva nebo palebné stanoviště tanku sousedních čet a přiléhající hranice jejich palebných pásem),

• směry plánovaných protiztečí nadřízených vedených přes opěrný bod čety,

• ženíjní zátaras,

• čáry zadýmování (pokud jsou určeny),

• velitelsko-pozorovací stanoviště velitele čety,

• osy manévru družstev (tanků),

• situaci protivníka (při přechodu do obrany mimo dotyk s protivníkem zakreslit předpokládaný směr jeho útoku, v podmínkách přechodu do obrany v přímém dotyku s protivníkem zakreslit konkrétní rozmístění jeho zjištěných jednotek a palebných prostředků).

Dále velitel čety musí na uvedeném grafickém bojovém dokumentu uvést jeho potřebné **formální údaje**:

> název dokumentu, např. „SCHEMA OPĚRNÉHO BODU 3. mč“,

> orientaci (sever-jih),

> datum zpracování,

> funkci, hodnost, jméno a příjmení zpracovatele.

Poznámka: „Schéma opěrného bodu čety“ nemusí vždy zahrnovat všechny výše uvedené obsahové údaje, pokud nebyly určeny.

Zpracované „SCHEMA OPĚRNÉHO BODU“ velitel čety předkládá veliteli roty. V případě výrazné změny situace, zejména vlastní, velitel čety zpracovává a předkládá „SCHEMA ...“ veliteli roty ZNOVU!!! Možné varianty zpracování „Schématu opěrného bodu mechanizované a tankové čety“ jsou uvedeny na obr. 1 a 2.

Po splnění všech úkolů přípravy boje je velitel čety povinen, ve stanovenou dobu

a stanoveným způsobem, hlásit nadřízenému veliteli pohotovost čety k obraně.

Pohotovosti obrany čety je dosaženo při splnění následujících dvou podmínek:

• je-li dosaženo pohotovosti palebného systému čety,

• je-li ženíjňe vybudován opěrný bod v rozsahu „předem“.

Zaujetí a organizace obrany v přímém dotyku s protivníkem

S obecnými zásadami a variantami přechodu čety do obrany v přímém dotyku s protivníkem jsme se seznámili již v 1. části seriálu - viz VP 10-12/1999. Z tohoto důvodu se nyní zaměříme zejména na konkrétní činnost velitele a jednotek čety a možné příklady povelů.

K vytvoření určité představy o této činnosti je nutné si nyní uvědomit, že četa pravděpodobně vedla před zahájením přechodu do obrany útok (protizteč), který byl neúspěšný. Z tohoto důvodu jednotky zalehly, BVP a tanky zaujaly dostupné skryty a zahájily ničení protivníka z dosažené čáry. Jak již víme, přechod do obrany v přímém dotyku s protivníkem se uskutečňuje ve dvou fázích. Nejříve velitel čety přijímá opatření k upevnění dosažené čáry. Až po obdržení bojového úkolu k přechodu do obrany organizuje vlastní zaujetí opěrného bodu čety a přípravu obrany na výhodné čáře.

Dále si uvedeme, pro vyšší názornost textu, možnou variantu činnosti velitele čety a příklady jeho nařízení (povelů).

K řízení činnosti čety v první fázi její velitel velí např.: „Četo, na čáru vpravo strom, vlevo křižovatka, přískoky - VPŘED!“ Po dosažení určené čáry velí např.: „Četo - STÁT!“; „Četo, čáru vpravo strom, vlevo křižovatka - UPEVNIT! ZAKOPAT!“, palebné pásmo čety vpravo strom, průsek v lese, vlevo křižovatka, výběžek lesa, protitankové palby soustředit podél komunikace“.

V průběhu ženíjňního budování si velitel čety svolá velitele družstev, nebo se skrytě přesunuje od jednoho ke druhému a obdobným způsobem jim vydává úkoly. Rovněž jim stanovuje úkoly k zabezpečení

boků a mezer bojové sestavy, součinnosti se sousedy a pozorování činnosti protivníka. Mimo to, nepřetržitě osobně pozoruje činnost protivníka a řídí palbu čety.

Ve druhé fázi, po obdržení bojového úkolu k přechodu do obrany, si jej velitel čety nejprve ujasní, zhodnotí situaci a provede rekognoskaci (obsah této činnosti a příklady jsou uvedeny ve 3. části seriálu - viz VP č. 4-6/2000).

Dále velitel čety organizuje **zaujetí opěrného bodu a přípravu obrany čety**. K tomu musí upřesnit:

- opěrný bod čety,
- obranná postavení družstev (záložní palebná stanoviště tanků),
- záložní palebná stanoviště BVP,
- pořadí a způsob zaujetí opěrného bodu.

Možný příklad nařízení velitele čety: „Četo, upřesňuji úkol!

Opěrný bod čety vzadu 400 m, vpravo samostatný strom, vlevo bříza na okraji lesa, vzadu výšina. Obranné postavení 2. mdr vpravo samostatný strom, vlevo sloup u polní cesty, záložní palebné stanoviště BVP za hromadou kamení. (Obdobně velitel čety upřesňuje obranná postavení ostatních družstev).

Obranná postavení obsadit družstvy v prvním pořadí BVP, ve druhém rojem. Opěrný bod obsadit přiskoky s využitím zadýmování v prvním pořadí 2. a 1. mdr, ve druhém 3. mdr, při této činnosti se družstva vzájemně zajišťovat palbou“.

Dále velitel čety velí např.: „Dýmovači, na čáru vpravo vidlice cest, vlevo kupa, přiskoky - VPŘED!“ Po zaujetí stanovené čáry dýmovači velitel čety velí např.: „Dýmovači, signál DÝM - PŘIPRAVIT!“ Nato, po přípravě zadýmovacích prostředků určenými vojáky, velí např.: „Dýmovači, signál DÝM!“ Jakmile se vytvoří dostatečná dýmová clona velitel čety velí např.: „Četo, do opěrného bodu, v určeném pořadí - VZAD!“

Družstva čety zaujmají, ve stanoveném pořadí a určeným způsobem, svá obranná postavení v opěrném bodu čety. Je vhodné, aby se velitel čety přemístil do opěrného bodu společně s družstvy prvního pořadí. Ihned zde organizoval pozoro-

vání činnosti protivníka, přímé zajištění čety a upřesnil bojové úkoly družstvům (tankům).

Zástupce velitele čety by se pak přesunul až ve druhém pořadí nebo současně s dýmovači. Uvedené pořadí doporučuji proto, aby zástupce velitele čety mohl řídit činnost dýmovačů na dalších čarách zadýmování tak, aby celý postup zaujetí opěrného bodu proběhl pod příkrytím dostatečně husté dýmové clony.

Jakmile celá četa zaujme opěrný bod, velitel čety musí dále upřesnit:

- palebné pásmo čety,
- úsek soustředěné palby čety v úseku soustředěné palby roty,
- úsek soustředěné palby čety a v něm úseky soustředěné palby družstev (tanků),
- palebná pásma družstev,
- úseky soustředěné palby družstev (tanků),
- hlavní a záložní palebná stanoviště BVP (tanků) a palebné sektory z každého z nich,
- úkoly k zabezpečení mezer a boků bojové sestavy čety a palebného styku se sousedy,
- další potřebné úkoly a údaje.

Velitel čety, **poté co četa zaujala opěrný bod** a zahájila jeho ženijní budování, pokračuje v řízení přípravy obrany. Specifičnost jeho činnosti v podmínkách přechodu do obrany v přímém dotyku s protivníkem spočívá v tom, že zpravidla řídí činnost čety pouze jednotlivými postupně vydávanými nařízením (povely). Posloupnost činnosti velitele čety při plánování obrany může být v souvislosti s konkrétními podmínkami a bojovou situací i jiná, než je uvedena ve 2. odst. části „Zaujetí a organizace obrany mimo dotyk s protivníkem“, ale obsah zůstává stejný.

Velitel čety bude vydávat **bojový rozkaz** v těchto podmínkách zpravidla po částech, které si příslušníci čety předávají po „rojnici“, nebo si může svolat velitele družstev (tanků) na své VPS. Ostatní činnost velitele čety je obdobná jako při přechodu do obrany mimo dotyk s protivníkem.

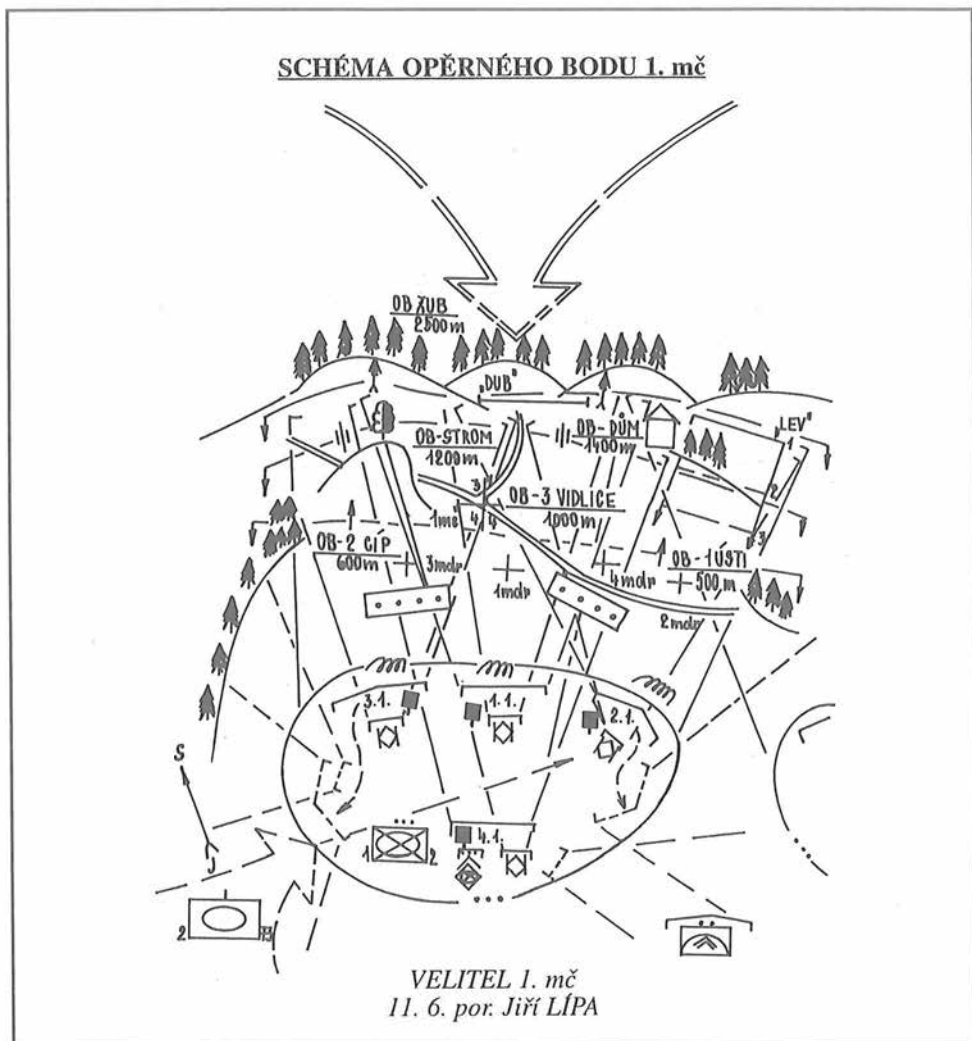
Uvedená činnost je velmi složitá. Klade vysoké nároky zejména na organizační schopnosti, rozhodnost a energičnost jednání velitele čety a také vycvičenost i sladčnost jednotek čety. Její složitost spočívá z hlediska velitele čety ve skutečnosti, že musí současně pozorovat činnost protivníka, organizovat přechod do obrany i její při

pravu a při tom všem navíc ještě řídit palbu a pohyb čety.

• • •

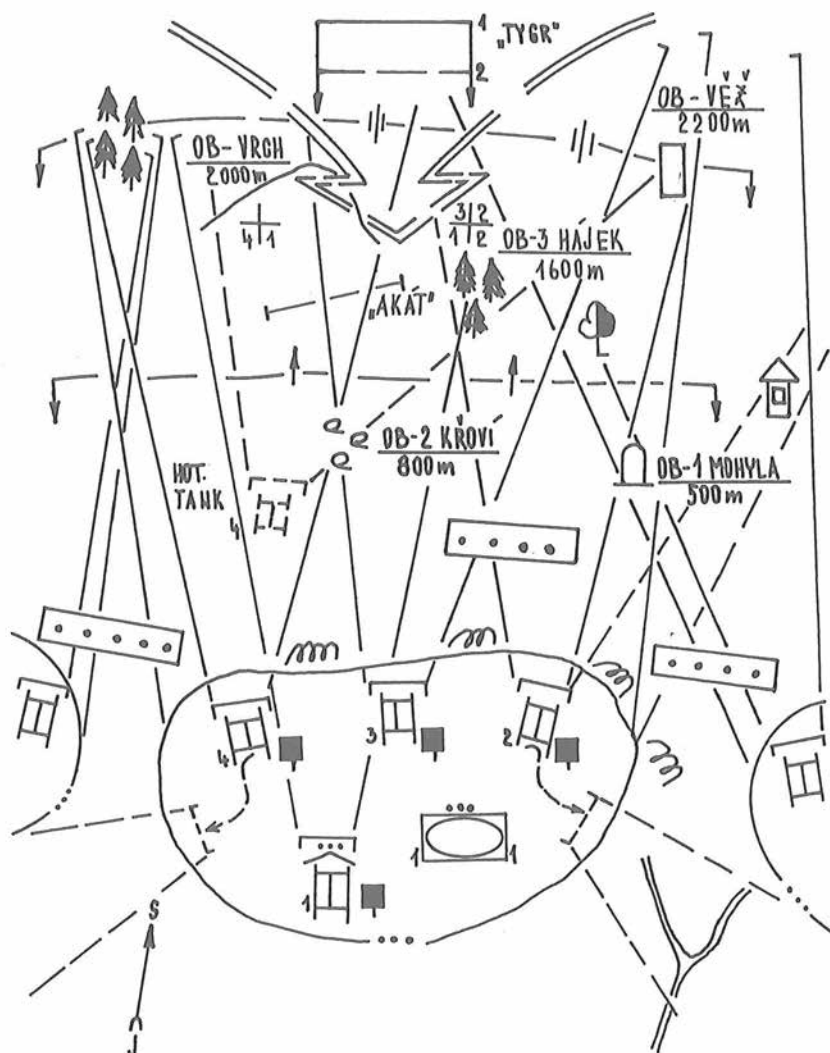
V příštím čísle, v sedmé a poslední části seriálu, se budeme zabývat problematikou vedení obranného boje mechanizovanou a tankovou četou. Uvedeme si rovněž možné příklady povělů velitele pro řízení palby a pohybu čety.

(pokračování)

Obr. 1. Schéma opěrného bodu mechanizované čety (varianta)

SCHEMA OPĚRNÉHO BODU 1. tč

VELITEL 1. tč
11. 6. por. Jan Novák

Obr. 2. Schéma opěrného bodu tankové čety

PROSAKOVÁNÍ

- realizace jiných taktických činností jednotkami a malými taktickými uskupeními

2. část

Podplukovník Ing. ZDENĚK FLASAR, CSc.

Tento článek je pokračováním příspěvku zveřejněném v předchozím čísle VP. Jeho cílem je objasnit v Bojových předpisech uváděné zásady činnosti při realizaci prosakování jako jedné z jiných taktických činností, uvést zkušenosti z výcviku v prosakování a poukázat na možnosti výcviku této jiné taktické činnosti u vojsk.

Prosakování

Z místa jiných taktických činností v systému taktických činností realizovaných vojsky (viz schéma VP čís. 1-3/2001 str. 00) je zřejmé, že k prosakování může docházet jak v obraně, tak i při vedení útoku. Zpravidla budeme uvažovat o prosakování z vlastního území do sestavy protivníka, v určitých případech (například vyjití z obklíčení, při návratu jednotek plnících úkoly v sestavě protivníka do vlastní sestavy) i o prosakování sestavou protivníka na vlastní území (do vlastní sestavy). Oba tyto způsoby prosakování se od sebe budou vzájemně částečně odlišovat.

K prosakování může docházet:

- za útoku
- v obraně

Jedná se o skryté pronikání:

- skupin nebo
- celých jednotek
 - > do sestavy protivníka nebo
 - > ke spojení s vlastními jednotkami (například při vyjití z obklíčení)

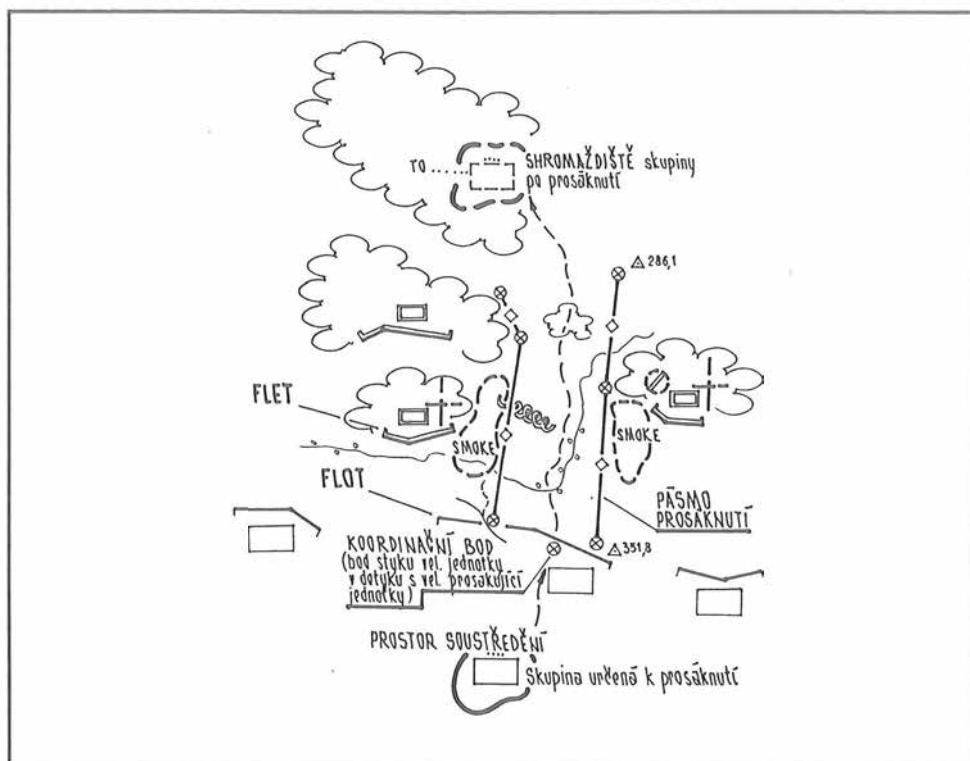
Zásadním vlivem, který bude způsobovat tyto odlišnosti bude protivník, konkrétně jeho prostorová orientace vzhledem ke směru prosakování vlastních vojsk.

Pokud budeme provádět prosakování do sestavy protivníka, bude hlavní pozornost většiny sil a prostředků protivníka orientována „čelně“ k prosakujícím (toto bude platit i při vyjití z obklíčení). Při úspěšném pro-

sáknutí do sestavy protivníka „čelně“ svým způsobem unikneme jeho pozornosti (protože těžiště průzkumu a systému paleb má orientováno před svůj přední okraj).

V případě návratu vojsk do vlastní sestavy budou prosakující vojska překonávat čáru ovládanou protivníkem (FLET), jehož podstatná část bude orientována k našim hlavním silám (FLOT). Takže prosakující budou v první fázi plnění úkolu působit „do zad“ protivníka. Tato relativní výhoda však bude eliminovaná skutečností, že při prosáknutí přes linii dotyku do vlastní sestavy bude pravděpodobně nejsložitější překonat úsek terénu mezi FLET a FLOT. Aby nedocházelo k ničení prosakujících sil a prostředků vlastními jednotkami, musí být přesně a dokonale zorganizována součinnost mezi prosakujícími a jednotkami v dotyku. **Mezi základní problémy této součinnosti lze zařadit:**

- určení času (rozměrů), ve kterém bude prosakování realizováno,
- co nejpřesnější definování prosakujících z hlediska jejich složení - počet sil a prostředků, (Tento údaj však nemůže být pro součinnost rozhodující. Při plnění úkolu prosakování může být část sil a prostředků zničena protivníkem a potom se bude lišit „výchozí“ počet prosakujících od počtů, které budou moci vnímat příslušníci vlastních jednotek v dotyku.)
- určení prostoru prosakování (projití přes vlastní sestavu),

Obr. 1. Prosakování do sestavy protivníka (varianta)

- v případě potřeby je možno stanovit čáru navázání rádiových signálů a čáru navázání optických signálů mezi prosakujícími a vlastními vojsky v dotyku s protivníkem,

- způsob označení osob a techniky prosakujících („jsem vlastní“),

- způsob a úkoly palebné podpory prosakujících jednotkami v dotyku s důrazem na vyčlenění sil a prostředků k ničení konkrétních cílů zejména na předním okraji sestavy protivníka, případně na zřízení maskovací dýmové clony apod. (Tato palebná podpora nemusí být využita v celé škále připravených činností. I zde bude platit zásada, že pokud nebudou prosakující síly zjištěny protivníkem, nebudou připravené aktivity realizovány. Naopak, ve prospěch utajení konkrétního času a prostoru prosakování přes FLET a mezi FLET a FLOT

mohou být připraveny jednotkami v dotyku klamné činnosti, zejména palebné přepady cílů protivníka.)

Mezi základní zásady prosakování lze uvést:

- **prosakuje se mezerami v sestavě protivníka.** Při prosakování do sestavy protivníka mohou tyto průzkumné údaje o mezerách v sestavě protivníka zjišťovat například i příslušníci jednotek v dotyku a velitel jednotky v dotyku s protivníkem, v jehož úseku bude prosakování realizováno, informuje velitele prosakující jednotky o zjištěných skutečnostech s dostatečným časovým předstihem před zahájením prosakování (například při rekognoskaci velitelů prosakujících jednotek [skupin]). Při prosakování z obklíčení (vyjití z obklíčení) je zjišťování mezer a slabých míst v sestavě

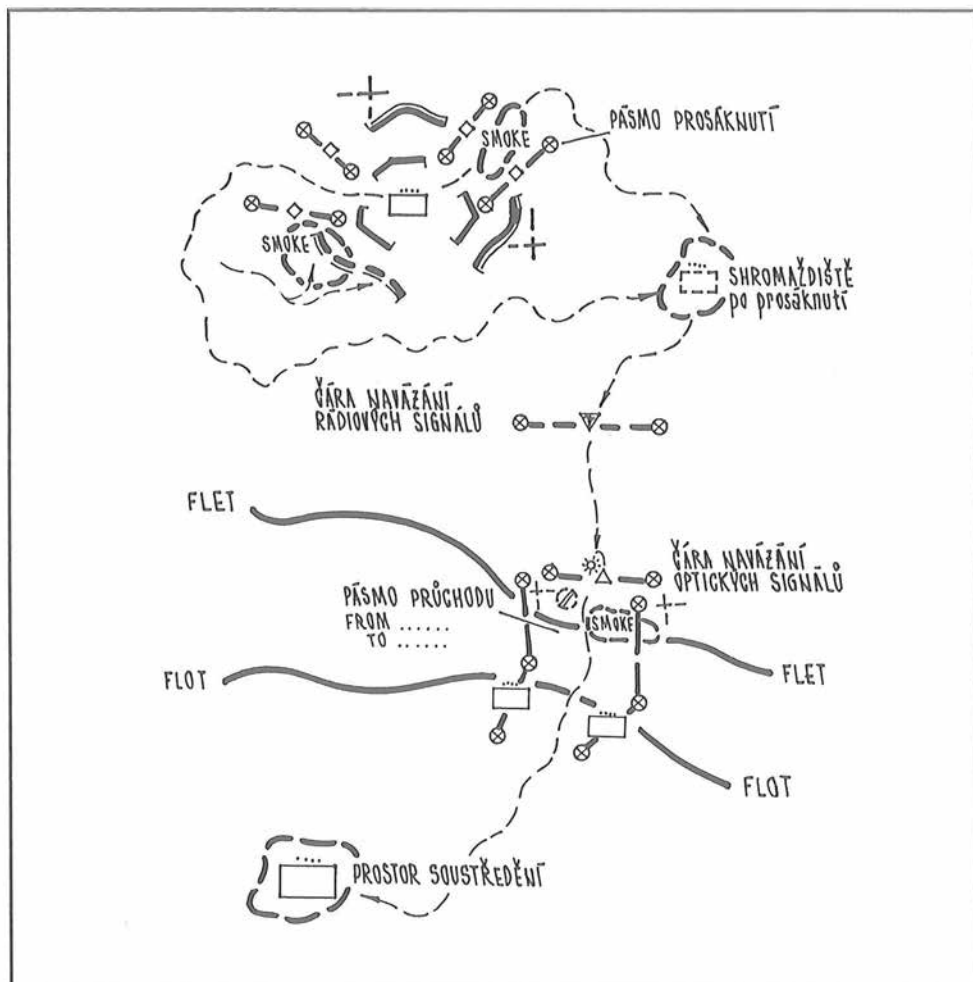
protivníka trvalým úkolem obklíčených vojsk. Velitel prosakujícího uskupení tedy využívá „pouze“ výsledků vlastního průzkumu;

- **zpravidla se provádí za snížené viditelnosti.** Buď je využito přírodního vlivu (noc, mlha, husté sněžení nebo déšť), nebo se přijmou opatření k maskování prosakování v podobě dýmových clon;

- **nejlépe v členitém a dostatečně pokrytém terénu.** Není však možno kalkulovat, že právě nejvíce členitý a dostatečně pokrytý (porostlý) terén musí být vždy tím nejvýhodnějším úsekem terénu pro prosa-

kování. Takovému prostoru bude logicky i protivník věnovat zvýšenou pozornost a zajistí jeho maximální střežení nebo bránění, včetně případného přehrazování ženijními zátarasy;

- **za palebné podpory dělostřelectva a jednotek v dotyku.** Tato palebná podpora se předem velmi detailně připravuje (plánuje), ale je realizována jen je-li prosakování prozrazeno. Zpravidla velitel prosakujících sil by měl být tou osobou, která připravené palebné aktivity „spustí“ stanoveným signálem.

Obr. 2. Prosakování při vyjití z obklíčení (varianta)

Po prosáknutí do sestavy protivníka může být úkol plněn v samostatných skupinách nebo po spojení ve větším celeku.

Jednotka, která prosákne do sestavy protivníka může plnit následující úkoly:

- přepad objektů (popřípadě i držet je do příchodu hlavních sil),
- organizovat léčky,
- brát zajatce,
- narušovat činnost protivníka.

Po splnění stanoveného úkolu (úkolů) se jednotka spojí s vlastními vojsky buď tak, že jim „jde naproti“, nebo se jimi nechá překročit ve stanoveném prostoru (shromaždišti po splnění úkolu).

Při praktickém procvičování prosakování se studenty VVŠ PV jsme spojili dvě jiné taktické činnosti - clonění a prosakování. (O clonění bude samostatný příští článek z okruhu jiných taktických činností jednotek a malých taktických uskupení.) Cvičení bylo pojato jako souperské.

Výchozí podmínky (jednoho ze cvičení):

- prosakování bylo prováděno přes jednotku, která zaujala clonu. Jednotka organizující clonu byla několikanásobně početnější, než skupina, která měla přes cloněný prostor prosáknout, byla vyzbrojena BVP,

- prostor výcviku byl zvolen na poměrně otevřeném a zasněženém terénu (sice členitým, ale ne příliš pokrytém, s poměrně vysokou vrstvou sněhu),

- prosakování bylo prováděno v noci,

- byla stanovena základní časová a prostorová pravidla soupeřského cvičení:

- > přesné vymezení cloněného prostoru (šířky a hloubky) [což současně pro prosakující znamenalo, že se nesmí dostat za clonu jiným směrem],

- > čas zahájení činnosti obou stran (doba pohotovosti clony),

- > prostor shromaždiště po prosáknutí,

- > doba procvičování (ukončení činnosti),

- > signál k ukončení cvičení (shromáždění všech cvičících ve stanoveném prostoru).

Zkušenosti z výcviku:

Při dobře zorganizovaném systému clonění je pravděpodobnost prosáknutí cloněným prostorem minimální (při výše uvedeném zaměstnání v zimních podmínkách neprosákl nikdo z pěti vojáků). Z toho lze vyvodit závěr, že prostor, kterému bude věnovat protivník odpovídající pozornost (bránění, střežení, clonění, vysoká intenzita hlídkování apod.) bude možno překonat prosakováním jen velmi těžko, s velkými „ztrátami“ (mrtví, ranění, zajatí). Pro prosakování je nutno **vytipovat, rekognoskovat a upřesnit prostor, ve kterém vykazuje protivník činnosti nízkých intenzit.**

Vyžaduje-li se nezjištěné prosáknutí do sestavy protivníka (bez palebné a další podpory nadřazeného), bude nutné na splnění tohoto úkolu **stanovit co možná nejdelší časový úsek** (například celou dobu od setmění do rozednění), není vhodné stanovit krátké časové úkoly. Postup prosakujících je velmi pomalý, v průběhu prosakování musí být neustále zjišťována přítomnost či nepřítomnost prvků ohrožení (protivník, nástrahy, ženíjní zářarasy, přírodní nepřekonatelné překážky). V závislosti na výsledcích tohoto průzkumu se postup terénem značně prodlužuje (prosakující se mnohdy musí vracet a vyhýbat se nebezpečným místům).

Ve prospěch prosakujících je **vhodné organizovat v případě možnosti klamně činnosti a palebné přepady protivníka** k upoutání jeho pozornosti na jiné prostory a úseky terénu, než v nichž je prováděno prosakování. To alespoň částečně odpoutá pozornost protivníka od prostoru skutečného prosáknutí, v lepším případě (pro prosakující) může dokonce protivník na směr, na kterém je vykazována klamná činnost přesunout část svých sil a tím se může stát jeho sestava v prostoru skutečného prosáknutí **prostupnější.**

Součástí plnění úkolu prosakujících je co nejpřesnější zjištění činnosti protivníka na směru prosáknutí. **Vhodnější je prosakování minimálně po dvojicích** (spíše po malých skupinách než prosakování jednotlivců). Prosakující dvojice (skupina) si může (spíše musí) dohodovat stanovené (tiché) signály pro dorozumívání se, s důrazem na

zjištění protivníka, zastavení pohybu, změna směru postupu a překračování se.

V případě prozrazení (zjištění) jednoho příslušníka prosakující skupiny by se tento měl pokusit (například před svým zajetím protivníkem) vyvolat takový rozruch v sestavě protivníka, aby dosud nezjištění příslušníci prosakující skupiny mohli opustit nebezpečný prostor. Při prosakování je nezbytné vycházet z předpokladu, že ne všechna nebezpečí v prostoru prosakování budou snadno zpozorovatelná a identifikovatelná. I protivník bude mít snahu zřizovat ve své sestavě skrytá pozorovací stanoviště.

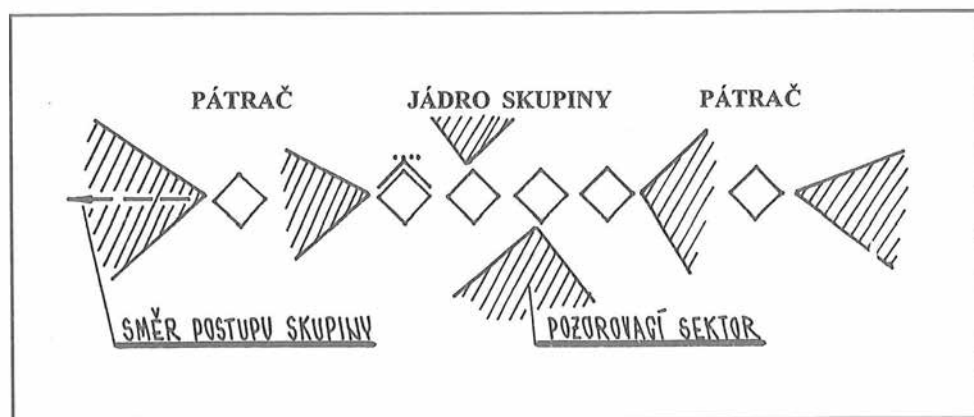
Důkladný průzkum terénu v souvislosti se zjišťováním nebezpečí, které mohou na prosakující číhat může také mnohdy znamenat zaujetí skrytého pozorovacího stanoviště a dlouhé pozorování například systému pohybu a střídání hlídek protivníka apod. Velmi náročné je prosáknutí otevřenými (málo členitými a málo pokrytými) úseky terénu. Takové úseky se zpravidla obcházejí, pokud tak nelze učinit, překonávají se se zvýšenou ostražitostí (například i plížením plazením několika stovek metrů). Osvětlení otevřeného terénu protivníkem ve fázi, kdy se v tomto úseku terénu zdržuje někdo z prosakujících znamená s vysokou pravděpodobností jeho prozrazení, má-li protivník v blízkosti palebný prostředek ne-

bo skupinu osob, pak i případné zničení nebo zajetí. Proto, aby nebyla zjištěna (případně zničena) v takovémto úseku terénu celá prosakující skupina, je vhodné **zahájit postup otevřeným terénem dalším příslušníkem skupiny až ve fázi, kdy předchodí tento prostor překonal**. Takovýto postup samozřejmě značně prodlužuje dobu potřebnou k prosáknutí.

Při prosakování musí být dodržovány všechny **zásady maskování** - od řádného upevnění výstroje (aby nezpůsobovala při pohybu hluk), přes maskování osob (odkrytých částí těla, zejména obličeje), zbraní (zejména případné optiky, která může být svým odleskem demaskující), dodržování světelné kázně až po co nejtišší samotný přesun terénem. Zejména v noci je sebe-menší hluk způsobený například zlomenou suchou větvičkou, na kterou někdo šlápl velmi výrazným demaskujícím příznakem.

Při prosakování je velmi důležitá **úloha velitele prosakující skupiny** (dvojice, týmu). Velitel zabezpečuje realizaci „pravidel hry“ stanovených při přípravě k prosakování. Velitel v průběhu prosakování velí zpravidla signály pažemi, výjimečně hlasem nebo světelnými signály.

Při pohybu terénem je vhodné rozdělit skupinu na tři části - přední zajištění (pát-rač), jádro skupiny s velitelem a zadní zajištění (pát-rač). Možné rozdělení úkolů k prů-

Obr. 3. Struktura prosakující skupiny a rozdělení úkolů průzkumu (varianta)

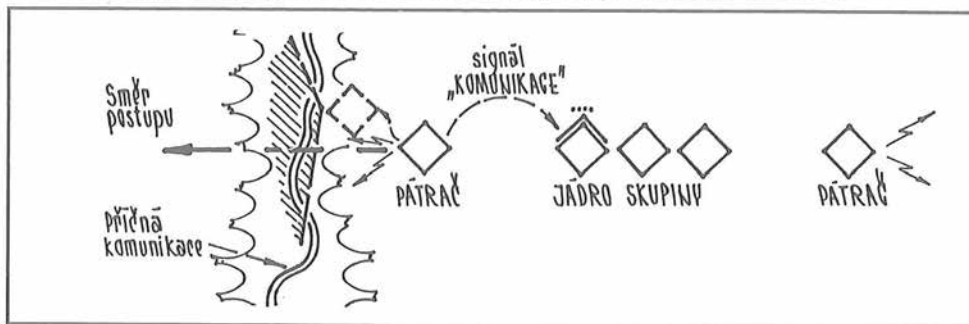
zkumu jednotlivých příslušníků skupiny je uvedeno na obr. 3.

Do podoby určitého doporučení lze zevšeobecnit i zkušenosti prosakující skupiny (ale nemusí to být jen prosakující skupina) při překonávání komunikací (lesních cest, průseků, silnic).

Pro zabezpečení bezpečného překonání

nechráněného úseku terénu v podobě komunikace napříč s co nejmenším zdržením lze uvést následující postup:

- **přední zajištění** (pátrač) při naražení na komunikaci vydá signál veliteli skupiny o překážce, ze skrytu na přivrácené straně komunikace pozoruje terén (komunikaci a prostor za ní), skupina se zastaví viz obr. 4,

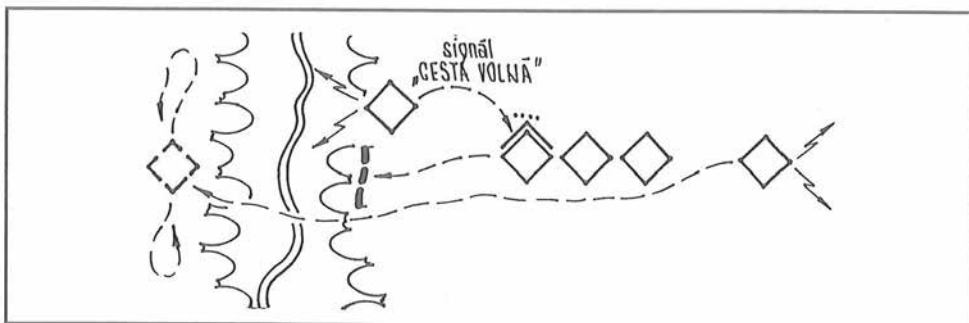

Obr. 4

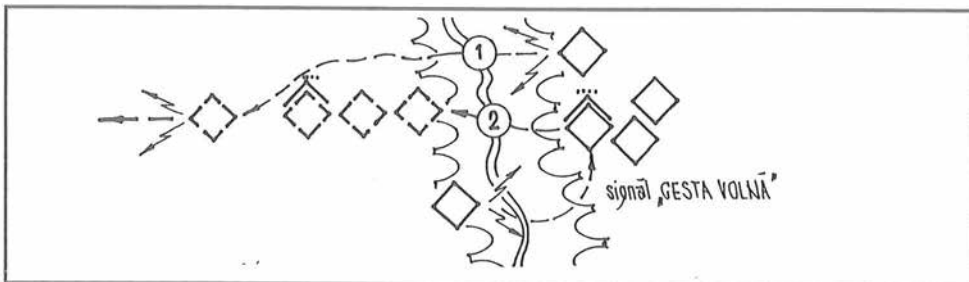
- **při nezjištění protivníka** vydá signál „cesta volná“. Celý zbytek skupiny se přiblíží k pátrači ke komunikaci, zadní zajištění (pátrač) bez zastavení překoná komuni-

kaci a provede průzkum přilehlých částí terénu za komunikací viz obr. 5,

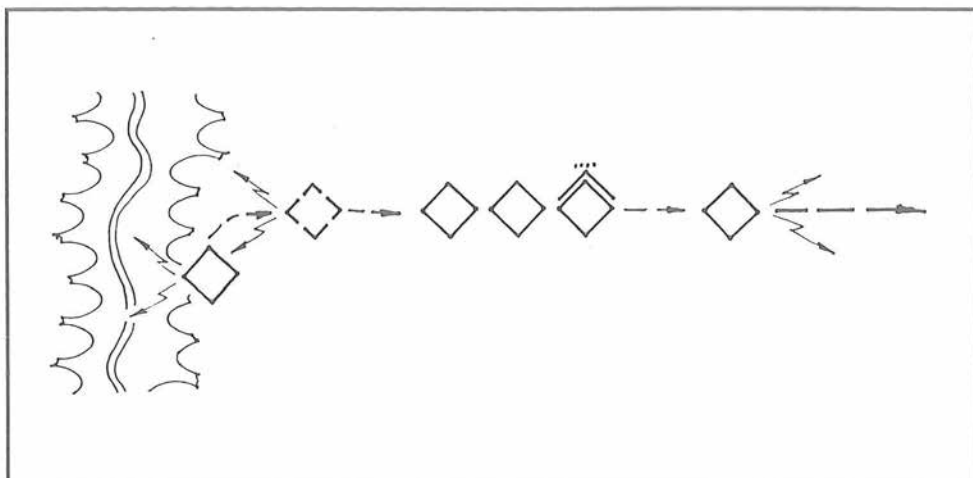
- **po zjištění bezpečnosti v prostoru** vydá pátrač za komunikací signál „cesta volná“,

Obr. 5

Obr. 6

Obr. 7

- **zbytek skupiny** překoná komunikaci v pořadí původní čelní zajištění (pátrač) a jádro skupiny a po překonání komunikace pokračují bez zastávky v přesunu viz obr. 6,

- **původní zadní zajištění** (pátrač) poté, co ho skupina mine, pokračuje v činnosti zadního zajištění viz obr. 7.

Je vhodné, aby popisovaná činnost při překonávání komunikace byla prováděna nejen v ose přesunu, ale aby pátrači provádějící činnost na obou stranách komunikace zajišťovali skupinu i co do šířky, kterou individuálně vyžaduje terén (členitost a pokrytost).

Možnosti výcviku této jiné taktické činnosti - prosakování

Stávající programy přípravy vojsk umožňují velitelům jednotek zařadit prosakování do výcviku podřízených (jak velitelů, tak i jednotek). Na stupni družstvo, četa i rota je možné v řadě cvičení na obranné či útočné téma tuto činnost do výcviku zařadit. Samozřejmě se nedomnívám, že by mělo dojít k opačnému extrému (v porovnání se stavem necvičit vůbec) a zařazovat prosakování do každého cvičení.

Na stupni družstvo to dokonce může být například jen krátká epizoda v rámci průpravného cvičení, kdy se například velitel čety (nebo i velitel družstva, cvičí-li družstva v relativně samostatných prostorech) postaví

na určité místo v terénu, stanoví podřízeným určitou „výchozí čáru“, ze které budou do prostoru jeho stanoviště pronikat (prosakovat) a dobu, kterou mají na její zaujetí.

Po uplynutí stanovené doby (případně na stanovený signál řídícího) se pokoušejí podřízení prosáknout za stanoviště velitele tak, aby je tento nespáčil. Kdo je velitelem zpozorován, musí například zpět na „výchozí čáru“ a pokusit se prosáknout znovu. Činnost je ukončena buď k předem stanovenému času nebo na signál řídícího. Pro zabezpečení motivace podřízených je nutné volit takový terén a takové stanoviště řídícího, aby podřízení měli alespoň nějakou šanci prosáknout.

Na všech stupních (od družstva až po rotu) je možné prosakování (nebo některou z dalších jiných taktických činností) zařadit i do „finálnějších“ metod výcviku, například do bojové hry nebo prověrky sladnosti.

• • •

Prosakování (a řada dalších jiných taktických činností) nejsou náročné na prostor (velikost, jeho přípravu), na organizaci výcviku ani na materiální vybavení. Vhodné je zařazování těchto činností do průpravných cvičení bez techniky, která se na první pohled mohou zdát jako „nezáživná“. Ale není tomu tak. Nebo spíše nemusí tomu tak být, když řídící výcviku chce připravit zajímavé zaměstnání.

Literatura:

- [1] *Polní řád pozemních sil Armády České republiky (Všeob-Ř-1)*. MO ČR, Praha 1997, 192 s.
- [2] *Bojový předpis pozemních sil Armády České republiky, část 3 - mechanizovaná, tanková, minometná a protitanková rota (Vševojsk-1-4)*. MO ČR, Praha 1997, 155 s.
- [3] *Bojový předpis pozemních sil Armády České republiky, část 4 - mechanizovaná, tanková, minometná a protitanková četa, družstvo, osádka, obsluha (Vševojsk-1-5)*. MO ČR, Praha 1997, 181 s.
- [4] *Programy přípravy tankových jednotek (Tank-7-1)*. MO ČR, Praha 1993, 19 s.
- [5] *Programy přípravy mechanizovaných (motorizovaných, pěších) jednotek (Vševojsk-7-2)*. MO ČR, Praha 1993, 19 s.
- [6] *Vojenské situační značky - pomůcka*. RVO VAV, Vyškov 1994, 100 s.

VEDENÍ BOJE MALÝMI JEDNOTKAMI proti technicky a takticky lépe připravenému protivníkovi

Kapitán Ing. ZDENĚK FOGL

Tato úvaha má být námětem a motivací pro velitele jednotek při přípravě zajímavého a smysluplného výcviku, při tvořivém plánování a organizování boje jednotkou a hledání efektivních způsobů vedení boje za specifických podmínek.

Proč vzniká potřeba se tímto tématem zabývat?

Současný světový trend směřuje k vytváření velmi kvalitně vycvičených profesionálních jednotek s výcvikovým systémem řady specializačních odborných kurzů, takže vojákovci jsou předávány i zkušenosti ze soudobých válečných konfliktů. Vzhledem k delší době výcviku je zdokonalován na takový stupeň připravenosti, který by u záložního vojáka odpovídal několikaměsíčnímu bojovému nasazení. Samozřejmostí je vybavení těchto jednotek na špičkové úrovni. Vytváření takových jednotek a jejich výcvik vyžaduje velmi vysoké finanční náklady. Protihodnotou je pak vysoká bojová hodnota takových jednotek a tedy i mnohem nižší ztráty v boji než u jednotek složených z vojáků prezenční služby či ze zálohy. Z ekonomických a politických důvodů však nadále budou existovat jednotky z vojáků

prezenční služby a doplňované ze záloh, které se jim sice nemohou zcela vyrovnat, avšak existují určité šance a na ty chci poukázat.

Budu se zabývat vedením boje jednotkou složenou z vojáků prezenční služby nebo ze zálohy (tedy s krátkým a pouze základní znalostí zahrnujícím výcvikem) a výzbrojí o jednu až dvě generace starší než je současný světový trend proti modernímu, kvalitně vycvičenému protivníkovi.

1. Soubor problémů na které musí reagovat velitel:

A) - Lepší výcvik protivníka: Ovládá výborně standardní situace (boj o dům, boj v zákopu, pohyb v palbě, vzájemné zajišťování), umí střílet jako ti nejlepší z tvých vojáků, má zkušenosti v pohybu v palbě - je mnohem lepší v útočné činnosti, umí odhadnout reakci tvých vojáků, je sebejistý,

ukázněný, spoléhá se na nacvičené standardní činnosti a své schopnosti při boji z blízka, je fyzicky mnohem lépe připraven než většina tvých vojáků.

B) - Slabé stránky vlastní jednotky: Části vojáků chybí vojenské myšlení (z počátku pomalu chápou rozkazy, neumí si vyvodit souvislosti), někteří mají nevhodné psychické vlastnosti.

C) - Technické aspekty zbraňových systémů: Zpravidla má protivník pokročilejší generaci zaměřovačů, noktovizorů a komunikačních prostředků, jeho zbraně mají snazší obsluhu, avšak i malé poškození je může vyřadit z provozu. Mívá zlepšené prostředky ochrany osob a techniky a dokonalejší informace dané kvalitnějšími průzkumnými systémy.

D) - Vzdušná převaha protivníka: Je velmi důležitým kritériem ovlivňujícím bojovou činnost pozemních jednotek - pokud ji protivník nemá, stoupá naděje na úspěch značným způsobem a naopak.

Co s tím?

Snažit se, aby protivník nemohl využít svých silných a tvých slabých stránek, snažit se eliminovat výhody jeho výzbroje a co nejvíce znesnadňovat napadení vlastní jednotky ze vzduchu. Alespoň v jedné věci musíš být lepší - **buď chytřejší!**

2. Jak řešit výše popsané problémy a na co připravovat sebe a své vojáky:

A) Umně využívat vlastnosti terénu a znalost bojiště, vytvářet léčky, připravovat bojovou činnost s neočekávanými manévry, využívat momentu překvapení. Připrav vždy variantu činnosti pro případ, že je tvá jednotka sama zaskočena a překvapena protivníkem (nesnaž se udržet stávající postavení - proti připravené akci nemáš šanci, změň podmínky boje, opusť prostor a znovu zformuj jednotku na předem dohodnutém místě nebo zvol část sestavy protivníka a vši silou na ní zaútoč).

B) Správně využít speciálních schopností vlastních vojáků, vytvářet malé bojové skupiny podle úkolu s využitím schopností jednotlivců. Snažit se odhadnout záměr protivníka a připravit varianty činnosti na něj, připravit systém velení pomocí signálů o třech až čtyřech variantách čin-

nosti - varianty jednoduché na pochopení vlastními vojáky avšak překvapivé a neseznamno odhalitelné (signály zdvojovat reakcí na pohyb a činnost protivníka; počítat se selháním vlastních spojovacích prostředků). Nauč sebe a své vojáky vyhledávat nástrahy a miny, dobře je znát a umět se jim vyhnout a v nouzi je umět odstranit nebo přemístit.

C) Využívat klamání a maskování, široce používat zadýmování a oslňování protivníka (pamatuj, že před soudobými systémy průzkumu se lze jen těžko ukrýt - zahlí je tedy falešnými cíly). Řešit palebný systém a řízení palby jednotky s ohledem na úseky terénu, kde se pohybuje protivník (palba je nejúčinnější tam, kde lze předvídat pohyb a reakce protivníka a pozorovat výsledek palby), volit vlastní palebná stanoviště tak, aby nemohla být umlčena krycí palbou protivníka.

D) Velmi kvalitní maskování a změny rozmístění jednotky po každém prozrazení a preventivně po určitém čase (hodina až několik hodin). Protichemické prostředky pravděpodobně nevyužiješ, ale měj je vždy po ruce, obzvlášť když jsi v bojové činnosti úspěšný; věnuj pozornost stavu zásob munice, pohonných hmot a pitné vody - neplýtvěj, využívej kořistní prostředky a místní zdroje, než budeš zásoben.

Výše popsané činnosti zahrnují velmi obsáhlou problematiku, jejíž zvládnutí velitelem a jednotkou určuje její kvalitu a tedy i naději na úspěch. Mnohé z činností se během prezenční služby vojáci naučí jen okrajově a zpravidla po delší době v záloze na ně zapomenou. Zde vyvstává nutnost velmi kvalitního poddůstojnického sboru u doplňovaných jednotek, pokud tyto mají být schopny plnit úkoly proti dobře připravenému protivníkovi. Vzhledem ke krátké době stmelování doplňovaných jednotek před nasazením dospěje zřejmě většina velitelů k závěru, že jsou schopni se poměrně úspěšně bránit a pokud mají dostatek času na přípravu, tak i zaútočit na dobře rozkrytou sestavu protivníka ve známém terénu, avšak v boji s rychlou změnou situace nemohou profesionálně připraveným jednotkám konkurovat.

3. Činnost velitele - možná varianta algoritmu (viz. obr. 1)

Při řešení prostoru obrany (viz obr. 2) je třeba určit úseky terénu na kterých závisí odolnost obrany - jsou to ty, při jejichž ztrátě již nelze obnovit palebný systém a nelze zabránit dalšímu pronikání protivníka přes prostor obrany.

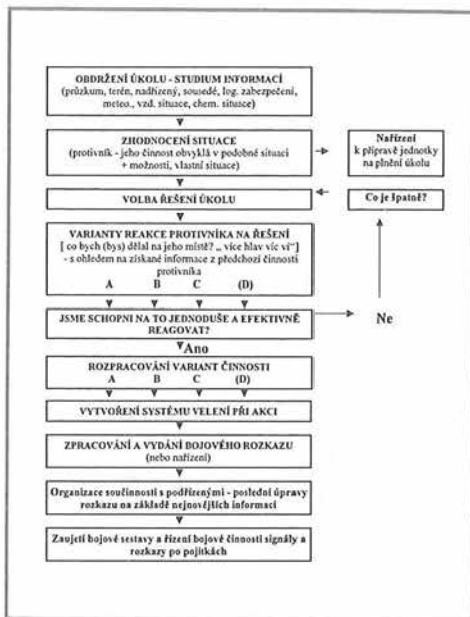
Rota klame protivníka odražeči a maketami, provádí oslíňování ohněm, palba je nejintenzivnější v bocích sestavy, čelo je zataraseno a pod palbou nastražených zbraní, na odvrácené straně terénu se umísťují vyčleněné zbraně pro střelbu proti letadlům, stanoviště bojových vozidel lze těžko odhadnout, využívají přírodních prvků ke skrytí, palebná stanoviště zaujmají až když je protivník tak blízko, že může jen obtížně použít letectvo, sestava se mění v průběhu boje, jsou připraveny varianty pro protizteč, přechod do útoku, odchod bojem, pohyblivou obranu z několika čar a případně kruhovou obranu.

Palebný systém široce využívá bočních paleb na malou vzdálenost a vytváří palebné pytle s křížovými palbami (poněkud se podobá systému „pevnostních střílen“). Varianta vyžaduje dobře připravený poddůstojnický sbor. Vyžaduje úspěšné klamání protivníka a speciální způsob řízení boje, výhodou je eliminace lepšího výcviku a výzbroje protivníka oproti vlastním vojákům.

Způsob řízení boje

Vzhledem k rušení rádiového spojení je třeba řešit specifický způsob velení. Použití prostředků pro utajené velení se v tomto případě příliš neosvědčuje, neboť členitý terén, budovy a bojová činnost v prostoru umístění spojovacích prostředků způsobují zkreslování zpráv nebo přímo znemožňují spojení s utajovací. Možným řešením je **velení pomocí číselných signálů** (kódová zpráva po rádiové stanici, nebo pomocí mobilních telefonů - pokud se jich podaří zabezpečit dostatečné množství v jednotce) - s důsledným odlišením sítí pro přenos fonických a kódových zpráv.

V praxi to znamená asi toto: Každý velitel malé jednotky (družstvo, část čtyř nebo četa) je vybaven schématem s připravenými variantami činnosti - každá činnost má přiřazen číselný kód. Velitel roty řídí boj

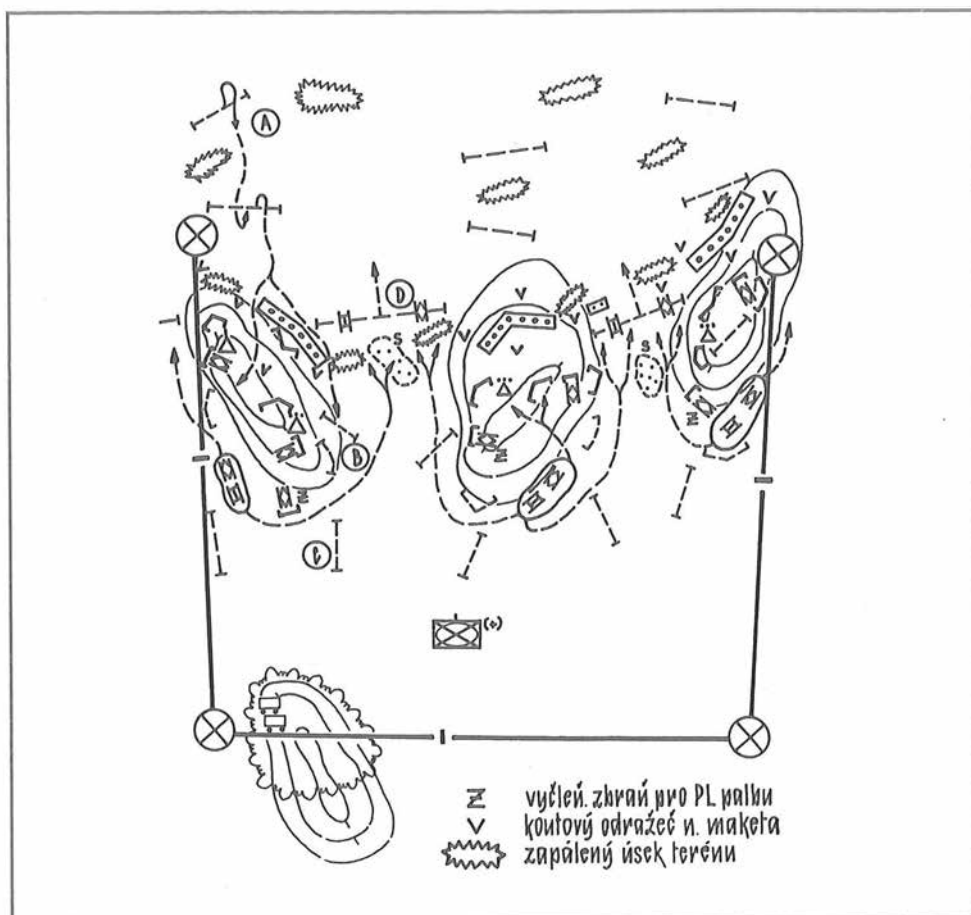

Obr. 1. Činnost velitele - možná varianta algoritmu

pomocí kódů pro všechny podřízené jednotky současně (činnosti i adresy rádiových stanic musí být sladěny!) nebo odděleně (potřebuje spojaře specialistu, vzhledem k nutnosti rychle a bezchybně odeslat zprávy). Současně je v provozu i síť pro fónický provoz jako záložní. U obou sítí je třeba činit opatření proti zarušení připraveným systémem změny kmitočtů. Velení pomocí SMS zpráv z mobilních telefonů připadá v úvahu jen jako záložní nouzový systém vzhledem k pomalosti předávání zpráv na více stanic a možnosti zahlcení systému.

4. Aspekty lidského faktoru při vedení boje proti lépe připravenému protivníkovi

• Velmi důležitým faktorem při boji proti lépe připravenému protivníkovi je **morálka vlastních vojáků**. Hlavním pilířem morálky vojáků je motivace, jak známo nejlepší bojovníci jsou obránci vlastních domovů - zde je třeba nepodceňovat výchovu k vlastenectví. Důležitá je důvěra ve velitele - voják musí vidět vždy naději na úspěch, velitelé musí být vždy ti nejpevnější, nesmí však vojákům lhát a zatajovat informace důležité pro boj na jejich

Obr. 2. Řešení obrany mechanizované rotы posílené tankovou četou v členitém terénu (varianta)

postech, byť by nebyly příznivé. Velitel musí dát vojákům cíl - smysl bojové činnosti, voják si nesmí myslet, že bude riskovat život zbytečně. Vysoké morální kvality velitele musí být samozřejmostí.

• Dalším faktorem je **národní mentalita vojáků**, velitel musí brát v potaz odlišnosti v mentalitě národnostních menšin, pokud je má v jednotce. Nesmí dát najevo žádné rasové, náboženské nebo politické antipatie či sympatie. Musí se snažit být nestranný a spravedlivý.

Literatura:

E. D. Sverdlov: *Taktický manévr, Naše vojsko 1984*

A. A. Beketov: *Maskování činnosti jednotek pozemních vojsk, Naše vojsko 1979*

• Těž **úroveň vzdělání**, intelligence a schopností je nutno využít pro plnění úkolů (např. mezi lidmi tzv. přírodních národů a těmi co vyznávají podobný způsob života je možno nalézt velmi dobré střelce se zvláštním citem pro balistiku). U lidí ze zálohy (řidičů, techniků, lesníků, sportovců, znalců jazyků ap.) je možno využít celou škálu znalostí a schopností při vedení bojové činnosti k plnění konkrétních úkolů na vysoce profesionální úrovni.

ZÁKLADNÍ PRAVIDLA PRO VYDÁVÁNÍ NAŘÍZENÍ A POVELŮ pro palbu dělostřeleckého oddílu s implementací k standardizačním dohodám STANAG NATO

Plukovník doc. Ing. MILAN GOLIAN, CSc.

Příspěvek je pokračováním článku publikovaného ve VP č. 10-12/2000, s. 64: „Charakteristika řízení palby dělostřeleckého oddílu“. Řeší základní pravidla vydávání nařízení a povelů pro řízení palby dělostřeleckého oddílu s implementací již dříve uvedených standardizačních dohod STANAG 2934, STANAG 2147, STANAG 2144 a STANAG 3680 (NATO Glossary of Terms and Definitions, AAP - 6).

Ve výše citovaném článku byla hlavní pozornost věnována charakteristice procesu řízení palby dělostřeleckého oddílu se specifikací dvou základních zpráv (Vyžádání palby, Zpráva pro pozorovatele).

Je potěšující konstatovat, že článek vyvolal odezvu v dělostřelecké veřejnosti nejen v neveřejném projevu, ale co je cennější, i na oficiální odborné platformě. Přípomínky byly například k dvojjazyčnému Formuláři č. 1 - Vyžádání palby.

Podle našich názorů (na tvorbě dokumentu se podílel pan plk. Valko a pan Prof. Bárta) upravit formulář podle potřeby je to nejmenší. Vytisknout dokument jen v české nebo jen v anglické verzi, nebo v případě potřeby použít ho jako dvojjazyčný, je záležitostí několika minut. **Formuláře je možné vyžádat v elektronické podobě na internetové adrese milan.golian@vabo.cz.**

Nové problémy související s teorií střelby a řízením palby dělostřelectva se objevily i na II. Vojensko technické konferenci dělostřelectva AČR konané 22. - 23. 10. 2000 v Luhačovicích. A v neposlední řadě, je to i ohlas a výsledky Metodického dne Náčelníka dělostřelectva AČR, určeného k projednání koncepčních přístupů, zá-

měrů a osnov zpracování základních předpisů pozemního dělostřelectva Dě1-1-1, Dě1-2-1 a Dě1-3-6, konaného 28. 11. 2000 pod patronací Katedry operačního a bojového použití dělostřelectva na VA v Brně.

Nejsou to jediné problémy v této oblasti se kterými se dělostřelectvo AČR v současných podmínkách musí vyrovnat. Nemalý význam má přesné vymezení a osvojení si nociálního aparátu jak v anglickém, ale zejména v českém jazyce podle zpracovaných standardizačních dohod a dalších aliančních publikací. Jednou z nich je i **STANAG 3680**. Tato publikace je základním materiálem zpracovaným v rámci vojenského terminologického standardizačního programu NATO.

Standardizační dohody s dělostřeleckou problematikou se ve své koncepci často odvolávají právě na výše uvedenou alianční publikaci AAP-6 (V), (Allied Administrative Publication), NATO Glossary of Terms and Definitions, Modified vers.01, 1999. Tento dokument v originálním znění najdeme např. na webové stránce internetové adresy www.nato.int/docu/standard.htm.

Na Vojenské akademii v Brně, katedrou K-105, společně s katedrou K-14, VVŠ PV Vyškov, byly zpracovány v rámci edič-

ního plánu skriptu „Dělostřelecká terminologie podle AAP-6 (V)“, evidovány pod značkou F426. Obsahují 340 termínů v anglickém a českém jazyce, z toho více než 300 se týká bezprostředně pojmového aparátu pozemního dělostřelectva. Pro tento příspěvek bylo vybráno 5 termínů týkajících se přímo nebo zprostředkovaně uváděné problematiky nařízení a povelů.

Je zřejmé, že z pohledu těchto definic a specifikací pojmů, jsou termíny aliančních dohod STANAG preciznější. Nařízení a povelů a též minule publikované „Vyžádání palby“ můžeme zařadit jak do kategorie volných, tak do kategorie formalizovaných a též strukturovaných textových zpráv.

Všeobecná charakteristika nařízení a povelů pro provedení palby

Povel nebo nařízení pro provedení palby je rozhodnutí, které vydává dělostřelecký velitel (*velitel oddílu, nebo velitel baterie* pro svou baterii, a nebo i jiný pověřený důstojník systému řízení palby), **který rozhoduje o provedení palby.**

Tento důstojník nese přímou odpovědnost za to, že palba bude vedena právě na ten cíl a s takovou efektivností která byla požadována, nebo která byla simulací optimalizována. Podle standardizačních dohod, při vydávání požadavků, nařízení a povelů mezi dělostřeleckým pozorovatelem a MŘP baterie (resp. SRP oddílu) mohou být použity vlastní, vnitřní, národní postupy jednotlivých členských zemí Aliance, které se v dílčích částech mohou lišit.

V každém případě je dobré si uvědomit, že i na první pohled tak jednoduché entity, jakými jsou vyžádání palby, zpráva pro pozorovatele, nařízení a povelů, ve své všeobecné charakteristice, **musí odpovídat té nejzákladnější specifikaci týkající se povelů, nařízení, volných, formalizovaných nebo strukturovaných textových zpráv**, jak jsou uvedeny v STANAG 3680. Pro jednoznačnost chápání terminologie NATO jsou tyto termíny uvedeny v tabulce T-1 v anglickém znění a adekvátním českém překladu.

1. Podmínky pro určení palebného přepadu

Všeobecně, palby dělostřelectva klasifikujeme jako plánované a neplánované. V našem případě se bude jednat zejména o palby neplánované, protože svými postupy a technikou provedení jsou náročnější zvláště při respektování podmínek taktického řízení palby, které se realizují pod tlakem a nedostatkem času.

Při určení kdo a jak provede palebný přepad, ZNS (SDO) musí zvažovat několik faktorů. Při hodnocení taktických aspektů řízení palby je nutno odpovědět zejména na tyto otázky:

- **Umístění (poloha) cíle**, a to zejména, je palba bezpečná ve vztahu k vlastním vojskům, je cíl v dostřelu, můžeme na cíl provést palbu?
- **Kategorie a druh cíle**, jaké jsou rozměry cíle, jaký je stupeň ochrany elementárních cílů (jednotlivých) i celého cíle?
- **Dosažitelnost vhodné munice**, co dělá baterie která má danou municí?
- **Dostupnost vhodné jednotky**, kde jsou a jakou činnost provádějí dosažitelné jednotky, střílí dosažitelná jednotka, kdo má dostřel a kdo je připravený vést palbu?
- **Způsob řízení velitelem**, přímými standardními nebo nestandardními operačními postupy, co má být dosaženo v cíli, co máme dělat když chceme vést palbu na cíl?
- **Požadavek palby**, co zjistil a co požadoval dělostřelecký průzkumník nebo velitel, místa koordinace palby, může to oddíl pro něho udělat a jak splnit jeho požadavek, měl by splnit požadavek?
- **Účinnost munice**, existují vhodné střely na daný druh cíle, druh cíle a velitelské požadavky a proč by měla být palba provedena, ZNS (SDO) může k určení typu a počtu střel používat hodnoty doporučené normami spotřeby střel. SDO bude velmi často používat pomocné grafické tabulky, odborné velitelské směrnice, nebo se bude opírat o své zkušenosti. Efektivnost palby je možné modelovat s využitím optimalizovaných simulačních metod.
- **Schopnost protivníka zjišťovat cíle** - poznání současných možností protivníka

NATO Glossary of Terms and Definitions, AAP- 6 (V)
Vybrané termíny

Termín v A. J. podle ATP - 6 (V)	Termín a význam v Č. J.
Command 1. The authority vested in an individual of the armed forces for the direction, coordination, and control of military forces. 2. An order given by a commander, that is, the will of the commander expressed for the purpose of bringing about a particular action.	Velení - Povel 1. Pravomoc delegována na jedince ozbrojených sil pro vedení, koordinaci a řízení vojenských součástí. 2. Rozkaz (povel - nařízení - příkaz) vydaný velitelem, který představuje vyjádření vůle velitele za účelem vyvolání určité činnosti.
Fire mission 1. Specific assignment given to a fire unit as part of a definite plan. 2. Order used to alert the weapon/battery area and indicated that the message following is a call for fire.	Palebný úkol 1. Zvláštní pověření dané palebné jednotce jako součást závazného (konečného-celkového) plánu. 2. Nařízení - rozkaz, používaný k uvědomění zbraně (děla)/ baterie, že bude následovat zpráva pro vyžádání palby.
Free form message text A message text without prescribed format arrangements. It is intended for fast drafting as well as manual handling and processing. <i>See also formatted message text; structured messages text</i>	Volná textová zpráva Textová zpráva bez předepsaného formalizovaného uspořádání. Je určena pro rychlý ruční zápis (sestavení-vypracování) i pro procesní zpracování. <i>Viz rovněž formalizovaná textová zpráva, strukturovaná textová zpráva</i>
Formatted message text A message text composed of several sets ordered in a specified sequence, each set characterized by an identifier and containing information of a specified type, coded and arranged in an ordered sequence of character fields in accordance the NATO message text formatting rules. It is designed to permit both manual and automated handling and processing.	Formalizovaná textová zpráva Textová zpráva složená z několika souborů nařízených (předepsaných) formulací, každý soubor je charakterizován identickým (přesným) heslem a obsahem informace předepsaného druhu, kódována a uspořádána podle předepsaných charakteristických oblastí daných pravidly zpracování formalizovaných textových zpráv v NATO. Je určena jak pro ruční, tak automatizované zpracování.
Order A communication, written, oral, or by signal, which conveys instructions from a superior to a subordinate.	Nařízení - Rozkaz Sdělení, písemné, ústní, nebo signálem, které převádí pokyny od nadřízeného k podřízenému.
Structured message text A message text composed of paragraphs ordered in a specified sequence, each paragraph characterized by an identifier and containing information in free form. It is designed to facilitate manual handling and processing.	Strukturovaná textová zpráva Textová zpráva sestavená z odstavců (paragrafů) určené posloupnosti, každý odstavec je charakterizován příslušným názvem (identifikátorem) a obsahuje informaci ve volné formě. Je určena k usnadnění ručního zápisu i procesního (následného) zpracování.

zjišťovat cíle radary a jednotkami zvukoměrného průzkumu musí SDO varovat před zjištěním vlastních stanovišť děl.

2. Pravidla pro vydávání nařízení

V nařízení pro palbu ZNŠ (SDO) specifikuje jak bude proveden palebný přepad. Celý rozhodovací proces chápeme jako součást taktického řízení palby. Když SŘP oddílu obdrží žádát o palbu, ZNŠ (SDO) musí určit jak a kdo provede palebný přepad. Toto rozhodnutí může být učiněno v oddílovém SŘP. Pokud bude plnit palebný úkol baterie samostatně, rozhoduje o provedení palebného přepadu VB - MRP baterie.

Při samostatné palebné činnosti baterie nebo čtyř ZNŠ (SDO) musí vydat nařízení. Nařízení obsahuje adresné informace potřebné k provedení palebného úkolu. Je vydáváno podle všeobecných pravidel, ale má volnější formu než povel. Zpravidla se vydává v předepsaném pořadí.

Nařízení podle standardizačních dohod je složeno z pěti až deseti prvků a jsou to:

1. Specifikace palebné jednotky (volacím znakem nebo identifikačním číslem).
 2. Specifikace zastřelovacího prvku (děla, nebo metody palby).
 3. Specifikace opravování palby nebo hlášení úchylek výbuchů.
 4. Speciální instrukce - podle potřeby.
 5. Úkol a metoda provedení účinné střelby.
 6. Střela a zapalovač pro účinnou střelbu - podle potřeby.
 7. Množství munice pro účinnou střelbu - podle potřeby.
 8. Číslo, souřadnice a rozměr cíle.
- Pokud změna pořadí urychlí přípravu a provedení palebného přepadu, jednotlivé části nařízení se vydávají nezávisle na pořadí.

3. Pravidla pro vydávání povelů

V současné době, ve vztahu k standardizačním dohodám, ale i k reálné praxi dělostřeleckých oddílů, lze konstatovat, že v povelové technice je možné rozlišit dvě formy povelů pro palbu. Jsou to:

1. Hlasové povelý pro palbu.
2. Digitální povelý pro palbu

Velitel dělostřeleckého oddílu při plnění úkolů přímé i všeobecné palebné podpory stanovuje palebné úkoly povelem. Plánované palebné úkoly mohou být předány i písemnou formou (např. výpisem z Tabulky paleb).

Povely předává podřízeným jednotkám buď osobně velitel oddílu (baterie), nebo k tomu oprávněný důstojník štábu oddílu (ZNŠ, SDO). Při předávání hlasových povelů spojovacími prostředky se dodržují pravidla provozního komunikačního řádu a upřesnění vydaná náčelníkem spojení oddílu. K urychlení práce je výhodné používat hlasitých výstupů spojovacích a komunikačních prostředků.

Pro vydávání a přenos povelů v automatizovaném systému řízení palby ASPRO platí pokyny uvedené v technické dokumentaci. V této době je možné využít i skriptu zpracovanou na Katedře dělostřelectva (K-14, PČT 1308, 2000) ve VVŠ PV Vyškov.

3.1. Prvky povelu pro palbu

POVEL PRO PALBU je pořadím čtvrtá, ale významem nejdůležitější zpráva pro vymezení realizace stanoveného palebného úkolu. V obecné rovině jsou platná dosavadní pravidla a požadavky našich národních Pravidel střelby a řízení palby jako např.:

„Povel musí být úplný, musí obsahovat všechny předepsané části (prvky), které se zpravidla předávají ve stanoveném pořadí, měnit pořadí prvků povelu je dovoleno jen tehdy, dosáhne-li se zkrácení doby na splnění palebného úkolu jako celku“ atd.

Konkrétní forma a obsah však neodpovídá taktickým požadavkům a technickým potřebám vedení palby dělostřeleckého oddílu při plnění úkolů jak přímé tak i všeobecné palebné podpory.

Vývoj teorie řízení palby ukazuje, že po metodické i logické stránce je vhodné prvky povelu rozdělit na stálé a ty, které se vydávají jen podle potřeby. A dále podle toho jaký účel daný prvek povelu plní a to na:

1. **Standardní** - výkonné a informační.
 2. **Speciální** - výkonné a informační.
- Viz tabulka T-2.

Všeobecný obsah a struktura povelu velitele oddílu

Tabulka T-2

Poř. číslo	PRVKY POVELU	Stálé	Podle potřeby	Specifické	Konkrétní (možný) obsah
1.	Volací znaky vykonavatelů a identifikační číslo nebo oběžníkový volací znak	X			
2.	Návěští, výstražné nařízení	X			
3.	Druh (způsob) vedení palby, způsob zastřílení a kdo spolupracuje		X	X	
4.	Výkonný povel	X			
5.	Úkol k zaujetí palebných postavení		X		
6.	Pohotovost k palbě		X		
7.	Úkol střelby	X			
8.	Číslo a druh cíle, název palby, druh palby a její pojmenování	X		X	
9.	Souřadnice a výška cíle, směrník průčelí skupinového cíle	X			
10.	Způsob postřelování		X	X	
11.	Šířka a hloubka cíle (úseku) nebo poloměr cíle a směrník průčelí	X			
12.	Spotřeba střel na cíl (v kusech na dělo, dálku a směr, v salvách)	X			
13.	Druh střely, zapalovače a jeho nastavení		X	X	
14.	Způsob opravování palby a spolupracující jednotka		X		
15.	Volací znak, identifikační číslo nebo oběžníkový volací znak	X			

1. Volací znaky a identifikační číslo

Je stálý prvek obsahu povelu. VO (pověřený důstojník) v povelu uvádí volací znaky těch baterií, které budou plnit palebný úkol, nebo oběžníkový volací znak, když je úkol plněn celým oddílem. Volací znaky se používají podle výpisu varianty spojovací a komunikační soustavy na dané období, dekádu a bojovou činnost. Volací znak je charakterizován slovem a dvoumístným číslem, např. VEKTOR 74, KOLOVRAT 56 ap.

2. Návěští - Výstražný povel

PALBU STAV! Je stálý prvek povelu. Používá se jako návěští v tom případě, kdy je nutno okamžitě uskutečnit palebný úkol. Na toto návěští se ukončuje jakákoliv činnost a zpravidla následuje výkonný povel „PAL!“.

POZOR! Je výstražný prvek povelu a velí se ve všech ostatních případech. Po tomto návěští zpravidla následuje výkonný povel „NABÍT!“ nebo „ZAPSAT!“.

3. Druh (způsob) vedení palby

Tento prvek se v povelu uvádí podle potřeby a to tehdy, jestli je nutný pro pochopení palebného úkolu nebo specifikaci metody vedení palby. Tato část povelu může obsahovat způsob opravování účinné střelby nebo dobu trvání palebného přepadu. **Specifické způsoby** podle STANAG můžou být vyjádřeny požadavkem **ASSAULT FIRE, SWEET FIRE, TIME ON TARGET, WHEN READY** nebo **FINAL PROTECTIVE FIRE**. Ty bude nutné v budoucnu specifikovat ve vztahu jak k taktickému, ale zejména k technickému řízení palby.

4. Výkonný povel

Výkonný povel představuje stálý a nutný prvek povelu. Ve své podstatě vyjadřuje stupeň pohotovosti dělostřelecké jednotky (útvary) k plnění palebného úkolu. **Pro taktické řízení palby se používají následující výkonné povel:**

PAL!

- povel se vydává tehdy, když je nutné začít palbu okamžitě, představuje nejvyšší

stupeň pohotovosti k palbě. Provádí se okamžitě zaujetím určeného palebného postavení, provádí se nabíjení a děla se zamířují do vypočítaného směru a nastavuje se vypočítaná dálka střelby. Bez dalšího povelu se zahajuje střelba (zastřílení nebo účinná střelba). Pro specifické plnění palebného úkolu se vydávají povel „PAL Z PRAVA!“, „PAL Z LEVA!“, „PAL NA MŮJ POVEL!“.

NABÍT!

- povel se vydává tehdy, když je k palbě přibráno víc než jedna baterie a palebný přepad kvůli překvapivosti (efektivnosti) palby je výhodné nebo nutné zahájit současně všemi přibranými jednotkami. Děla se nabíjí a zamíří do vypočítaného směru a nastaví se určený náměr. Po hlášení pohotovosti k palbě se velí povel „PAL!“

ZAPSAT!

- vyjadřuje nejnižší stupeň pohotovosti dělostřelecké jednotky (útvary)

k palbě. Pokud povel obsahuje tento výkonný prvek palba se všestranně připraví co se týče přípravy prvků střelby, způsobu postřelování a dalších aspektů technického a taktického řízení palby, avšak určené hodnoty se jen zapíší do záznamníků velitelů (děl, čet, baterií). Tento prvek povelu se může uvést na začátku povelu tak, aby se bezdůvodně neprováděly další opatření přípravy palebného úkolu. Děla se nenabíjejí.

5. Úkol k zaujetí palebného postavení

Úkol k zaujetí palebného postavení má charakter povelu „Podle potřeby“. Manévr v prostoru palebných postavení řídí NŠ (ZNŠ nebo SDO) ze SRP oddílu, nebo VB z MŘP při samostatném plnění palebného úkolu baterií, četou nebo jen několika děly. VO tuto část povelu bude vydávat jen výjimečně.

6. Pohotovost k palbě

Tento prvek povelu má charakter „Podle potřeby“. Zpravidla následuje tehdy, když je výkonný povel typu „ZAPSAT!“ případně „NABÍT!“.

Konkrétní tvar může být: „POHOTO-
VOST v 08,30“, „POHOTOVOST v 10,15,
PAL na signál TORNÁDO 405“, „POHO-
TOVOST v 17,50, PAL na MŮJ POVEL“.

Vyjádruje nižší stupeň takové pohotovosti, která zabezpečuje, že v určenou dobu bude dělostřelecká jednotka (útvár) připravena k plnění palebného úkolu, nebo bude připravena a na určený signál ji splní. Palebná jednotka (útvár) ke stanovené době zaujímá určené palebné postavení a děla se nabíjejí a zamíří na cíl.

7. Úkol střelby

Úkol střelby může být vyjádřen jako střelecký nebo palebný. K jeho vyjádření se používá smluvených termínů.

Střelecký úkol může být vyjádřen termínem „ZASTŘÍLET!“, „VYTVOŘIT FPC!“ ap.

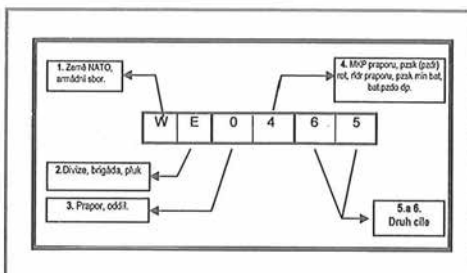
V případě palebného úkolu vyjadřuje stupeň vyrazení cíle. Mezi základní stupně patří „ZNIČIT!“, „UMLČET!“, „RUŠIT!“, „OBTĚŽOVAT!“, „ZADÝMIT!“, „ZBOŘIT!“. Dál jsou to úkoly jako je „OSLEPIT!“, „ZAPÁLIT!“, „PŘEHRADIT!“, nebo „ZABRÁNIT!“ atd.

8. Číslo a druh cíle, resp. název palby, druh palby a její pojmenování

Číslo cíle se přiděluje každému zjištěnému objektu dostatečně popsanému pro palbu pod-

le nařízené varianty rozboru průzkumových údajů. Podrobně je uvedeno v STANAG 2147 (Target Numbering System) a STANAG 2934 (Artillery Procedures).

Číslo cíle je šestimístné a obsahuje dvě písmena a čtyři číslice. Písmena a první dvě číslice udávají toho kdo cíl zjistil nebo kdo ho eviduje. Výjimku tvoří čísla 8 a 9 na čtvrtém místě. Tyto písmena na čtvrté pozici označují cíle zvláštní důležitosti. Poslední dvojčíslí charakterizuje druh cíle. Varianta číslování cíle je znázorněna na obr. 1.

Obr. 1

Druh cíle se v povelu uvádí podle předem domluvených čísel nebo symbolů. Druh cíle v čísle cíle je rozlišen na 5. a 6. pozici dvojčíslím. Znamená to, že k dispozici je jen devadesát devět (99) čísel a pro každý druh cíle je k dispozici jistá zásoba čísel. **Možnou variantu uvádí tabulka T-3.**

Tabulka T-3

Druhy cílů a jejich číselný kód

Rozsah čísel	Název skupiny duhu cílů	Rozsah čísel	Název skupiny duhu cílů
01 - 39	Palebné prostředky	80 - 89	Proudové techniky a pochodové proudy
40 - 59	Postavení vojsk	90 - 95	Vrtulníky (letouny) na přistávacích plochách (letišťích)
60 - 69	Místa velení	96 - 99	Jiné
70 - 79	Průzkumné, spojovací, komunikační a prostředky EB.	801 - 839	Cíle v protibaterijní činnosti
		901 - 939	Speciální cíle (ZHN)

Na první pohled se zdá, že uvedený způsob číslování cílů je těžkopádný a složitý. Je si potřebné uvědomit, že představuje důležitý prvek strukturované a formalizované textové zprávy určené pro ruční i automatizované zpracování a pro komplexní systémové řešení otázek palebné podpory. V praxi řízení palby dělostřeleckého oddílu zřejmě bude stačit používání jen numerické části čísla cíle, tedy čtyřmístní číslo, bez identifikace brigády a národnosti.

Symbol (domluvený pojem) není totožný s názvem skupiny druhu cílů uvedeným v tabulce T-3. Názvy kategorií (skupin) mohou zahrnovat několik druhů cílů. Symbol charakterizuje cíl tak, aby podle něho bylo možné určit standardně požadovaný stupeň vyřazení cíle a tím určit normu spotřeby střel.

Zdá se účelné, že v nové koncepci analýzy cílů bude nutné klasifikovat 10 až 13 kategorií (skupin) a 96 až 126 druhů různých cílů. Tyto zvláštnosti je nutné jednoznačně specifikovat v nových předpisech DěI 6-3 a DěI 2-1.

9. Souřadnice a výška cíle

Poloha jednotlivého nebo střed skupinového cíle (x_c, y_c a h_c) se v současné době udává téměř zásadně polárními souřadnicemi ($d_c, \alpha_c, \varepsilon_c$). Při udání cíle polárními souřadnicemi se uvádí číslo pozorovatelný (stanoviště), ze kterého byly souřadnice určeny. Směrník cíle se uvádí v dílcích a pozorovací dálka v metrech. Slova „dálka“ a „směrník“ se v povelu neuvádí. Nadmořská výška cíle se udává polohovým úhlem v dílcích (při polárním způsobu) nebo se vyčte z mapy v metrech, po vynesení polohy cíle. Při určení polohy cíle v horách se zásadně výška cíle určuje výpočtem z nadmořské výšky pozorovatelný, polohového úhlu a pozorovací dálky cíle.

10. Způsob postřelování cíle

Způsob postřelování cíle se v povelu vyjadřuje slovíčkem „NÁLOŽMO“ nebo „STUPNICÍ“. Velikost skoku v dálce a interval vějíře v šířce se stanovuje podle všeobecných pravidel střelby. Stupnici se cíle postřelují při vedení palby na pochodové proudy a při použití střel s bezkontaktním zapalovačem B-90 a HS-94.

11. Šířka a hloubka cíle (úseku palby) směrník průčelí, poloměr skupinového kruhového cíle

Skupinové cíle mohou být obdélníkové, lineární a kruhové.

Obdélníkové skupinové cíle jsou dány polohou jejich středu, rozměry (šířkou - S_c a hloubkou - H_c) a orientací průčelí (α_{pc}), nebo protnutím všech vrcholů obdélníku.

Lineární cíle často jen středem, šířkou a orientací (směrníkem svého průčelí, nebo krajními body). Všechny hodnoty se určují měřením podle metodiky. Šířka cíle se vypočte dílcovým pravidlem ze šířky cíle v dílcích (dc) a dálky k cíli v kilometrech (km), hloubka cíle se určí jako rozdíl dálek změřených dálkoměrem k vzdálenějšímu a bližšímu okraji cíle. Směrník průčelí cíle (delší strany skupinového cíle) se určuje odhadem s přesností na 50 dc.

Kruhové cíle v tomto smyslu jsou podstatně jednodušší. Cíl je popsán středem, který se určí polárním způsobem a poloměrem ($d_c, \alpha_c, \varepsilon_c, r_c$), který se určí jako polovina mezi pravým a levým okrajem cíle viditelným z pozorovatelný. Velikost poloměru v metrech se určí dílcovým pravidlem, orientace kruhového cíle je bezvýznamná.

12. Spotřeba střel na cíl

Velitel oddílu v povelu udává spotřebu střel jedním ze způsobů:

- v kusech na dělo, dálku a směr;
- v normě (zlomcích normy);
- v počtu salv na cíl s touto specifikací:

- v kusech pro baterii, nebo pro dělo, dálku a směr, nebo při vedení účinné střelby na pozorované cíle. Spotřeba udávaná v kusech pro baterii musí být dělitelná číslem, které je násobkem skutečného počtu děl, dálek a směrů, kterým je cíl postřelován.

- v normě, nebo zlomku normy při předání povelu místu řízení palby baterie při samostatném plnění palebného úkolu,

- počtem salv (sérií účinné střelby) se stanovuje podle grafických tabulek (jako predikce spotřeby) a reálného pozorování účinku.

13. Druh střely, zapalovače a jeho nastavení

Druh střely, zapalovače a jeho nastavení se uvádí v povelu podle potřeby. V někte-

rych případech je v této části povelu možné uvést i druh dráhy střely nebo druh střelby.

14. Způsob opravování palby a spolupracující jednotka

V této části povelu se avizuje pro palebný systém oddílů způsob opravování účinné střelby a uvádí se i spolupracující průzkumná jednotka.

15. Volací znak předavatele nebo oběžníkový volací znak

Na závěr každého povelu se uvádí vlastní volací znak, nebí identifikační číslo VO.

Závěr

Tento příspěvek ukazuje na dva základní druhy textových nebo hlasových zpráv procesu řízení palby dělostřeleckého oddílu. Nevyčerpává celou problematiku,

ale ukazuje na nutnost a podmínky implementace některých zásad standardizačních norem STANAG i do národních postupů bez ohledu na to, zda oddíl bude nebo nebude plnit úkoly ve vícenárodním prostředí.

Povelová technika musí být doplněna o celou řadu termínů (povelů), které se v naší metodice vůbec nenacházejí. Vyžádání palby, prvky povelu a nařízení pro palbu, zprávy pro pozorovatele a hlavně jejich konkrétní výrazy musí být používány v kontinuitě s taktickými úkoly vševojskových součástí s různými druhy paleb a způsoby jejich provedení. To jsou další problémy, ke kterým je nutno zaujmout jednoznačná stanoviska tak, aby se v budoucnu mohla stát paragrafovým zněním Pravidel střelby a řízení palby pozemního dělostřelectva.

Literatura:

- [1] GOLIAN, M.: *Střelba a řízení palby oddílů přímé palebné podpory -152 mm ShKH vz.77, skripta PČT 284, VA Brno, 1999;*
- [2] STANAG 2934 - *Artillery Procedures;*
- [3] STANAG 2147 - *Target Numbering System;*
- [4] STANAG 2144 - *Call or Fire Procedures;*
- [5] GOLIAN, M - VALKO, J.: *Dělostřelecká terminologie podle AAP-6 (V), skripta F 426, VA Brno, 2000;*
- [6] STANAG 3680 - *NATO Glossary of Terms and Definition, NATO MTSP, 1999.*

HLAVNÍ ZÁSADY ŘÍZENÍ DĚLOSTŘELECKÉHO PRŮZKUMU

Prof. Ing. FRANTIŠEK BÁRTA, CSc., plk. v zál.,

Vzhledem k tomu, že řízení dělostřeleckého průzkumu u dělostřelectva přímé palebné podpory již není záležitostí dělostřeleckých velitelů (resp. může být, ale jen v některých, časově omezených obdobích), je tento článek určen především velitelům rot a velitelům, jakož i příslušníkům štábů praporů, kteří dnes dělostřelecký průzkum dělostřelectva přímé palebné podpory řídí.

Vlastní proces řízení dělostřeleckého průzkumu je nedílnou součástí řízení boje veliteli rot a praporů. Jeho plánování a organizování se proto zahrnuje do procesu přípravy boje, stejně jako jeho operativní řízení do období řízení boje. Určité zvláštnosti jsou objasněny níže.

Výchozí dokumenty

Dělostřeleční velitelé, příslušníci útvarů dělostřelectva přímé palebné podpory, uplatňují svoji pravomoc při řízení průzkumných dělostřeleckých jednotek jen do doby jejich přidělení praporům, tedy v míru a v části období přípravy k boji. To samozřejmě platí

s výjimkou velitelů průzkumných čet, kteří jsou spolu s četami přidělováni. Povinnosti, které dělostřelečtí velitelé mají vůči průzkumným dělostřeleckým jednotkám v míru, jsou obsahem příslušných předpisů. Obsahem tohoto článku je stručný popis zásad řízení průzkumných dělostřeleckých jednotek při přípravě k boji a v průběhu boje.

V období přípravy k boji vydává velitel oddílu svůj bojový rozkaz. Příloha E tohoto rozkazu, nazývaná „Příprava střelby a řízení palby“, obsahuje části „Dělostřelecký průzkum“ a „Topograficko-geodetická a meteorologická příprava“. Zde, v části „Dělostřelecký průzkum“, **velitel oddílu může stanovit:**

- obecné úkoly pro průzkum (z množiny všech cílů poskytovaných danou sestavou protivníka se vyberou ty, jejichž zjištění a následné ničení je pro nastávající boj nejdůležitější);

- pravděpodobné prostory výskytu výše uvedených cílů, které se uvedou jako prostory zvláštní pozornosti (PZP) (tyto informace se udávají jen tehdy, kdy je k dispozici dostatek průzkumných údajů o protivníkovi, které umožní PZP vyhodnotit);

- opatření k ochraně proti radiotechnickému průzkumu;

- prostory rozvinutí sil a prostředků průzkumu dělostřeleckého pluku (pokud je zná), možnost a způsob navázání součinnosti s nimi;

- lhůty a způsob předávání průzkumných hlášení (informací o situaci na předním okraji) a hlášení;

- číslování cílů;

- podle potřeby i signály a jejich význam;

- přidělení průzkumných čet praporům (je-li to nutné);

- údaje pro přesun do prostorů předání průzkumných čet praporům a pro vlastní předání;

- materiální vybavení průzkumných čet a způsob jejich zásobování během přidělení praporům;

- dobu pohotovosti k přesunu a dobu pohotovosti k předání v prostoru předání.

Část „**Topograficko-geodetická a meteorologická příprava**“ zpravidla obsahuje (vůči průzkumným dělostřeleckým jednotkám):

- výchozí podklady pro topograficko-geodetické připojení;

- druh topograficko-geodetického připojení a způsob jeho kontroly, případně i způsob určení směrnic orientačních směrů;

- využití komparační základny (KZ) pro přípravu průzkumných a topograficko-geodetických přístrojů (typ KZ, její umístění, podklady pro činnost, doba přidělení);

- poskytnutí tabulek směrnic nebeského tělesa;

- zřízení a provoz stanoviště pro předávání orientace.

Velitel průzkumné čety

Řídí dělostřelecký průzkum v rámci vele-
ní četě. Při tom vychází z bojového rozkazu (případně i pokynů) velitele oddílu a z bojového rozkazu velitele praporu, jeho přílohy B „Zpravodajská činnost“. V průběhu boje i z pokynů a nařízení náčelníka místa koordinace palby (MKP) praporu.

Jeho povinnosti při přípravě boje začínají kontrolou připravenosti čety a seznámením jejich příslušníků s rozkazem velitele oddílu. Dále řídí přesun čety do místa jejího předání, navazuje součinnost s funkcionářem praporu a četu podle protokolu předá. Velitelům družstev zabezpečuje potřebné výchozí podklady pro připojení a rozdělí je k rotám. Pokud je to nutné vydá jim rozkaz pro předání družstev velitelům rot.

Radiolokačnímu a osvětlovacímu družstvu, které obvykle zůstávají v podřízenosti velitele praporu, vydává bojové nařízení pro zaujetí bojové sestavy. Nařízení má zpravidla ústní formu a jeho obsah zaznamená do pracovního sešitu. Toto nařízení pro radiolokační družstvo může obsahovat (kromě údajů z rozkazu velitele oddílu):

- **hlavní a záložní stanoviště**, osy přesunu k jejich dosažení a způsob topograficko-geodetického připojení v poloze i v orientaci;

- **sektor průzkumu** z každého stanoviště a směrnik jeho osy;

- **úkoly pro průzkum** a pro spolupráci při řízení palby;

- **zásady pro použití radiolokátoru;**

- **signály a jejich význam;**

- **formu a čas podávání hlášení** a průzkumových hlášení (je-li to nutné) a způsob spojení;

- **dobu pohotovosti k průzkumu;**

- **způsob zásobování.**

V **bojovém nařízení** osvětlovacímu družstvu může uvést:

- hlavní a záložní stanoviště a osy přesunu k jejich zaujetí;

- dobu pohotovosti k osvětlování;

- způsob spojení, signály a jejich význam.

Dále zabezpečuje rozvinutí MKP praporu a navázání spojení s podřízenými i nadřízenými.

V **průběhu boje** obvykle pracuje v MKP praporu a velí radiolokačnímu a osvětlovacímu družstvu. Při velení těmto družstvům postupuje tak, že shromažďuje informace o jejich situaci, které průběžně vyhodnocuje. Jakmile zjistí, že další plnění úkolu některého z družstev je ohroženo, zhodnotí situaci a vyvodí návrh na řešení dané situace. Ten předloží (podle rozhodnutí velitele praporu) buď náčelníkovi štábu nebo náčelníku MKP praporu. Ten rozhodne s konečnou platností a velitel čtyř schválených návrh provede (zabezpečí).

V MKP praporu obvykle působí jako zástupce náčelníka a pokud oddíl není vybaven automatizovaným systémem řízení palby, shromažďuje a eviduje výsledky průzkumu čtyř. Jako dělostřelecký odborník posuzuje žádosti o palbu od rot a náčelníkovi MKP navrhuje způsob jejich řešení. Po přijetí rozhodnutí zabezpečuje jeho splnění.

Velitel a náčelník štábu praporu

Velitel praporu obvykle vydává pokyny pro organizaci a provádění palebné podpory boje praporu. V nich by měl stanovit místo náčelníka MKP praporu, místo MKP praporu v řízení palebné podpory a pravomoci i odpovědnost jeho náčelníka. V souvislosti s pokyny pro organizaci průzkumu u praporu by měl rozhodnout o tom, které rot budou posíleny průzkumnými družstvy (je-li to nutné) a jaká bude úloha radiolokačního a osvětlovacího družstva.

Náčelník štábu praporu, který odpovídá za průzkum, pokyny velitele praporu v souvislosti s rozkazem velitele brigády a plánem boje praporu zpracovává a uvede je v bojovém rozkazu velitele praporu. Skutečnosti týkající se průzkumu obecně, se uvádí v příloze B „Zpravodajská činnost“. Tato příloha by proto měla mít, stejně jako příloha E rozkazu velitele oddílu, část „Dělostřelecký průzkum“, případně i „Topograficko-geodetické připojení“. Tyto části náčelník štábu zpracovává za přímé účasti velitele průzkumné čety. Jejich obsah by měl být obdobný rozkazu velitele oddílu (viz Výchozí dokumenty).

Velitel mechanizované a tankové roty

Velitelé mechanizovaných a tankových rot jsou v současnosti nejdůležitějším činitelem v řízení dělostřeleckého průzkumu. Je tomu tak zejména proto, že ovládají 80% všech prostředků dělostřeleckého průzkumu mechanizované brigády. Právě tato skutečnost zabezpečuje to nejtěsnější spojení boje rot s palebnou podporou dělostřelectvem.

Při přípravě k boji velitel roty:

- **určuje prostor** pozorovatelný družstva v úseku roty a schvaluje její umístění;

- **určuje osu přesunu** k jejímu zaujetí a stanovuje způsob přesunu průzkumného družstva;

- **stanovuje dobu pohotovosti k průzkumu;**

- **určuje hlavní úkoly pro průzkum** a vymezuje sektor (pásmo) průzkumu průzkumného družstva;

- **organizuje součinnost** průzkumného družstva se systémem pozorování rot;

- **převezme hlášení** o dosažení pohotovosti k průzkumu.

Velitel roty vychází z bojového rozkazu velitele praporu, zejména z jeho přílohy B „Zpravodajská činnost“ a pokynů velitele praporu. Ve svém rozhodování musí respektovat údaje z rozkazu velitele oddílu a z nařízení velitele průzkumné čety, které se dozví z hlášení velitele družstva. Ten podává hlášení jednak při příchodu družstva k rotě, jednak v průběhu přípravy k boji.

V **průběhu boje velitel roty** (vůči průzkumnému družstvu):

- **nepřetržitě udržuje spojení** s velitelem družstva (nejvýhodněji osobním stykem);

- **přebírá hlášení** o zjištěných cílech, jakož i o situaci na předním okraji;

- **rozhoduje** o vyžádání palebné podpory pro boj roty.

Jakmile průzkumné družstvo zjistí cíl a velitel družstva ho ohlásí veliteli roty, posoudí velitel roty nutnost (ale také reálnou možnost!) jeho zničení (umlčení) ve vztahu k boji roty. Pokud usoudí, že palebné pokrytí tohoto cíle je nutné, a prostředky roty na to nestačí, nařídí veliteli družstva zpracovat a předat požadavek na palbu. Častější však bude cesta opačná, kdy cíl upozoruje velitel roty (udá mu ho průzkum roty nebo některý z velitelů čet), posoudí nutnost jeho palebného pokrytí a v případě kladného rozhodnutí ukáže cíl veliteli družstva spolu s nařízením vyžádat palbu na tento cíl.

Velitel družstva zjistí potřebné průzkumové údaje, zpracuje a předá požadavek na palbu.

Vzhledem k popsané činnosti je **nejvýhodnější, aby velitel družstva byl s velitelem roty v osobním styku**, buď na společné pozorovatelně, nebo ve vozidle.

Družstvo musí být rozmístěno v bezprostřední blízkosti. Jakmile se velitel družstva vzdálí od velitele roty nebo od družstva, a je nutno pro styk používat technické spojovací prostředky, velmi se ztíží a prodlouží nezbytné udávání cílů. Při tom je nutno zdůraznit, že průzkumné družstvo, vzhledem k nutnosti střídání a odpočinku průzkumníků, zpravidla představuje jeden muž spolu i integrovaným průzkumným přístrojem (buzolou s nasazeným laserovým dálkoměrem), v exponovaných fázích boje s dalším průzkumníkem a optickým přístrojem.

PŘÍPUSTNÁ TOLERANCE ODPORU VĚTVÍ při sérioparalelním zapojení elektrických roznětových sítí

Major Ing. LUBOMÍR KROUPA, CSc.

Jedním ze způsobů roznětu náloží je elektrický roznět. Použití tohoto způsobu roznětu umožňuje odpálení náloží ve stanovený okamžik nebo s přesným časováním po 0,5 s až do 2,5 s. Nevýhodami tohoto způsobu roznětu je jeho náročnost na prostředky a na přípravu (včetně výpočtu) a s tím související znalosti.

Při výpočtu elektrických sérioparalelních sítí je předpisem Žen-2-6 stanoven omezující požadavek na rovnost odporu všech větví, což však při praktickém zřizování elektrických roznětových sítí nemusí vždy vyhovovat potřebám a situaci. V některých případech, daných praktickými potřebami, je možné použít odvozené vztahy pro určení přípustných odchylek odporů větví při sérioparalelním zapojení, vycházející z vypočteného dodaného zážehového impulsu E .

Jestliže při výpočtu navržené elektrické roznětové sítě zjistíme rezervu zážehového impulsu E , za předpokladu stejného odporu větví, je možné připustit určité odchylky v odporech jednotlivých větví.

Odvozené vztahy umožňují určení přípustné odchylky odporu větví v závislosti na zjištěné rezervě zážehového impulsu E pro kondenzátorové roznětnice. Výsledné veličiny jsou veličiny poměrné ve vztahu k zážehovému impulsu E_z použitých elektrických rozbušek a udávají rezervu (záže-

Tabulka 1

ε (%)	ϑ (%)									
	n=1	n=2	n=3	n=4	n=5	n=6	n=7	n=8	n=9	n=10
10	4,9	4,6	3,5	3,1	2,9	2,8	2,7	2,7	2,6	2,6
20	9,5	8,7	6,6	5,9	5,6	5,4	5,2	5,1	5,1	5
30	14	12	9,5	8,5	8	7,7	7,5	7,4	7,3	7,2
40	18	15	12	10	10	9,8	9,6	9,4	9,3	9,2
50	22	18	14	13	12	11	11	11	11	11
60	26	20	16	15	14	13	13	13	13	12
70	30	23	18	16	16	15	15	14	14	14
80	34	25	20	18	17	16	16	16	16	15
90	38	27	22	20	19	18	18	17	17	17
100	41	29	23	21	20	19	19	19	19	18
150	58	36	30	27	26	25	25	24	24	24
200	73	42	35	32	31	30	30	29	29	28
250	87	46	39	36	35	34	33	33	33	32
300	100	50	43	40	38	37	36	36	36	35
500	145	97	60	57	56	55	54	54	53	53
1000	232	70	63	60	59	58	57	57	56	56

hového impulsu E a poměr odchylky (skutečného odporu větve od odporu předpokládaného ve výpočtu.

Postup:

1. Mají-li použita rozněcovadla zážehový impuls E_z , vypočteme pro použitou roznětnici a navržené zapojení s větvemi o stejném odporu dodaný zážehový impuls E podle vztahů uvedených v předpise Žen-2-6.

2. Je-li vypočtený zážehový impuls E větší než zážehový impuls použitých rozbušek E_z ($E > E_z$), je možné určit poměrnou rezervu ε zážehového impulsu:

$$\varepsilon = \frac{E - E_z}{E_z}$$

kde:

ε - je poměrná rezerva zážehového impulsu E ;

E - vypočítaný zážehový impuls podle Žen-2-6 ($\text{mJ} \cdot \Omega^{-1}$);

E_z - zážehový impuls použitých rozbušek ($\text{mJ} \cdot \Omega^{-1}$).

3. Při rezervě zážehového impulsu $\varepsilon > 0$ můžeme připustit změnu odporu jednotlivých větví, ať již změnou počtu rozbušek

v libovolné větvi, nebo změnou délky úsekových vedení jednotlivých větví.

4. Pro poměr odchylky ϑ skutečných odporů větvi od odporu předpokládaného ve výpočtu (za předpokladu podmínky rovnosti odporu všech větví) při sérioparalelním zapojení platí:

$$\vartheta = \frac{\varepsilon}{\varepsilon + \left(2 - \frac{2}{n}\right) \cdot (1 + \sqrt{1 + \varepsilon})}$$

kde:

ϑ - poměr odchylky skutečných odporů větvi od odporu předpokládaného ve výpočtu;

ε - je poměrná rezerva zážehového impulsu E ;

n - je počet větví v roznětové síti.

Při počtu větví $n \geq 2$ se mohou skutečné odpory jednotlivých větví R_j pohybovat v rozmezí:

$$(1 - \vartheta) \cdot R_v \leq R_j \leq (1 + \vartheta) \cdot R_v$$

$$j = 1, 2, \dots, n$$

kde:

R_v - teoretický odpor jedné větve, který by byl v dané síti při dodržení předpokladu stejného odporu všech větví (Ω);

R_j - odpor libovolné větve (Ω);
 n - počet větví v rozvětvené síti.

Pro teoretický odpor jednotlivých větví, s využitím vzorců užitých v předpise Žen-2-6, platí:

$$R_v = \frac{R_u + m \cdot R_r}{n}$$

kde:

R_u - odpor úsekových vedení (Ω);
 R_r - odpor použitých rozbušek (Ω);

m - počet rozbušek zapojených v síti;

n - počet větví v rozvětvené síti.

Protože odvozené vztahy platí obecně pro všechny kondenzátorové rozvětvenice a jedná se o poměrné veličiny, je možné výpočtem získat tabulkové hodnoty a sestavit je do tabulky (viz tab. 1), což umožňuje rychlé vyhodnocení pro konkrétní řešení případ. Mezi hodnotami je možné provádět lineární interpolaci.

Možnost použití uvedených vztahů lze ukázat při aplikaci na konkrétní řešení vzoro-

vý příklad v předpisu Žen-2-6, str. 67, příklad 3, při použití rozvětvenice RKA (viz. obr. 1).

Při řešení pro zadané hodnoty délky přírodního a úsekových vedení, počet větví n a odpor rozbušek R_r dostaneme pro použití rozvětvenice RKA a počet rozbušek $m = 10$ následující výsledky:

* Dodaný zážehový impuls $E = 36,04 \text{ mJ} \cdot \Omega^{-1}$;

* Poměrná rezerva zážehového impulsu $\varepsilon = 100,2 \%$;

* Poměr odchylky skutečných odporů větví od odporu předpokládaného ve výpočtu

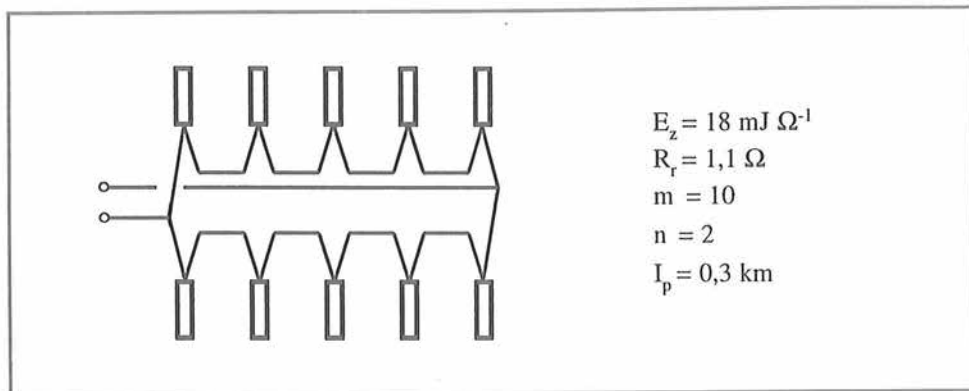
$\vartheta = 29,3 \%$

* Teoretický odpor jedné větve $R_v = 7,5$;

* Odpor libovolné větve $R_j = 5,3 - 9,7 \Omega$ - **můžeme tedy v každé větvi:**

- přidat nebo ubrat dvě rozbušky, nebo
 - zkrátit nebo prodloužit vodiče úsekových vedení o 55 m, nebo

- přidat nebo ubrat jednu rozbušku a zkrátit nebo prodloužit vodiče úsekových vedení o 27 m.

Obr. 1.

Použitá literatura:

1. Žen-2-6 - Trhaviny a ničení. MNO Praha, Praha 1982

2. Spěšný, K.: Elektrický roznět. Odborná příručka pro pomaturitní studium. SPŠCH v Pardubicích, Pardubice 1984

VLIV VÝSTAVBY KLAMNÝCH OBJEKTŮ NA EFEKTIVITU OBJEKTIVÉ PROTILETADLOVÉ OBRANY

Kapitán Ing. VLASTIMIL ŠLOUF

Průběh posledních válečných konfliktů ukázal na značný význam a podíl pasivních opatření protiletadlové obrany objektů (dále jen pasivní PLO). V tomto článku si autor klade za cíl poskytnout přehled pasivních opatření protiletadlové obrany v duchu standardů NATO a na jednoduchých demonstračních příkladech prezentovat jak významně se podílí výstavba klamných objektů na efektivitě objektové protiletadlové obrany. Článek je rozdělen na několik kapitol a obsahuje mimo demonstračních příkladů i základní definice a pojmy, které se k popisované problematice vztahují.

1. Základní definice a pojmy

Aktivní PVO ^[1],

je obranná činnost, zvolená ke snížení až anulování účinnosti nepřátelské ^[2] vzdušné činnosti. Zahrnuje taková opatření jako použití letectva, zbraní protivzdušné obrany, zbraní nepoužívaných výslovně k účelům protivzdušné obrany a elektronický boj (AAP-6).

Aktivní operace protivzdušné obrany jsou prováděny za použití palubních nebo pozemních průzkumných a zbraňových systémů, podporovaných přidělenými bezpečnými a rychle reagujícími spoji, ke zjištění, identifikaci přepadení a vedení činnosti nebo překrytí nepřátelských nebo potenciálně nepřátelských vzdušných prostředků.

Prostředky vhodné pro aktivní protivzdušnou obranu musejí být organizovány tak, aby splnily následující funkce:

- a) Detekci;
- b) Identifikaci;
- c) Určení cílů;
- d) Přenos informací;
- e) Rozdělení zbraní;
- f) Použití;
- g) Letecký průzkum a zhodnocení výsledků;
- h) Návrat letounů.

Pasivní PVO

Pasivní protivzdušná obrana obsahuje všechna opatření, jiná než aktivní protivzdušná obrana, přijata k minimalizaci účinků nepřátelské vzdušné činnosti. Tato opatření zahrnují klamání, rozptýlení a použití ochranných staveb (AAP-6).

Opatření pasivní protivzdušné obrany jsou vyžadována jako součást všech vojenských sil NATO k zajištění maximální ochrany spřátelených uskupení a pro ztížení potenciálního nepřátelského výběru cílů.

Od prostředků a opatření pasivní protivzdušné obrany se požaduje, aby snížily účinky vzdušného napadení. Nezahrnují využití aktivních zbraní. Tyto prostředky a opatření jsou žádoucí pro všechna kritická vojenská a civilní zařízení a budou zahrnovat jak vojenské, tak civilní organizace.

Snížení účinku potenciální vzdušné činnosti nepřítele vyžaduje rozsáhlé přípravy v době míru. Vhodné prostředky mohou obsahovat:

- a) Zajištění pohyblivosti všude tam, kde je to možné;
- b) Zodolnění zařízení (včetně ochrany proti elektromagnetickému impulsu (EMP));
- c) Zajištění schopnosti oprav poškozených letišť (včetně možností oprav operačních prostorů pro letouny a základních služeb jako elektrických palivových zdrojů);

d) Zajištění přístrojů např. obložením;
e) Zajištění prostředky pro klamání;
f) Zajištění nukleárních, biologických a chemických ochranných přístrojů a vybavení;

g) Zajištění dostatečného vybavení, které umožní zálohování systémů a přístrojů;

h) Zabezpečení vojenských skladů zbraní a munice v dispozičních zařízeních;

i) Maskování a omezení viditelného, infračerveného a radiolokačního záření;

j) Zajištění poplachových a výstražných systémů.

Jako doplněk k předchozímu využití fyzikálních prostředků zvyšování odolnosti proti vzdušnému napadení, může být přijata řada opatření, pokud se nebezpečí stupňuje:

a) Rozptýlení (vertikální a horizontální);

b) Přijetí souhrnných opatření k řízení hlídek elektromagnetického záření;

c) Propojení vhodných spojů a senzory systémů;

d) Pohyblivost;

e) Přijetí reálných cvičných programů;

f) Ukrytí;

g) Přemístění mírových radiolokačních reflektorů např. reflektorů přistávacích drah;

h) Potlačení elektromagnetických znaků (včetně infračervených a optických).

Klamná činnost

Klamná činnost znemožňuje a oslabuje celkový výsledek ničení, kterým působí protivník vůči protistojícím vojskům.

Cílem klamné činnosti je oklamat protivníka tak, že:

• protivník klamnou činnost chápe a hodnotí ji jako skutečnou;

• my chceme, aby protivník působil proti klamné činnosti^[3].

Klamný objekt

Klamný objekt (KO) je stavba nebo ženině upravená část terénu odpovídající skutečnému objektu nebo prostoru, jež má za cíl dovedným zvýrazněním demaskujících příznaků a věrohodnou imitační a demonstrační činností odpoutat pozornost protivníka od skutečného objektu (prostoru) a vyvolat v něm klamnou představu o druhu,

velikosti a umístění i rozmístění, síle a činnosti vojsk.

Demonstrační činnost

Záměrné, aktivní ukázání charakteru činnosti vojsk. Podmínkou úspěchu demonstrační činnosti je věrohodnost a volba optimálního počtu sil a prostředků.

Imitace

Imitace je napodobování objektů.

Realizuje se například:

- budováním klamných objektů, prostorů;
- rádiovou činností (tím se blíží demonstrační činnosti).

Úkoly klamné činnosti vůči vzdušnému průzkumu protivníka:

- rozptylovat působení sil a prostředků;
- odpoutat pozornost průzkumu protivníka;
- prodloužit dobu potřebnou na zjištění, identifikaci, zpracování a distribuci informací;
- vnešení klamných informací;
- vyčerpávání možností protivníka.

Všechny úkoly výše uvedené jsou plněny s cílem nesprávného použití vojsk protivníkem a nesprávného rozhodnutí o působení.

Dílčí závěry

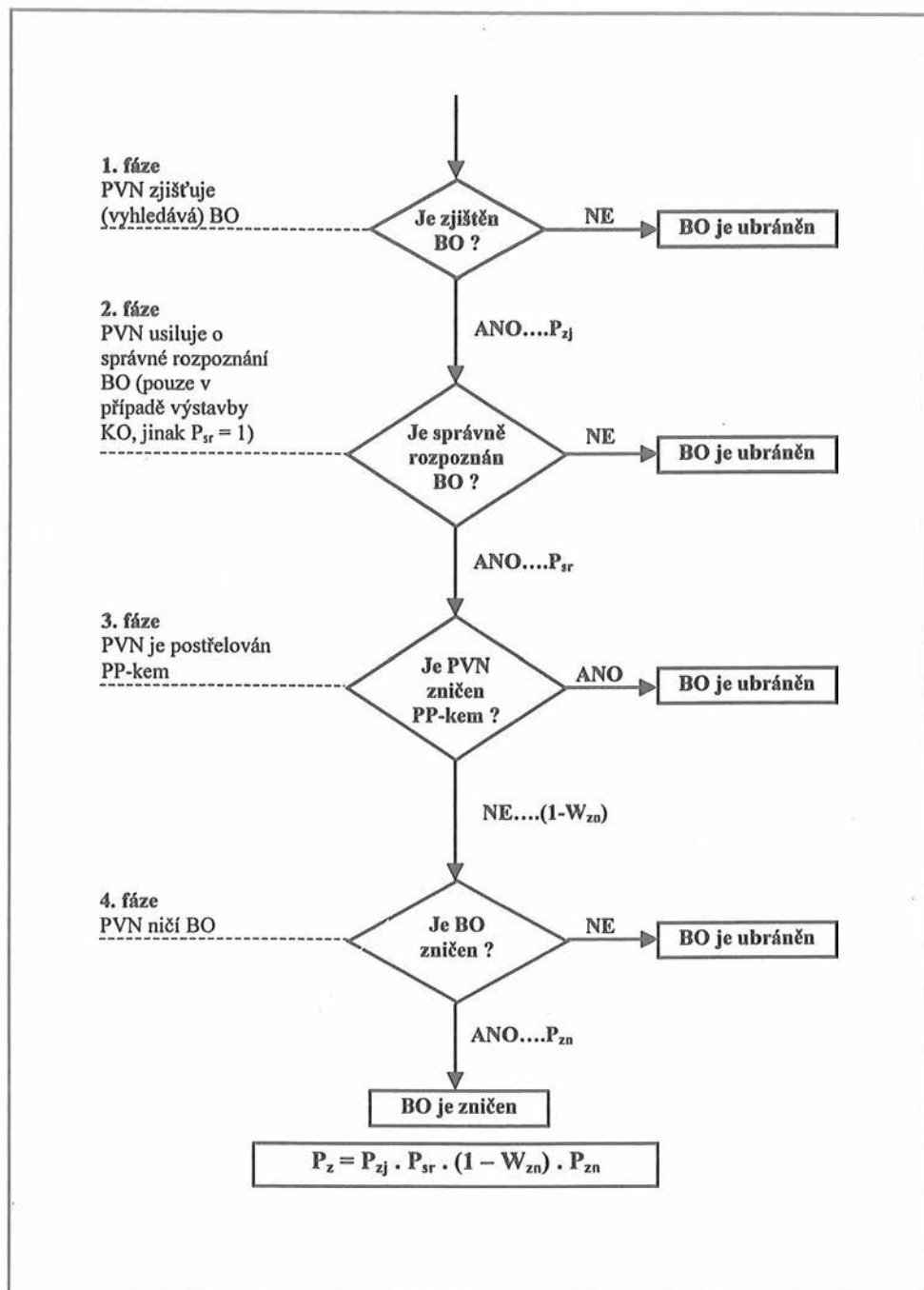
• protiletadlová obrana objektů je úkolem všech;

• podíl druhů vojsk, jejichž hlavním úkolem není realizace PLO, tkví zejména v oblasti pasivní PLO či pasivní PVO;

• možností pasivních opatření PLO je celá řada, jednou z nich je výstavba klamných objektů (KO);

• efektivita budování klamných objektů (dále jen KO) a podíl budování KO na celkové efektivitě PLO je tím větší, čím více se blíží vlastnosti KO vlastnostem skutečně bráněného objektu obrany (dále jen BO);

• cílem pasivní PLO je snížení pravděpodobnosti zjištění naší činnosti prostředky průzkumu protivníka a vytvoření co nejlepších předpokladů pro aktivní působení PLV.

Obr. 1. Model bojové činnosti PVN při ničení BO

2. Ničení objektů obrany prostředky vzdušného napadení

Veškerá, v tomto článku popisovaná, opatření protiletadlové obrany jsou prováděna za účelem snížení efektivity činnosti prostředků vzdušného napadení protivníka (dále jen PVN) a tím zároveň zvýšení efektivity vlastní PLO. V případě realizace včasné palby a výstavby KO **dochází k ničení BO za předpokladu, že:**

- PVN zjistí BO a zároveň;
- PVN správně rozpozná BO a zároveň;
- PVN není zničen včasnou palbou palběného prvku (dále jen PP)^[4] a zároveň;
- PVN sám svoji palbou zničí BO.

Celkový model bojové činnosti PVN je popsán na obr. 1. Není-li splněn byť jediný z výše uvedených předpokladů (hypotéz) k zničení BO nedojde. V kapitole 2 budou objasněny pojmy pravděpodobnost zjištění BO prostředkem vzdušného napadení a pravděpodobnost správného rozpoznání BO.

2. 1 Pravděpodobnost zjištění bráněného objektu (BO), P_{zj} [I]

Základní podmínkou pro zničení BO je jeho zjištění prostředkem vzdušného napadení (PVN). Moderní PVN jsou vybaveny natolik vyspělou avionikou, aby mohly BO účinně nalézat a identifikovat. V tomto článku je schopnost PVN zjistit BO hodnocena pravděpodobností zjištění BO - P_{zj} .

Autor předpokládá použití PVN vybavených moderními prostředky pro vyhledávání (zjišťování) BO. V demonstračních příkladech jsou zvoleny hodnoty P_{zj} vyjadřující vysokou pravděpodobnost zjištění BO. Hodnotu P_{zj} ovlivňuje celá řada taktických i technických kritérií, jejichž další rozbor není předmětem tohoto článku.

Vztahy pro výpočet:

$$\begin{aligned} P_{q1,n} &= \binom{n}{k} P_q^k (1-P_q)^{n-k} \quad [I] \\ P_{q0,n} &= \binom{n}{0} P_q^0 (1-P_q)^n = 1.1 (1-P_q)^n = (1-P_q)^n \quad [I] \quad (1) \\ P_{q(BO)} &= 1 - P_{q0,n} \quad [I] \end{aligned}$$

Kde:

- n celkový počet BO;
- k počet BO zjištěných prostředkem vzdušného napadení;
- P_{zj} pravděpodobnost zjištění BO prostředkem vzdušného napadení;
- $P_{zj k, n}$ pravděpodobnost zjištění právě k BO z celkového počtu n ;
- $P_{zj 0, n}$ pravděpodobnost, že PVN nezjistí žádný BO;
- $P_{zj(BO)}$ pravděpodobnost, že PVN zjistí alespoň jeden BO, nezbytný předpoklad pro ničení BO prostředkem vzdušného napadení.

Příklad 1:

V rámci PLO mpr je nutno zabezpečit obranu 5-ti BO. $P_{zj} = 0,9$ (pravděpodobnost zjištění BO prostředkem vzdušného napadení). Jaká je pravděpodobnost zjištění 1, 2, 3, 4, 5 BO? Jaká je pravděpodobnost, že nebude zjištěn žádný BO a alespoň jeden BO? Situace je znázorněna na obr. 2.

Příklad výpočtu:

$$P_{q2,5} = \binom{5}{2} 0,9^2 (1-0,9)^3 = 0,0081 \quad (1a)$$

$$P_{q0,5} = \binom{5}{0} 0,9^0 (1-0,9)^5 = 1.1 (1-0,9)^5 = (1-0,9)^5 = 1.10^{-5}$$

$$P_{q(BO)} = 1 - 1.10^{-5} = 0,9999$$

Výsledné hodnoty jsou v tabulce 1.

počet BO $n = 5$

$P_{zj} = 0,5; 0,7; 0,9; 0,99$

Z tabulky je zřejmé, že s zvyšující se P_{zj} se zvyšuje i nejpravděpodobnější počet zjištěných BO. To je logické a hodnoty vypočítané v tabulce mají čtenáři pouze přínést přehled pro porovnání.

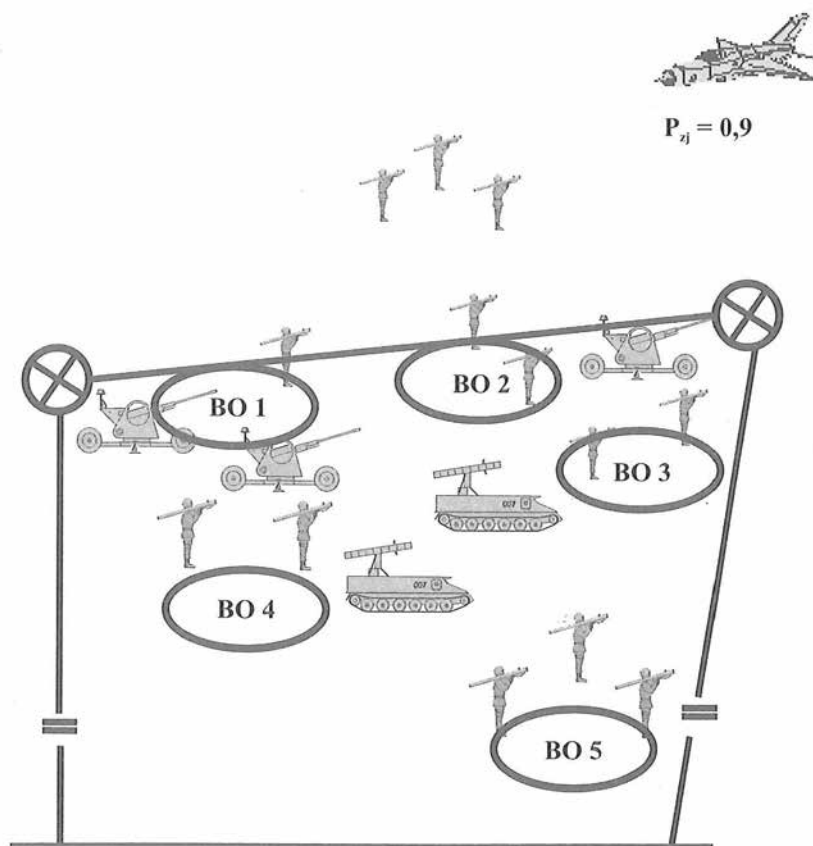
2. 2 Pravděpodobnost správného rozpoznání skutečně bráněného objektu (BO), P_{sr} [I]

Pravděpodobnost správného rozpoznání BO jako skutečně bráněného je další podmínkou pro úspěšné zničení BO. V případě, že nebude vystaven žádný klamný objekt (KO) je $P_{sr} = 1$ neboť každý BO, který je zjištěn, je skutečně bráněným BO. V případě výstavby KO se situace mění a PVN sto-

Tabulka 1

Výsledné hodnoty

P_{zj}	Počet zjištěných BO.....k	0	1	2	3	4	5
0,5	$P_{zj k, n}$	0,031	0,156	0,313	0,312	0,156	0,031
0,7	$P_{zj k, n}$	0,002	0,028	0,132	0,309	0,360	0,168
0,9	$P_{zj k, n}$	$1 \cdot 10^{-5}$	$4,5 \cdot 10^{-4}$	$8,1 \cdot 10^{-3}$	0,073	0,328	0,590
0,99	$P_{zj k, n}$	$1 \cdot 10^{-10}$	$4,95 \cdot 10^{-8}$	$9,8 \cdot 10^{-6}$	$9,7 \cdot 10^{-4}$	0,048	0,951

Počet BO $n = 5$ $P_{zj} = 0,5; 0,7; 0,9; 0,99$

Obr. 2. Pravděpodobnost zjištění BO, počet KO = 0

ji před úkolem nejen zjištění BO, ale také správného rozpoznání BO skutečně bráněného.

Vztahy pro výpočet:

Pravděpodobnost správného rozpoznání právě tolik a tolik BO z k zjištěných objektů (pravděpodobnost, že mezi k zjištěnými objekty bude právě počet BO objektů skutečně bráněných)

Kde:

$$P_{sr,BO,k} = \frac{\binom{n}{BO} \binom{m}{k-BO}}{\binom{n+m}{k}} \quad (2)$$

$P_{sr,BO,k}$ pravděpodobnost, že mezi k zjištěnými objekty bude právě počet BO skutečně bráněných objektů;

n celkový počet BO (objektů skutečně bráněných);

m celkový počet KO (klamných objektů);

k počet zjištěných objektů;^[5]

BO počet skutečně bráněných a správně rozpoznávaných BO z k (jedná se o hledané číslo, při zjištění určitého počtu objektů k nelze předem stanovit, kolik z nich je klamných z celkového počtu vybudovaných klamných m a kolik skutečně bráněných z počtu n).

Pravděpodobnost, že všechny objekty z k zjištěných jsou BO, $P_{sr,k,k}$

Kde:

$$P_{sr,k,k} = \frac{\binom{n}{k} \binom{m}{0}}{\binom{n+m}{k}} \quad (3)^{[6]}$$

$P_{sr,k,k}$ pravděpodobnost, že k objektů z k zjištěných je skutečně BO (pravděpodobnost, že všechny zjištěné jsou BO skutečně bráněné)

Pravděpodobnost, že všechny objekty z k zjištěných jsou KO, $P_{sr,0,k}$

$$P_{sr,0,k} = \frac{\binom{n}{0} \binom{m}{k}}{\binom{n+m}{k}} \quad (4)$$

Kde:

$P_{sr,0,k}$ pravděpodobnost, že žádný objekt z k zjištěných není skutečně BO (pravděpodobnost, že všechny zjištěné jsou KO).

Pravděpodobnost, že alespoň jeden z k zjištěných objektů je BO, $P_{sr(BO)}$

$$P_{sr(BO)} = 1 - P_{sr,0,k} \quad (5)$$

Příklad 2:

V rámci PLO mpr je nutno zabezpečit obranu 5-ti BO. Ke splnění úkolu PLO bylo mj. vystavěno 7 KO, viz. obr. 3. Jaký vliv má výstavba KO na pravděpodobnost správného rozpoznání BO?

Vzorové výpočty a tabulky hodnot:

Jaká je pravděpodobnost, že jeden objekt ze zjištěných prostředkem vzdušného napadení vybraný k ničení je správně rozpoznán jako BO?

$$P_{sr,k,k} = P_{sr,1,1} = ? \text{ (podle vztahu 3)}^{[7]}$$

$$P_{sr,1,1} = \frac{\binom{5}{1} \binom{7}{0}}{\binom{12}{1}} = \frac{5}{12} = \frac{n}{n+m} = 0,42 \quad (5a)$$

Jaká je pravděpodobnost, že z 5 zjištěných objektů budou právě 4 skutečně bráněné BO?

$$P_{sr,BO,k} = ? \text{ (podle vztahu 2)}$$

$$P_{sr,4,5} = \frac{\binom{5}{4} \binom{7}{5-4}}{\binom{5+7}{5}} = \frac{\binom{5}{4} \binom{7}{1}}{\binom{12}{5}} = \frac{5 \cdot 7}{792} = 0,044 \quad (5b)$$

Jaká je pravděpodobnost, že z 5 zjištěných objektů budou všechny (právě 5) skutečně bráněné BO?

$$P_{sr,k,k} = ? \text{ (podle vztahu 3)}^{[8]}$$

$$P_{sr,5,5} = \frac{\binom{5}{5} \binom{7}{0}}{\binom{5+7}{5}} = \frac{1 \cdot 1}{792} = 1,27 \cdot 10^{-3} \quad (5c)$$

Jaká je pravděpodobnost, že z 5 zjištěných objektů budou všechny KO?

$P_{sr0,k} = ?$ (podle vztahu 4)

$$P_{sr0,5} = \frac{\binom{5}{0} \binom{7}{5}}{\binom{5+7}{5}} = \frac{1 \cdot 21}{792} = 0,027 \quad (5d)$$

Jaká je pravděpodobnost, že z 5 zjištěných objektů bude alespoň jeden BO?

$P_{sr(BO)} = ?$ (podle vztahu 5)

$P_{sr(BO)} = 1 - P_{sr0,5} = 0,027 = 0,973$

Vypočítané hodnoty pro různé případy jsou v tabulce 2:

počet BO $n = 1, 2, \dots, 5$

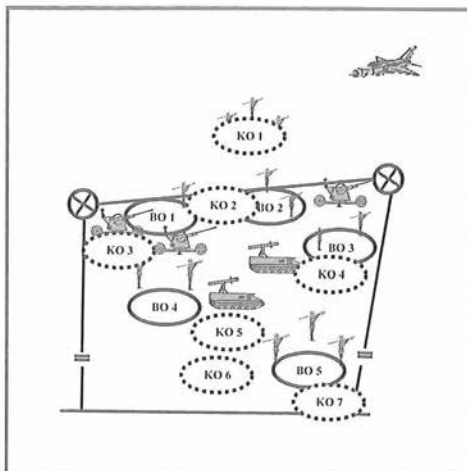
počet KO $m = 1, 2, \dots, 7$

Počet zjištěných objektů (vybraných k ničení - předpokládáme, že jeden PVN bude ničit jeden BO a buď jej správně rozpozná a bude ničit BO nebo ne a bude ničit KO) $k = 1$

3. Vliv včasné palby a výstavby klamných objektů na efektivitu obrany objektů

Zadání problému

Mějme 2 cíle (PVN - prostředky vzdušného napadení protivníka), jejichž TTD jsou známa. Úkolem PVN je zničení 2 BO

Obr. 3. Pravděpodobnost správného rozpoznání BO, počet KO = 7

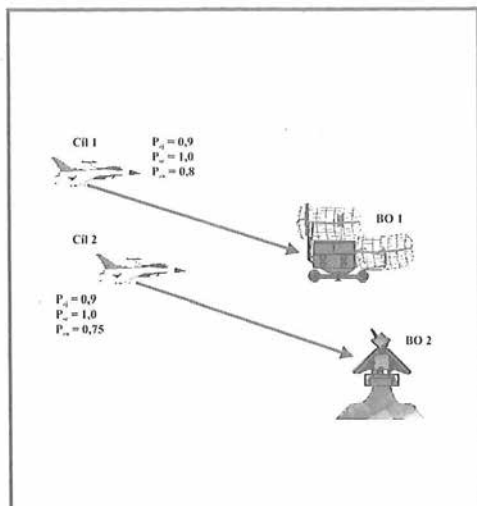
(branných objektů) dle obrázků níže (viz. obr. 4 - obr. 7). Záměrem řešení výše uvedeného problému je ukázat na vliv včasné palby PP a výstavby KO (klamných objektů) na efektivitu protiletadlové obrany objektů. V rámci níže uvedených výpočtů bude zkoumán očekávaný pokles matematické naděje počtu zničených BO prostředky vzdušného napadení protivníka vlivem opatření vlastní aktivní a pasivní protiletadlové obrany.

Tabulka 2

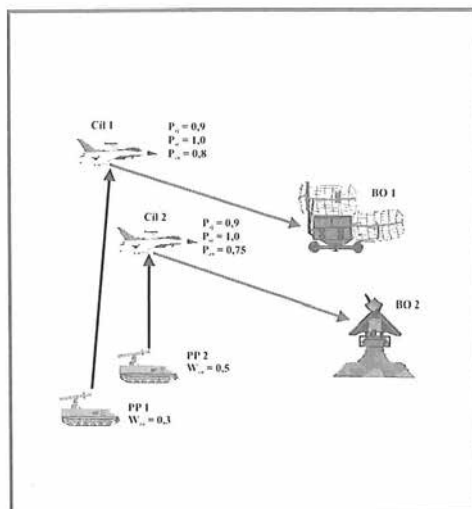
Porovnání výsledků

Strana	Počet [ks]	Příklad 1	Příklad 2	Příklad 3	Příklad 4
Protivník	PVN (Cíl)	2	2	2	2
Vlastní	BO	2	2	2	2
	PP	0	2	0	2
	KO	0	0	2	2
M_{zBO} [počet BO]		1,395	0,841	0,680	0,422
Pokles na% původní hodnoty		100%*	60%	48%	30%

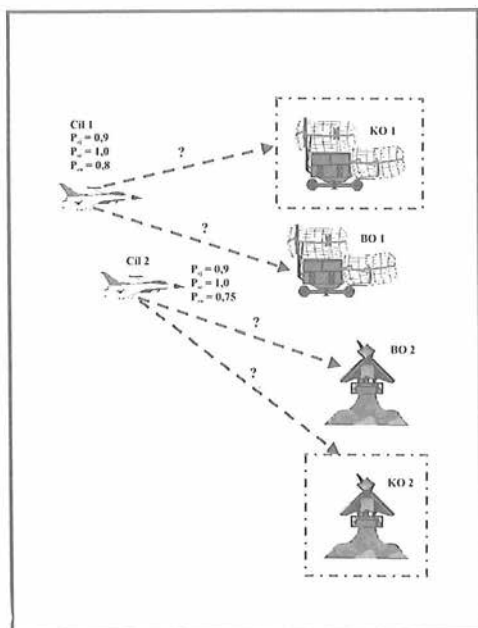
Poznámka: * To je za stávajících podmínek bojové činnosti nejvyšší možná hodnota M_{zBO} .
Je dána jako 100%

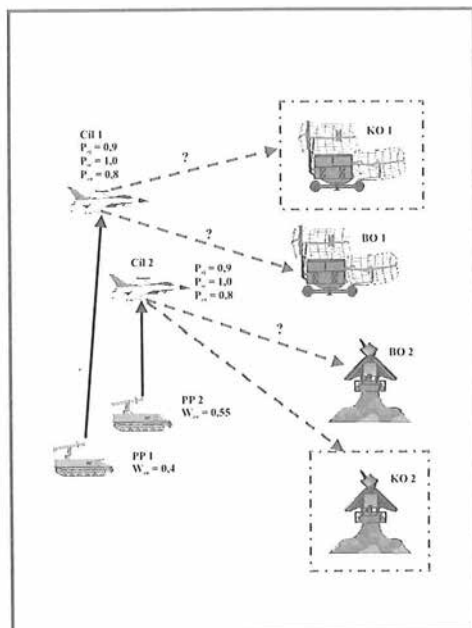
Obr. 4. Podmínky působení PVN na BO, počet PP = 0, počet KO = 0.

Obr. 5. Podmínky působení PVN na BO, počet PP = 2, počet KO = 0.

Obr. 6. Podmínky působení PVN na BO, počet PP = 0, počet KO = 2.

Obr. 7. Podmínky působení PVN na BO, počet PP = 2, počet KO = 2.

Takticko technická data (TTD) a charakteristiky:

Protivník:

Cíl 1 $P_{zj} = 0,9$

$P_{sr} = 1,0$ za předpokladu, že nejsou vystaveny žádné KO, jinak dle konkrétních podmínek uvažovaného příkladu

$P_{zn} = 0,8$

Cíl 2 $P_{zj} = 0,9$

$P_{sr} = 1,0$ za předpokladu, že nejsou vystaveny žádné KO, jinak dle konkrétních podmínek uvažovaného příkladu

$P_{zn} = 0,75$

Vlastní:

PP 1 $W_{zn} = 0,3$

PP 2 $W_{zn} = 0,5$

Kde:

P_{zj} [I] pravděpodobnost zjištění bráněného objektu prostředkem vzdušného napadení protivníka;

P_{sr} [I] pravděpodobnost správného rozpoznání skutečně bráněného objektu protivníkem;

P_{zn} [I] pravděpodobnost zničení bráněného objektu prostředkem vzdušného napadení protivníka;

W_{zn} [I] pravděpodobnost zničení prostředku vzdušného napadení protivníka palebným prostředkem vlastní protiletadlové obrany.

Výpočet, schémata, objasnění, použité vztahy

Příklad 3:

Podmínky pro třetí příklad jsou zobrazeny na obr. 4. Stručně je možno charakterizovat podmínky příkladu následovně:

- bráněné objekty jsou bez jakékoliv protiletadlové obrany;

- cíle nejsou vystaveny žádné palbě prostředků protiletadlové obrany, počet PP = 0;

- cíle nemusí řešit úlohu správného rozpoznání bráněných objektů, počet KO = 0;

- podmínkou ničení BO je jejich zjištění prostředky vzdušného napadení protivníka (dále jen PVN).

Vzorce pro výpočet:

$$P_z = P_{zj} \cdot P_{sr} \cdot P_{zn} \quad [I] \quad (6)$$

$$P_{z0,2} = (1 - P_{z1})(1 - P_{z2})$$

$$P_{z1,2} = (1 - P_{z2})P_{z1} + (1 - P_{z1})P_{z2} \quad (7)$$

$$P_{z2,2} = P_{z1} \cdot P_{z2}$$

$$M_{zBO} = 1 \cdot P_{z1,2} + 2 \cdot P_{z2,2} \quad [\text{počet BO}] \quad (8)$$

Kde:

P_z [I] pravděpodobnost zničení BO prostředkem vzdušného napadení za předpokladu úspěšného zjištění BO a jeho správného rozpoznání;

$P_{zk,n}$ [I] pravděpodobnost zničení právě k BO z n (například $P_{z1,2}$ značí pravděpodobnost zničení právě jednoho BO z dvou);

P_{zm} [I] pravděpodobnost zničení BO m-tým PVN za předpokladu úspěšného zjištění BO a jeho správného rozpoznání (například P_{z1} značí pravděpodobnost zničení prvního BO prvním PVN);

M_{zBO} [počet BO] matematická naděje počtu zničených bráněných objektů (BO), za předpokladu žádné PLO objektů.

Výpočet:

$$P_{z1} = 0,9 \cdot 1,0 \cdot 8 = 0,72$$

$$P_{z2} = 0,9 \cdot 1,0 \cdot 75 = 0,675$$

$$P_{z0,2} = (1 - 0,72) \cdot (1 - 0,675) = 0,091$$

$$P_{z1,2} = 0,72 \cdot (1 - 0,675) + (1 - 0,72) \cdot 0,675 = 0,423$$

$$P_{z2,2} = 0,72 \cdot 0,675 = 0,486$$

$$M_{zBO} = 1,0 \cdot 423 + 2,0 \cdot 486 = 1,395 \text{ BO}$$

Příklad 4:

Podmínky pro čtvrtý příklad jsou zobrazeny na obr. 5. Stručně je možno charakterizovat podmínky příkladu následovně:

- bráněné objekty jsou bráněny s využitím PP1 a PP2 (PP - palebný prvek);

- cíle (PVN) jsou vystaveny včasné palbě prostředků protiletadlové obrany, počet PP = 2;

- cíle nemusí řešit úlohu správného rozpoznání bráněných objektů, počet KO = 0;

- podmínkami ničení BO je jejich zjištění prostředky vzdušného napadení protivníka (dále jen PVN) a neúspěšná včasná palba PP.

Vzorce pro výpočet:

$$P_z = P_{zj} \cdot P_{sr} \cdot (1 - W_{zn}) \cdot P_{zn} \quad [I]$$

$$P_z = P_{zj} \cdot P_{sr} \cdot (1 - W_{zn}) \cdot P_{zn} \quad [I] \quad (9)$$

Pro výpočet P_{zkn} a M_{zBO} je možno použít vztahy 7, 8 z příkladu 3.

$$P_{efPVN}(PP) = \frac{M_{zBO}}{M_{zBO}(PP)} \cdot 100 \quad [\%] \quad (10)$$

Kde:

M_{zBO} matematická naděje počtu zničených BO za předpokladu žádné protiletadlové obrany objektů;

$M_{zBO}(PP)$ matematická naděje počtu zničených BO za předpokladu včasné palby PP;

$P_{efPVN}(PP)$ koeficient, hodnotící pokles efektivity činnosti PVN na%, vlivem včasné palby PP.

Výpočet:

$$P_{z1} = 0,9 \cdot 1 \cdot (1 - 0,3) \cdot 0,8 = 0,504$$

$$P_{z2} = 0,9 \cdot 1 \cdot (1 - 0,5) \cdot 0,75 = 0,337$$

$$P_{z0,2} = (1 - 0,504) \cdot (1 - 0,337) = 0,329$$

$$P_{z1,2} = 0,504 \cdot (1 - 0,337) + (1 - 0,504) \cdot 0,337 = 0,5013$$

$$P_{z2,2} = 0,504 \cdot 0,337 = 0,17$$

$$M_{zBO}(PP) = 1,0,5013 + 2,0,17 = 0,8413$$

$$P_{efPVN}(PP) = (0,8413/1,395) \cdot 100 = 60,31 \%$$

Vlivem včasné palby PP poklesla efektivita činnosti PVN na 60,31% původní hodnoty.

Příklad 5:

Podmínky pro pátý příklad jsou zobrazeny na obr. 6. Stručně je možno charakterizovat podmínky příkladu následovně:

- bráněné objekty nejsou bráněny s využitím PP1 a PP2 (PP - palebný prvek);

- cíle (PVN) nejsou vystaveny včasné palbě prostředků protiletadlové obrany počet PP = 0;

- cíle musí řešit úlohu správného rozpoznání bráněných objektů, počet KO = 2;

- podmínkami ničení BO je jejich zjištění prostředky vzdušného napadení protivníka (dále jen PVN) a správné rozpoznání BO.

Vzorce pro výpočet:

$$P_{sr} = \frac{\text{počet BO}}{\text{počet BO} + \text{počet KO}} \quad [I] \quad (11)$$

$$P_{efPVN}(KO) = \frac{M_{zBO}}{M_{zBO}(KO)} \cdot 100 \quad [\%] \quad (12)$$

Výpočet:

$$P_{sr} = 1/2 = 0,5$$

$$P_{z1} = 0,9 \cdot 0,5 \cdot 0,8 = 0,36$$

$$P_{z2} = 0,9 \cdot 0,5 \cdot 0,75 = 0,34$$

$$P_{z0,2} = (1 - 0,36) \cdot (1 - 0,34) = 0,422$$

$$P_{z1,2} = 0,36 \cdot (1 - 0,34) + (1 - 0,36) \cdot 0,34 = 0,455$$

$$P_{z2,2} = 0,36 \cdot 0,34 = 0,122$$

$$M_{zBO}(KO) = 1,0,455 + 2,0,122 = 0,699$$

$$P_{efPVN}(KO) = (0,699/1,395) \cdot 100 = 50,11 \%$$

Vlivem výstavby 2 KO poklesla efektivita činnosti PVN na 50,11% původní hodnoty.

Příklad 6:

Podmínky pro šestý příklad jsou zobrazeny na obr. 7. Stručně je možno charakterizovat podmínky příkladu následovně:

- bráněné objekty jsou bráněny s využitím PP1 a PP2 (PP - palebný prvek);

- cíle (PVN) jsou vystaveny včasné palbě prostředků protiletadlové obrany počet PP = 2;

- cíle musí řešit úlohu správného rozpoznání bráněných objektů, počet KO = 2;

- podmínkami ničení BO je jejich zjištění prostředky vzdušného napadení protivníka (dále jen PVN) a zároveň správné rozpoznání BO a zároveň neúspěšná palba včasné působících PP.

Vzorce pro výpočet:

Pro výpočet P_z možno použít vzorec 9 viz. příklad 4 a pro výpočet P_{sr} je možno použít vztah 11 z příkladu 5.

$$P_{efPVN}(KO, PP) = \frac{M_{zBO}}{M_{zBO}(KO, PP)} \cdot 100 [\%] \quad (13)$$

Kde:

M_{zBO} matematická naděje počtu zničených BO za předpokladu žádné protiletadlové obrany objektů;

$M_{zBO}(KO, PP)$ matematická naděje počtu zničených BO za předpokladu včasné palby PP a použití KO;

$P_{efPVN}(KO, PP)$ koeficient, hodnotící pokles efektivity činnosti PVN na%, vlivem včasné palby PP a použití KO.

Výpočet:

$$P_{sr} = 1/2 = 0,5$$

$$P_{z1} = 0,9,0,5 \cdot (1-0,3) \cdot 0,8 = 0,252$$

$$P_{z2} = 0,9,0,5 \cdot (1-0,5) \cdot 0,75 = 0,169$$

$$P_{z1,2} = 0,252 \cdot (1-0,169) + (1-0,252) \cdot 0,169 = 0,336$$

$$P_{z2,2} = 0,252 \cdot 0,169 = 0,043$$

$$M_{zBO}(KO, PP) = 1,0,336 + 2,0,043 = 0,422 \text{ BO}$$

$$P_{efPVN}(KO, PP) = (0,422/1,395) \cdot 100 = 30,25 \%$$

Vlivem včasné palby PP a výstavby KO poklesla efektivity činnosti PVN na 30,25% původní hodnoty.

Porovnání výsledků je v tabulce 3.

Závěr

Z výše uvedených demonstračních příkladů a tabulky porovnání výsledků jasně vyplývá, že vliv výstavby KO na efektivitu PLO je značný. Hodnocený vliv se projeví poklesem efektivity PVN při ničení BO. Je zřejmé, že použité příklady jsou jednoduché, avšak domnívám se, že dostatečně, věrně a názorně popisující situaci při ničení BO prostředky vzdušného napadení protivníka.

Poznámky:

[1] Neustále se setkáváme s pojmy aktivní a pasivní PVO (protivzdušná obrana) a pasivní či aktivní PLO (protiletadlová obrana). Alespoň pro účely tohoto článku přijmeme závěr, že opatření pasivní a aktivní PVO v sobě zahrnují úsilí úplně všech - pozemních sil, vzdušných sil, sil územní obrany. Pro vyjádření pojmů aktivní a pasivní PLO je možno použít zde uvedené definice, ovšem s zúženým obsahem, který se týká pouze pozemních sil a protiletadlového vojska (PLV). Přesnější vymezení těchto pojmů je předmětem dalších odborných diskusí.

[2] Budeme bojovat s protivníkem nebo nepřitelem? Odpověď na tuto otázku nechť dají legislativci, normotvorné orgány a autoři předpisů. Pro účely tohoto článku budiž řečeno, že budeme bojovat proti tomu, jehož zájmy jsou v příkrém rozporu se zájmy našimi, a to tak příkrém, že tyto rozpory nebylo možno urovnat jinými, řekněme „mírovými“ prostředky.

[3] Při hodnocení klamné činnosti nás zajímá pravděpodobnost nebo míra přesvědčení o tom, že protivník bude oklamán.

[4] Včasná palba PP není součástí pasivní PLO, je součástí aktivních opatření PLO a v demonstračním příkladu je uvedena pro porovnání s hodnocením výstavby KO a pro úplnost.

[5] Je zřejmé, že $n+m$ se nemusí vždy rovnat k .

[6] Vztah platí za podmínek, že $n+m \geq k$ a $n \geq k$

[7] Podmínka možnosti úspěšně ničit BO.

[8] Je nutno si zároveň uvědomit, že více než 5 BO nemůže být správně rozpoznáno neboť bráníme právě 5 BO.

Použitá literatura:

AAP-6(V) - Terminologický slovník pojmů a definic v NATO

ATP-42(B) - Protivzdušné operace (vybojování vzdušné nadvlády)

KŘIŠTÁL, M.: Rozpoznávání prostředků vzdušného napadení protivníka - pomůcka pro výcvik. Ročníková práce, katedra PVO, VA Brno 2000.

NĚMEC, P.: Klamná činnost. VA Brno, Brno 1993.

PELTÁN, K. - BARATH, P.: Sbírka řešených úloh z teorie pravděpodobnosti a účinnosti střelby. Skripta, VAAZ 1984.

PELTÁN, K.: Vybrané kapitoly z operačního výzkumu. Skripta, VA Brno 1999.

VAŠÍČEK, P.: Matematické hodnocení efektivnosti pasivních opatření protivzdušné obrany. Ročníková práce, katedra PVO, VA Brno 2000.

VOJENSKÁ HLEDIŠKA VLIVU VODNÍCH PŘEKÁŽEK NA ÚZEMÍ ČR A INFORMACE NEZBYTNÉ K JEJICH ANALÝZE

2. část

Zdroje informací k hydrologickému zabezpečení

RNDr. MIROSLAV ZEMAN, plk. v zál.

Zdrojem prvotních hydrologických informací na území České republiky je 139 základních hlásných profilů kategorie A (pracují v automatickém režimu), jejichž provozovateli jsou Český hydrometeorologický ústav (ČHMÚ) a Povodí a.s., a 145 doplňkových hlásných profilů kategorie B (manuální režim), které zřizují okresní úřady a provozují obce. Kromě toho existují pomocné hlásné profily kategorie C, provozované obcemi nebo vlastníky ohrožených nemovitostí. Společně tvoří páteř celostátní hlásné povodňové služby.

Z její organizace, odborně-technické úrovně a režimovosti se odvíjí hydrologické a následné hydrometeorologické zabezpečení. Na základě své působnosti je provádějí v civilním sektoru ČHMÚ a v rezortu MO Povětrnostní ústředí VeVzS AČR. Rozsah a obsah součinnosti civilní a vojenské hydrometeorologické služby vymezuje dohoda o spolupráci, uzavřená mezi MŽP a MO/GŠ AČR. Navazují na ni prováděcí směrnice pro styčné odborné oblasti. Jednou z nich je oblast hydrologického zabezpečení.

Povodňová charakteristika území České republiky

Území České republiky se nachází v oblasti mírného klimatického pásu s pravidelným ročním cyklem teplot a srážek. Mimo těchto dlouhodobých výkyvů jsou krátkodobé změny počasí způsobovány častými přechody atmosférických front, které jsou většinou doprovázeny srážkami. Rozdělení srážek v průběhu roku má převládající kontinentální charakter.

Nejvyšší úhrny srážek připadají na květen až srpen, nejméně srážek je v únoru a březnu. V letních měsících se často

vyskytují krátkodobé vydatné srážky bouřkového charakteru, které zasahují poměrně malá území. Dlouhodobý roční úhrn srážek obecně stoupá se zvětšující se nadmořskou výškou, významně se však projevují orografické vlivy terénu.

Sněhová pokrývka se objevuje v průměru od poloviny prosince do poloviny března, na horách leží sníh, někdy až do května. Výška sněhové pokrývky může dosahovat v nížinách 10 až 20 cm, ve středních polohách 40 až 60 cm a na horách zpravidla přes 100 cm. Období tání sněhové pokrývky není pravidelné; tání významná pro vznik povodní mohou nastat prakticky od prosince do dubna.

Velké povodně patří v České republice k nejčastěji se vyskytujícím přírodním katastrofám. Obzvláště v nedávné minulosti došlo na našem území k několika ničivým povodním, včetně povodně v červenci 1997. Hydrometeorologické podmínky, které ji vyvolaly a provázely, se staly výchozími údaji k procvičování krizového řízení a integrovaného záchranného systému při cvičení HEXAGRANT - 1999 a za všestranné aktivní podpory GŠ AČR, krizových štábů a ope-

račních středisek AČR. Pro rezort Ministerstva obrany přineslo řadu pozitivních poznatků, které jsou postupně realizovány.

Hlásná povodňová služba

Hlásná povodňová služba zabezpečuje informace povodňovým orgánům pro varování občanů a k řízení opatření k ochraně před povodněmi. Její systém je decentralizovaný a přizpůsobený místním podmínkám. Na jednotlivých úrovních řízení ochrany před povodněmi je tento systém propojen s povodňovými plány obcí, okresů, ucelených povodí (Vltava, Labe, Odry a Morava) a České republiky.

V systému hlásné povodňové služby existují dva hlavní směry předávání informací:

a) informace postupující shora dolů, tj. od předpovědní povodňové služby ČHMÚ nebo vodohospodářských dispečinků Povodí přes povodňové orgány ucelených povodí, okresní povodňové orgány, obce až k obyvatelstvu a ohroženým objektům;

b) informace postupující zdola nahoru, tj. od pozorovatelů hlásných profilů (hlídkových služeb) k výše uvedeným povodňovým orgánům, které je pro své účely vyhodnocují a syntetizují do formy odpovídající příslušné úrovni řízení.

Předpovědní hydrometeorologické informace rozšiřují po vzájemné konzultaci jejich obsahu ústřední provozní pracoviště civilní a vojenské hydrometeorologické služby předepsanému okruhu adresátů elektronickou poštou (ČHMÚ) nebo faxem (Povětrnostní ústředí VeVzS).

Stupně povodňové aktivity

Rozsah opatření prováděných na ochranu před povodněmi se řídí mírou povodňového nebezpečí. Ta se vyjadřuje třemi stupni povodňové aktivity:

• **1. stupeň - bdělost** - nastává při nebezpečí přirozené povodně a zaniká, pomínou-li příčiny takového nebezpečí. Za stav bdělosti se pokládá rovněž situace takto označená předpovědní povodňovou službou ČHMÚ. Vyžaduje se věnovat zvýšenou pozornost vodnímu toku a v tomto smyslu aktivovat hlásnou službu,

• **2. stupeň - pohotovost** - vyhláší příslušný povodňový orgán při nebezpečí přirozené povodně a v době povodně, když však ještě nedochází k větším rozlivům a škodám mimo koryto vodní překážky. Aktivují se povodňové orgány,

• **3. stupeň - ohrožení** - vyhláší příslušný povodňový stupeň v době povodně při bezprostředním nebezpečí nebo při vzniku větších škod mimo koryto vodní překážky. Provádějí se zabezpečovací a podle potřeby záchranné práce.

Stupně povodňové aktivity (SPA) jsou obvykle vázány na objektivně stanovené směrodatné limity, zejména na vodní stavy nebo průtoky v hlásných profilech na vodních překážkách, popřípadě na mezní nebo kritickou hodnotu jiného jevu (denní úhrn srážek, hladina vody v nádržích, vznik ledových nápěchu a zácp, chod ledu ap.). Rovněž mohou být vyhlášeny na doporučení předpovědní povodňové služby ČHMÚ nebo správce vodohospodářsky významných vodních toků (Povodí). Uvedené směrodatné limity jsou obsaženy v povodňových plánech. Okresní úřady informují o vyhlášení povodňové aktivity kromě jiných i příslušející pracoviště civilní hydrometeorologické služby.

Předpovědní povodňová služba

Předpovědní povodňovou službu ČHMÚ tvoří Centrální prognózní pracoviště (CPP) s celostátní působností v Praze - Komořanech a 6 regionálních předpovědních pracovišť (RPP). Meteorologická část těchto pracovišť pracuje nepřetržitě, hydrologická pracoviště provozují činnost pouze v pracovních dnech přes den, nepřetržitou službu konají jen v mimořádných případech.

Při očekávání extrémních hydrologických nebo meteorologických jevů vydává CPP a RPP upozornění a výstrahy, v průběhu povodně pak informační zprávy o jejím dosavadním a očekávaném vývoji. Hydrologická předpověď se standardně vydává pro 18 předpovědních profilů.

Obsahuje: Datum vydání, hodinu a kterou se prognóza vztahuje, vodní stav,

vodní průtok, předpokládaný trend - vze-
stup resp. pokles, vodnost n - letá resp.
m - denní, vyhlášený SPA.

Časový předstih předpovědi činí 3
maximálně až 24 hodin. První část před-
povědních profilů se vydává v 07.10
h UTC a druhá v 09.10 h UTC. V době po-
vodní se frekvence zpracování předpovědi
podle provozních možností zvyšuje.
Navíc se odhad kulminace povodňové vlny
rozšiřuje i na další profily.

Povětrnostní ústředí VeVzS AČR stan-
dardně vydává **krátkodobé hydrometeorolo-
gické předpovědi** s platností od 06
h dnešního dne do 06 h následujícího dne
a denně překrývající se tří denní střednědobé
předpovědi s vyhlídkou na další tři dny.
Informace výstražného obsahu na stávající
či předpovídané nebezpečné jevy se rozšiřují
stanovenému okruhu adresátů neprodleně.

Pozorování vodního stavu v hlás- ných profilech

Pozorování vodních stavů v hlásném
profilu kategorií A, B se provádí s touto
četností:

- standardně - 1 x denně v 7
hodin,
- při dosažení 1. SPA - 2 x denně v 7
a 18 hodin,
- při dosažení 2. SPA - 5 x denně v 7,
12 a 18 hodin,
- při dosažení 3. SPA - častěji (podle
požadavku povodňového orgánu).

Veškeré časy jsou uvedeny v občanském
(SEČ resp. SELČ) čase. Výsledky
pozorování shrne pozorovatel **do formalizované
zprávy** obsahující: Vodní stav
v cm, změnu vodního stavu v cm s před-
značením plus nebo minus, průtok v m^3
 s^{-1} , n - letost nebo m - dennost, vyhlášený
SPA, srážky v mm, druh ledového jevu,
stav počasí, teplota vody, teplota vzduchu
a termín pozorování (pokud není uveden,
je v 07 h).

Hydrologické předpovědi a výsledky
pozorování v hlásných profilech jsou zá-
kladním hydrologickými informacemi,
kterými rovněž disponuje Povětrnostní
ústředí VeVzS AČR.

Jedním z dalších výstupů hydrologické
služby ČHMÚ je **měrná křivka prů-
toků** (MKP) udávající vztah mezi vodním
stavem v daném profilu a velikostí průto-
ku vody. Sestavuje se na základě výsled-
ků hydrotechnických měření v daném pro-
filu nebo hydraulického výpočtu. Profil
nesmí být v dosahu vzdutí pohyblivého
jezu nebo kolísavého vzdutí recipientu.
MKP se vyjadřuje graficky nebo tabelár-
ně. Její platnost závisí na stabilitě hydrau-
lických podmínek v daném úseku toku
a je časově omezena. Informace o plat-
nosti MKP je jejím důležitým doprovod-
ným údajem.

Vyhlašování SPA podle dešťových srážek

Stanovení limitů pro vyhlašování SPA
podle spadlých srážek je vhodné pro po-
vodí těch toků, na kterých nejsou zřízeny
hlásné profily. Zejména se to týká povodí
malých toků a horních částí povodí v hor-
ských oblastech s krátkou dobou koncent-
race povodně, kdy čas uplynulý mezi pří-
činnými srážkami a průtokovou odezvou
je několik minut nebo 1 až 2 hodiny. V ta-
kových případech je velmi přibližně mož-
né odhadnout vznik situace, odpovídající
SPA podle množství spadlých srážek
a podle povodí. Je však třeba zvít v úvahu
omezení, která jsou s tímto postupem spo-
jená.

Přibližný odhad odezvy povodí na
spadlé srážky je možný pouze pro dešťové
srážky v letním a podzimním období, kdy
je vztah mezi nimi relativně jednodušší.
Důležitou roli v odhadech hrají charakte-
ristiky povodí, tj. velikost, tvar, nadmoř-
ská výška, sklonitost, druh a propustnost
půd, vývoj a okamžitý stav říční sítě, ze-
jména vegetační pokryv a nasycenost po-
vodí. Při velmi nasyceném povodí, kdy se
průtoky např. udržují na úrovni 30 denní
vody, může k dosažení SPA stačit jen
20 mm srážek. Naopak při nasyceném po-
vodí a vysokých letních teplotách vzdu-
chu nemusí být např. dosažen 2. SPA ani
při 80 mm. Rozlišují se tedy limitní hodno-
ty pro povodí nasycené a pro povodí nena-
sycené. Dalším zjednodušujícím předpokla-

dem je to, že limitní hodnoty srážek jsou uvažovány jako srážky rovnoměrné pokrývající dané povodí.

Na velikosti kulminačního průtoku se značnou měrou podílí rychlost vypadávání srážek. Protože však informace o intenzitě srážek nejsou běžně dostupné, nahrazují se 24 hodinovými úhrny srážek. Za těchto zjednodušených předpokladů lze za **orientační limity srážek pro SPA uvažovat:**

Období platnosti: květen - říjen.

Nenasycené povodí: přibližně do 50 mm srážek za posledních 10 dní.

Nasycené povodí: za předcházejících 10 dní spadlo více než 50 mm srážek, z toho většina v posledních 5 dnech.

Za těchto předpokladů jsou pak orientační limity pro SPA následující průměrné množství srážek na povodí za 24 hodin (viz tab. 1). Situaci odpovídající 3. SPA je nutné ověřit podle skutečného stavu na vodních tocích.

Vyhlašování SPA v období mrazů a období tání

Ledové povodně nevyvolává vysoký průtok vody, ale led v korytě, který výrazně snižuje průtočnou kapacitu koryta a vzdouvá hladinu vody. Ledové povodně se vyznačují extrémními stavy vody, obvykle se tak děje na krátkém úseku vodní překážky. Ledové povodně v období mrazů a období tání vyvolávají zcela jiné procesy a jejich průběh je odlišný.

V období mrazů vodní překážky s malou rychlostí vody zamrznou a ve vodních překážkách s větším sklonem dna a rychlostí vody se začne tvořit vnitrovodní led a následně ledová kaše nebo dnový led. Toky, které rychle zamrznou, nepředstavují v období mrazů nebezpečí. Hrozba ledových povodní je na vodních překážkách, které nezamrzají souvislou ledovou pokrývkou, ale vyskytuje se v nich dnový led nebo chod ledové kaše.

Na počátku období větších celodenních mrazů je velká produkce ledové kaše a poměrně rychle narůstá množství ledu v korytě. S rozvojem břehového ledu a ledového příkrovu produkce ledu klesá a vět-

šinou po 10 až 14 dnech celodenních mrazů nastává ustálený stav. Tok z velké části nebo úplně zamrzne, led již téměř neroste a ledové poměry zůstávají převážně nezměněné až do doby oblevy. Neplatí to ale u toků s režimem dnového ledu, kde led většinou roste celé mrazové období.

Vyhlášení SPA navrhuje správce toku příslušnému povodňovému orgánu na základě těchto výsledků pozorování:

- **1. SPA - bdělost** - při zjištění chodu ledové kaše,

- **2. SPA - pohotovost** - při zaznamenání tvorby většího ledového nápěchu, u kterého je předpoklad, že může způsobit vybřežení vody a škody,

- **3. SPA - ohrožení** - vytvořený ledový nápěch (zácpa) způsobuje zatopení a větší škody

U balvanovitých toků, které nezamrzají a intenzivně se v nich tvoří dnový led, je nutné věnovat pozornost růstu dnového ledu a hodnotit nebezpečí možného náhlého odchodu ledu doprovázeného velkou vlnou vody a ledu. K tomu někdy postačí jen 10 cm tloušťka. **Charakteristika SPA** je pak následující:

- **1. SPA - bdělost** - při prvním zjištění růstu dnového ledu,

- **2. SPA - pohotovost** - tloušťka dnového ledu dosáhne nebezpečné hodnoty,

- **3. SPA - ohrožení** - při bezprostředním nebezpečí chodu vlny a ledu korytem. V takovém případě se vyhlašuje zákaz vstupu do ohroženého území.

Zamrzlé či zaledněné koryto má podstatně omezenou průtočnou kapacitu a představuje hrozbu ledové povodně v době tání. O průběhu uvolňování ledu rozhoduje počasí. Při mírném oteplování ledový příkrov odtaje postupně. Nastoupí-li po mrazivém období náhle teplé počasí s velkými dešťovými srážkami, průtok v tocích prudce stoupne a voda se z extrémně zaledněného koryta rozlije (zvláště je to typické pro části toků s režimem dnového ledu). V úsecích toku, v němž převládá pouze ledový příkrov, vyvolá proudící voda v období tání jeho rozlámání a vzniklé kry se dají do pohybu.

Nastává odchod ledu.

Odchodu vytvořených ker brání dosud neporušený ledový příkrov, na jeho okraji se kry hromadí a kupí, vznikají ledové zácpy. První zácpy na horním toku jsou malé. Prolomením zácpy se vytvoří vlna, která jednak rozrušuje doposud celistvou pokrývku a jednak tlačí před sebou vzniklé kry. Vlna se postupně zplošťuje a ztrácí na síle. Pohyb ledu se zastaví, vzniká nová a větší zácpa. Uvolněné zácpy v horních částích toku iniciují prolamování zácp spodnějších (při současně teplém počasí i narůstání průtoků). Proces kulminuje vytvořením jedné velké zácpy na dolním úseku toku. Po jejím prolomení nastává bouřlivý odchod ledu a proud s ledovými krami je ničivý.

Nebezpečí ledové povodně se tedy stává aktuální příchodem náhlého oteplení při současném zvyšování průtoků. Za této situace se vyhlašování SPA stupňuje následovně:

- **1. SPA - bdělost** - v okamžiku příchodu výrazně teplého počasí. V případě extrémního zalednění koryta dochází většinou k vylití vody z koryta již při relativně malém zvýšení průtoků,

- **2. SPA - pohotovost** - na počátku odchodu ledu. Směrem po toku se zvětšuje

je množství transportovaného ledu a zácpy jsou postupně mohutnější. K vyhlašování tohoto SPA se využívají informace z horního toku,

- **3. SPA - ohrožení** - ledová zácpa vzdouvá vodu natolik, že se vylévá z koryta a působí škody.

• • •

Závěr

Všestranné zvažování hydrometeorologických podmínek je jedním z důležitých předpokladů úspěšného zvládnutí úkolů v integrovaném záchranném systému ve známých přírodních podmínkách, jakož i v procesu plánování a vedení bojové činnosti všeobecně. Povinností funkcionářů hydrometeorologické služby je připravit velitelům a štábům předepsané hydrometeorologické popisy, rozborů aktuální situace a jejího předpokládaného vývoje s návrhy na jejich využití v rozhodovacím procesu. Kromě vojenských hledisek vlivů vodních překážek má článek za cíl ukázat na existující odborné zdroje ke studijním a preventivním opatřením na tomto dílčím úseku bojových podmínek, které definuje Polní řád pozemních sil AČR.

Tabulka 1

Povodí v oblasti	Stupeň povodňové aktivity	Stav nenasyčeného povodí	Stav nasyceného povodí
Horské a podhorské (nad 600 m n.m.)	1. SPA	60 mm	40 mm
	2. SPA	70 mm	50 mm
Ostatní (do 600 m n.m.)	1. SPA	35 mm	25 mm
	2. SPA	40 mm	30 mm

ŘETĚZOVÉ, SMYČKOVÉ EFEKTY v materiálových tocích logistické podpory

Plukovník doc. Ing. PAVEL HAJNA, CSc.

Ing. VILIAM KUFČÁK

Článek se obsahově zabývá jen částí problematiky, která patří do oblasti predikce potřeby materiálu v procesu integrované logistické podpory. Proto je potřebné celou problematiku vnímat jako teoretický vstup pro hlubší analýzu daného problému. Článek je zaměřen na negativní vliv řetězových, smyčkových efektů při řízení zásob materiálu v logistické podpoře, které mohou významným způsobem ovlivnit bojovou činnost.

Řetězové smyčkové efekty

Materiálový tok v rámci logistické podpory se skládá z několika procesů, kde hlavním spojovacím či rozpojovacím článkem jsou zásoby materiálu. V logistických řetězcích materiálového toku logistické podpory často vzniká nežádoucí řetězový, smyčkový efekt. Jeho příčinou je dlouhá reakce na změny v potřebě materiálu u jednotek. Tento nežádoucí jev vede k tomu, že celá oblast řízení zásob v logistické podpoře vojsk se v krátké budoucnosti neobejde bez predikce potřeby materiálu.

Předpověď potřeby je bez použití exaktních metod zatížena subjektivními faktory a je méně přesná a spolehlivá. To znamená, čím delší je doba reakce na dodání zásob, tím menší bude přesnost předpovědi. Z toho vyplývá, čím větší bude chyba v předpovědi, tím větší bude potřeba zásob materiálu na jednotlivých velitelských stupních.

Zásoby mají vliv na rozpojení skladu s konečnou spotřebou. Celkový řetězec materiálového toku je složen z dopravních procesů, několika manipulačních procesů a míst zásob materiálu (výše a rozložení zásob). Jsou-li zásoby na každém stupni velení ovládnuty samostatným systémem řízení zásob a nejsou-li koordinovány v jednotném integrovaném systému řízení zásob, může docházet v jednotlivých dílčích procesech k výše uvedeným řetězovým, smyčkovým efektům.

Řetězové, smyčkové efekty jsou příčinou poruch v dodání materiálu, počínaje nejvyšším zásobovacím stupněm a konče nejnižšími články, kterými je rota, četa, družstvo, osádka.

Příčiny řetězových, smyčkových efektů lze spatřovat v:

- nedostatečném množství zásob materiálu,
- zpoždování a zkreslování požadavku na doplnění zásob materiálu,
- nekoordinovaném řízení zásob materiálu na jednotlivých stupních velení,
- stanovení výše a struktury zásob materiálu.

Nedostatečné množství zásob materiálu

U některých položek zásob materiálu (některých druhů munice, maziv, potravin apod.) může dojít v přípravném období i v průběhu vedení boje k tzv. „jevu nedostatku“. V čem se tento nedostatek může projevit?

Odpověď lze vyvodit z rozdílu mezi predikovanou zásobou materiálu již v době míru a skutečnou spotřebou zásob materiálu a potřebou doplnění při zahájení, v průběhu vedení bojové činnosti a po skončení dne boje. Tento rozdíl je možno v přípravném období boje vykrýt vytvořením zvýšených zásob u nejdůležitějších materiálů (munice, pohonné hmoty) nadřazeným stupněm.

Jedná se o časové období, kdy nadměrnou spotřebu materiálu nelze pokrýt vezenými pohyblivými zásobami.

To znamená, že nadřízený stupeň zásob materiálu přisune svými dopravními prostředky. V průběhu boje je výhodnější provádět podřízeným stupněm odběr zásob materiálu ze zásobovacích míst, kde nadřízený stupeň vytvoří takové množství zásob materiálu, které postačí pokrýt zvýšený nárůst spotřeby.

Zpoždování a zkreslování požadavku na doplnění zásob materiálu

V procesu řízení zásob materiálu, zejména při přenosu informací s požadavky na doplnění zásob materiálu může docházet ke zpožděnému či zkreslenému předávání informací o výši a struktuře doplňovaných zásob materiálu mezi jednotlivými stupni velení. Čím delší je přenos informací, čím větší je zpoždění v realizaci zpracování podkladů pro doplnění materiálu a jeho vlastního doplnění, tím větší budou negativní efekty v celé dopravně - zásobovací činnosti. V konečném důsledku v celém zásobovacím řetězci může pozdní a neúplné doplnění zásob materiálu ovlivnit plnění bojových úkolů.

Z uvedeného vyplývá, že příčiny problému je nutné spatřovat především v:

- malé pružnosti, pomalé reakci řídicích a výkonných orgánů logistiky,
- malých zkušenostech predikovat potřebu zásob materiálu,
- nedostatečné informovanosti o stavu zásob materiálu,
- nepřesném měření,
- nedokonalém přenosu informací apod.

Je zřejmé, že nejzávažnější problémy při zpoždování a zkreslování požadavků na doplnění zásob materiálu v polních podmínkách jsou v málo pružném informačním systému. Zbytečně rozsáhlá administrativa bez podpory moderní počítačové techniky v poli uvedené nedostatky pouze násobí.

Funkcionáři logistiky zodpovědní za řízení zásob materiálu nemohou v rámci celého logistického řetězce optimalizovat pouze

její jednu část - zásoby. Budou muset přijímat účinná opatření k tomu, aby byly existující efekty v doplnění a obnově zásob materiálu a nedostatky některých druhů materiálu co nejpružněji eliminovány.

Dobře zkoordinovaná rozhodnutí v oblasti zásob materiálu jen zesílí účinky v následujících člancích řetězce dopravně zásobovacího procesu. Vyvolané smyčkové, řetězové reakce způsobené zpoždováním či zkreslováním požadavků na doplnění zásob materiálu mohou svými vyvolanými reakcemi zeslabit požadovaný výsledný efekt. Proto celkové zrychlení a snížení potřeby času mezi požadavkem na doplnění zásob materiálu od jednotek a jeho vlastním doplněním zrychlí veškeré další toky v celém řetězci.

U jednotek mohou být následující reakce:

- **Efekt přehnané reakce** - v případě nedostatku materiálu jsou požadavky větší než je potřeba.

- **Efekt záchranné brzdy** - spotřeba materiálu je tak silně koordinována, že v případě nedostatku rychle vytváříme nadbytečné zásoby nebo naopak.

Nekoordinované řízení zásob materiálu na jednotlivých stupních velení

Značně nerovnoměrné odběry materiálu ze zásobovacích míst se mohou ve velké míře projevit v požadavcích na zásoby materiálu u vyšších zásobovacích stupňů řetězce. Proto dobře koordinovaná činnost orgánů logistiky (stupeň prapor, brigáda, divize, velitelství logistiky), dobrá znalost situace a nepřetržitá informovanost může eliminovat smyčkový řetězový efekt. Je potřebné správně diferencovat požadavky jak jednotek v prvním či druhém sledu (vševojskové zálohy) bojové sestavy s důrazem na splnění bojových úkolů.

Zvýšené požadavky na doplnění materiálu mohou vznikat:

- a) V souvislosti s doplněním zásob materiálu před zahájením boje.

- b) V souvislosti s vyšší spotřebou materiálu při vedení boje, nepřesnou predikcí.

- c) V souvislosti zvýšené potřeby za urči-

té časové období boje (daleké přesuny, průlom nepřátelské obrany) vytvořením zvýšených zásob některých druhů materiálu (PHM, munice).

Stanovení výše a struktury zásob materiálu

Správné stanovení výše a struktury zásob na jednotlivých stupních velení jsou prvním předpokladem racionality v procesu doplňování a znovu obnovování zásob materiálu v řetězci. Správné určení norem spotřeby a jejich dodržování by v podstatě neměl umožnit vznik smyčkového řetězového efektu.

Omezení smyčkových, řetězových efektů

Pro omezení, či zabránění vzniku řetězových, smyčkových efektů je možno všeobecně aplikovat základní pravidlo v procesu řízení zásob materiálu -

„REAGUJTE RYCHLE, ALE UVÁŽLIVĚ“.

Je potřebné intenzivně získávat relevantní informace od jednotek, kde je spotřeba materiálu realizována. Rovněž je potřeba pravidelně informovat nadřízené stupně o stavu zásob materiálu a požadavcích na jejich doplnění.

Dále je potřebné realizovat veškerá opatření k rychlému a úplnému doplnění zásob materiálu jak v přípravném období, v celém průběhu vedení boje, tak i po skončení boje. Tato opatření je nutno spatřovat zejména ve:

- Zkrácení času doplnění zásob materiálu.
- Reálné predikci spotřeby materiálu pro jednotlivá období boje.
- Zvýšené frekvenci a rychlosti získávání a předávání informací mezi jednotlivými stupni velení.
- Dobře fungujícím počítačovým systémem (dostatečný hardware a software).
- Včasném vytvoření zvýšených zásob materiálu (vyžaduje-li to situace).

Pro oblast řízení zásob materiálu je možné využít následující metody:

1. Systém dvou objednacích úrovní.

2. Systém doplňování zásob materiálu podle spotřeby při vedení bojové činnosti.

3. Systém doplňování pohyblivých zásob materiálu.

4. Systém doplňování potřeby materiálu podle dopravního řetězce.

Add 1) Systém dvou objednacích úrovní je založen na poskytování přídavných (dalších) informací (např. z praporek skladů do skladů brigády, skladů divize, skladů velitelství logistiky, skladů na teritoriu). To znamená, že systém kromě požadavků na doplnění zásob materiálu reaguje na další zpřesňující informace. Signál je vydáván v době, kdy zásoby materiálu v praporením skladu klesne pod úroveň 50-60% spotřebních zásob z celkového množství pohyblivých zásob. Nesmí však dosáhnout úrovně nedotknutelných zásob materiálu. Na základě normální požadované úrovně se stanoví úroveň, která se rovná u praporek spotřebě během dne. Tato úroveň by měla odpovídat výši pohyblivých (nařízených) zásob, na kterou by měla být jednotka znovu doplněna.

Je založen na provádění odběrů v zásobovacích místech nebo vyčleněných zdrojích stanovených nadřízeným stupněm. Na rozdíl od dřívějšího způsobu, kdy hlavním druhem doplnění byl přísun, se stává odběr materiálu progresivnějším a racionálnějším způsobem

Add 2) Systém doplňování zásob materiálu podle spotřeby při vedení bojové činnosti doplnění materiálu. Rota logistiky praporek tak z vytvořeného zásobovacího místa praporem logistiky brigády odebírá pouze skutečně spotřebovanou část zásob materiálu, na kterou má volnou dopravní kapacitu. Stále je nutné počítat s tím, že nedotknuté zásoby materiálu z celkové výše pohyblivých zásob materiálu se mohou spotřebovat pouze se svolením velitele útvaru v době, kdy není možné provést doplnění zásob materiálu (např. v boji v obklíčení).

Add 3) Systém doplňování pohyblivých zásob materiálu je založen na pravidelném

předkládání hlášení nadřazenému stupni o stavu zásob materiálu a požadavcích na jeho doplnění. V celém logistickém řetězci jsou tímto způsobem získávány informace o požadavcích na doplnění materiálu na následující den. Zajištěný současný způsob jeho podávání je cestou Logistického souhrnného hlášení předkládaného denně k 18 - té hodině (zpravidla k 18,00 hod. rádiem a k 21,00 hod. písemně).

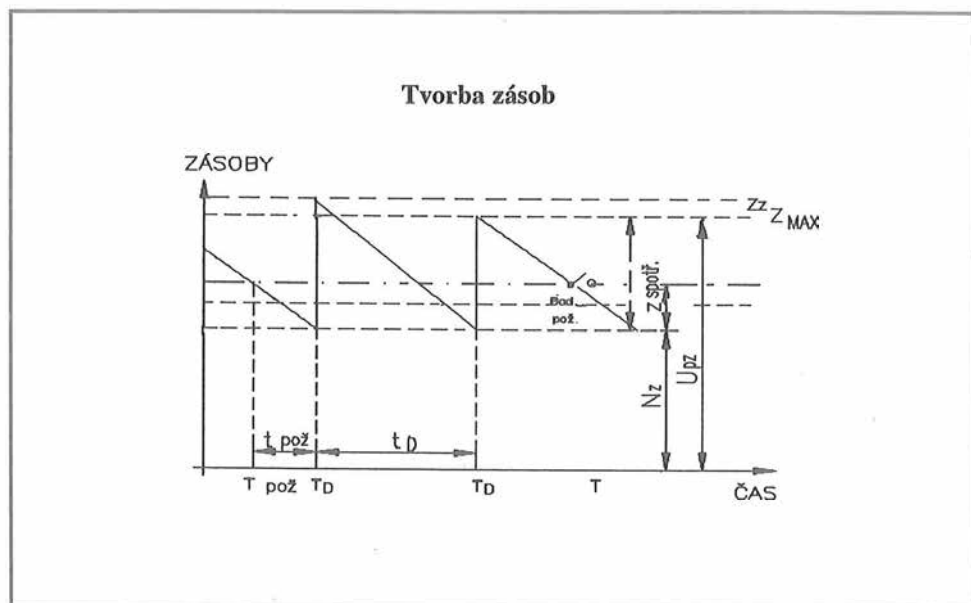
V případě zavedení kompatibilních počítačů s dálkovým přenosem dat by se čas zkrátil a věrohodnost informací se zvýšila.

Add 4) Systém doplňování potřeby materiálu podle dopravního řetězce je založen na souběžném plánování a využití dopravního systému, který umožňuje bezprostředně ovlivnit tok materiálu v dopravním řetězci. Potřeba koordinace po-

žadavků na doplnění materiálu s celkovým množstvím zásob materiálu a dopravní kapacitou (možnostmi dopravy), které jsou k dispozici na jednotlivých stupních velení je nutným předpokladem k určení vhodného způsobu doplnění zásob materiálu.

• • •

Závěrem lze konstatovat, že správný tok zásob materiálu je pilířem v celém logistickém řetězci. Efektivní řízení zásob materiálu s podporou kvalitního informačního systému je cestou snížení smyčkových, řetězových efektů. Kvantifikace potřeby materiálu se stává velmi důležitou oblastí, zejména v době kdy naše jednotky mohou působit a plnit úkoly v rámci mnohonárodních sil v zahraničí.

Obr. 1. Tvorba zásob (N_z - nedotknutelné zásoby, Z_z - zvýšené zásoby, $Z_{spotř.}$ - spotřební zásoby, U_{pz} - úplné pohyblivé zásoby, Q - velikost dávky, Z_{max} - maximální zásoby, T_D - okamžik přijetí zásob, t_D - doba čerpání zásob, T_{poz} - termín předložení požadavku)

TĚLOCVIK, výcvik a změny v právní opoře

Mgr. ANTONÍN KONRÁD, plk. v zál.

Služební tělesná výchova (sl. TV) nepředstavuje jen sféru pohybových aktivit. Kromě splnění stanovených témat při výcviku, ovlivňuje prostřednictvím dosažené úrovně tělesné výkonnosti a požadavků na ni kladených, většinu služebních činností všech vojáků. V souhrnu svého působení má sice připravit vojáka po fyzické stránce plnit v podstatě všechny úkoly, ale její úspěšnost - neúspěšnost má přímý dopad i jinde.

Fyzicky výkonný a pohybově dobře disponovaný jedinec je psychicky odolnější (proti únavě, hladu, strachu apod.) a i obecně je jeho psychika „naprogramovaná“ mnohem příznivěji (motivace, odvaha, sebevědomí, sebeovládání aj.). O dávno prokázaném pozitivním vlivu na zdravotní stav by byla diskuse zbytečná.

Radikální změna obsahu sl. TV

Vlivem změn v právním řádu státu zmizel v roce 1994 z náplně času určeného pro výcvik příslušníků AČR výkonnostní sport. Tyto aktivity odešly s vojenskými tělovýchovnými jednotami do oblasti volného času po zaměstnání. Správnost tohoto opatření potvrzuje skutečnost, že nemělo negativní vliv na vyvíjenost vojáků - spíše naopak. Z tohoto pohledu byl daný rok podstatnější v tom, že byla do výcviku všech druhů vojsk zavedena speciální tělesná příprava (STP). Tu prováděly do té doby ve svých účelových modifikacích jen některé speciální a letecké profese. Výcvik se tím stal nejen fyzicky náročnější, ale nese s sebou od té doby někdy i značný stupeň rizika. Především STP přinesla činnosti, jež mohou a také představují občas i zatížení v mezních limitech fyzických a psychologických možností cvičenců.

Do praktického výcviku tak bylo vneseno i reálné nebezpečí poškození zdraví, při kterém může dojít i k ohrožení života cvičených vojáků. Z tohoto faktu

plyne samozřejmě poznání, že nyní zahrnuje sl. TV i činnosti, které nelze provádět živelně, bez zabezpečení potřebných personálních, organizačních a dalších podmínek. Proto je jasný právní rámec - legislativní opora při tomto výcviku nezbytností.

Jasná pravidla musí plnit svou funkci alespoň ve dvou základních směrech:

a) zabezpečit praxi, tzn. stanovit velitelům, instruktorům a všem dalším kdo organizují a řídí tělovýchovný proces v AČR organizační, personálně-kvalifikační, materiální a finanční pravidla, jako neopominutelnou podmínku a opatření pro maximálně možné snížení rizika ohrožování života a zdraví cvičících;

b) poskytnout zmíněným osobám účinnou právní ochranu v případech, kdy ve výcviku i jeho přípravě nebylo zanedbáno nic a přesto k mimořádné události došlo (pro efektivitu výcviku, do něho jistá míra rizika plánovitě včleněna musí být).

Tuto dvojjedinnou roli tělovýchovné legislativy není jistě snadné ani dobře a výstižně formulovat, ani následně beze zbytku realizovat. Je ale nezadatelným právem vojáků riskovat při povinném výcviku jen v únosné a odůvodnitelné míře. Tu si sami stanovit nemohou a proto ti, kteří to právo mají, musí mít pro svou práci „mantinely. Velitelům atd., zase musí být poskytnuta právní ochrana v situacích, kdy vinu nenesou a přesto mohou být obviňováni.

Řešení do roku 2000

Účelově se věnujme především STP, protože ostatní oblasti sl. TV tak intenzivním vývojem neprošly. Aby byl výše uvedený výcvik právně zabezpečen, bylo v roce 1995 Věstníkem MO (po nezbytné době experimentálního ověřování) vydáno **nařízení NGŠ AČR č. 60**.

Definovalo mj. obecný rámec výcviku ve STP, ale hlavně určilo k vedení rizikových zaměstnání výhradní okruh oprávněných osob - instruktorů a stanovilo jejich kvalifikační předpoklady. Zabývalo se široce i bezpečnostními aspekty. Uložilo také velitelům využívat obsah STP k rozšíření základního výcviku podle vlastního uvážení, s respektováním skutečných požadavků na fyzickou výkonnost a dovednosti svých vojáků.

Úkol vycházel z předpokladu reálného velitelského pohledu a zvažování nároků tak, aby nedocházelo ke zbytečnému přetěžování a ohrožování zdraví a života vojáků tam, kde to není nutné. Ale ne vždy se tak velitelé chovali a stále ještě chovají. Proto se návodem a pomůckou k tomuto rozhodování mohlo stát o rok později, Sdělení náčelníka tělovýchovy AČR k úpravě výkonnostních norem pro hodnocení tělesné přípravy vojáků základní služby vydané z rozkazu NGŠ AČR ve Věstníku č. 23/1996.

Kromě zmíněných výkonnostních norem, předložilo také „**kategorizaci A, B a C**“ útvarů a druhů vojsk právě z hlediska předpokládaných fyzických nároků na službu u nich. Přes tento určitý návod k rozhodování o potřebném rozsahu STP pro daný útvar se stává, že i vojáci např. logistických ČVO cvičí vojenského lezení - slaňují ap.

Lze pochopit zájem velitele učinit výcvik zajímavý, je ale riziko úrazu této dobře míněné snaze adekvátní?

Vybraná náročná a příliš nebezpečná témata STP by se měla opravdu cvičit jen tam, kde vycvičenost vojáků speciální dovednosti předpokládá. Někdy velitelé i odborní náčelníci (a nejen útvarů) podstupují zbytečné riziko z hlediska odpovědnosti za bezpečnost vojáků.

Intenzivní rozšiřování STP i když ne u všech jednotek opodstatněné, přineslo i potřebu aktualizace a doplnění NGŠ AČR č. 60/1995. Praxe prokázala, že při svém vzniku bylo nařízení moderně a efektivně pojato a tak zásady a strukturu STP nebylo třeba korigovat. Bylo ale potřebné stanovit odbornou odpovědnost za organizaci přípravy instruktorů, kterou spolu s náčelníkem vojenské tělovýchovy na GŠ AČR, převzal jako školící zařízení Vojenský obor UK FTVS v Praze.

Chybělo také vymezení způsobu a kompetencí k vydávání osvědčení, opravňujících instruktory k vedení rizikových zaměstnání STP a stanovení doby jejich platnosti. Oprávnění nelze vydávat jako trvale platná. Důvodem jsou právě vysoké nároky na výkonnostní, dovednostní a morální úroveň v práci instruktorů (včetně úrovně pedagogické a cvičitelské). Tyto vlastnosti - předpoklady jsou pro práci instruktora STP nezbytné, ale nejsou udržitelné trvale. Kromě vlastní atraktivity této práce pro mnoho zúčastněných, se jevílo užitečné hledat i další pozitivní motivaci. Vzhledem k opravdové „dřině“ instruktorů (často nad rámec vlastní funkce), bylo nalezeno pochopení a s ním i finanční ohodnocení. Všechny uvedené problémy vyřešil **RMO č. 14/1999**, kterým tak mohlo být dosavadní NGŠ AČR č. 60/1995 nahrazeno a současně zrušeno.

Současný stav

Přes důležitost dané problematiky se někdy v armádní tělovýchovné praxi, ale možná i jinde ukazuje fakt, že smysl a také **potřeba komplexního právního pokrytí** důležitých výcvikových oblastí nejsou příliš docenovány. Těž absence adekvátních znalostí jakoby nebyla nějak „extra“ vážnou záležitostí. Jenomže v tělovýchově, kde nejsou úrazy i s vážnými následky přílišnou zvláštností, však beze zbytku platí přísloví o džbánu, vodě a utrženém uchu.

Proto by snad bylo užitečné věnovat této tématice alespoň trochu času a pozornosti všem, jichž se jakkoliv dotýká. Také proto, že armáda dostala dnem 1. prosince 1999 výrazný a pozitivní impuls v podobě

nové branné legislativy formulované natolik uceleně, jak ze současných vojáků sotva kdo pamatuje.

Vlna nových zákonů přinesla pro sl. TV nesmírně důležitý fakt. Zákon č. 219 ze 14. září 1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky obsahuje ve svém § 29 rigorózně zadaný úkol. Jako součást výcviku ukládá provádět jmenovitě fyzickou a psychickou přípravu. Do zmíněného data (termín účinnosti nového zákona) v armádě tělesnou výkonnost a požadavky na ni všichni předpokládali a verbálně uznávali, a to včetně nejvyšších představitelů zákonodárné a výkonné moci státu. Zákonná právní opora k povinnému tělesnému výcviku (tělocviku) ale byla velmi dlouhé období jen dovozená z některých ustanovení zákonů řešících naprosto odlišnou, nikoliv výcvikovou problematiku. Byla dovozená a tak ne příliš silná.

Od 1. 12. 1999 se však už podařilo dosavadní platné, ale i všechny budoucí interní normativní dokumenty vydávané pro tělovýchovu, podepřít silou zákona s jasně stanoveným úkolem.

Celková právní úprava sl. TV byla ve svém souhrnu už v závěru roku 2000 na solidní úrovni, nejen díky zmíněnému zákonu. V reakci na dynamický rozvoj STP jsou zpracovávány a vydávány odborné služební pomůcky s evidenčním značením Těl-51-xx. Už tak vznikly pomůcky k vojenskému lezení (Těl-51-1), k překonávání překážek a házení (Těl-51-2), existuje sice už starší, ale zatím aktuální pomůcka ke STP létajícího personálu (Těl-51-4). Rozpracovány jsou další - k boji zblízka (předpoklad vydání 1. 2. 2001), následují témata vojenského plavání a přežití v tísni. Po těchto prioritách STP bude edice odborných pomůcek, metodik ap. pokračovat podle potřeb buď aktualizací dokumentů upravujících stávající, nebo zpracováním nově se vyvíjejících součástí sl. TV.

Na právně bezproblémový průběh tělovýchovného procesu ale působí nejen uvedené ryze odborné předpisy a pomůcky

zpracovávané v gesci náčelníka vojenské tělovýchovy. Poměrně ucelenou řadu odborných tělovýchovných norem doplňují i další, např. **Programy jednotlivých druhů vojsk**, vydávané kompetentními náčelníky a od roku 1993 převážně už aktualizované. Situaci stabilizují také dokumenty vydávané operativně s předpokladem krátkodobější platnosti (viz citovaný **RMO č. 14/1999**, nebo třeba **NNGŠ AČR č. 5/1993** se Směrnicí 1. NMO pro organizaci a řízení TV v AČR). Existuje mnoho dalších předpisů a jiných norem třeba i s nižší právní silou vydávaných s vševojskovým posláním, např. ke kontrolní činnosti, k plánování nebo jiným doplňujícím činnostem. **Jsou to mj.:**

- **Kontrolní činnost v působnosti MO** (Všeob-P-35),

- **Povinnosti funkcionářů útvarů a jednotek PV** (Vševojsk-1-1),

- **Časové normy pro hodnocení bojové přípravy motostřeleckých, tankových, jednotek** (Vševojsk-3-1),

- **Plánování přípravy vojsk v AČR** (Vševojsk-16-12),

- **RMO č. 46/1999** o poskytování preventivních rehabilitací, který kromě své hlavní náplně řeší i náplň TV na vybraných PR, a spousta dalších.

• • •

Závěr

Poměrně optimistický stav i trend vývoje v právním zabezpečování sl. TV mírně narušuje **vlekoucí se aktualizace předpisu Těl-1-1**, hlavní tělovýchovné „kuchařky“. Neustále se měnící podmínky v AČR, především organizační, personální, materiálové a finanční však svým způsobem tuto nepříznivou skutečnost do značné míry ospravedlňují a vysvětlují. Efektivita by byla sporná.

Jako další dluh se ze stejných příčin jeví také **absence aktuálně pojaté úpravy výběrové TV**. Její podoba je zatím daná jen vymezením ve zmíněném **NNGŠ AČR č. 5/1993**, resp. v jeho příloze - Směrnici 1. NMO Výběrová TV formulovaná v dané směrnici si už přece jenom aktualizaci a řádné definování zaslужuje. Možná pomocí právě pomůcky řady Těl-51-xx.

Cílem celé této úvahy nad sl.TV po stránce právní opory rozhodně nebyl úplný výčet všeho, co tuto oblast v AČR řeší nebo aspoň ovlivňuje. Přesto je však objektivně třeba konstatovat (ovšemže s vědomím nekonečnosti legislativního procesu i v TV), že **současná úroveň právní úpravy sl. TV odpovídá potřebám.**

Pokud útvarová plánovací a výcviková dokumentace akceptuje centrálně stanove-

né zásady a je tedy zpracovaná v souladu s platnými předpisy vyšší právní síly, pokud výcvik a výuka se touto dokumentací řídí, potom chrání velitele, instruktory ap. před riziky náročného výcviku a omezuje i nebezpečí pro cvičené vojáky na možné minimum. V úvodu zmíněnou dvojroli tedy **tělovýchovná legislativa plní a vojenská tělocvikářská v tomto ohledu příliš „restů“ nemají.**

METODIKA VÝCVIKU V HORÁCH u nás a v zahraničí

Podplukovník PaedDr. LUBOMÍR PŘÍVĚTIVÝ, CSc..

Součástí výcviku moderních armád je výcvik v horském (hornatém) terénu. Vyplývá to jednak z bojového užití vojsk v případě válečných operací, jednak z možných situací nasazení vojenských jednotek v době míru (záchranné práce, přírodní a ekologické pohromy ap.). Dokonce i státy, které jsou převážně rovinaté (Belgie, Holandsko, ...), cvičí část svých jednotek pro tyto účely v zahraničí.

Nejpropracovanější metodiky pro výcvik v horách mají tzv. alpské země (Francie, Itálie, Rakousko, Švýcarsko), které mají pro horský výcvik zřízeny speciální školy. Tyto školy spolu úzce spolupracují a vedle přípravy vlastních vojáků umožňují někdy účast i zájemcům ze zahraničí. Některých kurzů se tak mohli zúčastnit také příslušníci Vojenského oboru při Univerzitě Karlově, fakultě tělesné výchovy a sportu tj. pracoviště, které je zodpovědné mj. za rozvoj speciální tělesné přípravy v AČR.

Obecně lze konstatovat, že v naší zemi sice nejsou hory tak vysoké, ale klimatické podmínky jsou často srovnatelné a protože je u nás podobný výcvik také prováděn, jsou získané zkušenosti velmi cenné a v praxi využitelné.

Jak tedy vypadá výcvik v sousedním Rakousku a co z toho pro nás vyplývá?

Výcviku v horských podmínkách je v rakouské armádě věnována mimořádná pozornost. Je to dáno jednak geografickými podmínkami, kdy zhruba 2/3 celkového území pokrývají hory, jednak historickými i současnými zkušenostmi. Jen v průběhu 1. světové války (jednalo se samozřejmě o boj v horách) zahynulo v důsledku přírodních podmínek, zejména však lavin na 50.000 rakouských a italských vojáků. V současné době si každoročně vyžádá neuvážený pohyb v horách průměrně 50 lidských životů ročně a počet neštěstí podle údajů horské služby rok od roku vzrůstá. Velet jednotce v náročných horských podmínkách nemůže proto každý.

Pro výcvik platí přísná pravidla a s jednotkou musí vždy být někdo, kdo splňuje kvalifikační požadavky, kterými jsou úspěšné absolvování kurzu s tímto zaměřením. Tyto kurzy jsou podobné jako u nás více-
stupňové. Dosažení vyšších stupňů znamená zvládnutí většího počtu především speciálních technik, které jsou pak využitelné i u speciálních operací. Co je ale obsahem základní úrovně, tedy toho, aby výcvik v horách mohl být prováděn.

Cílem kurzu je zvládnutí požadavků kladených na velitele družstva, čtyři, roty (řídícího výcviku) při vojenském nasazení v horách. Protože jsou podmínky v horském terénu proměnlivé a také závislé na ročním období, je nutné pro dosažení úplného vzdělání dané úrovně, absolvovat jak letní tak zimní část. Obecně lze formulovat **úkoly, které vedou k dosažení tohoto cíle** takto:

- získání základních vědomostí a pohybových dovedností pro pohyb v terénu (cvičný terén);
- zdokonalování naučených technik v reálném terénu;
- vedení výcviku vojáků s důrazem na zajištění bezpečnosti, včetně výcviku ve využití základních a improvizovaných prostředků pro případ nouze;
- aplikace získaných vědomostí, dovedností a návyků při vedení skupiny v extrémních podmínkách a jejich použití pro boj v horách.

Za tím účelem je kurz rozdělen do několika částí, které na sebe navazují a jsou vzájemně podmíněny absolvováním jednotlivých částí a vykonáním praktické i teoretické zkoušky. Ústroj a výstroj je armádní a jednotná. Povoleny jsou pouze drobné doplňky v ústroji, podmínkou je však vojenské provedení a užívání v armádě.

Letní část

V letním období je výcvik rozdělen do čtyř částí. Místem tréninku jsou kromě pořádkové školy další tři lokality. To odpovídá nejen záměrnému zvyšování nároků v průběhu kurzu, ale především zabránění zvyknutí si na určitý terén.

Část první - trénink na cvičných skalách

Po teoretické přípravě v areálu školy a tréninku ve vázání základních uzlů, práce s lanem a dalším lezeckým materiálem, pokračuje výcvik na tréninkových skalách. Součástí tréninku jsou základy pohybu ve skalnatém terénu, zvládnutí technik lezení, jištění a zajišťování, technik pasivního a aktivního slaňování. Techniky lezení jsou zdokonalovány rovněž na umělé horolezecké stěně. Obsah činností je podobný našim kurzům s tím rozdílem, že závěr této části prezentuje celodenní přesun a lezení ve skalnatém terénu s převýšením více jak 1.000 m a jehož součástí je i slaňování v rozsahu čtyř lanových délek.

Část druhá - trénink v horách

Místem výcviku je jedna z mnohých alpských oblastí, které jsou pro takový druh tréninku jako stvořené. Na začátku jsou opakovány naučené techniky v náročnějších podmínkách, poté jsou do výcviku zapojeni vojáci základní služby jako objekt pedagogického působení. Způsoblost vést výcvik (vojáci základní služby se s vojenským lezením setkávají vůbec poprvé) je součástí praktické zkoušky, stejně jako umění vést jednotku terénem, připravit pro ni lezeckou cestu, stanoviště pro slánění ap. Tato část vyžaduje transfer teoretických vědomostí a znalostí z orientace v terénu, plánování, přípravy a realizace akce, včetně připravenosti jednotky pro případy nouzového přežití.

Část třetí - ledovec

Trénink na ledovci se neobejde bez důkladné teoretické přípravy. K ní patří nejen seznámení s výbavou a způsoby jejího použití v základních technikách postupu terénem, případech pádů do trhlin, ale také seznámení s teorií o ledovcích a jejich charakteristikách obecně. Metodický postup vychází ze zvládnutí základních kroků jako předpokladu pro bezpečný pohyb po ledovci (výstup, sestup), včetně použití stoupacích želez a používání cepínu. Z důvodu bezpečnosti se rovněž v úvodu trénuje uklouznutí a zastavení pádu pomocí cepínu.

Při něm je nutné se vždy otočit čelem ke

Obr. 1. Z metodiky výcviku v horách

svahu (na břicho) se současným pokrčením dolních končetin v koleni asi 90 stupňů. Cepín, držený oběma rukama za topůrko a hlavici se do sněhu zarává špicí je-li sníh tvrdý, nebo lopatkou je-li měkký. Dalšími prvky jsou způsoby výstupu a sestupu (vytvoření zajišťovacího stanoviště, zřízení postupových bodů, budování fixního lana pro postup družstva, ...) a způsoby samovyproštění při pádu do trhlin za užití smyček a Prusíkových uzlů.

Po zvládnutí těchto technik je důležitou součástí výcviku nácvik pohybu skupiny po ledovci (navázání a činnost družstva při přesunu - obr. 1). Završením je pak celodenní přesun s převýšením zhruba 1.300 m a dosažení druhého nejvyššího horského vrcholu Rakouska Wildspitze s nadmořskou výškou 3.772 m. Trasa je v podstatě prvo-výstupem, protože je od začátku až do konce výsledkem plánu celého družstva. Pobyt na ledovci je zakončen opět praktickou zkouškou, doplněnou teoretickou zkouškou o počasí a navigaci v horách, plánování, přípravě a realizaci úkolu v horách, použití záchranných prostředků a 1. pomoci.

Část čtvrtá - možnosti použití v boji

Trénink všech dovedností směřuje k jejich využití v reálné bojové situaci. Proto jsou na závěr v teoretické části diskutovány možné situace a varianty řešení. V praktické části se řeší úkol převedení jednotky po určené trase a zaujetí stanoviště. Součástí je také využití vrtulníku pro vybudování bezpečné cesty v horách. Je jím přechod skalního masivu na jehož vrchol (asi 2.800 m n/m.) se družstvo dostává sláněním z vrtulníku. Stejným způsobem se realizuje návrat.

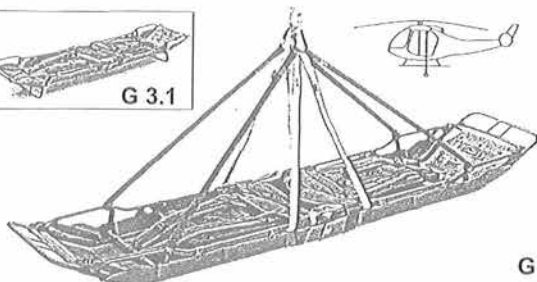
Cvičení pokračuje večer, tentokrát opět s vojáky základní služby, kdy helikoptéra přepraví celou skupinu blíže skalnímu masivu. Úkolem je přiblížit se k úpatí, vybudovat bezpečnou cestu pro družstvo (vojáci jsou po celou dobu výstupu jištění pomocí improvizovaných prostředků k fixnímu lanu), převést družstvo přes skalní masiv a po sestupu (sláněním) se vrátit na základnu (asi 2.000 m n/m.). Obsahem závěrečné části jsou také ostré střelby ze samopalu AUG-77 na pevné a pohyblivé cíle a střelba z pistole Glock-17.

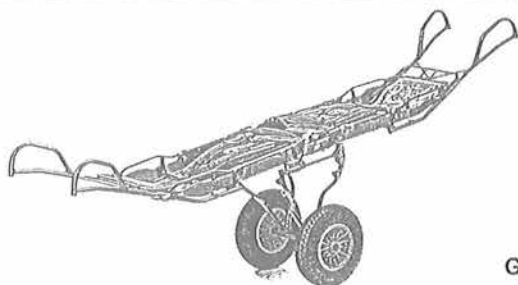
G 1

G 3.1

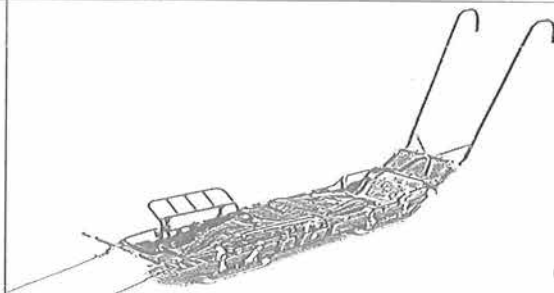
G 3

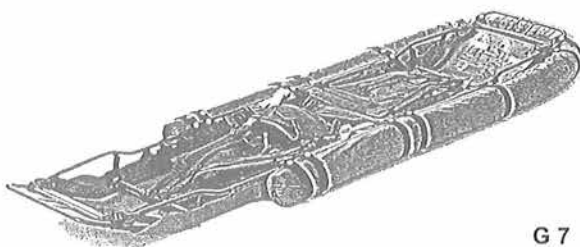
G 5

G 2

G 6

G 7

Obr. 2. Základní možnosti užití záchranného prostředku UT 2000 pro převoz raněného (G 1 a 2 - ve složeném stavu pro přesun, G 3 - pro transport vrtulníkem, G 5 - pro transport po zemi, G 6 - pro transport na sněhu, G 7 - pro transport na vodě)

Zimní část

V zimním období je výcvik rozdělen do tří částí. Podobně jako letní, se zimní výcvik konal v několika různých lokalitách. Na rozdíl od letního výcviku znamená neúspěch už v první části, předčasné ukončení - neabsolvování kurzu.

Část první - lyžařský a skialpinistický výcvik

Základní výcvik probíhá v lyžařském středisku a jeho úkolem je zvládnutí pohybu na skialpinistických lyžích ve volném a upraveném terénu (sjezdovky). Základní prvky jsou podobné našemu způsobu výuky v lyžování. Odlišnosti jsou dány rozdílnými vlastnostmi lyží a lyžařských bot pro pohyb v horách v rakouské armádě užívaných (obr. 2). Trénink lyžařské techniky je současně provázen teorií o nacvičované pohybové dovednosti.

Metodické řady jsou doplněny o **průpravná cvičení** a upozornění na nejčastější problémy v učení a o způsoby jejich odstraňování. Důraz je kladen na dodržování metodických principů - od hrubých forem pohybu k jemným dovednostem, metodu „přehánění“, správnou korekci chyb, posilování toho co má být učeno a od známého k novému a od jednoduchého ke složitějšímu.

Vedle zvládnutí praktických dovedností v jakémkoliv terénu, je cílem výuky zvládnout teoretické znalosti o lyžařském tréninku všeobecně, teorii pohybu, metodologii tréninku, organizaci výcviku v lyžařském terénu a seřizování a údržbě lyží. Součástí teoretické a praktické zkoušky je prokázání schopnosti vést výcvik s podřízenými.

Část druhá - přesuny v horském terénu

Hlavním úkolem této části je zvládnutí bezpečného pohybu v neznámém horském terénu. Proto probíhá výcvik ve dvou zcela odlišných místech, což ztěžuje orientaci a zvyšuje efektivitu učení. **Základem tréninku je navigace v horách** (mapa, kompas, výškoměr) a vyhledávání optimální stopy pro přesun na lyžích volným terénem s převýšením okolo 1 km na každých 5 km. Ke zdolávání obtížných úseků pro dosažení vrcholu hory, slaňování či nacvik záchrany raněného se používají běžné lezecké lanové techniky.

Pro případ lavinového nebezpečí se nacvičuje použití sond a manipulace s přístrojem pro hledání zasypaného člověka v lavině (tím je povinně vybaven každý účastník kurzu) a transport raněného na záchranném prostředku UT 2000 (obr. 2).

Obr. 3. Z výcviku v horách (ilustrační foto autor)

Pozornost je věnována také **pozorování počasí** a jeho změn, čtení sněhového profilu jako podkladu při rozhodování pro plánování přesunu (laviny), organizaci záchranných operací a l. pomoci. Výcvik postupuje od kratších a jednodušších přesunů k delším a náročnějším, až k přesunům spojeným se záchranou akcí prováděnou v noci. V jeho průběhu musí každý alespoň jednou řídit celý výcvik jako velitel.

K úspěšné realizaci jsou nutné pečlivé plánování a příprava, před vlastním zahájením pak také kontrola vybavení. Jakékoliv opomenutí může v těchto náročných podmínkách ohrozit nejenom život jednotlivce, ale být následně problémem i celé skupiny. Nejobtížnější je při provedení mise orientace a navigace za nepříznivého počasí (sněžná slepota), dodržení optimálního úhlu stoupání a rovnoměrného a plynulého tempa, tedy faktorů které nejvíce ovlivňují únavu. Všechny uvedené oblasti jsou součástí závěrečných praktických a teoretických zkoušek.

Část třetí - boj v horách

Závěrečné desetidenní cvičení má dvě části. Vlastní cvičení a ostré střelby. Podstatou cvičení je realizace konkrétní taktické situace - přesun jednotky do vymezeného prostoru, splnění určených úkolů v terénu a návrat zpět. To vše za podmínek modelové situace ohrožení nepřátelskou skupinou (instruktoři).

Samotnému cvičení předchází teoretická příprava (jak získat klíčové postavení, jak vytvořit fungující komunikační síť, jak využívat přírodních překážek ve svůj prospěch, jak kalkulovat čas - pro pohyb vlastní silou je kalkulovaná rychlost 4 km/hod. + 1 hodina na každých 300 m stoupání, nebo + 1 hodina na každých 500 m klesání, ...) a trénink činností, které jsou pro úspěšné zvládnutí nezbytné (shromažďování a vyhodnocování stop protivníka, používání dalekohledu pro noční vidění, stavba přístřešku aj.).

Obsahem činností je **noční přesun** ze základny v nadmořské výšce asi 1.800 m v délce 5 km vzdušnou čarou, s převýše-

ním téměř 400 m a s kompletní výbavou na 4 dny (obr. 3), zřízení pozorovacího stanoviště a hlídkování, trénink stavby stanu, sněhové jeskyně, záchranná operace ve spolupráci s vrtulníkem, výsadek z vrtulníku do neznámého prostoru a návrat v sestavě průzkumného družstva (protivník - instruktoři v terénu), vyklizení prostoru a zahlázení stop. Nocuje se postupně v bivačovacím vaku a spacím pytlí ve sněhu, ve sněhové jeskyni a ve stanu.

Po vyhodnocení cvičení a ošetření materiálu jsou podobně jako v letní části na závěr **ostré střelby** ze samopalu a pistole na nekryté stojící figury, otočné terče (ležící figury) a terče s kruhy. Střílí se z různých poloh (stoj, klek, leh) za přesunu na lyžích. Navíc jsou zařazeny střelby z kulometu MG-74 a noční střelby.

Závěrečná cvičení - v našem pojetí komplexní zaměstnání - dokonale prověří tělesnou a psychickou připravenost a odolnost. Náročnost zvyšují nejenom často nepříznivé povětrnostní podmínky, ale také nesená výbava, jejíž hmotnost je okolo 35 kg a pro mnohé účastníky neobvyklá povinnost neustále mít zbraň. Kromě základní ústroje a výstroje má každý samopal se čtyřmi zásobníky a cvičným střelivem, taktickou vestu s opaskem, dvě svítilny, dýmovnici, základní horolezeckou výbavu, mapy, kompas, výškoměr, čelovou lampu, karimatku, spací pytel, polní lopatku, plynový vařič a náhradní náplň, termosku, jídlo na čtyři dny, náhradní oblečení a věci osobní potřeby (v zimě ještě bivačovací vak, sondy, a přístroj pro určení místa lavinou zasypaného člověka). Každá trojice navíc nese stan, záchranný prostředek pro transport raněného UT 2000, horolezecké lano, dalekohled pro noční vidění a rádiovou stanicí.

Absolvování kurzu není koncem, ale začátkem dalšího tréninku. Naučené dovednosti a vědomosti je třeba nejen upevňovat a rozvíjet, ale především jde o další získávání zkušeností. Stejně jako o životě platí i o horách „člověk nevstupuje dvakrát do stejných hor“. Proto může zvládnout rozmanité nároky jen tehdy, je-li dobře připraven.

Tomu také seznámení s jinými metodickými postupy slouží.

V čem je tedy výcvik jiný a co lze v našich podmínkách využít

Zobecníme-li obsah uvedených kurzů, prezentují v podstatě naše kurzy speciální tělesné přípravy v oblastech - vojenské lezení, přesuny (včetně na lyžích), překonávání překážek a přežití v tísni. V oblasti vojenského lezení je naše metodika přípravy podobná a co do kvality srovnatelná. Za úvahu stojí jen její doplnění o pohyb družstva v obtížných podmínkách a zajištění jeho bezpečnosti pomocí fixního lana a improvizovaných prostředků pro navázání (tato část bude zpracována a publikována samostatně).

Přesuny a překonávání překážek vykazují i přes rozdílné geografické podmínky shodné rysy a není třeba se jimi dále zabývat. V oblasti vojenského lyžování jsou rozdíly dané zejména podmínkami. Zatímco v první části - metodologie tréninku lyžování - nalezneme jen nepatrné rozdíly (vždy kopírují aktuální tréninkové postupy), ve druhé části - skutečného vojenského lyžování - jsou rozdíly markantní. Jsou ale dány zejména užitím v diametrálně odlišném terénu. Zatímco u nás slouží skutečně jenom k přesunu v zasněženém terénu s nevelkým převýšením, v Rakousku jsou místem užití lyží skutečné hory. To se pak promítá jak do kvality vybavení, tak do času pro tento výcvik vymezenému. Je ale docela možné, že se dočkáme i změny u nás, protože jako platí standardy NATO pro jazykovou přípravu, existují také standardy pro lyžařské vybavení.

Posledně jmenovaná oblast - **přežití v tísni** je u nás (kromě speciálních jednotek ovšem s jiným zaměřením) ve fázi zrodu. Do jejího obsahu by se dalo jistě dalo zařadit mnoho jmenovaných činností. Které to budou, o tom se diskutuje už delší dobu. Otázkou zůstává, do jaké míry v našich podmínkách zařazovat vojenské činnosti. Osobně se domnívám, že náš přístup jehož základem je naučit jednotlivce dovednostem speciální tělesné přípravy a předat takto připravené vojáky veliteli, případně se podílet

na jeho zaměstnání, je méně organizačně a finančně náročné a tím pro naši armádu přijatelnější.

Jedno ale naše kurzy postrádají. Nemají určeny **vstupní požadavky**, které by definovaly minimální předpoklady uchazeče pro úspěšné absolvování kurzu. Tím by se eliminovala účast nepřipravených uchazečů a zejména šetřil čas a vložené prostředky. Pro absolvování výše uvedených kurzů v Rakousku je zapotřebí kromě lékařského vysvědčení a potvrzení o zdravotní způsobilosti kurz absolvovat, mít základní zkušenosti v jmenovaných činnostech, mít zkušenosti z velení a v neposlední řadě splnit testy tělesné výkonnosti. Ty v případě letní části znamenají uběhnout 2.400 m v čase do 10:30 min. (to odpovídá výkonu přibližně 2.800 m v našem Cooperově testu), v případě zimní části znamenají schopnost vykonat práci 3,8 W/kg (bicyklový ergometr).

Možná jen opticky větší důraz je kladen na **bezpečnost** (drsnější podmínky). Nejen vzhledem k přírodním podmínkám (srážky, vítr, teplota, laviny, uvolněné kameny aj.), ale také vzhledem k hazardu, kterého se může neuváženým chováním dopustit sám člověk (pitný režim a strava, oblečení, vybavení, pečlivost přípravy, odpovídající zdatnost, ...). To spolu s důrazem na vycvičenost umožní vojákovi přežít v náročných podmínkách. A to je základem pro to, aby mohl bojovat. Rozdíly vyplývající z technického zabezpečení, materiálního vybavení ap., nemá význam diskutovat, protože to je jen otázka času a peněz.

• • •

V souvislosti s profesionální přípravou vojáka se nejčastěji zmiňují vojensko-odborná způsobilost, psychická odolnost a tělesná zdatnost, tedy atributy, které voják získává v průběhu výcviku od armádních specialistů. Ukazuje se, a to nejenom pro výcvik v horách, že k základním atributům náleží i schopnost sociální adaptace a komunikace, protože výsledek jakékoliv akce je závislý i na úrovni vzájemné komunikace. O přípravě vojenského profesionála to platí dvojnásob.

KONFERENCE NATO KANADA (Gagetown) FIBUA/MOUT - WG (Fighting in Build Up Area / Military Operations in Urban Terrain - NATO Working Group)

Podplukovník Ing. DUŠAN SABOLČÍK, CSc.

Vstupem do NATO se ČR stala rovnoprávným členem jejich orgánů a pracovních skupin s právem, povinností a odpovědností spolupracovat a spolurozhodovat o dění v Alianci. ČR se zapojila do práce mnoha výborů, velitelství, agentur a dalších orgánů NATO. Jednotlivé resorty postupně navázaly a navazují přímé odborné kontakty s orgány Aliance v rámci svých gescí. Postupně se vytváří systém odborných „protějšků“ pracovníků v jednotlivých složkách ústředí, ale i v specifických skupinách, kteří přímo v dané odbornosti spolupracují s pracovníky v zahraničí. K těmto početným složkám a skupinám patří také NATO FIBUA/WORKING GROUP (PRACOVNÍ SKUPINA NATO / řešící problematiku VEDENÍ BOJE V ZASTAVĚNÉM PROSTORU).

Pracovní skupina FIBUA se pravidelně setkává na konferencích již několik let. Každou zemi reprezentuje delegát členského státu Aliance. O pracovních úspěších této skupiny svědčí fakt, že řada projektů, vytvořených na základě podnětu, návrhů a závěrů z jednotlivých usnesení konferencí, využívá nejnovějších technologií, při výrobě zbraní, zbraňových systémů, zařízení a vybavení vojsk (včetně výcvikových základen) pro vedení specifických operací a bojů v zastavěných prostorech. V souvislosti s tím je přehodnocován výcvik vojsk a efektivnost jeho vedení.

Nemalý podíl má pracovní skupina FIBUA na zpracovávání nových tzv. „doktrín“ (Pozn. aut.: Zásad bojového použití jednotek, útvarů a svazků) a ovlivňuje zapracování podstatných změn do standardních operačních postupů (SOP) na základě poznatků získávaných ze současných lokálních konfliktů, až k přehodnocování zásad v taktice a operačním umění.

Zástupce Armády České republiky byl přizván do pracovní skupiny poprvé v květnu 2000, kdy v Mafře (Portugalsko)

proběhla konference pracovní skupiny FIBUA. O této konferenci se čtenář mohl dočíst v čísle 10-11-12 (s. 6) našeho armádního odborného časopisu.

Druhá konference této skupiny se uskutečnila v září 2000 v Kanadě. Za českou stranu byl delegován autor tohoto článku.

● ● ●
Konference NATO FIBUA/WORKING GROUP (VEDENÍ BOJE V ZASTAVĚNÉM PROSTORU / PRACOVNÍ SKUPINA NATO), se zabývala **zvláštnostmi použití palných prostředků a jejich efektivností při vedení boje (operací)**. V dalším pak **manévrem palbou, silami a prostředky na stupni prapor (brigáda)**, s důrazem na **zvláštnosti vyplývající při jeho provádění v osadách, městech, městských aglomeracích a zastavěných prostorech**.

Konference zdůraznila nutnost přepracování zásad bojového použití pěších a mechanizovaných jednotek a útvarů, tak i jednotlivých druhů vojsk zabezpečujících jejich bojovou činnost. V průběhu konference zaznělo množství kritických slov na ne-

dostatky ve vedení výcviku a hlavně na malou pružnost jednotlivých armád při analýzách lokálních konfliktů. Především pak k využití těchto analýz k tvorbě nových manávrů a předpisů pro vedení praktického výcviku, a k přípravě výcvikových, resp. středo-
druhu boje (bojové činnosti).

V průběhu pracovního týdne (18. 9. - 22. 9. 2000) byla přednesena řada diskusních příspěvků, které vytvořily pracovní atmosféru a podmínky pro konferenci. K jednorázovému příspěvkům konference byla okamžitě vedena diskuse a bylo snahou představitelů řídících konferenci získat obecně a jednotná stanoviska o dané problematice, tak aby se v období mezi dvěma konferencemi mohlo pracovat na aktualizaci nově připravovaných řádů a předpisů (zmíněných standardních operačních postupů pro boj v zastavěných prostorech, doktríně ap.). Často byla nanesena otázka nutnosti

Často byla nanesena

přepřipravování FIBUA Doctrine (11).

pro boj v zastavěných prostorech

Pracovní skupina NATO - FIBUA se

nachází pod velkým tlakem, tomu přede-

vším nasvědčuje současná politická situace

v jednotlivých regionech světa (neukonče-

ný konflikt v bývalé Jugoslávii, krize

Palestina - Izrael, Čechensko, nejasná situa-

ce v některých částech Afrického kontinen-

tu, ap.) a to proto, že všude lze očekávat

nasazení vojsk NATO a nelze vyloučit

v těchto regionech právě vedení boje v osa-

dách, městech, městských aglomeracích,

nebo zastavěných prostorech.

france účastníky přivítal

Or z Velk

V úvodu konference účastníky přivítal předsedající konference mjr. Ian Orr z Velké Británie, zahájil konferenci a požádal kanadskou stranu o krátkou orientaci v organizační směrnici a v programu na celý týden. Poté následoval program dle schváleného plánu na jednotlivé dny.

První den konference zahájil diskusním příspěvkem příslušník holandské armády mjr. Van Houten, který vystoupil na téma „Čechensko - zkušenosti z vedení bojů ve městě Groznyj“. Přednesením některých analýz bojů, provedených na základě

konfliktu v městě Groznyj (z pohledu holandské armády a prostřednictvím jejich důstojníka) byly vytvořeny podmínky k aktivní diskusi. V průběhu diskuse vzniklo mnoho sporných otázek, z hlediska taktiky, vedení boje a jednotlivých konkrétních rozhodnutí nebo pracovních postupů velitelů Ruské armády vedoucích boje o město Groznyj.

Ruské armády vedoucí. Groznyj.

Se svou presentací vystoupil také delegát České republiky (autor článku) na předem stanovené téma „**Použití protitankových zbraní a jejich účinnost**“. Po krátkém zhodnocení současného stavu vývoje protitankových zbraní (přičemž vycházel z historické konfrontace pancíře a protitankové zbraně), poukázal na nové trendy a technologie vývoje v této oblasti s přihlédnutím k finančním nákladům. Zdůraznil fakt, že právě nedostatek prostředků ve finančních rozpočtech v armádách celého světa nutně povede k vývoji modernizovaných a modifikovaných prvků pro stávající zbraňové systémy. Uvedl i některé významné projekty moderních koncepcí (např. USA - MOUT ACTD - Projekt moderních koncepcí a technologických ukázek pro vedení operace, boje v zastavených prostorech), které mají výrazně zvýšit účinnost vedení bojových činností. Dále upozornil na existující projekt - **speciální akviziční program**, který umožňuje projekt vyhodnotit jako vysoce účinný, v rámci tohoto programu zakoupit.

Před uvedením požadavků na projekt v zastaveném

Před uvedením požadavků na pr
kové zbraně pro boj v zastavěném p
vyhodnotil současné válčiště s důra
Střední Evropu, z pohledu prognóz
pu urbanizace do roku 2025. Z ch
budoucích zastavěných prostorů p
dil požadavky na využívání ta
a technických charakteristik zbr
budou pro tento druh boje vytvářet
věru své presentace na příkladech
je v součastnosti tato otázka ned
šena a nedoceněna.

Diskuse, která následovala
blematicke potvrdila a současn
zem toho, že prezentace byla k
stavena správně a splnila cíl.

ě mnohých podnětů a námě-
ké množství současných ne-
žek jak v oblasti moderniza-
kace zbraní, zbraňových
ce tak i jejich standardizace.
rdizace zbraní a munice byly
ředevším delegáty nově přija-
iance.

a z Portugalska, krátce vystou-
matice **použití různých typů**
hlavní důraz položil na efektiv-
í kulometů z hlediska taktiky
stě s přihlédnutím k jejich ráži.
na mnohdy nestandardní využí-
etů, které bude nutné zavést do
viků (především pro jednotky,
ány pro vedení boje v zastavěném
Samozřejmě, že vycházel z roz-
organizačních struktur a složení ro-
vých vozidlech u jednotlivých ar-
TO (Pozn. aut.: Proto se hovořilo
ých rážích a typech kulometů).

aznil, že efektivnost využívání pa-
prostředku, přiděleného jednotlivci,
žadovat i jeho vlastní aktivity při
ve specifických podmínkách (v na-
padě v boji o osadu, město, zastave-
stor nebo jejich udržení). Příkladem
využívání kulometů velké ráže pro
přes zdivo v budově. Samozřejmě to
uje mít k dispozici zařízení, umožňu-
entifikovat protivníka v budově za ne-
lnou bariérou (dveřmi, jednotlivými
přepážkami v bytech ap.).

Odpoledne prvního dne konference
využito (po výdeji krátkých organizač-
pokynů a za řízení důstojníka Orra)
provedení štábního nácviku na téma:
k brigády.

Skupiny vytvořené z účastníků konfe-
nce, stanovovaly na mapě a podrobném
anu města (metodou panelové diskuse)
výhodnější varianty vedení útoku prapo-
ve městě. Po stanovení nejvýhodnější va-
anty byly formulovány možné požadavky
elitele praporu na nadřazený stupeň. Co ne-
bylo snadné, byla **problematika řešení tzv.**
„třetího rozměru“ při vedení boje v zasta-
vených prostorech. Jde především o proble-
matiku podzemních komunikací, tunelů, ka-

nalizace velkoměst a neposlední řadě efek-
tivnost využívání účinků, současných tech-
nických charakteristik jednotlivých zbraní,
zbraňových systémů ap. Na druhé straně
činnost logistiky (podpora - předzásobení,
posléze pak zásobování jednotek v průběhu
bojů, resp. bojové činnosti municí, pohon-
nými hmotami, zdravotnickým materiálem,
potravinami vodou a ostatními druhy mate-
riálů), i když se všem zdá být samozřejmos-
tí, avšak při řešení jednotlivých detailů a při
konkrétních omezených časových možnos-
tech, již není tak jednoznačná.

Příspěvky byly doplňovány o nové po-
znatky za uplynulé období v této problematice
a bylo konstatováno, že bez dlouhodobé kon-
cepce při výzkumu a vývoji zbraní (především
pro boj v zastavěném prostoru) bude i nadále
výcvik jednotek finančně náročný a účinnost
a efektivnost tohoto druhu boje nedozná zvy-
šování jeho kvality, nemluvě o jeho vedení
v reálném ozbrojeném konfliktu.

Druhý den konference zahájil přísluš-
ník německé armády, který zajímavým způ-
sobem přednesl svou presentaci na téma
„Efektivnost a účinky nepřímé palby“.
Cílem vystoupení bylo obeznámit účastníky
konference především se současnými mož-
nostmi vedení nepřímé palby a objasnit jak
po taktické stránce využívat takticko-tech-
nických parametrů jednotlivých druhů zbra-
ní, zařazených v organizační struktuře me-
chanizovaný prapor (brigáda).

Diskuse se rozvíjela k různým problé-
mům, zvláště jak postupovat při palebném
ničení (Pozn. aut.: Jak organizovat palebný
systém), aby při boji ve městě byla využita
každá zbraň (kanón, houfnice, minomet ap.)
s efektivním účinkem, její manévr palbou
a pohybem a součinnost s ostatními druhy
vojsk a služeb.

Mezi zajímavá vystoupení patřila pre-
sentace představitele armády Švédska, kter
poutavě informoval fórum o **výstavbě**
cvikového střediska pro boj ve městě (i
dě). I když švédská armáda vyslala in-
tory do kurzu a výcviku v střediscích
Británie a USA, byly vybrány nej-
borníci pro jejich vybudování,

však nepostupuje tak, jak se očekávalo. Především z nedostatku finančních prostředků se zpomaluje budování speciálních zařízení, objektů a vybavení těchto prostorů vhodnou simulační a trenažérovou technikou.

Diskuse poukázala na stav výcvikových středisek v jednotlivých armádách, který jak se ukázalo není nejlepší (výjimkou jsou USA, Kanada, Velká Británie, Francie, Belgie a Holandsko). Švédsko a Dánsko je buduje a zařizuje. Diskutovaná otázka se stala jedním z námětů pro příští konferenci a důstojník Levin byl požádán, aby vystoupil na této konferenci a podal zprávu, jak pokročily práce na výcvikovém středisku.

Pod vedením důstojníka z Velké Británie (řídícího konference) **konference pokračovala krátkým štábním nácvikem na mapách.**

Rozehraná taktická situace, která byla řešena v jednotlivých týmech, směřovala k analýze přípravy obrany mechanizované brigády, vedené ve městě. Kromě hledání nejvhodnějších variant pro vybudování prostorů obrany, byl **důraz při diskusi položen na otázky logistiky.** Protože pracovní skupina přehodnocuje zásady bojového použití jednotek, útvarů a svazků (v NATO jde o doktrínu pro FIBUA), konzultace těchto otázek bude pokračovat tak, aby „doktrína“ akceptovala všechny nové trendy, ověřované v posledních lokálních konfliktech.

Z tohoto dne jednání konference vplynuly některé otázky pro řešení do příští konference (duben 2001) a pokračující analýza jenom potvrzovala, že bude nutné nadále se zabývat především:

- otázkami manévru palbou, silami a prostředky;

- systémem velení a řízením jednotek, útvarů a svazků (kromě orgánů velení, důraz položit na mobilní místa velení, jejich zabezpečení a spojení).

V těchto oblastech se očekává různorodost diskuse, vyplývající především z rozdílnosti forem a metod vedení výcviku vojsk pro boj v zastavěných prostorech, rozdílných organizačních struktur, z různých struktur systémů velení ap.

Třetí den konference vystoupil představitel kanadské armády mjr. Morse s příspěvkem na téma „**Použití a účinnost odstřelovačů**“. Vycházel z toho že poslední lokální konflikty ukázaly na vysokou účinnost odstřelovačů. Výcvikové středisko Gagetown v Kanadě provádí výcvik odstřelovačů (ne jenom pro organické průzkumné jednotky jak je tomu u nás, ale i pro vojáky zařazené do pěších a mechanizovaných jednotek; osvědčuje se přeškolení seržanty pracovníky štábů, řidiče velitelů, písaře ap.) s důrazem, nejenom na dokonalé ovládání zbraně a výcvik ve střelbě, ale především na taktiku boje, vyhledávání cílů dle důležitosti, fyzickou a psychickou odolnost ap.

Z jeho vystoupení bylo zřejmé, že doménou odstřelovače je především umění maskování, znalostí taktického použití jednotlivých druhů zbraní protivníka a rozmísťování jejich obsluh, které se stávají prvořadými cíli, tak jako např. odstřelovači, pozorovatelny, průzkumné hlídky a skupiny protivníka.

Posledním vystoupením pak bylo **přednesení zprávy o stavu výzkumného projektu „Metropolis“** vyšším důstojníkem v záloze Gangelem a důstojníkem Beadonem z USA.

Laboratoře vojenského námořnictva USA vytvořily vědecký tým, s úkolem provádět výzkum komplexního výcviku vojsk při boji ve městě, městských aglomeracích a zastavěném prostoru. Jednotlivé expertízy byly zahájeny v prvopočátku na stupni družstvo a četa. V současnosti pokračují ve výzkumu na stupni rota, prapor.

Projekt Metropolis je zaměřen na: Výcvik, taktické a technické postupy, zařízení (pro vedení výcviku FIBUA), moderní technologie a jejich využití ve prospěch armády.

Výcvikové metody jsou v permanentním vývoji a snahou výzkumných týmů je standardizovat výcvik pro celou Alianci. Vystoupení pracovníků projektu Metropolis bylo na vysoké profesionální úrovni co svědčí především o dokonalém výběru odborníků (praktiků, účastníků několika lokálních konfliktů a mírových misí OSN) a vy-

nakládáním úsilí na tento projekt. Diskuse jasně ukázala na potřebu tohoto projektu, zvláště pak na realizaci jeho výsledků u vojsk.

Následujícího dne vystoupil důstojník belgické armády Marc Roels, který poukázal na stěžejní otázky při **vedení výcviku**, především pak na skutečnost, jak připravují pro boj ve městě v belgické armádě. V závěru svého vystoupení přednesl nabídku s možností školení instruktorů (v Belgii) speciálně pro boj vedený v zastavěných prostorech, městech a osadách.

Kurz je plánován na 2 - 3 týdny pro stupeň družstvo a četa pro všechny státy Aliance. Nedostatkem kurzu je, že je veden pouze v jazyce holandském a francouzském i když oficiálním jazykem NATO je angličtina, čímž belgická strana poměrně hodně ztrácí možné zájemce.

V **odpoledních hodinách** byly pro účastníky konference provedeny **ukázky** simulační a trenažerové techniky v Pěchotní škole. Naskytla se možnost prověřit si osobně svou zručnost na trenažerech protitankových řízených střel ERYX, TOW a na trenažeru pro výcvik střelby z ručních zbraní. Zařízení, která lze vidět i v naší armádě zaujala především dokonalejším systémem přesného vyhodnocení naprogramovaných úkolů střelce (operátora) s využitím počítačové techniky. **Nastavitelné scénáře** vytvářely různorodé podmínky vedení boje (družstvem, jednotlivcem), poskytovaly možnost rychlé reakce při jednotlivých situacích jako např.:

- **činnost na kontrolním místě** (zpravidla v mírových misích);
- **vedení boje o budovu** (pronikání do budovy, boj o jednotlivá poschodí ap.);
- **odrážení útoku protivníka** (jednotlivých obrněných cílů, jednotlivých cílů ničících ručními zbraněmi) ap.

Účastníky konference po ukázce zajímala především **vyhodnocovací část**, dokonalost zařízení umožňuje řídícímu vyhodnotit jednotlivé fáze postupu a účinnost (úspěšnost jeho střelby). **Rozbor**, prováděný s využitím videotechniky, se znázorněním vedené palby, vytváří dokonalý obraz o vycvičenosti jedno-

tlivce. V případech neúspěšné činnosti lze cvičení opakovat a statistika chyb poskytuje možnost vyhodnotit, v kterých fázích činnosti se cvičící dopouštějí nejvíce chyb, jež pak lze vhodnými cvičeními u jednotlivců odstranit.

Poslední pracovní den konference byl ve znamení ukázky ve výcvikovém prostoru. Téma cvičení bylo zaměřeno tak, aby bylo možné ukázat účinnost všech organických zbraní začleněných do organizace pěšího praporu. Kromě delegátů pracovní skupiny NATO FIBUA se cvičení účastnili studenti zahraničního kurzu pro důstojníky připravovaných pro práci ve štábech, dále mladí studenti, kteří projevili zájem o službu v armádě a pozváni byli také zástupci mediálních prostředků a významní představitelé územní oblasti (kraje).

Důstojník Lamie Morse, po krátkém přivítání účastníků ukázkového cvičení, zdůraznil význam připravenosti pozemního vojska, možnosti výcviku s technikou a krátce poukázal na finanční náklady cvičení.

Po topografické a taktické orientaci v terénu bylo zahájeno ukázkové cvičení s komentářem jednotlivých fází. Předem byla každá organická zbraň popsána a ukázána před pozorovatelnou účastníky ukázky a posléze pak předvedena její funkční činnost. Ukázány byly její manévrové i palebné možnosti. Naskytla se tak možnost vlastního hodnocení, jak nejvýhodněji by bylo možné využívat jednotlivé zbraně a palebné systémy praporu (roty, čety), včetně podpory nadřazeného, v případě jejich použití při vedení boje v osadách, městech a zastavěných prostorech.

Atraktivní byly ukázky vysazení vrtulníkového výsadku a leteckého bombardování na vyžádané cíle a prostory (zaujaté protivníkem). V závěru ukázky byla poskytnuta možnost prohlídky jednotlivých zbraňových systémů, bojových vozidel, tanků, samohybných houfnic, průzkumných systémů ap.

V odpoledních hodinách provedl řídící důstojník Ian Orr **celkový závěr konference**. Obeznamil účastníky konference s pravděpodobným návrhem programu konferen-

ce na rok 2001. Kromě toho byl podán návrh, aby následná konference byla provedena v Turecku. V další části pak byla projednána možná témata do diskuse.

Ústředním tématem příští konference je **manévr v boji v zastavěném prostoru, digitalizace a využívání simulační a trenažerové techniky**. Kromě jiného byl přednesen návrh přípravy a provedení konferencí do roku 2009 (vždy v jiném státě, 2 x ročně, což bude konzultováno na nejbližším zasedání NATO). V souvislosti s tím byl předkládaným podán návrh o konání konference v České republice v roce 2003 a to v měsíci dubnu nebo květnu. Tyto termíny a možnosti konání konference budou projednány na nejvyšších stupních velení NATO a AČR.

Do příští konference 2001 (poslední týden v dubnu) pro delegaci AČR bylo uloženo zpracovat v trvání do 60-ti minut vystoupení na téma: „**Vyhodnocení taktiky bojů v Čečensku (boj ve městě Groznyj)**“. Přípravu provést v součinnosti s důstojníkem Van Houtenem z Holandska.

Lze konstatovat, že široká diskuse a její závěry připravili řadu námětů a podnětů a rovněž poukázaly na nutnost rozpracování nových zásad taktického použití a standardních operačních postupů (SOP) pro FIBUA (boj v zastavěném prostoru). Byla vytvořena koncepce zkoumání problematiky v těchto oblastech tak, aby navazovala na body „doktríny“ (Pozn. aut.: Taktické zásady bojové činnosti v zastavěných prostorech), na kterou je nutné se především zaměřit a přepracovat ji. Z ní se pak bude odvíjet další detailní práce na těchto

dokumentech, významných jak pro vedení pravidelného výcviku v době míru, tak i při zasazení jednotek a útvarů (v stávající době i mnohonárodních) v případě vzniklého konfliktu.

Velením NATO jsou již průběžně zadávány úkoly jednotlivým pracovním skupinám formou projektů obranného výzkumu. (Příkladem je již uvedený projekt METROPOLIS, v jehož rámci řeší mnohonárodní tým otázky boje, bojové činnosti jednotek (útvarů) s perspektivou řešení i operací v zastavěném prostoru).

Další jednání pracovní skupiny bude i nadále sledovat nejnovější názory a poznatky v dané problematice. Z naší strany to vyžaduje pouze aktivní přístup a důsledné prosazování nejnovějších informací a zkušeností, jejich rozbor a následné zapracování do výcvikové dokumentace a novelizovaných řádů a předpisů.

Standardizace, kterou naše armáda prochází nám v současnosti dává vhodnou příležitost tyto změny provést koncepčně, přičemž se již nelze vymlouvat na nedostatky v důsledku jazykové bariéry, malé informovanosti a nedostačujícího přístupu k nejnovějším materiálům (např. internetové sítě poskytují možnost získávat informace z knihoven nejznámějších vysokých škol, a univerzit, z vědeckých jednání a konferencí, novinek ve světě vědy ap.).

Naskýtají se možnosti spolupráce, výměny informací a zkušeností ve všech specializacích a odbornostech. Zvyšuje se možnost publikační činnosti v zahraničí (Pozn. aut.: Zde se projevuje velký zájem o naše autory a především snaha o odbornou konfrontaci názorů).

Poznámka:

[1] Změny v naší armádě se nevyhnutelně odrážejí i v užívané vojenské terminologii. Kromě vojensko-odborných výrazů-pojmů jejichž význam se nezměnil, jsou přebírány pojmy od armád NATO a v důsledku vývoje vojenství se více či méně mění i jejich význam. Překlady názvů, termínů (případně i jejich výklad) často pro nás představují již neaktuální význam. Sladění terminologie AČR s terminologií ostatních armád NATO a doba kdy v AČR budou plně akceptovány všechny standardy a normativy NATO potrvá určitě delší dobu, proto jsou definice v převážné míře převzaty z publikovaných materiálů armád, jejichž terminologii ve většině případů přebírají i ostatní armády NATO.

BITVA O GROZNYJ

Ing. JOSEF NASTOUPIL plk. v zál.

V srpnu 1999 podnikly síly vedené Čečenci vpád do Dagestanu. To bylo pro Rusko podnětem k zahájení akcí proti terorismu na Severním Kavkaze, a to postupem sil přes severní rovinu k řece Těrek s úkolem likvidovat teroristy. Ruští velitelé tvrdili, že ruská společnost nebude bezpečná, dokud nebude zcela odstraněna čečenská hrozba. Zasazené síly tvořilo 80 000 vojáků pozemního vojska Ministerstva obrany a 30 000 mužů vojsk Ministerstva vnitra.

Vojska Ruské federace se poučila z chyb, k nimž došlo za první čečenské války (1994 až 1996) a využila také zkušeností získaných Severoatlantickou aliancí v Kosovu. Na rozdíl od první čečenské války mohlo federální vojenské velení činit samostatná rozhodnutí týkající se směru a síly úderů a lhůt pro splnění určitých úkolů.

Strategie stran

Ruská strategie utváření veřejného mínění v Ruské federaci byla důležitým činitelem v zápase proti čečenskému separatismu, ve snaze o získání veřejného mínění pro udržení Čečenska v Ruské federaci. Ruská vláda dosáhla toho, že dvě třetiny obyvatelstva podporovalo zachování integrity Ruské federace.

Představa, že pouze vojenská akce může zastavit čečenské teroristy, ovládla ruské veřejné mínění zvláště po serii pumových útoků na obytné domy v Rusku přesto, že účast Čečenců na těchto útocích dokázána nebyla.

Diskuze o možnosti, že do těchto pumových útoků byly zapojeny ruské speciální služby, byly pečlivě vyloučeny ze sdělovacích prostředků. Avšak takové myšlenky se nevyhnutelně objevují, když se pokoušíme vysvětlit teroristické akce, které se zdají být zcela nelogické. Na druhé straně však k těmto pumovým útokům došlo ve chvíli velmi vhodných pro ty, kdo potřebovali přesvědčivé argumenty pro schválení vojenské operace v Čečensku.

Naproti tomu čečenští bojovníci prováděli přepady sousedních území, prováděli únosy a brali rukojmí, včetně zahraničních novinářů a humanitárních pracovníků a tím se zbavovali podpory.

Ruské ozbrojené síly považovaly za prioritu informační válku a kontrolu sdělovacích prostředků. Rusové ve snaze minimalisovat civilní ztráty vyzvali obyvatele města, aby je opustili, avšak na počátku bitvy o město se ve sklepích ukrývalo 20 až 30 tisíc obyvatel, neschopných město opustit. Ve městě byly přibližně 4000 čečenských bojovníků.

Ruské ozbrojené síly se zřejmě poučily z bitvy o Groznyj v roce 1995. Dělostřelectvo a tanky hrály důležitou podpůrnou úlohu při zahájení boje a pěchota byla zasazena po patřičném umlčení protivníka. Tanky nebyly používány k přímým útokům na město. Tato opatrnost bezpochyby zachránila životy mnoha ruských vojáků (oproti roku 1995).

Poté, co bylo město téměř dobyto, Rusové tvrdili, že plánem nebylo vniknout do města, nýbrž je pouze blokovat. Teroristé měli být zničeni „na dálku“ letectvem a dělostřelectvem. Tím se postup vojsk zpomalil. Tanky byly používány k přímé palebné podpoře postupujících úderných skupin. Federální síly udržovaly obkličovací kruh kolem města a bránily čečenským jednotkám v organisovaném odchodu.

Manévr palbou hrál klíčovou úlohu za ruského postupu k řece Těrek a při ob-

léhání Grozného. Úspěchy ruských sil byly předurčeny opatřeními pro vytváření a používání dělostřeleckých skupin. Federální síly rozsáhle používaly aerosolové munice a taktických raket proti čečenským bojovníkům ukrytým ve sklepech, a to se značným fyzickým a psychologickým účinkem. Tyto palebné přepady byly určeny k vyvolání maximálního psychologického tlaku ve snaze dokázat, že je beznadějný každý další odpor proti ruským silám, které mohly působit beztržně a byly nezranitelné jakýmkoli protipatřeními. Jako teroristické zbraně hrály důležitou úlohu ruské těžké plamenomety. Ruské federální síly **používaly Čečence k boji proti Čečencům.**

Touto metodou se jim podařilo ve městě překonat četné problémy související s taktikou a jazykem. Čečenci bojující na straně Rusů mohli mluvit s místními obyvateli a získávat od nich průzkumové údaje o postaveních a záměrech povstalců. Tento průzkum přinášel výsledky často hodnotnější než ruský spojující průzkum.

Ruské letectvo soustavně bombardovalo vybrané cíle jako domnělé úkryty protivníka, spojující reléové věže a zařízení v celém Čečensku ve snaze izolovat obránce v Grozném od každé vnější podpory a zamezit jejich zásobování.

Bezpilotní letadla byla pravděpodobně používána, avšak nebyly o tom vydány žádné zprávy.

Problémy ruského spojení byly do jisté míry vyřešeny a bylo dosaženo schopnosti kodovaného rádiového spojení. Vyřazení čečenských reléových stanic mobilních telefonů bylo považováno za prioritu, protože tyto telefony ve městech fungují lépe než kmitočtově modulované spojení.

Čečenci ztěžovali Rusům získat jakékoli území ve městě. Čečenská rota mohla čelit ruské brigádě. Ruské síly zjevně nemají spolehlivý rozpoznávací systém vlastní-cizí. Proto vznikaly problémy mezi armádními silami a vojsky ministerstva vnitra. Dorozumění ztěžova-

lo to, že armádní síly a vojska ministerstva vnitra používaly odlišného kodování souřadnic na téže mapě. Předpisy o používání signálních nábojů obou druhů ozbrojených sil byly odlišné. Zatímco se ruské síly nemohly mezi sebou dorozumět, Čečenci je mohli odposlouchávat pomocí stejných rádiových stanic, které jsou k dostání na trhu a které používají speciální policejní síly a síly rychlé reakce, a to na snadno zjistitelném „denním kmitočtu“.

Rusům se nepodařilo vyřešit dva problémy:

- koordinaci mezi vojsky ministerstva obrany a vojsky ministerstva vnitra,
- překonání čečenské obklíčovací taktiky, která téměř znemožňovala vytvoření „ocelové stěny“ před postupujícími jednotkami.

Teprve na konci listopadu 1999 bylo konstatováno, že tehdejší nevyhovující přístroje pro noční vidění používané odstřelovači a bitevními letouny je nutno nahradit kvalitními systémy. Existovaly třenice mezi vojsky ministerstva vnitra a ministerstva obrany. Někteří vojáci ministerstva vnitra jsou přesvědčeni, že Ministerstvo obrany bezohledně vysílalo vojáky ministerstva vnitra do útoků, někdy bez dělostřelecké přípravy.

Dne 1. února 2000 čečenští velitelé nařídili všeobecný odchod z města. Jejich síly utrpěly těžké ztráty a hrozila jim izolace a zničení.

Pro Rusko nadále existují tyto nevyřešené problémy:

> vojenský úspěch je nezbytnou předběžnou podmínkou pro politické urovnání, avšak ruská vláda se nesnažila přeměnit svoje nedávné vítězství v politické urovnání,

> dlouhodobé operační zasazení ohrožuje dosažení rychlého vítězství ve městě.

Zatímco moderní zbraně a „chytřé“ vojenské umění přispívají ke konečnému vojenskému vítězství, samy o sobě nepostačují. **Úspěch v boji ve městě nakonec závisí na vůli bojovníka a na jeho**

schopnosti překonávat stres, chaos a náročné podmínky boje ve městě.

Tvrzení, že guerillové hnutí může být potlačeno přerušením jeho zásobovacích linií, je teoreticky správné. Avšak:

- **není pravděpodobné**, že se někomu podaří odstranit z Čečenska všechno místní obyvatelstvo, aby nemohlo podporovat čečenské hnutí,

- **primárním zdrojem zbraní** čečenských bojovníků nejsou islamští fundamentalisté, nýbrž jsou jím ruští vojáci. Pokračují soudy zabývající se zpronevěrou.

Ústavní pořádek nemůže být nastolen v Čečensku, dokud nebude nastolen v Rusku. Ruští velitelé nepochopili, že za guerillové války ovládnutí území neznamená vítězství. Není nutno získat území, je nutno získat důvěru obyvatelstva. Když ruské útvary vstoupily do Čečenska, většina místních znesvářených skupin zapoměla na svoje dosavadní nepřátelství a spojila se k boji proti společnému nepříteli. Čečenci zastávají názor, že „lepší jsou naši vlastní bandité než cizí osvoboditelé“.

Taktika stran

Přesto, že Rusové byli lépe připraveni než v roce 1995, jejich taktika boje ve městě byla „slabá“. Primární čečenské základy několikrát změnily držitele a federální síly nikdy úplně nekontrolovaly většinu obydlených oblastí. Jejich obyvatelé podepisovali mírové smlouvy s armádním velením a příležitostně slibovali, že vyženou bandity ze svého území. Avšak často ve dne Rusům předstírali loyaltitu a v noci se stali protiruskými bojovníky.

Za přípravy všeobecného postupu k městu Groznyj v polovině listopadu 1999 pronikly průzkumné jednotky až k předměstím. Na začátku prosince ruské síly město obklíčily. S výjimkou jednoho neúspěšného útoku se Rusové na počátku nesnažili pronikat do města.

Po obklíčení města Rusové do něho pomalu pronikali. Ruské velení zajistilo, aby postupující jednotky nebyly při vstu-

pu do města překvapeny a zasadilo speciální malé jednotky pro průzkum ve městě.

Plánovači studovali ulice a přístupové cesty do určitých částí města a také k zařízením jeho infrastruktury. Před zahájením útoku na město byly vyslány ženiní průzkumné skupiny a průzkumníci k průzkumu těchto zařízení. Ruské síly používaly k ničení čečenských postavení manévru palbou dělostřelectva a letecké údery, včetně aerosolové munice.

Snažily se vést „boj na dálku“. Přesto, že Rusové tvrdili, že jejich údery jsou „přesné“, nedělali si starosti s vedlejšími škodami. **Letecké údery** byly vedeny k ničení nepřátelské infrastruktury, protože nové vybudování infrastruktury je pomalé, byly letecké údery proti ní vedeny šetrně. Letecké údery způsobily čečenským bojovníkům jen malé ztráty na životech. Ruské federální síly **nevedly čelní útoky** proti dobře vybudovaným obranným postavením protivníka. Vyslané průzkumné skupiny vyžadovaly palbu na domnělá čečenská postavení.

Čečenci byli organizováni do 25-členných skupin rozdělených do tří družstev, která se snažila udržet úzký dotyk s ruskými jednotkami, aby minimalizovala možnosti ruského dělostřelectva vést ničivou palbu. Čečenci měli dva měsíce pro přípravu města k obraně a zřídili mnoho míst pro léčky.

Měli dvě obranná postavení, přičemž nejméně připravení bojovníci byli v předním postavení. Čečenští odstřelovači obsadili střechy a horní patra budov, kontrolovali daleké přístupy k určitým křižovatkám a snažili se vylákat ruské vojáky na ulici. Odstřelovači byli také v zákopech a pod betonovými deskami kryjícími sklepy. Když se Rusové přiblížili, Čečenci zvedli betonové desky pomocí automobilových zvedáků, takže vznikla léčka, a po odražení útoku desky opět spustili dolů. Útočící ruští vojáci ztěžili rozpoznávání, co jsou trosky budov a co tvoří palebnou léčku. Čečenci **věnovali mnoho času zřizování zákopů** a protitankových příkopů k obraně města. Zákopy

sloužily k pohybu mezi budovami a jako stanoviště odstřelovačů. Když se ruští vojáci soustředili na střechy a okna budov, byli často napadeni palbou ze zákopů, tj. z neočekávaného místa. Čečenci ve městě **nepoužívali neprůstřelné vesty**, protože zpomalovaly jejich pohyb, ani munici se stopovkou, protože přesně prozrazovala jejich palebná stanoviště.

Občas, za vleklého boje, čečenské síly odešly z města a útočily na ruské jednotky z týlu, zvláště ve městech již dobytých ruskými jednotkami.

Únikové cesty ze vzájemně propojených palebných stanovišť a kanalisační síť města umožňovaly čečenským silám vysokou pohyblivost. Ruské síly se obávaly zvláště noční doby, kdy Čečenci mohli znovu zaujmát opuštěná postavení. Čečenci zapalovali naftové věže pro ztížení pozorování a zaminovali celé komplexy budov trhavinami. Rusové nabídli Čečencům bezpečný odchod z města a beztrestnost všem, kteří dokáží, že se neúčastnili bojů.

Čečenci se opevňovali ve všech oknech a dveřích v prvním poschodí a tak znemožňovali vstup do budov. Když se ruští vojáci snažili šplhat po žebřících nebo vyrazit vstupní dveře budov, byli terčem čečenských odstřelovačů umístěných v horních poschodích.

Používání ruského dělostřelectva mělo tyto zvláštnosti:

- každá motostřelecká a vzdušná výsadková rota byla podporována přímo podřízenou kanonovou nebo minometnou baterií,

- používalo se metody vedení decentralizované palby na plochu namísto centralizovaného řízení palby,

- palebné přepady byly vedeny na vzdálené přístupy z bezpečné vzdálenosti, aby byl protivník udržován mimo přímý dotyk s ruskými jednotkami,

- topografické, povětrnostní aj. zabezpečení bylo dobře organizováno a řízeno.

Pro palebné přepady na plošné cíle byly pro stupně prapor a vyšší **byly stanoveny prostory odpovědnosti** pro prů-

zkum a vedení palby. Příslušný velitel byl oprávněn vést palby do tohoto prostoru. Toto decentralizované řízení palby umožňovalo velitelům na nižších stupních uplatnit iniciativu pro aktivnější, pružnější a účinnější použití dělostřelectva.

Čtyři ruské roty odstřelovačů po dvou od pozemního vojska a od Ministerstva vnitra po 50 až 60 mužích zaujaly postavení ve městě. Trojice odstřelovačů tvořené odstřelovačem, granátometníkem a kulometčíkem a podporované pozemními jednotkami a speciálními silami Ministerstva vnitra vyhledávaly cíle a získávaly průzkumné informace o umístění a pohybech čečenských sil ve městě. Odstřelovači označovali cíle a vyžadovali palbu dělostřelectva na předpokládaná postavení čečenských bojovníků.

Ruští velitelé vyvíjeli velké úsilí **k zajištění bezpečného spojení** uvnitř svých sil. Na konci roku 1999 byl téměř každý voják vybaven novým spojovacím zařízením bezpečným proti odposlechu. Čečenci mají několik středisek pro odposlech rádiových hovorů a mají dokonce zařízení umožňující měnit nebo napodobit hlasy ruských velitelů. Používají zahraniční ruční rádiové stanice pro družicové spojení a mobilní telefony s reléovými stanicemi v Dagestanu (protože reléové stanice v Čečensku byly zničeny).

Při odchodu z města narazila jedna čečenská jednotka na minové pole a utrpěla těžké ztráty.

Informační operace

Za druhé čečenské války hrál významnou úlohu pro získání veřejné podpory neustálý a téměř nezmatelný posun ve formulaci cílů vojenského tažení:

- na počátku války (srpen - září 1999) bylo cílem **odrazit čečenskou agresi**,

- v říjnu ruské orgány mluvily o „**sanitární hranici**“ jako primárním vojenském cíli; tato hranice měla chránit ruské regiony před pronikáním čečenských teroristů,

- v listopadu bylo upuštěno od myšlenky sanitární hranice a byl stanoven cíl „**totálního zničení teroristů**“,

• v lednu 2000 bylo za primární cíl stanoveno „zachování integrity Ruska“.

Ruská společnost všechny tyto cíle přijímala a vůbec nezaznamenala postupné nahrazování cílů a stupňování vojenského úsilí. Avšak čečenská válka svými ekonomickými důsledky ohrožuje Ruskou federaci víc než existence povstalecké republiky.

Od 1.ledna 2000 ruský tisk uveřejňoval stále větší počet zpráv o rozšiřující se guerillové aktivitě v Čečensku. Tyto zprávy začaly naznačovat, že vojenské operace v Čečensku nemohou dosáhnout svých cílů. Cíl zachování integrity Ruské federace je pouze záminkou: Rusku nehrozí desintegrace.

Zkušenost zemí, které se po desetiletí snažily likvidovat terorismus dokazuje, že vojenské operace nejsou účinným řešením tohoto neduhu. Jeho řešení vyžaduje složitější metody. Politické a nikoli vojenské operace jsou hlavním směrem postupu proti terorismu.

V roce 1995 ruská vláda prohrála propagační válku. Za druhé čečenské války vyvinula veškeré úsilí o kontrolu sdělovacích prostředků a pro zajištění, aby názor vlády na válku ovládal veřejné mínění. Tentokrát Rusko vyhrává v informační válce od prvního dne boje. Vláda a ozbrojené síly kontrolují přístup k bojovníkům a cenzurují zprávy, které by mohly oslabit podporu války. Zprávy o ruských vojenských úspěších zvyšují podporu vojenských akcí ze strany obyvatelstva. Avšak někteří vojenští mluvčí měnili skutečnosti a omezovali nezávislé zpravodajství, takže je nesnadné rozlišit fakta od fikcí.

Tisk nepoužíval investigativní metody. Cenzura se výrazně zpřísnila. Rusko vytvořilo informační středisko, jehož úkolem bylo filtrovat informace z válčiště před jejich předáním sdělovacím prostředkům a kontrolovat zda šířená zahraniční

informace není v rozporu s názorem ruské vlády na události v Čečensku. Ruské vládní orgány nazývaly bojové akce „operacemi pro potlačení terorismu“. Ruské ozbrojené síly v Čečensku „působily“. Útok na Groznyj byl nazýván (aby nevznikaly nepříjemné asociace) „speciálními“ nebo „vyčistovacími“ operacemi. To jsou příklady nahrazování vojenských výrazů neutrálními a zmírňujícími výrazy.

Orgány odpovědné za podávání informace o druhé čečenské válce využívaly toho, že ruské veřejné mínění bylo přesvědčeno o odlišnosti druhé čečenské války od první: že armáda je lépe připravena, že má menší ztráty a větší naději na vítězství. **Avšak tento obraz je iluzí z několika důvodů:**

- **informace o bojových ztrátách jsou nespolehlivé**, protože ozbrojené síly snižují počet ruských ztrát, zveličují čečenské ztráty a neuveřejňují civilní ztráty. Při útoku na dům čečenského velitele Basajeva „přesnou“ raketou bylo zničeno pět dalších budov, avšak Basajev unikl nezraněn;

- **lidé mají sklon považovat to, co je žádoucí, za skutečnost.** Vojenské akce v Dagestanu, považované veřejným míněním za zcela úspěšné, nejsou důvodem k domněnce, že federální síly jsou účinnější než za první čečenské války. Ruské psychologické operace označovaly obránce města jako muslimské fanatiky a agenty mezinárodní fundamentalistické teroristické sítě.

Ruské orgány omezily šíření informací o průběhu války. Hlavní ruské televizní kanály s tím byly srozuměny.

Psychologické působení bylo za boje o město důležitým činitelem. Ruské psychologické operace se pomocí letáků snažily přesvědčit civilní obyvatelstvo k odchodu z města. Rusové pomocí reproduktorů pravidelně vyzývaly čečenské bojovníky ke kapitulaci a k soustředění ve stanoveném prostoru.

(Převzato ze zahraničních materiálů bez komentáře.)

Prameny:

Pplk. T. L. Thomas: *Grozny 2000, Military Review*, č. 4/2000

E. Pain: *The Second Chechen War, Military Review*, č. 4/2000

PERSPEKTIVY STANOVÉHO VYBAVENÍ AČR

*Ing. BEBŘICH SEDLÁK,
kapitán Ing. PETR HARAŠTA*

V současné době dochází na všech úrovních ozbrojených sil k přehodnocování zavedených schémat jejich rozvoje i vybavení. Je zvažováno, zda stávající síly a prostředky AČR a dalších ozbrojených složek, plně odpovídají podmínkám řešení předpokládaných mimořádných událostí a krizových situací. Diskuse se vedou i na téma „vybavení armády stany“.

Nabídky firem na zabezpečení stanů s progresivní nafukovací konstrukcí se totiž objevily již i u nás. Jedná se o dočasné přístřešky v poměrně atraktivním provedení a lze od nich očekávat také zajímavé užité vlastnosti. Z tohoto důvodu bude jistě užitečné provést porovnání stanů nové generace se stávajícím armádním vybavením, vybrané užité vlastnosti stanů 65 a AZ 45 jsou porovnány v tabulce 1.

Stan 65

Základním, v současné době používaným, stanem v Armádě České republiky je typ „Stan 65“, tvořící převážnou většinu veškerých vojenských zásob tohoto materiálu. Stan 65 je možno stručně charakterizovat jako modulární, mobilní systém, univerzálního použití, jehož konstrukční řešení bylo navrženo před více než třiceti lety. Vyobrazení stanů 65 je uvedeno v příloze 10 k předpisu Nauka o výstrojném materiálu (Int-51-2).

Uvedený stan je stavebnicové konstrukce o půdorysných rozměrech 6 x 6 m. Tento základní modul vzniká spojením 2 čelních dílů potahu a lze jej prodloužit vsunutím jednoho nebo několika nástavných dílů vždy o 3 metry/díl. Propojování součástí potahu se provádí vodovzdorným šněrovacím uzávěrem. Výška stěn rozvinutého stanů je 1,8 m, vrchol vykazuje výšku 3,5 m. Tvar stanů odpovídá hranolu s jehlanovou nebo hřebenovou (v případě použití nástavného dílu) střechou. Je opatřen dvěma protilehlými vchody s přístřešky a předstínkami. V jedné soupravě stanů je potah tvořený 2 čelními a 1 nástavným dílem, jejichž propojením vznikne obydlí o půdorysu 6

x 9 m. Hmotnost celé soupravy, včetně ocelové konstrukce, činí 431 kg.

Interiér stanů lze vybavit tzv. hygienickými vložkami, což jsou jakési povlaky vnitřních stěn z bavlněné tkaniny „molino“, které zabezpečují vyšší úroveň čistoty. V zimním období se mezi stěny potahu a zmíněné hygienické vložky umísťují oteplovací díly zabezpečující lepší tepelné izolační vlastnosti. Jako podlaha se pod stan umísťuje speciální fólie z PVC. Konstrukce diskutovaného stanů umožňuje v případě potřeby vytápění vnitřního prostoru kamínky na tuhá paliva opatřeny mi lapačem jisker. Takto vybavený stan lze použít pro účely ubytování, stravování, skladování materiálu, shromažďování osob, zdravotnické a další. Je tedy univerzálním dočasným přístřeškem.

Základními výhodami tohoto stanů jsou:

- možnost přizpůsobovat délkové rozměry stanů a tím i jeho kapacitu momentální potřebě,
- vybavení sady 6 okny, která přes den zabezpečují dostatek světla v interiéru,
- možnost zvednutí stěn a větrání stanů v teplém počasí,
- podle zkušeností z použití stanů bývá ceněnou vlastností také schopnost odolávat drsným povětrnostním podmínkám, např. silnému větru a drsnému zacházení (díky pevné konstrukci a jejímu zakotvení).

Naopak k nevýhodám stanů patří:

- zdlouhavé a náročné rozvinutí stanů, které musí udělat větší počet osob,
- ztráta hydrofobity plachtoviny po určitém opotřebení a tedy nutnost občasné reimp-

pregnace potahu,

- velký počet samostatných kompletačních dílů k sestavení celku stanu,

- nesnadná případná dekontaminace od škodlivin (vzhledem k drsnému charakteru povrchu bavlněné plachtoviny),

- středové podpěry stanu mohou v některých případech překážet v interiéru.

Stan AZ 45

Již zmíněné stany nafukovací konstrukce jsou u nás nabízeny firmami Zahas Hranice a EGO Zlín. Subjekt jmenovaný jako druhý poskytuje komplexní nabídku z níž je čerpáno pro potřeby tohoto článku. Výrobky tvoří ucelenou typovou řadu označenou písmeny AZ a číslem rovnajícím se podlahové ploše stanu. Podle toho jsou stany označeny AZ 45, AZ 40, AZ 24, AZ 18, AZ 16 a AZ 10. Jejich základní konstrukční provedení je vlastně totožné, liší se jen u typu AZ 16 (se čtyřmi vchody), jež je tzv. středovým stanem sloužícím k propojení několika modulů (viz. obr. 1). Lze tedy popsat pouze jeden typ z celé řady aniž by došlo ke zkreslení skutečnosti.

Obr. 1

Nafukovací stan AZ 45 je univerzálním přístřeším, jež lze využít jako zdravotnický a operační stan, sběrné místo, či pro ubytování osob nebo uskladnění materiálu. Tvar připomíná kvádr s mírně zkosenými stěnami zužující

Obr. 2

cími se směrem vzhůru a s velmi nízkou hřebenovou střechou. **Plocha** tohoto výrobku je vymezena rozměry 8,4 x 5,9 m. **Výška vrcholu** je 2,9 a stěna 2,2 m. Tvar stanu je zřejmý z obrázku 2. **Kostra** stanu, či nafukovací systém je dvoukomorový s přetlakovým pojistným ventilem. Nafouknutí stanu lze provést libovolným kompresorem nebo tlakovou lahví. Opěrné tubusy (elastické roury na vzduch fungující jako podpěrné konstrukční prvky) jsou vyrobeny z oboustranně oprýžovaného polyamidového textilu. **Potah** stanu, tvořící střechu a boční stěny, je sešit z mřížkové tkaniny opatřené polyuretanovým nebo polyvinylchloridovým nátěrem k zajištění hydrofobity. Švy jsou utěsněny přelepením páskou. **Plastové podlahy** jsou dodávány jako vyjímatelné, či v pevném provedení. **Boční stěny** jsou vybaveny dvěma otvory pro potrubí nebo vedení horkého vzduchu. Postavený modul se stabilizuje pomocí **kotevních kolíků**.

Jednotlivé stany lze libovolně propojovat s využitím středového dílu (AZ 16) a vytvořit tak stanové městečko. Stan je zabalen do ochranného transportního vaku.

Do příslušenství výrobku jsou zahrnuty: Kotevní kolíky, kladivo, opravná sada, přenosná taška a ruční pumpa. Celá souprava vykazuje hmotnost okolo 110 kg. Lze přikoupit i zvláštní příslušenství, kam patří elektrický kompresor, láhve s tlakovým vzduchem, osvětlovací halogenová sada, teplovzdušné agregáty, dělicí přičky, vnitřní omyvatelný obal pro operační stany a spojovací chodba. Stan bez problémů postaví pouze dva lidé přibližně za pět minut.

Základními výhodami stanu jsou:

- lehkost konstrukce při vlastní přepravě
- a snadnost rozvinutí na libovolném místě,

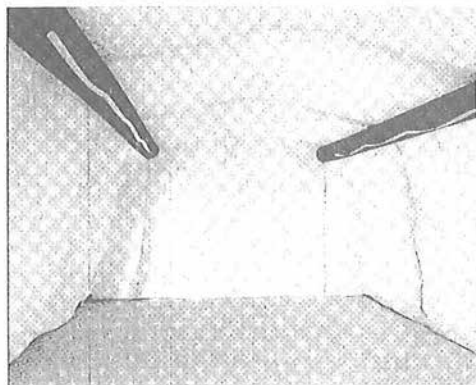
- krátkost času potřebného ke stavbě (cca 5 minut),
- velikost vstupních dveří, jež zaujímají téměř celou šíři kratší strany stanu,
- minimální členění interiéru konstrukčními prvky (nepřekáží - viz. obr. 3 a 4),
- relativně snadná dekontaminace stanu (vlivem hladkého povrchu tkaniny a plastů),
- možnost propojení jednotlivých modulů ve větší celky.

Naopak k nevýhodám stanu patří:

- nižší stabilita v obtížných povětrnostních podmínkách, např. při silném větru a sněžení (díky přílišné lehkosti konstrukce a malému počtu kotevních kolíků),
- nutnost uměle osvětlovat vnitřek stanu po

Obr. 3

Obr. 4

Literatura:

- *Nauka o výstrojném materiálu (Int-51-2). Praha: MO, 1988.*
- *Mobilní pracoviště IZS. Zlín: EGO Zlín, s. r. o., 1999.*

Tabulka 1
Porovnání některých TTD a užitných vlastností diskutovaných stanů

Por. č.	TTD - užité vlastnosti	S - 65	AZ - 45	Poznámka
1.	Podlahová plocha	54 m ²	45 m ²	
2.	Vnitřní prostor stanu	143 m ³	126 m ³	
3.	Výstřepí	kamna na povrchu podlaží	teplo vzduchu	
4.	Porovnání stanu (osoby/čas)	8 / 45	2 / 15	
5.	Konstrukce (provedení/parametry)	ocelová (podpěry)	nafukovací (tlak 0,3 b)	
6.	Počet konstrukčních prvků	cca 90	cca 34	druh x počet
7.	Další nutné vybavení (není v spec.)		-osvětlovací sada -tepelný izolace	nejdou v základní ceně
8.	Hmotnost soupravy	431 kg	110 kg	
9.	Obložnost sbalovacího stanu	2 m ²	0,7 m ²	
10.	Cena stanu	45.000,-	399.800,-	

celý den (není vybaven okny),

- nutnost ohleduplného zacházení s výrobky (nižší robustnost ve srovnání se stanem S-65),
- nízký sklon střechy umožňuje shromažďování dešťové vody v průvlezech plachtoviny a vytváření kaluží,
- náročnější a méně snadné sbalení stanu než rozvinutí,
- značná cenová náročnost systému.

Shrnutí poznatků z porovnání výše uvedených stanů

Lze konstatovat, že obě konstrukce stanů mají své pozitivní i negativní stránky.

Stan 65 i přes určitou konstrukční zastaralost dobře vyhovuje polnímu použití v AČR. Hodí se zejména pro situace, kdy není předpokládán častý přesun stanových objektů, je nutné čelit drsným povětrnostním (klimatickým) podmínkám a nerozhodují o úspěchu plněního úkolu minuty potřebné k rozvinutí stanu.

Stan AZ 45 má poněkud jiný charakter užité hodnoty. Těží zejména z nízké hmotnosti a snadného rozvinování. To ho předurčuje k využití při řešení katastrof, humanitárních úkolů a v akcích, kde je rozhodujícím kritériem čas. Právě pro tyto své přednosti byl tento typ dočasného přístřeší koncem roku 1999 zaveden do výbavy útvarů CO Ministerstva obrany České republiky.

ČINNOST ZÁCHRANNÝCH ÚTVARŮ SIL ÚZEMNÍ OBRANY

Doc. Ing. JOSEF DVOŘÁK, CSc., plk. v. zál.

Zajištění obrany ČR před vnějším napadením a podíl na obraně aliance je hlavním úkolem AČR. Avšak pravděpodobnost přímého napadení ČR se snížila a v nejbližších letech není zřejmě aktuální. Je však nutno řešit i otázky nevojenské obrany země. Do popředí vystupují úkoly v mírových operacích, záchranných a humanitárních akcích a podobně

Podle ustanovení Ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky je základní povinností státu kromě jiného i ochrana životů, zdraví a majetkových hodnot. V případě živelních pohrom, ekologických nebo průmyslových havárií, nehod nebo jiného nebezpečí, které ve značném rozsahu ohrožují životy, zdraví nebo majetkové hodnoty proto vláda vyhláší nouzový stav (pro omezené případně celé území státu).

K organizaci a provádění záchranných a likvidačních prací je v České republice konstituován podle usnesení vlády ČR č. 246 z 19. 5. 1993 integrovaný záchranný systém (IZS). Tento byl dále precizován zákonem č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému. IZS ve smyslu tohoto zákona je koordinovaný postup jeho složek při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací. Základními složkami IZS jsou Hasičský záchranný sbor ČR, jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí teritoria okresu, zdravotnická záchranná služba a Policie ČR. Mezi ostatními složkami IZS jsou i vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil.

Možnost použití součástí AČR k plnění uváděných úkolů je zakotvena i v Zákonu o ozbrojených silách. Podle § 14, odst. 1 c) zákona č. 219/1999 Sb. smí být vojáků v činné službě použito při pohromách ohrožujících lidské životy nebo důležité hospo-

dářské statky. Vojsko k plnění uvedených úkolů poskytuje tzv. vojenskou záchrannou výpomoc. Významnou úlohu při plánování a řízení vojenské záchranné výpomoci sehrávají i síly územní obrany.

Síly územní obrany jsou předurčeny k zabezpečování obrany a ochrany území republiky, k ochraně důležitých objektů, zabezpečování doplňování AČR, k řízení a poskytování vojenské záchranné výpomoci, k provádění součinnosti s orgány státní správy a k plnění dalších úkolů.

Hlavním prostředkem AČR při poskytování vojenské záchranné výpomoci jsou **záchranné a výcvikové základny** (zvz), které přešly na základě rozkazu MO č. 37 z roku 1999 od 1. ledna 2000 z podřízenosti Hlavního úřadu CO ČR do přímé podřízenosti Velitelství sil územní obrany. Prvořadým úkolem zvz je provádění záchranných a dalších neodkladných prací, které tvoří komplex specializovaných činností, jejichž cílem je poskytovat masovou a všestrannou pomoc obyvatelstvu především za krizových situací a vytvářet nezbytné podmínky pro jeho přežití. Základny jsou nasazovány v oblastech zasažených přírodními pohromami nebo provozními nehodami velkého rozsahu, případně v oblastech zasažených současnými prostředky ničení v období války.

Tyto základny jsou dislokovány v posádkách RAKOVNÍK, KUTNÁ HORA, JINDŘICHŮV HRADEC, BUČOVICE

a OLOMOUC. Dislokace základen v uvedených posádkách umožňuje plošné pokrytí celého území ČR v rámci stanovené působnosti. Úkoly pro jednotlivé základny byly stanoveny i s přihlédnutím na jejich rovnoměrné zatížení. Přitom se vycházelo jak z velikosti teritoria jejich působnosti, tak i z množství potenciálních zdrojů vzniku havárií a katastrof.

Charakteristika a možnosti nasazení zvv

Záchranné a výcvikové základny jsou centrální vykonnou silou pro provádění záchranných prací, jak bylo uvedeno výše. Dále jsou nasazovány při zabezpečování humanitární pomoci. Zvv jsou také určeny k provádění dalších neodkladných prací, směřujících k zamezení druhotných účinků pohrom a havárií.

Zvv provádí záchranné a další neodkladné práce samostatně, na základě vyžádání oprávněných funkcionářů. Organizační struktura je u všech základen v podstatě stejná, mírné odlišnosti jsou v části materiálního vybavení.

V rámci IZS působí především ty síly a prostředky, které mají výrazně vyšší stupeň pohotovosti a jsou schopny vyjet k provedení zásahu řádově v několika minutách. Navíc působí pouze na teritoriu vlastního okresu. Jejich uplatnění má své místo při záchrane postižených a majetkových hodnot, především při dopravních nehodách, pohromách malého rozsahu, malých haváriích a podobně, při kterých jsou schopny poskytnout rychlou a účinnou pomoc postiženým, zabezpečit klid a pořádek na místě nehody či pohromy, zabezpečit ochranu majetku a uzavřít místo před přístupem nepovolených osob. Pro plnění těchto úkolů mají tyto zasahující síly i dostatečné technické vybavení.

AČR není stálou složkou IZS. Její síly a prostředky jsou nasazovány k záchranným pracím až po vyčerpání sil a prostředků kompetentních resortů státní správy, anebo v případě, že rozsah a intenzita ohrožení převyšuje od počátku jejich možnosti. Pak je nasazována AČR a v 1. pořadí síly a pro-

středky záchranných a výcvikových základen, které jsou schopny pracovat ve složitějších a těžších podmínkách, s nasazením těžké techniky.

Síly a prostředky zvv jsou po vyžádání nasazovány k poskytnutí vojenské záchranné výpomoci na teritoriu okresů podle trvalého předurčení, případně podle rozkazu velitele sil územní obrany (při rozsáhlých ohroženích).

Základny jsou v míru nasazovány do prostoru přírodních pohrom, požárů, hromadných neštěstí a průmyslových havárií k poskytování účinné pomoci obyvatelstvu a k provádění dalších neodkladných prací, směřujících k zamezení druhotných účinků katastrof a pohrom.

V období válečného stavu budou nasazovány do prostoru napadení soudobými prostředky ničení. Předpokládá se jejich nasazení především na záchranné práce v důležitých hospodářsko-správních centrech, v místech s nejtěžšími podmínkami a na směrech hlavního úsilí záchranných prací.

Základny jsou schopny plnit (při poskytování vojenské záchranné výpomoci) vzhledem ke svému vybavení a úrovni připravenosti, zejména tyto úkoly:

- > vlastní záchranné práce;
- > vyprošťování ze závalů;
- > doprava a evakuace osob;
- > likvidace povodní a záplav;
- > zásobování vodou;
- > zásobování potravinami, materiálem;
- > likvidace požárů;
- > zamezení úniku ropných produktů do vodotečí;
- > radiační a chemický průzkum a dekontaminace;
- > zásobování elektrickou energií;
- > likvidace polomů;
- > asanace materiálů;
- > potápěčské práce;
- > trhací práce;
- > vyhledávání osob;
- > ubytování osob (v rámci vybudovaného tábora základny humanitární pomoci jsou zajištěny podmínky pro přežití);
- > osvětlení.

Přehled provedených zásahů

Použití zvz při řešení a likvidaci mimořádných událostí různého druhu a rozsahu je možno stručně dokumentovat v přehledu zá-

sahů zvz za rok 2000, který byl zpracován ze statistických údajů velitelství sil územní obrany a je uveden v tabulce 1. Zde je třeba zdůraznit, že zvz používají při vykazování

Tabulka 1

Přehled zásahů zvz za rok 2000

Zásah provedla	Celkem zásahů	Doba zásahu v hod.	Osoby				Technika		
			D + Pr + Rt	o. z.	VZS	Odpracova- ných Čh.	Počet ks	Ujeto km	Odpr. Mh
71. zvz Kutná Hora	13	405,3	29	5	134	12088,5	35	2389	64
72. zvz Jindřichův Hradec	9	294	29	4	139	4331,5	24	8286	108
73. zvz Rakovník	12	85,5	35	5	36	503,5	29	2398	28,2
74. zvz Bučovice	7	79,5	28	9	64	1284,4	34	3488	82
75. zvz Olomouc	16	121,5	33	7	101	1177	38	2600	41
CELKEM	57	985,8	154	30	474	19384,9	160	19161	323,2

zásahů jiné postupy než hasiči a jiní záchránáři, neboť nepoužívají „metody vícenásobných zásahů“.

Počty provedených zásahů uvedené v tabulce 1 poskytují informace nejen o četnosti, ale i dalších skutečnostech u provedených zásahů a můžeme je porovnat s po-

čty zásahů u jednotlivých základů za období existence České republiky, které jsou uvedeny v tabulce 2.

Výsledný počet 483 zásahů je číslo značně vysoké, uvážíme-li, že zvz obvykle zasahují až ve druhém sledu a nejsou zde také započteny zásahy, které základny pro-

Tabulka 2

Přehled zásahů

(mimo zásahů při povodních v r. 1997 a 1998)

Rok	71. zvz Kutná Hora	72. zvz J. Hradec	73. zvz Rakovník	74. zvz Bučovice	75. zvz Olomouc	Celkem zásahů
1993	19	2	3	10	13	47
1994	10	3	2	11	6	32
1995	8	3	7	10	6	34
1996	9	8	19	11	16	63
1997	7	16	23	13	13	72
1998	16	9	33	15	21	94
1999	23	10	24	11	16	84
2000	13	9	12	7	16	57
Celkem	105	60	123	88	107	483

Počet nasazených osob a techniky

Tabulka 3

Rok zásahu	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	Celkem
Nasazení osob	838	510	566	1164	854	1105	972	658	6667
Nasazení techniky [ks]	169	105	110	255	248	285	255	160	1587

vedly při rozsáhlých povodních v r. 1997 (pro úplnost to bylo 2 291 zásahů) a 1998 (1 339 zásahů).

Počty nasazených osob a techniky při zásazích za uváděné období (mimo zásahů při uvedených povodních) jsou uvedeny v tabulce 3. Tyto údaje dokumentují význam záchranných útvarů při záchranné činnosti ve prospěch obyvatelstva.

Závěr

Záchranné a výcvikové základny představují v současné době hlavní prostředek AČR pro poskytování vojenské záchranné výpomoci. Příslušníci základen prokazují všestranně vysokou připravenost k provádě-

ní záchranných a dalších neodkladných prací v případě vzniku pohrom. I jejich zásluhou bylo zachráněno mnoho lidských životů a majetkových hodnot při řešení krizových situací. Za dobu existence České republiky (do konce r. 2000) provedly zsv více než 480 zásahů různého druhu (jsou pochopitelně započítány i zásahy, které byly provedeny u zsv CO). Uvedený údaj nezahrnuje zásahy při katastrofálních povodních v r. 1997 a v r. 1998, které postihly rozsáhlá území státu. Z uvedených údajů je zřejmé, že posílání a činnost těchto záchranných útvarů je pro společnost významné a nezastupitelné.

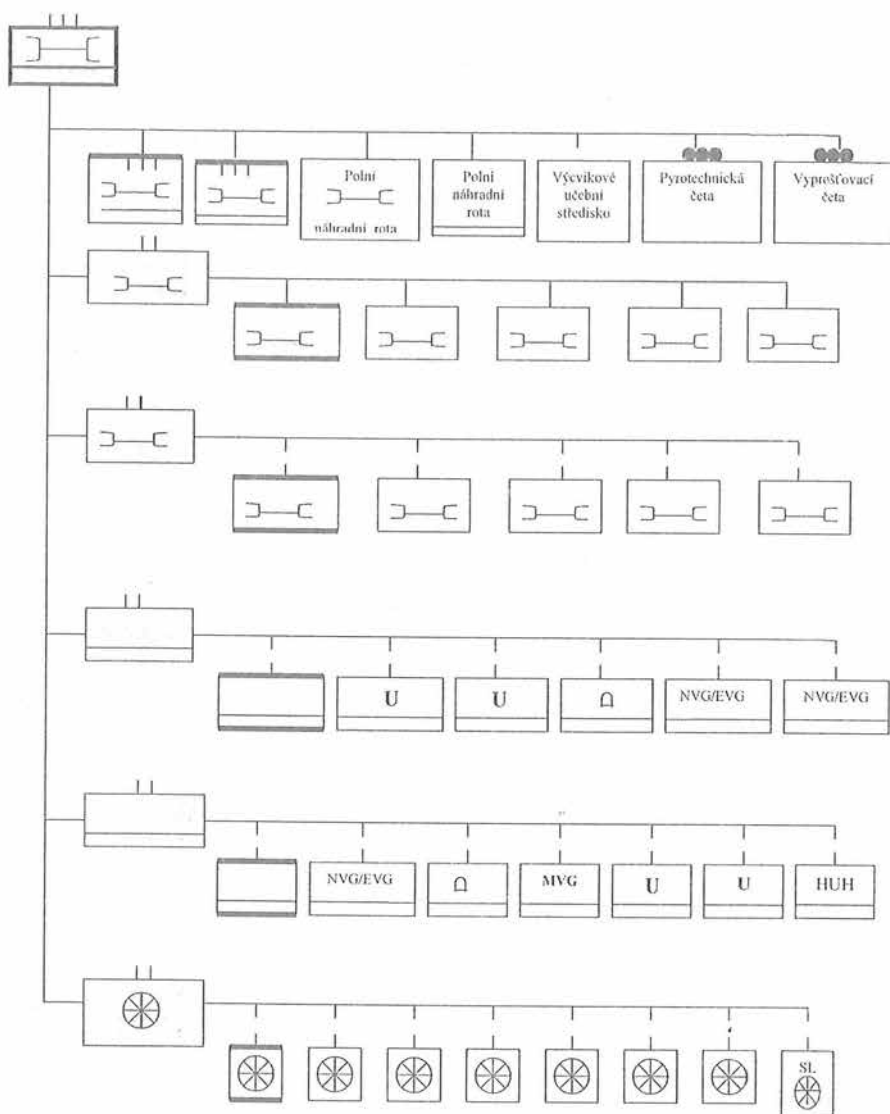
SPECIFICKÉ STUPNĚ VELENÍ LOGISTIKY V NĚMECKÉ ARMÁDĚ

Podplukovník Ing. VLADISLAV VINCENEC

V současné době je v zemích NATO věnována značná pozornost logistickému zabezpečování ozbrojených sil a zejména zabezpečení sil okamžité a rychlé reakce veškerým logistickým materiálem. Také v německé armádě je oproti předcházejícím roků věnována zvýšená péče způsobu doplňování zásob v návaznosti na bojovou činnost vedenou vševojskovými svazky.

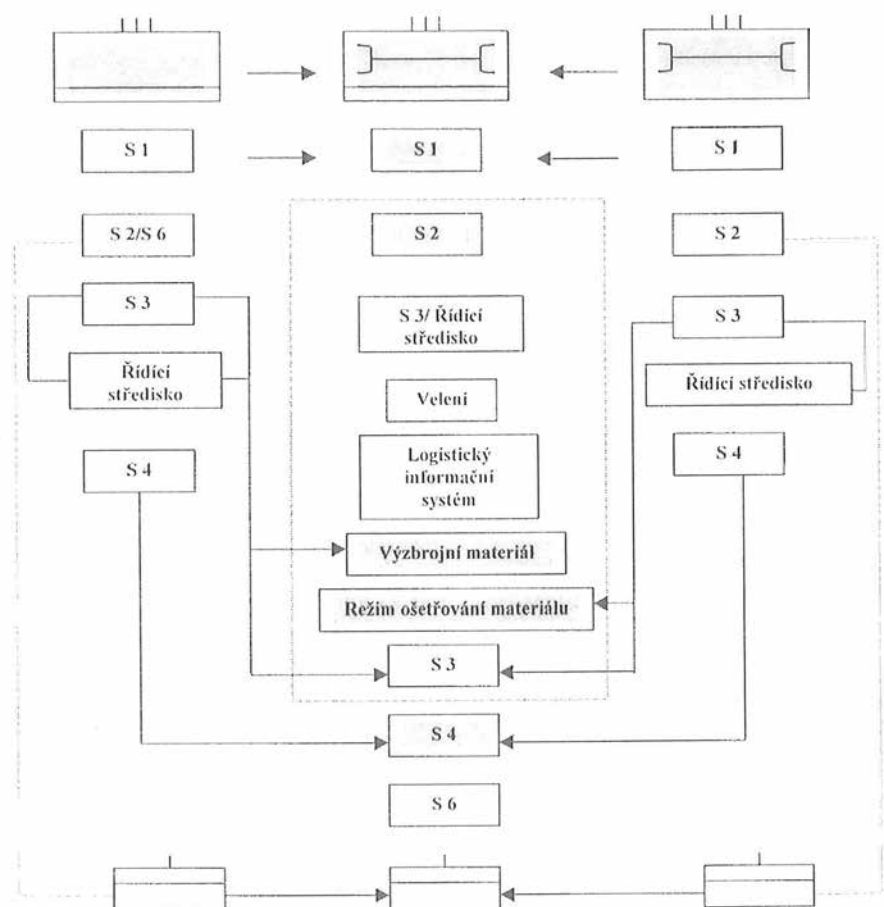
Důležitou změnou logistické struktury pozemního vojska je schopnost postavit síly okamžité a rychlé reakce. K tomu bylo nutné nejdříve podle plánu provést skryté členění. První etapa byla uzavřena k 1. říjnu 1997. Nejrozsáhlejší změnou oproti stávající logistické struktuře je současné společné velení zásobovacích a opravárenských útvarů logistiky (obr. 1).

V roce 1996 byly zahájeny u většiny útvarů podstatné změny a v průběhu roku 1999 byly ukončeny. Přijetí vesměs nových struktur logistiky bude potřebovat ještě nějaký čas. Jak od 1. října 1996 přešlo společné velení štábů útvaru technického zabezpečení (oprav) a zásobovacího útvaru pod velení štábu logistického útvaru ukazuje schématicky obr. 2.

Legenda: EVG – prostředky individuální spotřeby, NVG – materiál trvalého použití,
 MVG – denně spotřebovávaný materiál (munice, PHM, proviant),
 HUH – vysokozdvížené a manipulační vozíky, SL – přeprava těžké techniky,
 □ – munice, U – překladištní a zásobovací rota

Obr. 1. Společné velení zásobovacích a opravárenských útvarů

Legenda: S 1 – osobní a ideologické oddělení štábu útvaru
 S 2 – oddělení průzkumu a kontrarozvědky štábu útvaru
 S 3 – operační, výcvikové a organizační oddělení štábu útvaru
 S 4 – týlové oddělení štábu útvaru
 S 6 – spojovací oddělení štábu útvaru

Obr. 2. Velení štábu logistického útvaru

K tomu je nutné poznamenat:

Oblasti S 1 (osobní a ideologické oddělení útvaru) a S 4 (týlové oddělení útvaru) obou těchto vojskových útvarů se spojily. Tím je možné proti dosavadnímu řešení ušetřit část plánovaných funkcí. Až dosud byl v personální oblasti na plánované funkcce S 2 (oddělení průzkumu a kontrarozvědky) relativní klid. Dosud spojené služební funkce S2 a velitele velitelské roty v jedné osobě se osamostatnily. Dodatečně byl naplánován vlastní okruh, oblast S6 (spojovací oddělení útvaru). Současné operační, výcvikové a organizační oddělení (S3) a zástupci funkce velitelů pluků s jejich centrálními fúzí do Řídicího střediska logistiky. Přitom zůstávají dále obsaženy v článcích správy materiálu a údržby materiálu podstatné části dosavadního řídicího střediska logistiky.

Toto společné vedení samo směřuje k prohloubení výkonu velení, nikoliv k personálním úsporám. Nové řídicí středisko logistiky je postaveno tak, aby bylo výkonnější, nežli obě předchozí střediska, z nichž bylo vytvořeno. V řídicím středisku logistiky je obsáhle naplánováno budoucí nasazení logistických jednotek divize, v pečlivém vzájemném souladu a také v souladu s nasazením zásobovací služby.

Když se v minulosti projevilo určité „**myšlení podle druhu vojska**“, mělo by nyní být stanoveno, jak oprostít společnou práci od příležitostných třecích ploch ze strany zásobovacího, dopravního praporu a praporu technického zabezpečení (oprav) a jak takové výhrady co nejrychleji překonat. Bez otevřené a plně spolehlivé spolupráce by na sebe očekávané zvýšení výkonu nechal čekat. Tomuto aspektu musí velitelé pluků v počáteční fázi věnovat zvláštní pozornost.

Nová organizační struktura je zaštitěna novým, výkonnějším služebním předpisem. S tímto přístupem ke všem částem logistického informačního systému a k informačním systémům velení se centrum stává schopným dalekosáhlého posouzení logistické situace. **S novou metodou podpory logistické situace** („Log-Lage“)

a logistického řízení („Log-Controlling“) je ve srovnání s dřívějším neuspokojivým stavem zřetelně zlepšena prognóza a posuzovací schopnosti pluku a tím je také vylepšena jeho rozhodovací schopnost.

Skeptici a „lobbyisté jednotlivých druhů vojsk“ vidí ve společném postavení pluků v první řadě příspěvek k omezování nákladů a racionalizaci a mají podezření, že to ztíží výkonnost jednotlivých prvků logistického systému.

Existuje však oprávněná naděje, že pravdu nebudou mít skeptici, nýbrž ti, kdo staví na tom, že pomocí zlepšené, užší spolupráce zásobovací jednotky a jednotky technického zabezpečení (oprav) v jednom pluku dosáhne logistika velkého posílení.

Prapory technického zabezpečení (oprav), zásobovací prapory a dopravní prapory byly společně sdruženy již ve struktuře pozemního vojska 5, stejně jako dosud samostatné jednotky brigád v plucích zásobování a plucích technického zabezpečení. Tím byl mezi jiným sledován cíl omezení velení a centrálním řízením dosáhnout efektivnější vyřízení drasticky redukovaných logistických sil a prostředků vesměs větší účinnosti.

Zůstává však od začátku pochybné, zda-li tímto řešením skutečně bylo dosaženo žádané optimalizace systému a posílení výkonu. Ačkoliv společným umístěním útvarů v plucích stanuly jednotky zásobování a jednotky technického zabezpečení se svými různými typy útvarů zejména na úrovni divize, která byla jako „Výkladní skříň logistiky“ označena za náročnou, existovaly nezměněně vedle sebe a musely být bezprostředně koordinovány velitelstvím logistické brigády, popřípadě velitelstvím divize.

Současnou nevyhovující situaci logistiky pozemního vojska nelze přičítat logistickému systému a strukturám. Je způsobena hlavně nevhodnými rámcovými podmínkami, zvláště chybějícími rozpočtovými prostředky a naléhavě potřebuje zlepšení v této oblasti, obzvláště dnes.

Přesto došlo a dochází ke strukturálnímu pojetí veškerého podnikání, což by mohlo

příspěť ke zlepšení situace. Bylo tudíž pouze konsekventní při plánování nové struktury pozemního vojska apod. také umístit výcvik druhů vojsk na úroveň pluku a zásobovací útvary, útvary technické pomoci (oprav) a dopravní útvary na úrovni divize umístit společně pod jedno velení pluku a podobně také postupovat na úrovni pozemního vojska.

Optimalizace systému odstraněním současného rozhraní a tomu plně odpovídající nástavba. Současně jsou také vytvořeny předpoklady k účelnému rozdělení práce mezi velitelství divize a posléze zřízenou úroveň pluku. S tímto krokem jsou pravděpodobně také ale dosaženy hranice daných možností. Až dosud to nebylo v pozemním vojsku obvyklé, podřídít prapory různých druhů vojsk základnímu členění jednoho pluku. To bylo pro všechny případy vyhrazeno pro rozdělení vojsk, které byly hromadně převeleny na základě společné situace a schopnosti plnit úkoly. V logistice je však tento krok konsekventně učiněn stejně tak na úrovni divize, jako na úrovni logistické brigády s vědomím, že tím vznesené vysoké požadavky na velitele a jejich štáby, byly již položeny v míru. Požadavky nevycházejí z pouhé síly pluku s pěti prapory a stavem nad 3.000 mužů, nýbrž hlavně z velkého počtu a mnohotvárnosti správně přijatých úkolů.

Integrace obou typů druhů vojska se neukazuje ani úspěšná ani účelná už na úrovni praporu. Toto platí také vzhledem k okolnosti, že pro podporu menšího kontingentu nasazení, jakým je např. nyní GECONSFOR v Bosně-Hercegovině, útvary pro podporu nasazení se zásobovacími jednotkami, jednotkami technického zabezpečení a dopravními jednotkami se zjevně ukáží být zvláště vhodné k plnění úkolů ve speciálních podmínkách nasazení.

Ukazuje se, ale jako ne dost pádné, naplánovat proto již v základním rozčlenění mírových tabulek počtů ten druh svazků, kde by z nich mohly být v nové struktuře logistiky již vytvořené KKR (síly okamžité a rychlé reakce) útvary pro podporu nasazení modulárně rychle sestaveny dohromady

podle situace a schopnosti plnit úkoly.

Jednoduchost struktur a lepší zvládnutí úkolů v praxi všech oblastí hovoří také dále pro udržení druhů vojsk na úrovni praporu.

Základní členění nebo rozdělení jednotek podle vzdělání velitelů, doškolení a podle výcviku ve funkci musí zajistit, aby velitelé praporů a všichni štábní důstojníci logistických jednotek byli schopni vést takové smíšené útvary.

Pluk logistiky v logistickém systému

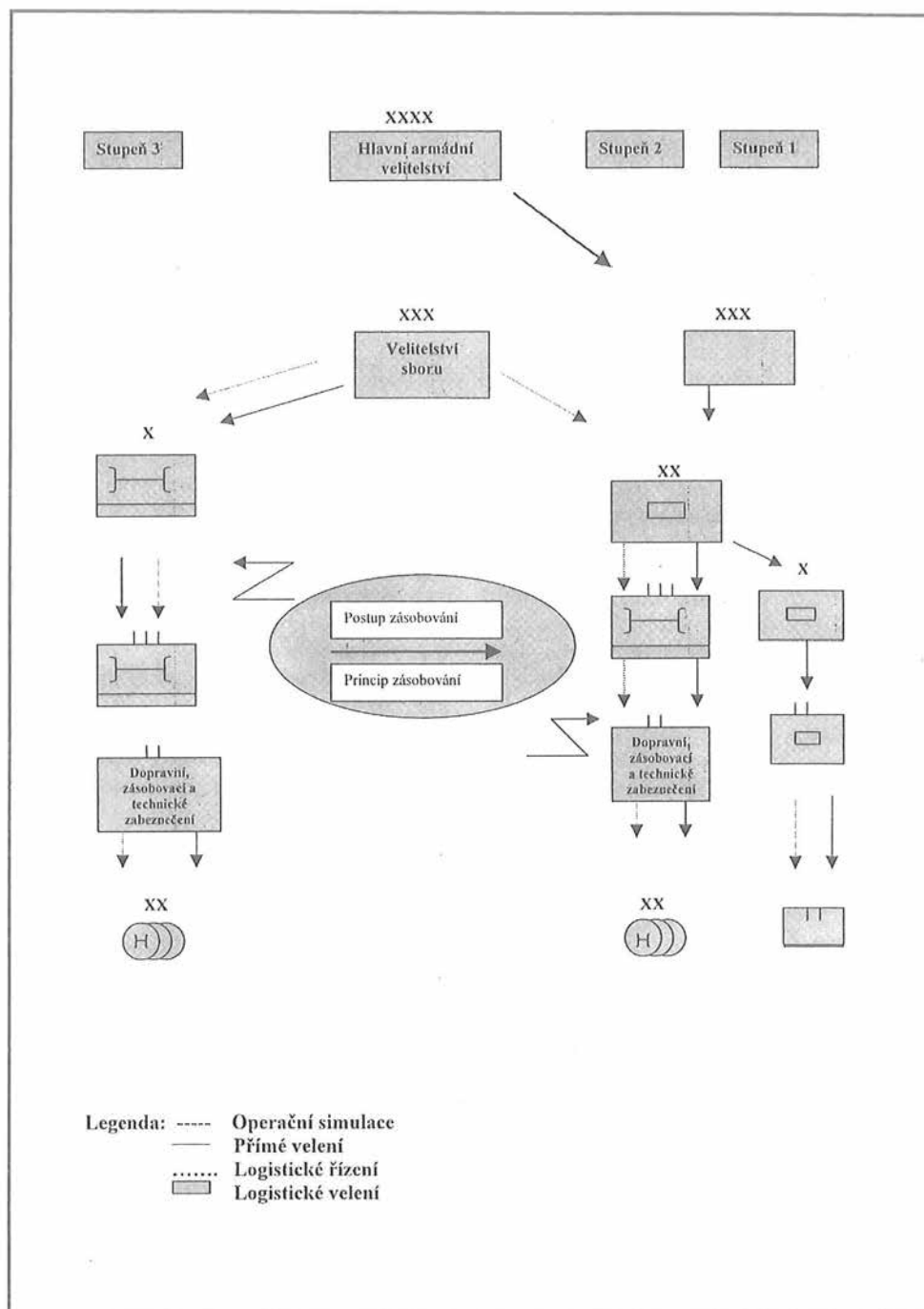
Nejlepší organizační struktura zůstává umělým útvarem, jestliže není zároveň přijato stejné uspořádání celkového systému a tím vytvořen organizační postup regulující společnou činnost (obr. 3).

Logistická a zdravotní služba jsou integrální součástí velení jednotek. Tím je bezesporu dána odpovědnost velitelů brigád, divizních velitelů a velících generálů v současné oblasti odpovědnosti také za logistiku, nezávisle na tom, zdali jim jsou logistické jednotky podřízeny nebo nikoliv.

Týlové oddělení štábu (G-4) divize podporují velitele, velícího generála a velícího důstojníka při přijímání velitelských úkolů. Pro oblast úkolů „Velení logistiky“ jsou týlová oddělení brigád, divizí a sborů také dále dostatečně velícím a odborným personálem vybavena a členěna dle kompetencí plnit dané úkoly. Horliví plánovači, kteří stanovili vyšší prioritu dosažení cíle, s nejvyšší pravděpodobností učiní štáby „šťihlejší“, příležitostně také připomínají úkoly štábů: Štáby mají zásadně úkol seznámit svého velitele - a pouze jeho - se situací, aby byly splněny stanovené úkoly. Úkoly určí vybavení služebními funkcemi podle kvality a kvantity, stejně jako organizační strukturu.

Postih nadřízených velitelů na štábech příslušných okruhů neodpovídá osvědčeným základům velení, odporuje základním principům organizace a skrývá v sobě značná rizika.

Štáby pluků logistiky, které plánují nasazení pro vojska, dávají rozkazy a velí.

Obr. 3. Organizační postup regulující společnou činnost

Nejsou ani vytvořenými okruhy týlového oddělení ani nejsou místem, z něhož by mělo probíhat centrální řízení a nasazení všech logistických zařízení pluku.

Divize plánuje užší koordinaci s operacemi brigádních a divizních jednotek, určuje logistickou podporu dle potřeb, odkrývá například také dodatečné možnosti podpory pomocí spojenců a pomocí podpory hostitelského státu (při zahraničních nasazeních). Častěji, nežli dříve se musí plánování operací orientovat na omezené možnosti logistické podpory. A konečně je operace také nařízena operačním rozkazem.

Divize přitom stanoví těžiště a dává mj. pluku logistiky rozkazy podle množství, prostoru a času. Ukazuje pluku logistiky prostory, ve výjimečných případech také místa nasazení a konečně určuje podle okolností logistikou podporu. Pluk logistiky je rozkazem podřízen divizi, přičemž logistickým jednotkám je nařízeno spolupracovat s brigádami.

To není principiálně nic nového. Nově vzniklé požadavky sestávají ve značné míře z toho, že bude každá operace úplně nově plánována a určena rozkazem. Boj bude veden podle pravidel, již s podporou pečlivě naplánované a již v míru obsáhle připravené logistiky. Budoucí zásobování bojujících sil bude prováděno zvláště zásobováním na neustále rostoucí vzdálenosti. To samo prodlouží čas zásobování, poněvadž frekvence oběhu může být redukována ziskem z modernějšího dopravního systému.

Informační a časový náskok budou v budoucnu určovat výsledek boje ještě silněji, nežli je tomu dnes. Znamená to systematicky hospodařit v logistice a ve zdravotní službě.

Pro operace postupující rychle ve vzdáleném prostoru musí být brzy, již v operačním rozkaze divize, určeno zvláštní logistické nařízení pro bezprostřední podporu brigád, jako rozdělovací stanoviště a stanoviště pro shromažďování poškozeného materiálu, rozdělena polní stanoviště pro technickou údržbu a také poměry podpory a kvóty k dispozici pro výdejny denně spotřebovávaného materiálu (munice, PHM a proviant). To znamená, že logistika a zdravotní služba musí být od začátku

nepřetržitě svázány s procesem plánování. Řízení logistiky / zdravotní služby divize má tudíž v budoucnosti své místo na velitelském stanovišti divize tak, jak bude naplánovaná probíhající řízená operace a také následující operace.

Velení na základě bojového rozkazu

Logistika se stává úspěšnou jen tehdy, když pro podporu operace může včas na operačním stupni, na správném místě připravit stanovené druhy materiálu.

Tím, že se toto podaří, je pro pluky logistiky nutné mít neustále na zřeteli nadřazenost velení vůči plánování a řízení. Jsou tudíž včas, ve smyslu osvědčeného německého způsobu řízení, prostřednictvím divizí, např. logistických brigád zapojeny do plánování a konsekventně řízeny nařízením.

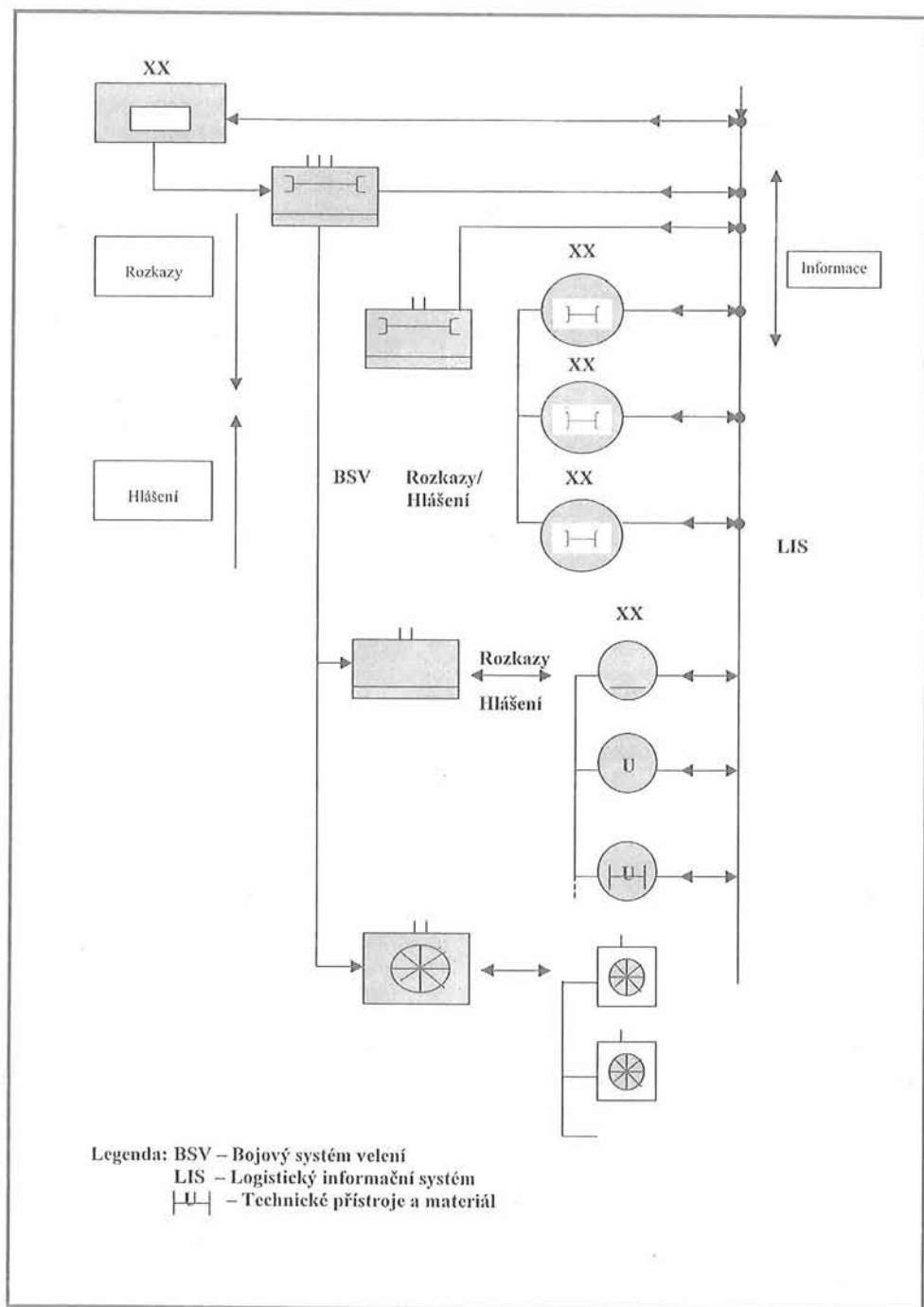
Jaké nasazení je správné a důležité, by mělo platit pro nasazení logistického pluku v míru v rámci regionálního zásobování. Úroveň pluku je vlastní úroveň velení mezi velitelským divize, popřípadě velitelským logistické brigády a štáby praporů logistických jednotek. Pluk logistiky vede jemu podřízené síly.

Společná činnost útvarů zásobování, útvarů technického zabezpečení a útvarů pro dopravu je sice ještě určena pro budoucí plánování divizí společně s vyhodnocením, avšak rozkazy jim již nejsou určovány jednotlivě. Který útvar nebo která pluku bezprostředně podřízená jednotka nebo část jednotky splní udělený příkaz a jak, je tím záležitostí pluku logistiky.

Plánování a příprava rozhodování, udělování rozkazů pro nasazení, stejně jako provádění logistických opatření jsou tímto bezpochybně výhradně úkolem pluku logistiky s jeho podřízenými silami.

Štáb pluku logistiky je řídicím článkem, který předává rozkazy, udělené po pečlivém vyhodnocení situace a zámýslu velitelské divize, popřípadě velitelským logistické brigád, jakož i příkazy podřízeným útvarům a dohlíží na jejich provádění. Štáb tedy vede svoje útvary a samostatné jednotky/části jednotek podle taktických zásad.

Toto upozornění na princip „velení na

Obr. 4. Komunikace v logistice a ve zdravotní službě

základě bojového rozkazu“, který utvářel německé ozbrojené síly a **tento způsob velení se ukázal jako velmi prospěšný**. V logistické struktuře pozemního vojska se lze dostat do nejasné situace, vyvolané tím, že oblasti jako „centrální velení a decentralizované provádění“ příležitostně způsobily spletitost a jsou odlišně interpretovány a uváděny do souvislostí.

Štáb pluku logistiky má funkci koordinujícího štábu zásobovacích pluků a pluků technického zabezpečení, jenž plánuje, rozkazuje a kontroluje, který - krátce - velí. On sám - s výjimkou civilních zadání - nepřebírá žádné provádějící úkoly. Tyto úkoly nejsou nutně spojeny se štábem pluku, nýbrž by mohly být podle ustanovení priorit pluku převzaty prapory technického zabezpečení.

Pluk velí praporům

Hlavní úkol štábu pluku logistiky se neomezuje jen na koordinaci společné činnosti útvarů jednoho druhu vojska, což bylo podstatnou úlohou dřívějších pluků druhů vojsk. Významnější je **optimalizovat společnou činnost** všech jednotek pluku logistiky. V tom je vidět podstatné změny ve srovnání s dosavadní situací.

Pro jednotky (útvary) podřízené pluku logistiky se situace na první pohled podstatně nemění. Jsou dále řízeny štábem pluku a samy řídí jednotky, které zřídily a provozují množství logistických zařízení.

Přesto mohou nyní úkoly a problémy být vyřešeny mnohem rychleji a zřejmě také účinněji, protože je pluk logistiky nyní v situaci, kdy o konečném nasazení sil a prostředků rozhoduje samostatně. Ve struktuře pozemního vojska toto bylo ještě úkolem divize, popřípadě brigády logistiky.

Se štábem pluku logistiky má pozemní vojsko rozhodování o nasazení logistických sil a prostředků po úroveň divize nyní soustředěno v jedné ruce, s možností sladit a řídit cílené využití logistických zařízení. Toto řízení se děje prostřednictvím pluku logistiky, nikoliv však v rámci jednu úroveň přesahujících zákroků přímo k logistickým zařízením, nýbrž prostřednictvím kvalifikovaného udělování úkolů útvarům. Byl by přijat chybný odhad, kdyby bylo v řídícím centru logis-

tiky pluku jedné divize v situaci, že by bezprostředně řídilo plně vytižené zhruba čtyřiceti logistických zařízení.

Pluk logistiky vede své útvary v souladu s úkoly a řídí vytižení logistických zařízení, jako např. body polního technického zabezpečení prostřednictvím odpovídajících priorit průběhu a naléhavosti nebo ustanovení pro vztahy podpory. Pluk velí v probíhajícím nasazení a v dalších tím, že tyto priority a vztahy mění adekvátně situaci a daným úkolům. Pluk na sebe obecně nebude brát ani řízení materiálních škod, ani přikazovat určené jednotlivé prostředky v oblasti zásobování a dopravy.

Odpovědnost za provedení logistických opatření pro odborně správné, účinné a také hospodárné nasazení sil a prostředků zůstává decentralizována v jednotkách (útvarech).

Funkce velitelů praporů se tudíž nevyčerpává v odpovědnosti za zásobování a v organizování zabezpečení obrany. Zůstávají plně odpovědní právě tak za schopnost výkonu, jako také za výkony jejich jednotek při nasazení. Musí být tudíž propojení s tokem informací a tím účinněji schopní rozhodovat. Toto bude zajištěno v koncepci zajišťování informací jednotek druhů vojsk a v požadavcích na zabezpečení komunikace v logistice a ve zdravotní službě (obr. 4).

Informační systémy dovolují již dnes obsáhlý a aktuální přehled o nasazení sil a prostředků, umožňují kvalifikovaná rozhodnutí orientovaná na situaci, úkoly a zdroje, vysoké kvality, a to nejen v logistice, nýbrž prakticky ve všech oblastech velení jednotkám. Provedení opatření a odpovědnost za ně však zůstávají decentralizovány u praporů a jednotek. Teprve tím obsáhne logistický systém potřebnou flexibilitu, komplexnost také v kritických situacích a konečně stejně tak svou nutnou vysokou účinnost.

Z výše uvedeného vyplývá, že pro tvorbu zásob materiálu pro nadcházející bojovou činnost je nutné přijmout taková specifická kritéria, která budou v souladu s cíli, úkoly a možnostmi jednotlivých vojenských součástí. **Pro síly okamžité a rychlé reakce platí zásada 100 % materiální zabezpečení a připravenost již v míru.**

SYSTÉMY NAVEDENÍ VYSOCE PŘESNÝCH ZBRANÍ

Doc. Ing. IVAN HAMTIL, CSc., plk. v v.

Rozvoj mikroelektroniky a optoelektroniky spolu s technologickým pokrokem v oblasti reaktivních pohonů přispěl k vývoji a použití poměrně široké škály řízených střel a raket, řízených leteckých pum a tzv. inteligentní munice. Společným rysem těchto zbraní je vysoká přesnost zásahu cíle a tedy i vysoká účinnost v cíli. Pro tuto skupinu zbraní se někdy proto používá označení *vysoce přesné zbraně*.

Základními prvky těchto vysoce přesných zbraní jsou systémy navedení a řízení letu střel a raket, které podmiňují a zabezpečují jejich kvalitativně nové vlastnosti. Principy činnosti různých systémů navedení a řízení letu střel a raket, především pak způsoby získávání tzv. parametrů řízení jsou velmi rozmanité a často se zásadním způsobem liší.

Systémy navedení a řízení letu střel a raket dělíme tedy podle způsobu získávání parametrů řízení na dvě základní kategorie. Jsou to:

- autonomní systémy navedení,
- neautonomní systémy navedení,

Autonomní systémy navedení

Autonomní systémy navedení jsou také systémy, které během řízeného letu střely nebo rakety nepřijímají, resp. nezískávají žádné informace o poloze a pohybu cíle, tedy nejsou v informačním kontaktu ani s cílem, ani s odpalovacím či vypouštěcím zařízením střel nebo raket. Pracují tedy nezávisle (autonomně) na okolí a jejich činnost většinou nelze rušit. Do této skupiny patří především střely a rakety používané proti aktuálně nepohyblivým cílům, tedy střely a rakety třídy „zem - zem“.

Autonomní systémy navedení jsou z převážné části dislokovány na palubě řízené střely nebo rakety a podle využívaných fyzikálních principů měření parametrů řízení a přístrojového vybavení je dělíme (včetně

ně dnes už překonaných systémů) na:

- > gyroskopicko-inerciální systémy autonomního navedení,
- > inerciální systémy autonomního navedení,
- > inerciální systémy autonomního navedení s korekcí polohy,

Gyroskopicko-inerciální systémy autonomního navedení se uplatnily především u starší generace řízených balistických raket krátkého dosahu (podle starší terminologie taktické a operačně-taktické rakety), např. typu SCUD. Jejich nedostatkem byla především poměrně malá přesnost, charakterizovaná pravděpodobnou odchylkou skutečného bodu zásahu od požadovaného převyšující řádově 0,1% dostřelu.

V současnosti mohou být tyto systémy, jejichž předností je relativní jednoduchost, použity např. u víceúčelových salvových raket větších ráží s kazetovými hlavicemi a inteligentní submunice pro ničení malorozměrných, nejčastěji obrněných cílů.

Inerciální systémy autonomního navedení se používají především u moderních řízených balistických raket všech tříd (dosahů). Jejich předností je více než o jeden řád vyšší přesnost než u starších systémů gyroskopicko - inerciálních. To znamená, že pravděpodobná odchylka skutečného bodu zásahu od požadovaného je u těchto systémů menší než 0,01% dostřelu. Určitou nevýhodou je pak větší složitost a technologická náročnost, a tedy i cena.

Inerciální systémy autonomního navedení

dení s korekcí polohy se používají u zvláštní skupiny řízených střel, jejichž trajektorie letu k cíli nemusí být jinak obvyklá balistická křivka. Základní úlohu navedení a řízení letu plní opět inerciální systém navedení, jehož funkce je ve stanovených intervalech korigována a podporována dalším, obvykle radionavigačním systémem (např. systémem TERCOM nebo GPS). Inerciální systémy autonomního navedení s korekcí polohy využívají především tzv. „křižující střely“ (např. Tomohawk), jejichž předností je velmi vysoká přesnost (pravděpodobná odchylka 10-15 m, prakticky nezávisle na dosahu) a možnost přiblížení se k cíli z libovolného směru.

Neautonomní systémy navedení

Neautonomní systémy navedení jsou charakteristické tím, že ke své činnosti potřebují informační kontakt s cílem i v průběhu navádění rakety na tento cíl. K tomu jsou v širokém měřítku využívány principy radiolokace a optoelektroniky. Tento informační kontakt umožňuje pružnou reakci na pohyb cíle. Tyto systémy navedení využívají především řízené protiletadlové rakety (pozemní i letecké), řízené letecké protizemní rakety a pumy, a rakety protitankové. Neautonomní systémy navedení jsou dále využívány různými typy tzv. inteligentní munice či submunice.

U neautonomních systémů navedení existuje mnohem větší rozmanitost používaných koncepcí a využívaných fyzikálních principů pro zjišťování parametrů řízení, jak vyplývá i z dále uvedeného přehledu.

Neautonomní systémy navedení se rozdělují na dvě koncepčně zcela rozdílné skupiny:

- systémy dálkového navedení,
- systémy samonavedení.

Využívány mohou být i kombinace systémů dálkového navedení a samonavedení, nebo kombinace autonomních a neautonomních systémů navedení.

Systémy dálkového navedení

Systémy dálkového navedení se po technické stránce mohou realizovat dvěma rozdílnými způsoby jako:

> povelové systémy dálkového navedení
1. druhu, kdy cíl i raketa je sledován naváděcím systémem umístěným mimo raketu a který vytváří řídicí povel, přenášené komunikačním zařízením (po vodičích, optickým vláknem nebo

rádiem) na palubu rakety,

> povelové systémy dálkového navedení
2. druhu, kdy část zaměřovače cíle je umístěna na palubě rakety a získané parametry relativního pohybu rakety a cíle jsou přenášeny na naváděcí systém mimo raketu. Ten opět vytváří řídicí povel pro raketu. Přenos informací z rakety na naváděcí systém a přenos řídicích signálů (povelů) na palubu rakety je možné uskutečnit po vodičích, optických vláknech, nebo rádiem (tzv. systémy s navedením typu TVM, tj. „Trans Via Missile“),

> systémy dálkového navedení **po paprsku**, kdy cíl je sledován naváděcím systémem umístěným mimo raketu a který vysílá určeným směrem paprsek rádiového nebo optického záření, palubní systém rakety pak detekuje informace obsažené v tomto záření a řídí let rakety tak, aby se nacházela na ose paprsku.

Povelové systémy dálkového navedení 1. druhu (PSDN1)

• **PSDN1 s radiolokačními koordinátory cíle a rakety a s rádiovým přenosem povelů na raketu.** Používají se jako protiletadlové raketové systémy krátkého, středního a dalekého dosahu, nebo jako protiraketové systémy. Je možné je rušit prostředky REB. Proto používají jako dalšího prostředku optoelektronické zaměřovače cíle (TV kamery, termokamery).

Jako příklad lze uvést PLRK 9K33 OSA, S-125M NĚVA a S-75M VOLCHOV z výzbroje AČR, nebo PLRK ROLAND, CROTALE, SHAHINE, BARAK, TOR a TUNGUZKA z výzbroje zahraničních armád.

• **PSDN1 s optoelektronickými koordinátory cíle a rakety a rádiovým přenosem povelů na raketu.** Používají se jako protiletadlové raketové systémy velmi krátkého a krátkého dosahu a jako protitankové rake-

tové komplety. Jejich koordinátory je možné rušit zdroji klamných optických signálů nebo zadýmaváním a přenos povelů v omezené míře prostředky REB.

Jako příklad lze uvést britské PLRK BLOWPIPE, JAVELIN, RAPIER, nebo ruský vrtulník PTRK FALANGA.

• **PSDN1 s optoelektronickými koordinátory cíle a rakety a linkovým přenosem povelů na raketu.** Používají se jako protitankové raketové komplety. Jejich koordinátory je možné rušit zdroji klamných optických signálů nebo zadýmaváním, přenos povelů je prakticky nerušitelný.

Jako příklad lze uvést PTRK 9K111 FAGOT, 9P148 KONKURZ a 9P133 z výzbroje AČR, švédský PTRK BILL, západoevropský (Francie-SRN) MILAN, francouzský ERYX, nebo americké PTRK TOW a HOT.

Povelové systémy dálkového navedení 2. druhu (PSDN2)

• **PSDN2 s radiolokačními koordinátory cíle a s rádiovým přenosem dat.** Tyto systémy využívají vedle radiolokačního koordinátoru cíle (resp. cílů) na pozemním naváděcím zařízení další rkl. koordinátor na palubě řízené rakety, jehož údaje jsou rádiem přenášeny na naváděcí zařízení. Zde jsou s využitím údajů od obou koordinátorů vytvářeny řídicí povel, které jsou opět rádiem přenášeny zpět na řízenou raketu. Tyto systémy přinášejí zkvalitnění procesu navedení raket na manévrující cíle a jsou využívány moderními protiletadlovými a protiraketovými systémy, jako např. PATRIOT, S-300, SAMP/T a další.

• **PSDN2 s optoelektronickými koordinátory cíle a optolaserovým přenosem dat.** Tyto systémy mají optický koordinátor (TV kameru, resp. termokameru) na palubě rakety. Pomocí optického vlákna a modulovaného laseru se přenáší obraz snímá kamerou na raketě na pozemní naváděcí zařízení a zpět na raketu se přenáší řídicí povel. Koordinátor lze rušit pouze maskováním nebo zadýmaváním. Přenos signálů je nerušitelný.

Předpokládá se jejich použití jako prostředku proti pozemním cílům, pohyblivým i nepohyblivým, skrytým za terénními překážkami. Jsou ve stádiu pokročilého vývoje nebo zavádění do výzbroje.

Jsou to např. systémy POLYPHEN, nebo FOG-M (Fi ber Optic Guided Missile) a dále systémy GILL, SPIKE a NTD fy Rafael.

Systémy dálkového navedení po paprsku (SDNPP)

- **SDN po radiolokačním paprsku.** Je možné je použít jako protiletadlové nebo protiraketové systémy středního a dalekého dosahu. Lze je rušit prostředky REB. V současné době není tento systém použit u žádného zavedeného zbraňového systému.

- **SDN po laserovém paprsku.** Používají se jako protitankové raketové komplety s optoelektronickými koordinátory cíle, jako protiletadlové raketové komplety velmi krátkého nebo krátkého dosahu s optoelektronickými a radiolokačními koordinátory cílů, nebo víceúčelové (protitankové a protiletadlové) komplety. Rušit je lze zdroji klamných optických signálů (optoelektronické koordinátory cíle), prostředky REB (rkl. koordinátory cíle), nebo aerosoly a zadýmaváním (laserový paprsek).

Jako příklad lze uvést britské PLRK velmi krátkého dosahu STARBURST a STARSTREAK, švédský PLRK velmi krátkého dosahu RBS-70 a víceúčelové (PL a PT) raketové systémy ADATS (Švýcarsko - USA) a TRIGAT-MR (konsorcium evropských firem).

Systémy samonavedení

Systémy samonavedení se vyznačují tím, že mají celý systém navedení umístěn na palubě rakety. Po technické stránce se mohou realizovat třemi rozdílnými způsoby jako:

• **aktivní systémy samonavedení**, kdy cíl je ozařován ze zdroje rádiového nebo optického signálu, který je na palubě rakety,

• **poloaktivní systémy samonavedení**, kdy cíl je ozařován ze zdroje rádiového nebo optického signálu, který je mimo palubu rakety,

- **pasivní systémy samonavedení**, kdy palubní naváděcí systém využívá rádiové nebo optické (tepelné) vyzařování cíle.

Aktivní systémy samonavedení (ASS)

- **Radiolokační ASS.** Používají se především u moderních protiletadlových (leteckých i pozemních) řízených raket středního a dalekého dosahu. Rušení je možné prostředky REB. Jako příklad lze uvést protiletadlový a protiraketový systém EUROSAM s raketou ASTER 30 z produkce francouzských a italských firem nebo americkou LRR PHOENIX. Ve stádiu pokročilého vývoje či vojenských zkoušek jsou protitankové systémy a tzv. inteligentní munice pro ničení obrněné techniky.

- **Laserové ASS.** Předpokládá se jejich použití u superrychlých protitankových raket, využívajících k probití pancíře kinetickou energii bojové hlavičky rakety, aby bylo možné překonat různé přídavné ochrany pancířů, které snižují účinek kumulativních hlavic. Jsou ve stádiu vývoje (např. typ HVM-Hight Velocity Missile). Rušení je možné použitím aerosolů a dýmů, zabraňujících průchodu laserového paprsku mezi cílem a raketou.

Poloaktivní systémy samonavedení (PASS)

- **Radiolokační PASS.** Používají se u leteckých protiletadlových řízených raket středního a dalekého dosahu a u pozemních protiletadlových raketových komplexů rovněž středního a dalekého dosahu. Rušení je možné prostředky REB. Patří sem např. PLRK 2K12 KUB, 9K38 BUK, HAWK a další.

- **Laserové optoelektronické PASS.** Používají se u protitankových raketových kompletů a u leteckých protizemních řízených raket a pum. Rušení je možné použitím aerosolů a dýmů, zabraňujících průchodu laserového paprsku mezi cílem a raketou nebo pumou. Do této kategorie patří např. americká vrtulníková PTRS HELLFIRE nebo letecké řízené pumy typu PAVE WAY.

Pasivní systémy samonavedení (PSS)

- **Infračervené a ultrafialové (IR a UV) optoelektronické PSS.** Používají se jako letecké a pozemní protiletadlové raketové systémy velmi krátkého dosahu. Rušení je možné zdroji klamných optických signálů, aerosoly a zadýmaváním. Do této kategorie patří celá plejáda zavedených PLRK jako STRELA-2, STRELA-10, IGLA, GROM, STINGER nebo MISTRAL a další. Ve stádiu pokročilého vývoje je jejich použití v protitankových systémech a v naváděcích systémech inteligentní munice.

Možnosti ochrany proti vysoce přesným zbraním

Možné způsoby ochrany proti vysoce přesným zbraním, tj. proti řízeným střelám, raketám a inteligentní munici můžeme rozdělit na :

- pasivní ochrany,
- aktivní ochrany.

K pasivním ochranám objektů, které mohou být cílovými objekty působení především patří:

- > snížení úrovně vyzařování elektromagnetické energie cílových objektů,
- > ukrytí a maskování objektů,
- > použití dýmů a aerosolů,
- > radiotechnické a optické rušení naváděcích systémů vysoce přesných zbraní.

Snížení úrovně vyzařování elektromagnetické energie vlastních objektů se dosahuje např. použitím radiolokačních systémů s adaptivním řízením úrovně vysílacího výkonu a omezením jejich činnosti na nezbytnou dobu. Další technická opatření, především stínění, mohou omezit vyzařování objektů i v oblasti tepelného záření.

Ukrytí a maskování vlastních objektů má znemožnit jejich lokalizaci protivníkem ještě před použitím vysoce přesných zbraní a tak v podstatě vyloučit jejich použití. Vzhledem k poměrně vysoké ceně těchto zbraní je jejich použití „naslepo“ neúčelné.

Použití dýmů a aerosolů je účelné v průběhu použití vysoce přesných zbraní proti už lokalizovaným cílům k narušení činnosti optoelektronických naváděcích systémů těchto zbraní a to jak s dálkovým

systémem navedení, tak i se systémem samonavedení.

Radiotechnické a optické rušení ztěžuje (event. znemožňuje) činnost systémů navedení vysoce přesných zbraní dvěma základními způsoby:

- vytvářením klamných signálů a cílů,
- přetížením a zahlcením zaměřovacích senzorů systémů navedení řízených střel, raket a inteligentní munice.

Podmínkou úspěchu pasivních ochran (dýmů, aerosolů a rušení) je jejich včasné použití, co nejdříve po zjištění, že protivník použil některý druh vysoce přesné zbraně. Pozdní použití aerosolu nebo zadýmování např. u tanku podstatně snižuje jeho účinnost jako ochrany před dostatečně rychlými protitankovými raketami (300 m/s a více), protože taková raketa může zasáhnout cíl, i když nebude řízena v poslední fázi letu před cílem. To platí i pro jiné cíle a rakety. Určitým řešením je potom spojení pasivních ochrany s energickým manévrem pohyblivého cíle.

Moderní optoelektronické naváděcí systémy protitankových raket však dokáží úspěšně eliminovat i některé druhy rušení klamnými signály (např. PTRK ERYX).

K aktivním ochranám objektů, které mohou být cílovými objekty vysoce přesných zbraní patří:

> ničení vysoce přesných zbraní, včetně jejich odpalovacích a vypouštěcích zařízení před jejich použitím protivníkem (ve skladech, za přesunu, v palebných postaveních ap.),

> ničení vysoce přesných zbraní ve fázi jejich použití, tj. při letu k cíli.

Ničení vysoce přesných zbraní před jejich použitím je klasická, standardní úloha palebného ničení. Podmínkou úspěšnosti je efektivní průzkum, zaměřený na vyhledávání a lokalizaci vysoce přesných zbraní.

Ničení vysoce přesných zbraní ve fázi jejich použití je úloha, jejíž řešení je závislé na typu použité vysoce přesné zbraně a nelze ji v tomto materiálu detailněji rozebírat.

Obecně podmínkou úspěšného ničení vysoce přesných zbraní, především řízených

střel a raket, ve fázi jejich použití je včasná identifikace a lokalizace řízené střely nebo rakety při jejím přiletu do prostoru cíle. Potom lze uskutečnit její ničení v závislosti na typu řízené střely, rakety či jiného typu zbraně (např. řízená letecká puma ap.) a na charakteru napadeného cíle:

- palbou automatických malorážových protiletadlových kanónů s časovanou municí a střepinovým účinkem, například typu AHEAD,

- palbou velkorážových kanónů se speciální časovanou municí a střepinovým účinkem,

- v některých případech i palbou protiletadlovými raketami.

Ve stadiu pokročilého vývoje a omezeného zavádění do výzbroje je několik systémů aktivní ochrany bojových vozidel, především tanků.

Aktivní ochranný systém bojových vozidel ovlivňuje především závěrečný úsek trajektorie řízené rakety. Realizuje soubor opatření, jejichž cílem je:

- detekce hrozícího nebezpečí,
- aktivace systému aktivní ochrany, zpracovávání informací s detekčního pod-systému, varování osádky vozidla,
- zničení nebo odklonění blížící se rakety výbuchem speciální protimunice, využitím aerosolů a dýmů, klamných cílů a rušičů, nebo kombinací těchto prostředků.

V oblasti aktivní ochrany bojových vozidel probíhá intenzivní vývoj zejména v Rusku (systémy ŠTORA-1 a ARENA), v Izraeli (systém ARPAM), v USA (systém SAS), ve Velké Británii (systém DAS) a ve Francii (systém GALIX).

Všeobecně lze konstatovat, že po reaktivním pancéřování představují aktivní ochranné systémy další stupeň ve vývoji nové generace ochranných technologií bojových vozidel. Ani aktivní ochranné systémy však nezabezpečí účinnou ochranu před podkaliberní dělostřeleckou municí a bojovými hlavicemi supersonických protitankových raket, probíjejících pancíř s využitím své kinetické energie.

PSYCHOLOGIE V ARMÁDNÍ PRAXI

celostátní seminář s mezinárodní účastí

Major OTAKAR PATOČKA

V závěru roku 2000 proběhl v prostorách Vysoké vojenské školy pozemního vojska ve Vyškově již třetí celoarmádní odborný seminář „Psychologie v armádní praxi“ s mezinárodní účastí. Tentokrát byl zaměřen na výměnu názorů, hledání způsobů řešení a zkušeností psychologů, velitelů, pracovníků humanitní služby a učitelů vojenských škol při krizové intervenci v rámci nevojenského ohrožení.

Seminář byl zahájen prorektorem pro studijní a pedagogickou činnost **pplk. doc. Ing. Petrem Langrem, CSc.**

V úvodním referátu **pplk. MUDr. Vlastimil Tichý**, primář psychiatrického oddělení Ústřední vojenské nemocnice v Praze - Střešovicích, vyzvedl úlohu připravenosti psychologů, velitelů i pedagogických pracovníků pro realizaci úkolů při nevojenském ohrožení.

Hovořil o důležitosti výcviku velitelů, psychologů i ostatních asistentů k práci s psychicky zraněnými lidmi při různých událostech. Nejde jen o konkrétní znalosti, ale i o postupy, jak organizovat práci se zraněnými lidmi přímo po události a v dalším období. Rovněž provedl rozdělení nevojenských ohrožení na přírodní katastrofy, požáry, autonehody, živelné demonstrace a některé koncerty. Upozornil na možnosti různých dopadů na psychický stav poškozených včetně jejich rodinných příslušníků. Stranou pozornosti nezůstala ani závažná a velmi aktuální problematika **posttraumatické stresové poruchy**, její průběh, projevy a přístup k postiženým. Poukázal na psychické důsledky činnosti záchranářů, psychologů i velitelů, kteří přicházejí do styku s poškozenými.

Závěrem svého vystoupení naznačil **možnosti přípravy** v oblasti psychické připravenosti a výcviku jak u psychologů, tak u velitelů a záchranářů. Jeho vystoupení bylo velmi konkrétní, výstižné a poučné a navodilo správnou atmosféru.

V návaznosti na úvodní referát vystoupil **kpt. Ing. Jan Schneider** z VÚ 9519 Olomouc s tématem zaměřeným na zkušenosti záchranářů při vyprošťovacích akcích po zemětřesení v Turecku. **Zabýval se organizací záchranných akcí**, zabezpečením skupiny, prvním nasazením skupiny, spojovacími prostředky a spojením s naší republikou. Upozornil na komplikace a bariéry při dorozumívání, zejména v oblasti náboženského vyznání a tradic, dále se zaměřil na podmínky organizační z turecké i naší strany a na úroveň materiálního vybavení. Podtrhl význam psychologické pomoci ve prospěch záchranářů při podobně náročných akcích. Jeho vystoupení bylo věcné, konkrétní a dokreslovalo úvodní referát.

Kpt. Mgr. Ing. Luděk Lávička, psycholog VÚ 4312 Strakonice, se věnoval **psychice člověka** (nejen psychologa) při zahraniční misi a při nevojenském ohrožení v jejím průběhu a po ní. Do svého referátu začlenil tři základní pohledy - sociologický, politologický a psychologický. Dával do souvislosti postmoderní společnost, její aspekty v podobě globalizace a fragmentarizace a sociální komunikaci událostí, které je každý člověk nucen vnímat a která působí na psychickou stránku člověka odloučeného od rodiny. Vývoj posledního desetiletí totiž v praxi ukázal, že i přes řadu mimořádných pozitivních změn jsou ozbrojené síly nuceny reagovat na udržení míru a bezpečnosti tradičními způsoby a zároveň přebírají zce-

la nová poslání, jež se tradičnímu chápání armády vymykají.

Nové funkce a postupy si vyžadují také změny v celkové přípravě vojenského profesionála. V souvislosti s možná trochu netradičně pojatými skutečnostmi lze říci, že komplexní psychologická příprava vojáka - profesionála je nezastupitelná a pro výkon profesní role životně nezbytná. Bez kontinuálního rozvoje psychické odolnosti, osobní psychohygieny, psychologického vzdělávání a celkové psychosociální podpory nebude voják - profesionál v tomto novém století schopen plnohodnotně naplňovat svůj nový společenský status. V plném rozsahu s důrazem na psychosociální podporu to platí i pro nejbližší společenský sociálně stabilizační článek člověka a tím je **rodina vojáka.**

Možnosti nevojenského ohrožení vojáka v zahraničí při působení v misi - ohrožení jeho psychiky, narušení psychického vývoje a negativní vliv na jeho rodinu je v daném pojetí nejdůležitější, čím se musejí psychologové zabývat. Samozřejmě bude i nadále nutná příprava v oblasti výcviku, modelování zátěžových situací, bezprostřední přípravy před bojem, poskytování první psychologické pomoci, zajišťování psychologické krizové intervence, řešení psychologie návratu domů a ostatních detailních složek psychologické přípravy.

Mezi nejzávažnější faktory nevojenského ohrožení psychického vývoje člověka a jako předpoklady narušení interakce s učením a vzniku postupné vnitřní duševní krize označil následující:

- Zásadní omezení komunikace s rodinou, popřípadě dalšími blízkými osobami
- Střednědobá a dlouhodobá sociální izolace v neměnném sociálním prostředí
- Informační deprivace, informační přesycení, dezinformační vlivy
- Osobní úroveň znalosti psychohygieny a autonomní psychologické pomoci
- Úroveň znalostí a praktických dovedností velitelů v psychologické přípravě podřízených se zaměřením na otázky debriefingu a skupinové dynamiky zejména úrovně komunikace v sociální skupině

- Psychologie návratu
- Psychologické aspekty znovuzasazení
- Zkreslené konzervativní chápání ozbrojených sil a nerefektování nutnosti rozvoje lidského potenciálu v souvislostech politologických, sociologických, právních, technických, duchovních, morálních, filozofických a sociálních.

Přednášející zdůraznil, že boj - jakkoli důležitá záležitost vlastní vojákovi - vystupuje jako specifická činnost a je jen zlomkem času v jeho profesní kariéře a v jeho praktickém profesním životě. Veškerá příprava musí proto probíhat v souladu s pozitivním rozvojem psychické odolnosti člověka a směřovat k cíli, že nejcennější voják pro společnost je ten, který je schopen být zasazen kdekoli a kdykoliv, je pro společnost během své vojenské kariéry občanským a lidským přínosem a po ukončení této části profesního života není pro společnost traumatizovanou přítěží, potencionálním pacientem léčebných zařízení, pachatelem protisociálních činů či elementem k rozvrácení základního článku společnosti a to rodiny.

Z tohoto hlediska připomněl hlavní **konfliktní oblasti a střety po absolvování mise:**

- personální uplatnění po nasazení a návrat do pracovního mírového zařazení,
- znovuoobnovení rodinného soužití a plnohodnotné každodenní komunikace,
- osobní zažití absolvované mise a otázku znovuzasazení.

Uvedené faktory se promítají do negativního jevu v podobě nebezpečí obrovského množství rozvodů, rozpadů rodin, partnerských rozchodů a konfliktů s rodiči. Tendence se ukazuje tak nepříznivá, že by bylo žádoucí dané skutečnosti, spojitosti a fakty podrobit rozsáhlému výzkumu a začít efektivně řešit. Jedním z možných směrů ochrany lidského potenciálu a eliminace nevojenského ohrožení je urychlení a **rozvínutí účinné psychosociální pomoci** vojákům a jejich rodinám po návratu ze zasazení. **Mezi další návrhy zařadil:**

- kvalitní komplexní psychologická příprava před nasazením,
- stěžejní moment vidět v úkole naučit

velitele provádět debriefing jednotky,

- psychosociální péče o vojáka a jeho rodinu během nasazení,

- absolvování orientačního psychodiagnostického vyšetření po návratu z mise, zaměřené na aktuální psychický stav, zejména oblast prožívání, stupeň frustrace, napětí, obseze, odhalení možných psychosomatických obtíží v základu,

- poskytnutí prostoru na regeneraci všem příslušníkům po misi (všem udělit PR I, rámcově po dohovoru s psychologem a lékařem např. PR II nebo speciálně zaměřené protistresové PR I),

- nabídka psychosociálního poradenství pro vojáky a jejich rodiny spádově v posádkách od příslušníků psychologické služby bez odlišování druhu vojsk,

- aktivní podíl na rodinných sociálních programech AČR.

Jeho referát doplnil předchozí vystoupení a rovněž zdůraznil význam psychiky vojáka i psychologa pro úspěšné plnění úkolů i pro duševní hygienu.

Vystoupení PhDr. Sotolářové z Ministerstva vnitra bylo zaměřeno na koncepci posttraumatické intervenční péče u Policie ČR. Jejím cílem je psychologické ošetření příslušníků policie při náročných akcích. Hovořila o přípravě psychologů a vybraných lidí do týmů posttraumatické intervenční péče. Výběr pracovníků do týmů se bude provádět dle zadaných kritérií, kde se klade důraz na schopnost sebereflexe, sociální kompetenci, schopnost řízení a řešení konfliktní situace a komunikativní schopnosti.

I toto vystoupení zapadalo do naznačených úkolů v úvodním referátu a potvrdilo skutečnost, že je nejvyšší čas **věnovat se i ošetření duševního stavu** pracovníků, kteří pracují v náročných podmínkách.

Odpolední část zahájil plk. dr. Inż. Tadeusz Leczykiewicz, vedoucí Katedry inženýrské systémů z Wyższej szkoły oficerskiej im. Tadeusza Kościuszki z Wrocławu.

Ve svém proslovu se zaměřil na nové požadavky v oblasti přípravy důstojníků po-

zemního vojska pro provádění úkolů stanovených mandáty pro operace krizových reakcí. Upřesnil z vojenského hlediska možnosti nevojenského ohrožení v důsledku ozbrojených konfliktů v sousedních zemích, dále z neřešených národnostních, etnických, náboženských i ekologických či ekonomických problémů v rámci jednotlivých států. Přednesl názor, že **je nutné vytvořit nový model přípravy důstojníka pozemního vojska**.

Nová politicko-vojenská realita v euroatlantickém prostoru, nová ohrožení, která se objevují a nadále se budou objevovat v nejbližší budoucnosti a formulování nové Strategické koncepce Severoatlantické aliance vedou k nutnému **stanovení nových funkcí a úkolů spojeneckých ozbrojených sil NATO**. To v podstatě znamená, že opustí tradiční funkce a úkoly, vyplývající z eventuálního ozbrojeného boje v době války a přejdou k „neklasičtým“ funkcím a úkolům, které souvisejí s nevojenskými a vojenskými činnostmi v operacích krizové reakce. Právě na tyto nové funkce, role a úkoly, často spíše politického a „civilního“, než vojenského charakteru musí být dnešní ozbrojené síly odpovídajícím způsobem připravovány.

Zákonitě se zdá, že je nutné vytvořit nový typ (model) důstojníka pozemního vojska, který bude nejen schopen vést ozbrojený boj, ale také reagovat na krize a také být schopen vhodnými metodami obnovovat, udržovat a prosazovat nebo vytvářet mír, případně účinně pomáhat při různých havarijních situacích a záchranných akcích

Těto skutečnosti odpovídá **požadavek na restrukturalizaci programové koncepce vysokého vojenského školství**, akceptující nové funkce a úkoly pozemního vojska a jeho nový organizační model i celkovou změnu modelu odborného a vzdělanostního vývoje důstojníka. Ukazuje se, že manažerské schopnosti důstojníků pozemního vojska musejí obsáhnout speciální znalosti a schopnosti nejen z oblasti organizace a řízení: sociologie, bezpečnosti, míru, armády a války nebo psychologie řízení a vojenské

psychologie, ale také z oblasti komunikace ve společnosti a s ní související znalosti a dovednosti.

Druhým diskutujícím ze zahraničí byl **dr. Inż. Mieczysław Cenin** z Psychologického institutu Wroclawské university, který se věnoval psychologickým determinantám schopnosti vojáka k ozbrojenému boji a aktivitě v krizových podmínkách. Představil zamýšlení a podal vymezení důležitých pojmů jako **vojenský duch, duch jednotky, čest, statečnost, disciplína a bojovnost** vojáka, jednotky.

Ukázal na jejich dnešní význam, pojetí a začlenění do nového způsobu přípravy současných a budoucích vojenských profesionálů. V nově vytvořeném modelu jsou uvedené vlastnosti spojeny a jejich konkrétním vyjádřením je **termín bojovnost** ve vztahu k novým úkolům zadávaným současně armádě. Pomocí srovnání klasického i současného pojetí pojmu morálka se věnoval také specifčnosti vojenské morálky, kterou vidí jako psychickou schopnost jedince k ozbrojenému boji. Nedotýká se ovšem jen jedince, ale celé skupiny a především její soudržnosti, efektivnosti a výkonnosti. Neopomněl zdůraznit, že láska k vlasti jako prvek morálky nevyžaduje definici. Připravenost položit život při obraně vlasti je nepochybně nejvyšším stupněm vojenského ducha.

Na jejich vystoupení navázal **pplk. Ing. Vojtěch Němeček, PhD.**, náčelník ženijního odboru velitelství pozemních sil, který se věnoval některým aspektům nevojenského ohrožení z pohledu faktorů ovlivňujících činnost vojsk při záchranných a vyprošťovacích pracích.

Uvedl příklady poranění záchranářů od stresovaných zvířat, nevráživosti od ohrožených jedinců, rizika, která podstupují záchranáři, jako je otrava, výbuch, popálení, poleptání, sesuvy objektů, činnost v uzavřených prostorách ad. Podtrhl význam a zkvalitnění psychologické přípravy při výcviku vojáků se zaměřením na konkrétní situace, které je nucen velitel i jednotlivý voják řešit. Od r. 2001 bude probíhat výcvik vojáků se zaměřením na případy,

kdy se celá jednotka ocitne v ohrožení. V závěru vystoupení promítl **film o nácviu krizových situací** vojáků britské armády.

K ucelenému postupu a pohledu na nevojenské ohrožení vystoupil **doc. Ing. Jaroslav Liška, CSc.**, z Katedry ekonomiky a hygieny výživy VVŠ PV, který se zabýval negativními vlivy **narušení stravovacího režimu** v průběhu nevojenského ohrožení. Upozornil na význam stravovacího režimu, naplňování norem pitné vody a strádání obyvatelstva, nedochází-li k uspokojování základních potřeb. Doplnil tak informace z oblasti logistického vybavení záchranářů a účastníků záchranných akcí.

Závěrečné slovo přednesl pplk. Ing. Mgr. Vladimír Bartoš, hlavní psycholog MO, který poděkoval organizátorům za uskutečnění semináře, ocenil vystupující a pozornost účastníků. Zhodnotil jednotlivá vystoupení s konstatováním, že i psychologická služba bude realizovat určitá opatření ke zkvalitnění podmínek práce psychologů na všech úrovních.

Dále zvýraznil fakt, že **práce psychologa má interdisciplinární charakter**, kde jde o maximální spolupráci s veliteli, humanitní i duchovní službou ve prospěch konkrétního člověka. Připomněl, že konečně při tvorbě lidských zdrojů byla v praxi uznána nepostradatelnost psychologické služby. Svědectvím je nově platné nařízení náčelníka GŠ AČR ke zřízení vojskové psychologické služby, pro kterou je v rámci reorganizace k 1. 10. 2001 plánováno 61 funkcí a kde se adekvátně pamatuje na všechny stupně.

Vedle aktuálního a naléhavého úkolu k maximálnímu možnému personálnímu pokrytí nově vytvořené struktury se jako rozhodující ukazuje připravenost a vycvičenost příslušníků psychologické služby i ostatních služeb k plnění úkolů v terénu. V případě psychologů se především jedná o zvládnutí metod krizové intervence. Prvořadým předpokladem k naplnění vytýčených cílů je **vytvoření systému pravidelné odborné přípravy psychologické služby**, ale i dalších služeb k plnění úkolů plynoucích z nevojenských ohrožení a jejich

důsledků s cílem dosáhnout zde potřebné sladčenosti. Na základě závěrů z jednání Rady pro psychologickou službu byla v tomto směru přijata příslušná konkrétní opatření, zejména ve spolupráci s VLA JEP v Hradci Králové a ÚLPO ÚVN Praha.

Příspěvkem vojenského školství by se po jednáních s rektory vysokých vojenských škol k přípravě a výcviku vojenských psychologů měly stát **specializační kurzy** s odbornou vojenskou tematikou. Vojenský psycholog musí vedle svých odborných znalostí a dovedností disponovat rovněž nezbytnou vojenskou erudicí. Jinak nemůže být pro armádu plnohodnotným přínosem. Má-li určený psycholog na velitelském stanovišti řídit práci psychologů v terénu při krizovém zásahu, při odstraňování následků nevojenských ohrožení, pak musí být odpovídajícím způsobem připraven pro práci v poli. Musí nutně ovládat zásady velitelsko-štábních prací na příslušném stupni.

Závěr

Seminář splnil stanovený cíl. Potvrdil důležitost úzké spolupráce mezi učiteli, psychology, veliteli i vojáky na všech úrovních. Přednášející svými kvalitními referáty a zajímavými diskusními příspěvky obohatili účastníky o nové informace, které mohou ve své praxi použít.

Současně se **jasně ukázal a potvrdil význam psychologické přípravy** pro úspěšné působení vojenského profesionála v dnešním i budoucím období, zejména s důrazem na rizika v souvislosti s jednotlivými projevy nevojenského ohrožení.

• • •

Vzhledem ke skutečnosti, že prvky a odpady nevojenského ohrožení mohou splnění úkolů nejen ohrozit, ale dokonce zamezit jejich splnění, význam tohoto úseku psychologické přípravy v dalších letech dále poroste. Z tohoto hlediska je významné a užitečné, že se jím příslušníci AČR zabývají již dnes.

NOVÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA branné povinnosti a postavení vojenských správních úřadů

JUDr. JIŘÍ CHAMRÁD

JUDr. ARNOŠT PŘIKRYL,

2. část

Vojenská cvičení

Výkon vojenských cvičení je výkonem vojenské činné služby. Zákon v ustanovení § 30 stanoví **celkový rozsah** vojenských cvičení, který činí:

- u mužstva a poddůstojníků v záloze 12 týdnů,
- u rotmistrů, praporčíků, důstojníků a generálů z záloze 16 týdnů.

Všichni vojáci z povolání, kteří byli po propuštění ze služebního poměru zařazeni do zálohy jsou povinni vykonávat vojenské cvičení jako ostatní vojáci v záloze.

Je v pravomoci ministerstva obrany

stanovovat počet a délku jednotlivých cvičení, které však ve svém souhrnu nesmí překročit celkový rozsah vojenských cvičení.

Novým ustanovením je i oprávnění ministerstva obrany promíjet konání některých vojenských cvičení vojákům v záloze, kteří s ohledem na vykonávané zaměstnání či jiné odborné přípravě jsou plně schopni plnit v potřebném rozsahu úkoly ozbrojených sil (např. chirurgové ap.).

Uvedené ministerstvo je dále zákonem zmocněno i promíjet vykonání všech nebo některých cvičení vojákům v záloze, kteří se dlouhodobě zdržují v zahraničí z důvodů

hodných zvláštního zřetele (např. z důvodu zastupování státu v různých mezinárodních organizacích, výkonnostního sportu ap.).

Zákon nově umožňuje vojákům v záloze, aby na svoji žádost vykonali dobrovolné vojenské cvičení, které se jim započítává do celkového rozsahu vojenských cvičení.

Zákon dále umožňuje povolát vojáky v záloze k vyjímečnému vojenskému cvičení na dobu nezbytně nutnou, nejdéle však na dobu 8 týdnů, které se jim započítává do celkového rozsahu vojenských cvičení, a to v těchto případech:

- zavádí-li se nová výzbroj a jiné tercnické prostředky, vyžadují-li to potřeby výcviku nebo plnění úkolů ozbrojených sil anebo

- za účelem záchranných prací při pohromách, jež ohrožují životy, zdraví, životní prostředí nebo značné majetkové hodnoty.

Vojáci v záloze mohou žádat územní vojenskou správu o odklad výkonu vojenského cvičení. Takto může činit i příslušný zaměstnavatel vojáka v záloze, avšak jen s jeho souhlasem. Nutno však zdůraznit, že samotné podání žádosti o odklad nemá odkladný účinek, tzn., že povolaný voják v záloze musí splnit uloženou povinnost a o jeho žádosti rozhodne náčelník místně příslušné územní vojenské správy.

Povolání vojáků v záloze na vojenské cvičení provádí místně příslušná územní vojenská správa zpravidla předem na určitý den, vyjímečně lze povolát k okamžitému nástupu vojenského cvičení. Zákon, oproti dřívější právní úpravě, zkrátil lhůtu k povolání zpravidla na dobu nejméně 4 týdnů. Povolávání vojáků v záloze se provádí doručením povolávacího rozkazu, mj. i prostřednictvím vojáků v záloze, kteří jsou určení k osobním úkonům.

Branný zákon uvádí důvody, za jejichž splnění se musí vojáci předčasně propustit z vojenského cvičení (např. proto, že jim byl k dřívější žádosti dodatečně povolen odklad vojenského cvičení ap.).

Pracovněprávní nároky vyplývající z výkonu vojenského cvičení upravují zvláštní předpisy (např. § 125 zákoníku práce).

Nahrazování zameškané základní nebo náhradní služby a vojenského cvičení

Branný zákon stanoví případy, kdy vojáci vykonávající základní nebo náhradní službu a vojenské cvičení jsou povinni nahradit vojenskou činnou službu, kterou zameškali:

- a) překročením dovolené (všech druhů dovolených),

- b) výkonem kázeňského trestu vězení (dnes se týká jen vojinů),

- c) svémocným vzdálením.

Podstatné je ustanovení § 31 odst.3 zákona, které stanoví, že nahrazování zameškané vojenské činné služby podle odstavců a) b) se může promínout, zatímco nahrazování doby zameškané svémocným vzdálením delším než 24 hodiny nikoli!

Zákon stále stanovuje, že se nahrazuje jen zameškaná doba, která dosahuje délky celého kalendářního dne. Kratší doba se nahrazuje jen tehdy, jestliže její souhrn v průběhu celé vojenské činné služby dosáhne délky nejméně 24 hodin.

Zákon zde neupřesňuje pojem „svémocné vzdálení“ a ani bohužel neodkazuje na zvláštní zákon, např. na trestní zákon, v němž je popsána skutková podstata trestného činu **Svémocné odloučení** podle § 284 odst.1, „...“ Kdo se svémocně vzdaluje po dobu delší než 24 hodiny bude potrestán odnětím svobody až na 6 měsíců...“.

Trestní zákon (viz zák.č. 141/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů) v ustanovení § 295 výslovně stanoví, že se „svémocně vzdaluje“ ten, kdo:

- a) se vzdálil bez povolení od svého útvaru nebo z místa služebního přidělení,

- b) se nepřihlásil u svého útvaru nebo v místě služebního přidělení, ač tam byl odeslán nebo ač uplynula doba jeho odůvodněné nepřítomnosti, zejména při ustanovení, přeložení, služební cestě nebo dovolené,

- c) byl odloučen za bojových akcí od svého útvaru a nepřipojil se po zániku příčiny odloučení k svému nebo jinému vojenskému útvaru, nebo

- d) se nepřihlásil u některého vojenského útvaru po návratu nebo po osvobození z nepřátelského zajetí.

Zákon zmocnil prezidenta republiky, jako vrchního velitele ozbrojených sil, stanovit v řádu způsobů propouštění vojáků ze základní nebo náhradní služby a z vojenských cvičení a dále i stanovil důvody, pro které lze prominout nahrazování zameškané základní nebo náhradní služby a vojenského cvičení a konečně i určil služební orgán, který může o prominutí rozhodnout.

Dočasné úlevy ze služební povinnosti

Zákon taxativně uvádí osoby, které se po dobu v zákoně vyjmenovaných funkcí **nepovolávají k výkonu vojenské činné služby**, případně, že se jim tato přeruší, pokud za jejich výkonu byly zvoleny nebo jmenovány do těchto funkcí, např. poslanci a senátoři Parloamentu České republiky, členové Nejvyššího kontrolního úřadu ap.

Zameškané vojenské cvičení se těmto osobám promíjí. Obdobně se postupuje u osob, které byly zvoleny do zastupitelstev vyšších územních samosprávných celků a do obecních zastupitelstev, pokud výkon funkcí vykonávají jako své zaměstnání.

Zákon též chrání odborové funkcionáře, kteří jsou oprávněni vystupovat v právních vztazích jménem příslušné odborové organizace tak, že se Tito v době od vyhlášení stávky až do jejího ukončení nepovolávají k výkonu základní nebo náhradní služby anebo vojenského cvičení.

Osvobození od služební povinnosti

Někteří státní občané vykonávají své zaměstnání ve služebním nebo pracovním poměru podle zvláštních právních předpisů, např. podle zák.č.186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie ČR, v platném znění, podle zák. č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě, v platném znění, podle zák. č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky, v platném znění ap.

Tito občané jsou po dobu trvání těchto poměrů osvobozeni od služební povinnosti, pokud již vykonali základní nebo náhradní službu. Pokud dojde ke skončení těchto poměrů jsou povinni tuto skutečnost oznámit do 8 dnů příslušné územní vojenské správě,

neboť dále již mají služební povinnost jako vojáci v záloze, pokud podléhají branné povinnosti.

Záloha ozbrojených sil

Zákon ukládá neustále vytvářet zálohu pro doplňování ozbrojených sil za stavu ohrožení státu či válečného stavu.

Zákon stanoví, že zálohu tvoří:

- vojáci propuštění z vojenské činné služby,
- odvedenci, jimž byla základní nebo náhradní služba prominuta,
- příslušníci sborů, kteří byli propuštěni ze služebního nebo pracovního poměru.

Tyto osoby zákon označuje za **vojáky mimo činnou službu**. Do zálohy se zařazují vojáci již dnem, který následuje po dni propuštění z vojenské nebo náhradní služby a odvedenci, jimiž byla základní či náhradní služba prominuta dnem, který následuje po vydání rozhodnutí o prominutí. Tyto osoby zůstávají v záloze po dobu, po kterou se na ně vztahuje branná povinnost.

VI. Posuzování zdravotní způsobilosti odvedenců a vojáků

Praxe nás přesvědčuje o tom, že zdravotní způsobilost odvedenců a vojáků v činné službě se od odvodního řízení často mění, neboť jsme přece jen lidmi z masa a kostí. Z tohoto důvodu také zákon stanovuje **podmínky pro provádění přezkumných řízení**, při nichž se posuzuje zdravotní způsobilost uvedených osob, u nichž došlo z jakéhokoli důvodu k závažným změnám jejich zdravotního stavu, které nutně vedou k novému posouzení schopnosti vykonávat vojenskou činnou službu. Je jisté zřejmé, že toto posouzení se musí opírat o objektivně zjištěné výsledky lékařských prohlídek, popř. i o výsledky specifických vyšetření.

K provádění přezkumného řízení se dle zákona proto zřizují **přezkumné komise** a to:

- u vojenských nemocnic, které posuzují zdravotní způsobilost vojáků v činné službě, kromě vojenského leteckého personálu,

- u územních vojenských správ, které posuzují zdravotní způsobilost odvedenců, kteří ještě nenastoupili k výkonu základní nebo náhradní služby, a dále vojáků, jimž byla přerušena základní či náhradní služba, a konečně i u vojáků v záloze,

- u Ústavu leteckého zdravotnictví, která posuzuje zdravotní způsobilost vojenského leteckého personálu.

Složení přezkumných komisí stanoví branný zákon. Odvedenci a vojáci mimo činnou službu se k přezkumnému řízení povolávají povolávacím rozkazem, který jim zasílá příslušná územní vojenská správa. Vojáci v činné službě jsou k přezkumné komisi odesíláni příslušným služebním orgánem.

K přezkumnému řízení se nepovolávají odvedenci a vojáci, kteří jsou zcela neschopni vojenské činné služby z důvodů v zákoně výslovně uvedených (např. bez kočetin, trvale imobilních, nevidomí ap.) Také v těchto případech přezkumná komise provede přezkumné řízení bez jejich osobní účasti a to na základě předložených lékařských zpráv či posudků, o jejichž pravosti nelze pochybovat.

Podle výsledků lékařské prohlídky přezkumná komise rozhodne:

- o zdravotní schopnosti k vojenské činné službě nebo

- o snížené zdravotní schopnosti k vojenské činné službě nebo

- o dočasné neschopnosti k vojenské činné službě nebo

- o trvalé neschopnosti k vojenské činné službě.

Jestliže vydá některá z uvedených přezkumných komisí rozhodnutí o dočasné neschopnosti k vojenské činné službě, musí nejpozději do tří let od právní moci tohoto rozhodnutí rozhodnout v novém (dalším) přezkumném řízení o schopnosti nebo o trvalé neschopnosti odvedence nebo vojáka k vojenské činné službě.

Proti každému přezkumnému rozhodnutí se může odvedenec a voják odvolat k příslušné vyšší přezkumné komisi, má-li zato, že rozhodnutí je nedůvodné (nezákonné). Odvolání důvodně zákon nepřipouští toliko za stavu ohrožení státu či válečného stavu.

Úkoly vyšších přezkumných komisí

Z uvedeného vyplývá, že přezkumné řízení je dvojinstanční. To znamená, že k vyřizování odvolání, podaných proti přezkumným rozhodnutím v první instanci (viz výše) se musí zřídit **tříčlenné vyšší přezkumné komise**, a to:

- u **velitelství územní obrany**, která rozhoduje o odvoláních proti přezkumným rozhodnutím přezkumné komise podřízené územní vojenské správě,

- u **Generálního štábu AČR**, která rozhoduje o odvoláních proti přezkumným rozhodnutím přezkumných komisí vojenských nemocnic,

- **vyšší přezkumná letecká komise u Generálního štábu AČR**, která rozhoduje o odvoláních proti přezkumným rozhodnutím přezkumné letecké komise Ústavu leteckého zdravotnictví.

Vyšší přezkumné komise přezkumné rozhodnutí buď potvrdí nebo změní. Proti rozhodnutí těchto komisí již zákon další opravný prostředek (odvolání) nepřipouští a toto rozhodnutí je konečné.

Přezkoušení pravomocného přezkumného rozhodnutí

Zákon svěčuje vyšším přezkumným komisím přezkušovat pravomocná přezkumná rozhodnutí, která byla vydána prvoinstančními přezkumnými komisemi zřízenými u:

- **velitelství územní obrany,**

- **Generálního štábu AČR,**

podle nichž byli odvedenci nebo vojáci uznáni trvale neschopnými k vojenské činné službě.

Vyšší přezkumné komise však přezkují jen ta rozhodnutí, u nichž je dáno podezření, že bylo vydáno v důsledku jednání, které je trestným činem nebo bylo vydáno v rozporu s branným zákonem anebo v rozporu se zvláštním právním předpisem (např. příslušnou vyhláškou ministerstva obrany).

Předmětné přezkoušení těchto pravomocných přezkumných rozhodnutí je přípustné (z důvodu právní jistoty) toliko do tří let od právní moci vydaného přezkumného rozhodnutí prvoinstančního orgánu. Bylo-li však takové rozhodnutí vydáno v důsledku

jednání, které naplňuje znaky trestného činu (zde se tedy předpokládá pravomocné rozhodnutí soudu), pak je přípustné kdykoli později. V rámci tohoto přezkoušení může být občan i odeslán k odbornému vyšetření do jiného zdravotnického zařízení, než které provádělo původní vyšetření.

Vyšší přezkumná komise pravomocně přezkumné rozhodnutí buď potvrdí nebo změni (zruší). Proti těmto rozhodnutím zákon odvolání nepřipouští a toto rozhodnutí je konečné.

Posuzování stupně zdravotní způsobilosti mimo přezkumné řízení

V praxi jsou však nejčastěji méně závažné změny ve zdravotním stavu, které mohou vést jen ke změně stupně zdravotní způsobilosti osob k výkonu vojenské činné služby, což se posuzuje mimo přezkumné řízení.

Samotné posouzení stupně zdravotní způsobilosti a jeho změnu pak podle citovaného zákona provádí:

a) **vojenský lékař**, pokud jde o mužstvo a poddůstojníky v základní nebo náhradní službě anebo na vojenském cvičení,

b) **lékař**, určený do přezkumné komise územní vojenské správy, jestliže se jedná o odvedence, mužstvo a poddůstojníky v záloze a o mužstvo a poddůstojníky, jimž byla přerušena základní nebo náhradní služba z důvodů v zákoně uvedených (viz k tomu § 40 odst. 2 písm. b)).

Proti závěrům (v daném případě se zde nevzdává správní rozhodnutí) uvedených lékařů o posouzení stupně zdravotní způsobilosti zákon odvolání nepřipouští.

VII. Mimořádná opatření za stavu ohrožení státu a za válečného stavu

Citovaný zákon se nejprve v této části zabývá problematikou osobních úkonů, kterých bude třeba pro potřeby ozbrojených sil. Kvalifikuje je jako činnost vojáků v záloze, která bude souviset s mimořádnými opatřeními uvedenými v ustanovení § 52 zákona.

Tito vojáci v záloze **mohou být pro tyto případy předem určeni** příslušnou územní vojenskou správou, ale mohou být určeni k této činnosti rovněž až za stavu ohrožení státu či válečného stavu.

Jejich zvláštní právní postavení je dáno zákonem tak, že po dobu plnění osobních úkonů nejsou vojáky v činné službě, ale podléhají vojenské kázeňské pravomoci a mohou být trestně odpovědní i za trestné činy vojenské. Toto ustanovení zákona je však kontraproduktivní, neboť nelze „vojáka“, který nevykonává některý druh vojenské činné služby kázeňsky postihnout příslušným velitelem či náčelníkem (jakým trestem a podle jakého zákona? Zákon č. 220/1999 Sb. v ust. § 25 odst. 2 to vylučuje).

Případné neplnění uložených povinností, pokud by nešlo o trestný čin, by bylo nutno spíše posoudit jako přestupek na úseku obrany České republiky podle § 43 odst. 1 písm. b) zák. č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů. Také pokud jde o jejich trestní odpovědnost za vojenské trestné činy nutno mít výhrady k této právní úpravě, neboť je v rozporu s ust. § 90 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, který výslovně uvádí, že pachatelem nebo spolupachatelem trestného činu vojenského podle hlavy XII, zvláštní části trestního zákona, může být jen voják.

Podle názoru autorů tohoto článku zde nelze aplikovat ustanovení § 11 odst. 6 branného zákona, ... že od právní moci odvodního rozhodnutí se stává branec „vojákem“. Restriktivní (zužující) výklad tohoto pojmu zde ovšem nemůže obstát.

Pro samotné povolávání vojáků v záloze k osobním úkonům, nastoupení k osobním úkonům a propouštění z nich platí přiměřeně ustanovení §§ 57-58 cit. zákona. Pokud by tito vojáci v záloze byli povoláni k mimořádné službě, pak se ze zákona ruší jejich předchozí určení k osobním úkonům.

Mimořádná opatření

Branný zákon v ustanovení § 42 zahrnuje do mimořádných opatření:

a) povolávání vojáků v záloze k mimo-

řádné službě v počtu nepřesahujícím počet vojáků v záloze sedmi nejmladších ročníků narození,

- b) mobilizaci ozbrojených sil,
- c) mimořádné odvody
- d) mimořádnou službu.

Mimořádná opatření za stavu ohrožení státu

V případě, že obě komory Parlamentu České republiky přijmou usnesení o vyhlášení stavu ohrožení státu (viz čl. 7 odst. 2 ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky) může prezident republiky na návrh vlády nařídit, aby byli povoláni vojáci v záloze k mimořádné službě v rozsahu uvedeném v ust. § 42 odst. a) [k tomu viz shora].

Za tohoto stavu pak nelze propustit z vojenské činné služby vojáky, kteří by v tuto dobu dosáhli fyzického věku 60 let. Předmětné mimořádné opatření zruší prezident republiky jen na návrh vlády.

Mimořádná opatření za válečného stavu

Válečný stav může vyhlásit jen Parlament České republiky (k tomu viz čl. 39 odst. 2 Ústavy České republiky). Po vyhlášení válečného stavu předepsaným způsobem je prezident republiky povinen na návrh Vlády České republiky **nařídit mobilizaci** ozbrojených sil a to buď částečnou nebo všeobecnou.

Všeobecná mobilizace ozbrojených sil se vztahuje na všechny vojáky v záloze, kromě těch, kteří mají dočasné úlevy (k tomu viz § 43 zákona) ze služební povinnosti nebo těch, kteří jsou zproštěni mimořádné služby, přičemž tato mobilizace se vztahuje na celé území České republiky.

Částečná mobilizace ozbrojených sil se vztahuje (jen) na část vojáků v záloze nebo (jen) na část státního území.

Demobilizaci nařizuje prezident republiky na návrh vlády a tímto nařízením je mobilizace zrušena.

Některé právní účinky vyhlášení válečného stavu

Dojde-li k vyhlášení válečného stavu Parlamentem České republiky, jsou všichni vojáci, kteří se zdržují mimo území České re-

publiky, povinni se neprodleně vrátit do republiky k nastoupení mimořádné služby, kromě těch, kteří mají dočasné úlevy ve výkonu služebních povinností. Žádný zvláštní povolávací rozkaz jim nebude doručován.

Prezidentu republiky je za tohoto stavu svěřena pravomoc vyzvat vojáky, kteří se z objektivních důvodů nemohou vrátit do České republiky a tedy i nastoupit mimořádnou službu, aby se přihlásili do ozbrojených sil spojeneckého státu. Takové výzvy jsou vojáci povinni uposlechnout. Neuposlechnutí této výzvy, byť i z nedbalosti, může být posouzeno jako trestný čin nenastoupení služby v ozbrojených silách podle § 271 tr. zák. a v soudním řízení je možno těmto vojákům uložit trest odnětí svobody v trvání od jednoho do pěti let.

Mimořádné odvody

Zákon stanoví, že mimořádné odvody se zavádí **toliko za válečného stavu**. Jsou povinni se jim podrobit všichni státní občané, kteří podléhají branné povinnosti a nebyli do té doby odvedeni. Mimořádné odvody nařizuje prezident republiky na návrh vlády, přičemž doba konání je stanovena veřejnou vyhláškou. Občané se k nim musí ohlásit u obecního úřadu v místě trvalého nebo přechodného pobytu.

Mimořádná služba

V případě, že Parlament České republiky vyhlásí **stav ohrožení státu** nebo válečný stav, potom všichni vojáci, kteří v tento okamžik vykonávají vojenskou činnou službu, počnou ode dne účinnosti tohoto rozhodnutí (lze předpokládat, že se tak stane ihned) vykonávat mimořádnou službu.

Odvedenci a vojáci mimo činnou službu za stavu ohrožení státu nebo válečného stavu se povolají k výkonu mimořádné služby **zpravidla povolávacím rozkazem, veřejnou vyhláškou nebo mobilizační výzvou**, činěnou hromadnými sdělovacími prostředky. Povolávací rozkazy jim doručí vyčlenění vojáci v záloze, kteří jsou určeni k osobním úkonům, dále pak správní úřady (např. zaměstnanci územní vojenské správy) nebo obecní úřady. Není vyloučeno, že se tak stane i poštovní zásilkou.

Zásadně platí, že vojáci v záloze a odvedenci odvedení při mimořádných odvodech jsou povinni se dostavit na určené místo a v době uvedené v povolávacím rozkaze. Pokud by však předmětný rozkaz neobdrželi, jsou přesto povinni se dostavit na místo a v době uvedené ve veřejné vyhlášce nebo mobilizační výzvě. O zásadách nastoupení mimořádné služby platí v podstatě stejná ustanovení jako o nastoupení základní služby.

Mimořádná služba končí zrušením mimořádných opatření nebo nařízením demobilizace. Z mimořádné služby se pak vojáci propustí buď jednotlivě (např. jde-li o propuštění pro zdravotní neschopnost) nebo hromadně. Vojáci se propustí nejpozději do 30-ti dnů od zrušení mimořádných opatření nebo nařízení demobilizace a poté se zařadí do zálohy, pokud budou ještě podléhat branné povinnosti. Vojáci, kteří vykonávali mimořádnou službu, se propustí z vojenské činné služby, pokud délka této služby je shodná s délkou základní služby či byla delší anebo jsou-li tito vojáci starší 60-ti let.

Pokud však by délka mimořádné služby byla kratší než stanovená délka základní nebo náhradní služby, postupuje se podle ustanovení zákona upravujících vojenskou činnou službu. Vojáci, kteří vykonávali vojenskou činnou službu jako své povolání ve služebním poměru podle zvláštního právního předpisu (k tomu viz zák. č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání) se mohou propustit z vojenské činné služby jen tehdy, mohou-li být propuštěni z důvodu uvedeného v tomto zvláštním právním předpisu.

Ženám, které by byly odvedeny při mimořádných odvodech a osobám, které dobrovolně vstoupily do ozbrojených sil na dobu válečného stavu, branná povinnost zaniká až dnem propuštění z mimořádné služby.

Zproštění mimořádné služby

Branný zákon umožňuje za stavu ohrožení státu či válečného stavu zprostit některé občany povinnosti nastoupit výkon mimořádné služby. Jedná se o občany, u nichž je důležitý zájem bezpečnosti České republiky, aby mohli i nadále vykonávat své civilní zaměstnání. V této souvislosti však zákon

stanoví zásadu, že zproštění mimořádné služby mohou být vojáci v záloze mladší 35-ti let jen z důvodů hodných zvláštního zřetele (zabezpečení nezbytného chodu národního hospodářství, podíl na činnosti Hasičského záchranného sboru, ochrana obyvatele, nepostradatelní odborníci v podnicích zabezpečující ozbrojené síly ap.), když přesné důvody jsou v současné době upraveny zmíněnou vyhláškou ministerstva obrany č. 260/1999 Sb.

Zákon vymezuje subjekty, které mohou podat žádost o zproštění mimořádné služby u územní vojenské správy:

- zaměstnavatelé pro své zaměstnance,
- správní úřady pro občany po projednání s jejich zaměstnavatelem.

Povinnosti k mimořádné službě lze zprostit již v míru nebo za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu. O zproštění rozhoduje územní vojenská správa. Zaměstnavatelé jsou povinni oznámit pominutí důvodů, pro něž bylo zproštění provedeno a to územní vojenské správě, která zproštění provedla (dle trvalého pobytu zproštěného zaměstnance). Zproštění mimořádné služby může být vymezeno jen na určitou dobu a po pominutí důvodů nebo v důležitém zájmu ozbrojených sil je lze kdykoliv zrušit.

O zproštění mimořádné služby a o zrušení zproštění mimořádné služby se rozhoduje formou správního rozhodnutí, přičemž zákon nepřipouští odvolání do tohoto rozhodnutí jen za stavu ohrožení státu a válečného stavu.

VIII. Další ustanovení o branné povinnosti

Vojenská evidence

Vojenskou evidenci pro potřebu ozbrojených sil vedou ministerstvo obrany, vojenské správní úřady a vojenské útvary. Rozumí se jí shromažďování, zpracovávání a uchovávání osobních údajů, jež souvisejí s brannou povinností. Vede se od shromažďování údajů o občanech před zahájením odvodního řízení, po dobu 60-ti let.

Zákon pod pojmem osobní údaje uvádí, že se mezi ně řadí i přechodný pobyt občana, zvláštní schopnosti, znalosti a oprávnění, zdravotní stav, soudní tresty, údaje

o podání prohlášení o odmítnutí vojenské služby z důvodu svědomí nebo náboženského vyznání ap.

Zákon chrání občany před zneužitím těchto informací tak, že ukládá uvedeným orgánům povinnost poskytovat údaje z předmětné vojenské evidence jen státním orgánům a soudům, občanu jen ty údaje, které se týkají jeho vlastní osoby. Zaměstnanci uvedených orgánů jsou povinni zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, s nimiž se seznámili, přičemž tato jejich povinnost trvá i po skončení služebního nebo pracovního poměru.

Ohlašovací povinnost

Branci, odvedenci a vojáci mimo činnou službu jsou povinni neodkladně (neprodleně) hlásit a doložit příslušné územní vojenské správě skutečnosti, které jsou důležité pro vojenskou evidenci. Zákon přikládá význam zejména změnám místa trvalého a přechodného pobytu, změnám v přípravě na budoucí povolání, změnám zaměstnavatele a zaměstnání, dlouhodobý pobyt v zahraničí a návrat do České republiky, úrazy a vážná onemocnění a nutné změny údajů ve vojenských dokladech.

Zákon sice výslovně neuvádí žádné sankce za neplnění stanovených povinností, avšak jejich nedodržení je nutno posuzovat jako přestupek „proti pořádku ve státní správě vyskytující se na více úsecích státní správy“ podle § 21 odst. 1 písm. b) nebo písm. c) zák. č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, za který je možno uložit peněžitou pokutu do 1 000,- Kč, resp. do 5 000,- Kč.

Vojenské doklady

Tento zákon považuje vojenské doklady za **veřejné listiny**. Řadí mezi ně:

- **vojenský průkaz** vojáka z povolání
- **vojenskou knížku**, která se vydává vojákům v základní nebo náhradní službě, odvedencům povolaným do mimořádné služby a vojákům v záloze

- **povolávací rozkaz**,

- **osvědčení o zániku branné povinnosti**.

Vojenský průkaz a vojenská knížka však nenahrazují občanský průkaz. Ztrátu nebo

poškození uvedených dokladů je voják povinen hlásit svému nadřízenému nebo příslušné územní vojenské správě.

Obsahové náležitosti uvedených vojenských dokladů stanoví přesně tento zákon. Vzory vojenských dokladů pak stanoví vyhláška ministerstva obrany. Vojenské doklady vydávají územní vojenské správy, vojenské útvary a ministerstvo obrany. Zákon ani v této části nestanoví sankce za poškozování vojenských dokladů. V tomto směru je třeba vycházet ze zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších právních předpisů, v jehož ustanovení § 43 odst. 1 písm. d) je uvedena skutková podstata „přestupku na úseku obrany České republiky“, jehož se dopustí ten, kdo úmyslně zničí, poškodí nebo zneužije průkaz vydaný branci nebo vojákovi anebo osvědčení o neschopnosti k vojenské činné službě. Za tento přestupek je možno uložit ve správním řízení peněžitou pokutu až do výše 3.000,- Kč.

Cestování do zahraničí za stavu ohrožení státu a válečného stavu

Pokud dojde k vyhlášení stavu ohrožení státu nebo válečného stavu, musí mít občané, kteří podléhají pod brannou povinnost, **souhlas k vycestování do zahraničí**.

Tento může udělit brancům, odvedencům a vojákům mimo činnou službu příslušná územní vojenská správa a pokud se branná povinnost týká vojáků v mimořádné službě, pak Ministerstvo obrany České republiky. O nevydání souhlasu se rozhoduje rozhodnutím, proti němuž zákon odvolání nepřipouští a rozhodnutí je tak konečné.

Vstup občanů do cizích ozbrojených sil a cizinců do ozbrojených sil České republiky

V době míru smí občan České republiky vstoupit do cizích ozbrojených sil **jen s povolením prezidenta republiky**, přičemž příslušnou žádost si musí podat u své územní vojenské správy podle místa pobytu.

Vydané povolení může prezident republiky kdykoli odvolat. Vydané povolení pozbývá platnosti, dojde-li k vyhlášení stavu ohrožení státu nebo válečného stavu. Tím

není dotčeno právo prezidenta republiky vyzvat tyto vojáky, aby se přihlásili do ozbrojených sil spojeneckého státu, jestliže se nemohou vrátit do České republiky.

Občan, který má více státních občanství (např. ve Slovenské republice) a dlouhodobě se zdržuje v zahraničí, může vykonávat vojenskou službu v cizích ozbrojených silách státu, jehož je také státním příslušníkem, a to i bez povolení prezidenta republiky. Občan je po dobu vojenské služby v cizích ozbrojených silách osvobozen od plnění branné povinnosti v České republice.

Cizinec může dobrovolně vstoupit do ozbrojených sil České republiky, avšak jen s povolením prezidenta republiky. Příslušnou žádost si musí podat u Ministerstva obrany České republiky.

IX. Společná ustanovení

Náklady spojené s brannou povinností

Při uplatňování branné povinnosti vznikají povinným osobám hotové výdaje, jejichž uhrazování zákon přenáší na různé subjekty. V tomto směru tento článek jen příkladmo uvádí některé náhrady.

Brancům např. proplácí obec jízdné autobusem nebo v nejnižší třídě osobního vlaku nebo rychlíku, které vynaloží na cestu z místa svého trvalého nebo přechodného pobytu na území České republiky:

- k odvodu,
- ke stanovené lékařské prohlídce,
- k odborného vyšetření a zpět.

Zákon v této souvislosti stanoví povinnost příslušným **okresním úřadům** uhradit náklady spojené s odvodním řízením. Územní vojenské správy mj. proplácí jízdné vojákům, kteří byli propuštěni ze základní nebo náhradní služby a vojenského cvičení.

Vojenské útvary mají např. povinnost proplácet odvedencům jízdné, které vynaložili na cestu z místa trvalého nebo přechodného pobytu v České republice k nástupu základní nebo náhradní služby či vojenského cvičení.

Povinnosti státních orgánů a právnických osob

Realizace branného zákona vyžaduje, aby se na jeho provádění, stejně jako dalších právních předpisů vydaných v jeho intencích, podílely správní úřady, orgány územní samosprávy, soudy, státní zastupitelství a právnické osoby v mezích stanovené působnosti.

Soudy jsou povinny oznamovat územní vojenské správě podle trvalého pobytu osob jejich vzetí do vazby, pravomocná odsouzení branců, odvedenců a vojáků mimo činnou službu a pokud se jedná o vojáky v činné službě, pak příslušnému vojenskému útvaru, jehož je dotčený příslušníkem.

Obdobné úkoly ukládá zákon **věznicím** Ministerstva spravedlnosti České republiky. Tyto jsou povinny oznamovat příslušné územní vojenské správě propuštění branců, odvedenců a vojáků mimo činnou službu z vazby, jejich přijetí k výkonu trestu odnětí svobody a propuštění z něj. Propuštění vojáka z povolání z vazby, jeho přijetí k výkonu trestu odnětí svobody a jeho propuštění z něj oznamují věznice vždy příslušnému vojenskému útvaru. Také přijetí vojáka v základní nebo náhradní službě a na vojenském cvičení k výkonu trestu odnětí svobody oznamují věznice příslušnému vojenskému útvaru. Pokud byli tito propuštěni z výkonu trestu odnětí svobody nebo vazby, oznamují to věznice příslušné územní vojenské správě.

Útvarům Policie České republiky je uložena povinnost spolupracovat s územními vojenskými správami při vedení vojenské evidence zejména tím, že jim oznamují brance, odvedence a vojáky mimo činnou službu, kteří se u nich přihlásili k trvalému pobytu nebo se z něj odhlásili, kteří nabyli či pozbyli státní občanství České republiky a kteří získali nebo pozbyli řidičské oprávnění. Orgány Policie ČR mohou být územními vojenskými správami žádány o zjištění pobytu branců, kteří se nedostavili k odvodu či přezkoušení zdravotní způsobilosti, dále odvedenců a vojáků mimo činnou službu, kteří se nedostavili k přezkoumnému řízení, přezkoušení nebo vůbec nenastoupili vojenskou činnou službu.

Orgánům pověřeným vedením matrik je zákonem uloženo oznamovat úmrtí branců, odvedenců nebo vojáků mimo činnou službu územní vojenské správě příslušné dle místa jejich posledního trvalého pobytu. Dojde-li k úmrtí vojáka v činné službě, zasílají tyto orgány kopii úmrtního listu vojenskému útvaru, jehož byl voják naposledy příslušníkem.

Také **zdravotnická zařízení** jsou podle branného zákona povinna na základě žádosti územních vojenských správ pro potřebu posouzení zdravotní způsobilosti občanů k výkonu vojenské činné služby provádět lékařské prohlídky a odborná vyšetření, vydávat příslušné lékařské nálezy, posudky a podávat i zprávy o průběhu jejich nemocí a provádět výpisy ze zdravotnické dokumentace.

Zákon umožňuje zaměstnavatelům vyžadovat od svých zaměstnanců předložení jejich vojenského dokladu za účelem zjištění údajů, které jsou nutné k podání návrhu na jejich zproštění k mimořádné službě. Takové výzvy jsou zaměstnanci povinni vyhovět.

Započítávání vojenské služby vykonané v cizích ozbrojených silách a úprava vojenské hodnosti

Osobám, které nabyly občanství České republiky a osobám, které mají více státních občanství, může Ministerstvo obrany České republiky po projednání s Ministerstvem zahraničních věcí České republiky započítat do celkové doby základní nebo náhradní služby, popř. vojenských cvičení, dobu vojenské služby nebo část, kterou vykonaly v cizích ozbrojených silách a dále i upravit jim i vojenskou hodnost.

Na řízení ve věcech branné povinnosti se vztahuje **správní řád** (viz zák. č. 71/1967 Sb., o správním řízení), pokud branný zákon výslovně nestanoví jinak.

X. Ustanovení přechodná a závěrečná

Předmětná část zákona stanovuje dnem 1. 12. 1999 přechod úkolů bývalých okresních a jim na roveň postavených vojenských správ a orgánů jim nadřazených na **správní úřady zřízené novým zákonem**. V této souvislosti

se deklaruje, že dosavadní rozhodnutí učiněná zaniklými orgány zůstávají nedotčena. Pokud dosavadní řízení nebylo ke dni 1. 12. 1999 ukončeno před zaniknuvšími orgány, řízení poté musí dokončit vojenské správní úřady a komise zřízené tímto novým zákonem.

Zákon též upravuje délku základní služby pro absolventy bývalých vojenských kateder a absolventů civilních vysokých škol zařazených zde do vojenské přípravy, neboť ne všichni ještě vykonali základní službu. Pokud tedy po dni 30. 11. 1999 nastoupí k výkonu či k dokončení základní služby, musí ji vykonat v délce:

- 9 měsíců, jestliže půjde o absolventa vojenské katedry nebo absolventa vysoké školy, který byl zařazen do vojenské přípravy na vysoké škole a tuto přípravu zde ukončil závěrečnou zkouškou,

- 11 měsíců, jestliže půjde o absolventa vysoké školy zařazeného zde do vojenské přípravy, který ukončil část této přípravy zápočtem.

Zákon dále ukládá, aby ti vojáci, kteří nastoupili k výkonu či k dokončení náhradní služby na dobu 5-ti měsíců přede dnem 1. 12. 1999, byli z ní propuštěni, jestliže ji vykonali v délce nejméně 3 měsíců.

Dnem 1. 12. 1999 zanikla branná povinnost vojákyním v základní službě, které byly před uvedením dnem předčasně propuštěny na trvalou dovolenou (nový zákon již tento termín nezná) rozhodnutím přezkumné komise nebo pro těhotenství podle § 36 odst. 1 písm. f) zák. č. 92/1949 Sb., branný zákon, v tehdejší platném znění.

Konečně tento nový zákon stanoví, že **vojáci ve výslužbě** (nový zákon tento termín nezná) podle § 25 odst. 4 zák. č. 92/1949 Sb., jsou ke dni 1. 12. 1999 vojáky v záloze, jestliže ještě podléhají branné povinnosti (podle § 2 odst. 2 zákona požádali o prodloužení branné povinnosti a tato jim byla poté prodloužena).

V derogačním ustanovení zákona jsou uvedeny všechny zákony, které se ke dni 1. 12. 1999 zrušují v souvislosti se zrušením branného zákona č. 92/1949 Sb.

Jak již vyplývá z citace, nový branný zákon nabyl účinnosti dnem 1. 12. 1999.

Slovo závěrem:

Branný zákon, jak jsme se přesvědčili, je základem v systému branného zákonodárství stěžejním, neboť stanoví především základní povinnosti státním občanům při plnění branné povinnosti jak v míru, tak i za stavu mimořádných opatření, vyhlášených v České republice kompetentními orgány. Pozitivním přínosem je však i stanovení specifických po-

vinností různým státním orgánům, zejména vůči územním vojenským správám a vojenským útvarům a zařízením, což by mělo přispět k přesnému plnění jejich úkolů. **Lze proto oprávněně konstatovat, že tento zákon vytváří právní předpoklady k zajištění obranyschopnosti České republiky v nových společenskopolitických podmínkách na prahu 21. století.**

VOJENSKO-ODBORNÝ KURZ pro učitele, tlumočníky a překladatele cizích jazyků

PhDr. JANA KOZÍLKOVÁ, CSc.

Ve dnech 19.-21. února byl konferencí ve švédském Lundu slavnostně zahájen Evropský rok jazyků, 21. únor vyhlásilo UNESCO Dnem mateřského jazyka. Tyto aktivity souvisejí s tím, že rok 2001 byl z rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady Evropy vyhlášen Evropským rokem jazyků. V dokumentu, skládajícím se z memoranda a z návrhu vlastního rozhodnutí, který byl vydán Evropskou komisí v prosinci 1999, je mj. kladen důraz na rozvoj evropské dimenze vzdělávání, zejména prostřednictvím výuky a šíření znalostí jazyků členských států. Česká republika jako přidružená země Evropské unie se k této aktivitě rovněž přihlásila.

Jedním z příspěvků katedry jazyků Fakulty ekonomiky obrany státu Vysoké vojenské školy pozemního vojska ve Vyškově k „Evropskému roku jazyků 2001“ byl Vojensko-odborný kurz pro učitele, tlumočníky a překladatele cizích jazyků pořádaný ve dnech 5.-16. února letošního roku.

Cílem kurzu bylo seznámit účastníky - učitele, tlumočníky a překladatele z jazykových pracovišť, ale i od vojsk - s Armádou České republiky, její strukturou, organizací, úkoly jednotlivých druhů vojsk. Dále pak představit ve stručnější podobě armádu zemí, jejichž jazyk vyučují či překládají/tlumočí.

Uspořádání takového kurzu bylo motivováno především tím, že na uvedených funkcích v AČR pracují většinou civilní zaměstnanci (navíc převážně ženy), kteří zatím neměli příležitost se s výše uvedenou problematikou komplexně seznámit. Při

přípravě kurzu jsme vycházeli rovněž ze zkušeností zemí NATO, a to především Bundeswehru, který obdobné kurzy pro jazykový personál pravidelně léta pořádá. (V intervalu jednou za dva roky např. na Důstojnické škole pozemního vojska v Drážďanech - dříve v Mnichově a v Hannoveru - a dále v příslušných vojenských školách, jako např. v Zásobovací škole v Garlstedtu - původně na Logistické škole v Hamburku, Škole protichemické ochrany v Sonthofenu či jinde.)

Díky pochopení a podpoře odborných kateder 1. a 2. fakulty VVŠ PV bylo možné takovýto kurz uskutečnit poprvé u nás.

33 účastníků kurzu (mezi nimi 5 cizinců - tlumočníků a překladatelů českého jazyka z Německa, Francie a Rakouska) vyslechlo v prvním týdnu zajímavé přednášky o organizační struktuře AČR, pozemních silách, vojsku územní obrany, o spojení v AČR, vojenském zpravodajství, topografickém zabezpečení,

bojovém použití dělostřelctva, chemickém vojsku a jeho podílu na realizaci opatření ochrany vojsk a chemického zabezpečení, o trendech vývoje prostředků chemického průzkumu a kontroly, ženijním vojsku a jeho úkolech, prostředcích ženijního vojska, o zbraních a zbraňových systémech, o tělesné přípravě v AČR, jakož i o logistice (obecná struktura, řízení logistiky, doktrína logistiky, technické prostředky, zásobovací systém, provoz, výzbroj techniky) v naší armádě.

Vedle kvalitních prezentací k uvedeným tématům, předneseným pedagogy příslušných kateder, měli účastníci kurzu možnost prohlédnout si odborné učebny a seznámit se blíže s některými trenažéry a simulátory. Byly jim taktéž poskytnuty písemné podklady a CD s příslušnými prezentacemi, jakož i dílčí slovníky jednotlivých specializací zpracované odbornými katedrami VVŠ PV.

Ve druhém týdnu pracovaly tři sekce. V rámci programu sekcí - německé, anglické a francouzské - byly předány zajímavé a především aktuální informace o armádách zemí, v nichž se daným jazykem hovoří. Řešeny byly rovněž terminologické otázky, a to zejména ze srovnávacího pohledu. Tato část kurzu byla realizována jen díky podpoře vojenských přidělců Rakouska, Německa, Francie, Velké Británie a USA.

Jako přednášející zde vystoupili:

za Rakousko - brig. gen. Roland Vogel, přidělenec obrany v ČR,

za Německo - pplk. Herbert Schmid, poradce Bw pro AČR, a kpt. v.z. Rudi Knauer ze IV. sboru Bw,

za Velkou Británii - mjr. Steven May a mjr. Graham Dunlop z Britského vojenského poradního a výcvikového týmu pro Střední a východní Evropu, dislokovaného v posádce Vyškov,

za USA - pplk. Jamie Harris z oddě-

lení vojenského přidělence na americké ambasádě v Praze,

za Francii - kpt. Joel Durand z Generálního štábu ozbrojených sil Francie.

Účastníci měli taktéž možnost - podle individuálního zájmu - konzultovat s příslušnými katedrami VVŠ PV odbornou problematiku. Navíc pplk. Ing. Jaroslav Stojan z Hlavního úřadu pro obrannou standardizaci, katalogizaci a státní ověřování jakosti, odboru obranné standardizace, předvedl ukázkou překladatelských prostředků využívaných v rámci NATO.

Na závěr kurzu proběhlo jeho vyhodnocení a účastníci kurzu obdrželi z rukou děkana fakulty ekonomiky obrany státu, pplk. doc. Ing. Rudolfa Urbana, CSc., certifikát o jeho absolvování.

Kurz byl všemi účastníky hodnocen pozitivně. Získané poznatky, jakož i připravené podkladové materiály, přispějí ke zkvalitnění odborné jazykové výuky, tlumočení a překladů ve prospěch AČR. Rovněž přímá účast zahraničních účastníků ovládajících český jazyk - v německé a francouzské sekci - byla pro všechny zúčastněné velmi přínosná. Předpokládáme proto, že v září 2002 budeme uvedený kurz opakovat pro další zájemce. Pro letošní absolventy plánujeme ve stejném termínu jeho pokračování.

UVAŽUJETE SPRÁVNĚ?

Šachy nejsou jen logika a matematika, ale také trochu umění. Je rozdíl mezi šachovou hrou počítače a šachového hráče. Lidský mozek se při výběru pokračování z astronomické množiny možností přece jen řídí také vlastním úsudkem.

Je otázkou zda existuje taková strategie, podle níž by ten kdo začíná a hraje „dokonale“ (např. počítač), měl vyhrát. Zůstaňme však raději v postupném objevování vlastností šachové hry tj. nyní u problému hráčů, které plněji postihují šachový boj.

Vraťme se k úvodní otázce - uvažujete správně? Ta v koncentrované podobě vyjadřuje logickou složku šachové hry. Jistě jste se už setkali s případem, kdy jeden z hráčů se tak vžil do své pozice a svých možností, že v duchu spočítal, jak dá soupeři mat druhým nebo třetím tahem a jaké pak bylo jeho překvapení, když ho soupeř o jeden tah předešel.

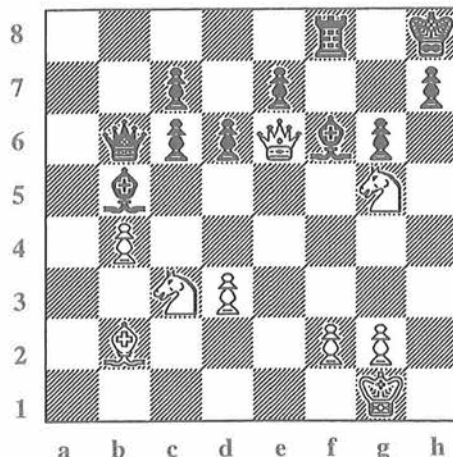
I to se může stát, zapomeneme-li chvíli na celek, na to, že hrají dva a že strategie obou vychází z předpokladu vítězství. Nic na tom nemění skutečnost, že strategickým cílem může někdy být i dosažení nerozhodného výsledku. Z uvedeného by se dalo usoudit, že vyhraje ten, kdo vidí na šachovnici více, počítá více tahů dopředu, přesněji a postřehne hlavní možnosti soupeře. To sice platí ve většině případů, ne však absolutně. Ani zde nebudeme bez problémů.

-jk-

Řešení:

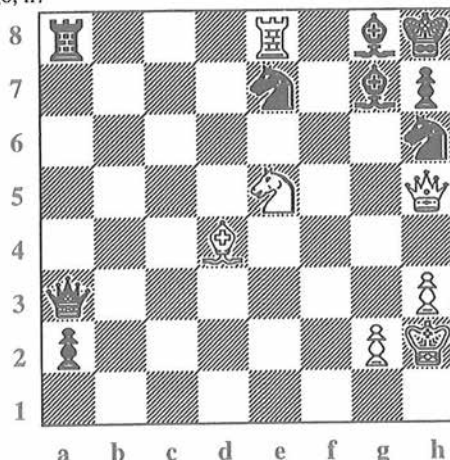
1. Situace: 1. Jd5! - cxd5; 2. Dxe7!! a proti matu není obrany. Nebo: 1. Jd5 - Sxb2; 2. Jxb6 - cxb6 (na Sf6 3. Jd7); 3. Dxe7 - Sg7; 4. Jf7 + - Kg8; 5. Jxd6 a vyhraje vzhledem k materiální převaze.

2. Situace: 1. Dh6 - Sxh6; 2. Jg6 nebo Jf7 mat dvojšachem. Nebo: 1. Dxb6 - Ve8; 2. Jg6 + - Jxg6; 3. Dxb7 mat.

1. Situace: Komplikovanou situaci může bílý vyřešit různým pokračováním. K výhře je důležité najít první dva tahy.

Bílý: Kg1, De6, Sb2, Jc6, Jg5, p: b4, c2, d3, f2, g2
Černý: Kh8, Db6, Vf8, Sb5, Sf6, p: c7, c6, d6, e7, g6, h7

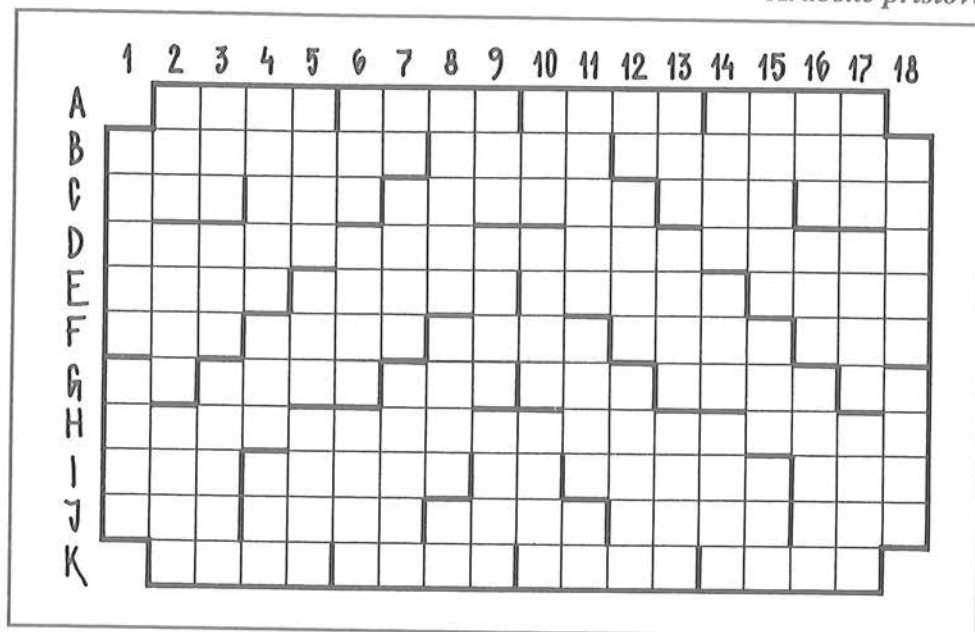
2. Situace: Úkolem bílého je najít vyhrávající pokračování. Můžeme prozradit, že řešení směřuje k matu.

Bílý: Kh2, Dh5, Ve8, Sd4, Je5, p: g2, h3

Černý: Kh8, Da3, Va8, Sg8, Sg7, Jc7, Jh6, p: a2, h7

ZRNKA MOUDROSTI

Arabské přísloví

VODOROVNĚ:

A. Jednoduchý dopravní prostředek; jihoamerický hlodavec z čeledi morčat; dvakrát snížený tón; příbuzná. - B. Uplatkářství; domácí Anna; nauka o rovnováze sil a hmotných soustav. - C. Ženský hlas; harmonie; pražský sportovní klub; jeden i druhý; park. - D. 1. část tajenky. - E. Výměra pozemků; kladná elektroda; libá vůně; cizokrajná léčivá rostlina. - F. Maďarské město (Győr); tanec amerického původu; pomalý běh; stará značka cigaret; polní plošná míra. - G. Psi citoslovce; zaupění; druh papouška; SPZ Nitry; nízký nákladní vůz; MPZ Jugoslávie. - H. 2. část tajenky. - I. Ozdobný ženský pás ke kimonu; léky k zevnímu použití; příslušník evropského národa; železný sud; beduínský plášť. - J. Část hry; jméno skladatele Chačaturjana; první housle; roztávati; cvičební poloha. - K. Severoatlantický pakt; Národní úřad pro letectví a kosmonautiku v USA; německé zájmeno; dobytčí nápoj.

SVISLE:

1. Zánět sliznice; vklad (bás.). - 2. Okolo; státní pokladna; Tvrdé tropické dřevo. 3. Hornické pracoviště; anebo; cyklická hudební skladba. 4. Dýmka s krátkým toubelem; číslovka řadová; konec šachové partie. - 5. Opadávání (listů); a sice; roční období. - 6. Řím. čísly 1 400; ukazovací zájmeno; japonské město. 7. Latinská dvouhláska; obilí svázané povýslem; záducha. - 8. Starší značka auta; hmyzožravci; připsaná doložka v dopise. - 9. Staré vztažné zájmeno; svatební květina; italské platidlo. - 10. SPZ Prahy; povel pro psa (lehni!); oční duhovka. - 11. Bájedlový démon lesů a hor polo zvířecí podoby; prosté stavení z klád; zkr. mistrovství Evropy. - 12. Starořímská mince; součást aromatických olejů; kraslická továrna na hudební nástroje. - 13. Číslovka základní; Zátokovo jméno; dnešní Persie. - 14. Nedotknutelná věc; filipínská sopka; projev nesouhlasu. - 15. Úsek cyklistického závodu; latinsky „umění“; thajské platidlo. - 16. Jehličnatý strom; pobída; Chateaubriandův spis. - 17. Himalájský hornatý kraj; opravy lodí; Kainův bratr. - 18. Německy „orel“; stát v USA.

NÁPOVĚDA:

K. NASA, 6. Esan, 15. lik, 17. Aka, 18. Adler

TAJENKA: Ten, kdo nikdy nepodléhá, není, ještě ani vítězí.

Bitevní vrtulník SA.342M GAZELLE

Je ve výzbroji Francie určen k ničení obrněné techniky a ostatních bodových pozemních cílů za všech povětrnostních podmínek ve dne a v noci PTRS HOT ze vzdálenosti až 4000 m.

Vrtulník je dvoumístný, jednomotorový, klasické konstrukce s třílistým nosným rotorem a vyrovnávací vrtulí. Ta je vestavěna do mohutné svislé stabilizační plochy v zadní části trupu. Pohon vrtulníku zabezpečuje turbohřídelový motor Turboméca Astazou IIIC s maximálním výkonem 590 kW, který může být u modernizovaných kusů nahrazen výkonějším typem Astazou XIVH.

Základní takticko-technická data

Celková délka	11,97 m
Celková výška	3,14 m
Osádka	2 osoby
Únosnost	700 kg
Dolet	410 km
Dostup	4300 m
Maximální rychlost	310 km.h ⁻¹

Víceúčelový vrtulník Bo-105M

Vrtulník je ve výzbroji OS SRN předurčen k přepravě osob, nákladů, k plnění úkolů vzdušného průzkumu a k odsunu raněných. Plní i spojovací úkoly a může být využíván i jako létající velitelské stanoviště pracující i za ztížených povětrnostních podmínek a v noci.

Je řešen jako dvumotorový, čtyřmístný s tuhým čtyřlistým hlavním rotorem a dvoulistou vyrovnávací vrtulí. Ta je umístěna nad vodorovnými ocasními plochami vlevo. Pohonnou jednotku tvoří dva turbohřídelové motory Allison 250-C20 s maximálním výkonem po 313 kW.

Základní takticko-technická data

Celková délka	11,86 m
Celková výška	3,00 m
Osádka	2 osoby
Únosnost	900 kg
Dolet	575 km
Dostup	5000 m
Maximální rychlost	270 km.h ⁻¹

VRTULNÍKY

